[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 17 november 2017 10:08
Aan: [redacted]
Onderwerp: OPSTAP formulier gesprek 22-11Kroonverzoekwind bvb.doc
Bijlagen: OPSTAP formulier gesprek 22-11Kroonverzoekwind bvb.doc

Laatste versie

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 17 november 2017 10:41
Aan: [redacted]
CC: [redacted]

Onderwerp: OP STAP formulier gesprek 22-11Kroonverzoekwind.doc
Bijlagen: OP STAP formulier gesprek 22-11Kroonverzoekwind.doc

Dag [redacted]

Bijgevoegd een annotatie voor de wh t.b.v. gesprek aanstaande woensdag op Ministerie van EZ.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 17 november 2017 10:21
Aan: [redacted] mr. drs. [redacted]
Onderwerp: RE: gesprek amsterdam/provNH 22-11

Mail ontvangen, dankjewel.

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: [redacted] mr. drs. [redacted] [redacted] @minez.nl]
Verzonden: vrijdag 17 november 2017 09:55
Aan: [redacted]
Onderwerp: Fwd: gesprek amsterdam/provNH 22-11

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Begin doorgestuurd bericht:

Van: "[redacted] mr. drs. [redacted] <[redacted] @minez.n [redacted] @minez.nl>>
Datum: 16 november 2017 om 14:57:01 CET
Aan: "[redacted] @amsterdam.n [redacted] @amsterdam.nl>>
Onderwerp: Antw.:? gesprek amsterdam/provNH 22-11?

Dag [redacted]

Prima, dank je wel.

De agenda is overeenkomstig de onderwerpen die we al besproken hadden met als extra punten 1 en 6.

1. Opening en kennismaking
2. Regeerakkoord
3. Samenwerking tussen Rijk, provincie Noord-Holland en gemeente Amsterdam
4. Kroonverzoek
5. Verkennen van oplossingen
6. Conclusies en afspraken

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] t@amsterdam.nl]
Verzonden: donderdag 16 november 2017 13:45
Aan: [redacted] mr. drs [redacted] . [redacted]
Onderwerp: gesprek amsterdam/provNH 22-11

Dag [redacted]

Heb jij voor mij de agenda voor aanstaande woensdag?
Ga er nu maar vanuit dat mijn collega [redacted] de wethouder zal vergezellen. Mocht dat nog veranderen dan laat ik dat weten.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted] @amsterdam.nl<redir.aspx?REF=Q9WZmM6mx4RPvz-u9k2emhar_dovIQE019pGfVYmHGWVAOHln1_TCAFodHRwczovL21haWwuYW1zdGVyZGFtLm5sL293YS9yZWRpci5hc3B4P1JFRj1OTUxjbGJ4Ui1kZ3lnVWk4bXNkdW11LXM3OExEVEFlcWxiMEJrWlNuQWVCa29YM0ZrMV9UQ0FGdFlXbHNkRzg2Y0M1b1lXMWxiblJBWVcxemRHVnlaR0ZtTG01cw..>
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020<http://www.facebook.com/duurzaam020>
www.twitter.com/duurzaam020<http://www.twitter.com/duurzaam020>
Nieuwsbrief duurzaam020

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 13 november 2017 15:38
Aan: [redacted] mr.drs [redacted] ([redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: contactpersoon wind NH

Beste [redacted]

Contactpersoon provincie: mw [redacted], [redacted] @noord-holland.n [redacted] @noord-holland.nl>

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
p.hament@amsterdam.nl<redir.aspx?REF=Q9WZmM6mx4RPvz-u9k2emhar_dovIQE019pGfVYmHGWVAOHln1_TCAFodHRwczovL21haWwuYW1zdGVyZGFtLm5sL293YS9yZWRpci5hc3B4P1JFRj1OTUxjbGJ4Ui1kZ3lnVWk4bXNkdW11LXM3OExEVEFlcWxiMEJrWlNuQWVCa29YM0ZrMV9UQ0FGdFlXbHNkRzg2Y0M1b1lXMWxiblJBWVcxemRHVnlaR0ZtTG01cw..>
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020<http://www.facebook.com/duurzaam020>
www.twitter.com/duurzaam020<http://www.twitter.com/duurzaam020>

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 13 november 2017 14:07
Aan: [redacted]

CC: [redacted] mr.drs. [redacted]. ([redacted]
Onderwerp: contactpersoon wind NH

Dag [redacted]

Kan jij aan [redacted] de contactgegevens e-mailen van de persoon bij de provincie die zij het best rechtstreeks kan contacteren voor dossier wind/gespek volgende week met DG.

Met vriendelijke groet,

[redacted] [redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl<redir.aspx?REF=Q9WZmM6mx4RPvz-u9k2emhar_dovIQE019pGfVYmHGWVAOHln1_TCAFodHRwczovL21haWwuYW1zdGVyZGFtLm5sL293YS9yZWRpci5hc3B4P1JFRj1OTUxjbGJ4Ui1kZ3lnVWk4bXNkdW11LXM3OExEVEFlcWxiMEJrWlNuQWVCa29YM0ZrMV9UQ0FGdFlXbHNkRzg2Y0M1b1lXMWxiblJBWVcxemRHVnlaR0ZoTG01cw..>
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020<http://www.facebook.com/duurzaam020>
www.twitter.com/duurzaam020<http://www.twitter.com/duurzaam020>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid Versie 2.1

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	11
6	Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling	20

Bijlagen

- Dekking van de budgetten 22
- Verschillen met Jaarprogramma Duurzaamheid 2017 23

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met wethouder zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid.

Focus en prioriteit 2018
In 2018 ligt de focus op de uitvoering en het behalen van concrete resultaten met betrekking tot de doelstellingen van de Agenda Duurzaam Amsterdam. In 2017 lag de focus op uitvoering, behalen van resultaten en opschaling. Hiervoor zijn onder meer de Versnellingsmiddelen beschikbaar. De uitvoering wordt ondersteund door het intensiveren van de communicatie, om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die gemeente biedt bij verduurzaming.
Verder beleidswijzigingen trends en onderzoek ivm wisseling bestuur…….
Andere prioriteiten zijn onder meer:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasloos. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- de uitvoering van de afgesproken activiteiten van de Bestuurlijke reactie circulaire economie samen met partners in de stad;
- het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering van de aanzienlijke stedelijke ontwikkelingsopgave van Amsterdam.

Bij de diverse activiteiten in dit jaarprogramma is het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat de RVE's duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid mede een doel.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen, maar hieronder toegelicht:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden niet gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget en worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad; klopt toch niet meer?
- Afval kent een eigen programma;
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD) voor de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid.
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw
  - Advies. De OD levert advies op de thema's: energiebesparing bij bedrijven, circulaire economie, duurzame gebiedsontwikkeling en energieneutraal bouwen, thermische energie en gemeentelijke organisatie duurzaam.

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
De Versnellingsmiddelen uit het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' maken extra inzet op uitvoering en behalen van resultaten mogelijk. Het is gericht op het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaam worden gerealiseerd. De Versnellingsmiddelen worden ingezet voor extra activiteiten en opschaling. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2017 van € 4,5 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. In dit jaarprogramma staan de duurzame maatregelen van het 1e en 2e bestedingspakket vermeld. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen. Het hiervoor benodigde bedrag zal nog bepaald worden.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

2 Indeling jaarprogramma

De nieuwe indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt bij uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende drie hoofdcategorieën.

1. Acties in de stad
2. Beleidsrealisatie
3. Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering
4. Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan reeds vastgestelde programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad.
Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de eerdere Nul op de Meter regeling verbreed naar de regeling Amsterdam Aardgasloos.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de DAM-prijs en de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie
In afgelopen twee jaar zijn vrijwel alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Doordat de meeste plannen al zijn opgesteld, is er voor de activiteiten in deze categorie minder budget nodig dan voorheen. Wel resteren een aantal taken die essentieel zijn voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:
- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasloos en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende RVE's.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering
In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby&netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig zijn om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthoudersschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling
??????

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 5.475.000		
1.2	Acties schone lucht	€ 9.509.000		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 2.670.000		
1.4	Overige acties in de stad	€ 1.066.700		
			€ 18.720.700	75%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 980.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€ 760.000		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.349.500		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 119.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 3.773.500	15%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.422.000	10%
Budgetruimte			€ 110.000	
Totaal			€ 25.026.200	100%

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken*, *lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.

Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.
Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.
Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.

Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Hier wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling aan gegeven.

Bij de komende Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasloos leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaam Amsterdam. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Stadswarmte/ aardgasloos ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voor zon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-

	pakketten 1-3).
Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en bijbehorende budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt.De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW).

	- Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en zonnepanelen. - Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie in 20??	De parallelle strategie (rechtszaak RaadvanState, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk zal faciliteert de aanpak (EKZ en I&V).

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 102.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met nieuwbouw woningen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter . Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100..000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o.a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013 M.i. oude tekst	Amsterdam kent op dit moment 4 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatiespecifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d. Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting dat er in 2018 nog 1 of 2 locaties zullen zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment, per locatie, maar ook per jaar, kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2016 is veel werk gestoken in de uitwerking van, en inspraak en besluitvorming rond de milieuzones bestel, taxi, touringcar en brom- en snorfietsen, de informatievoorziening hierover en in de praktische uitwerking van de milieuzone bestel. In 2017 wordt zeker 20'n grote inzet verwacht in de totstandkoming van de milieuzones taxi, bestel en brom- en snorfietsen per 1 januari 2018. De verwachtingen over de inzet op informatievoorziening en afhandelen van klachten en bezwaar, als wel het informeren van de raad zijn naar boven bijgesteld naar aanleiding van de ervaringen in 2016. Met name op de milieuzone brom- en snorfietsen wordt extra inzet verwacht. Daarnaast wordt de vervanging van het huidige camera- en registratiesysteem in 2017 doorgevoerd en wordt de handhaving van milieuzones touringcar en brom- en snorfiets d.m.v. BOA's uitgewerkt zodat deze per 1 januari 2018 functioneren. In 2017 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd in samenspraak met omwonenden en

	andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad. Deze inzet, en de uitwerking van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scootervervoer kan in 2017 leiden tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit t/m 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de kwartaalrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel (op de volgende bladzijde) gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten worden per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De arcering in de tabel geeft de frequentie aan.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 5.475.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	*€ 368.000*	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. VvE's die eerder advies hebben gekregen blijven gemonitord en waar nodig ondersteund. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zal: - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak	a): € 200.000 (uit versnellingsmiddlen?) b): €500.000 (versnelling) a+b: 50.000 (jaarprogramma)	Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. Het budget wordt ingezet voor communicatie en evaluatie van de regeling. In 4e kwartaal 2018 wordt gerapporteerd over de uitvoering aan wethouder en met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	*€ 450.000*	Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Geraamd is € 16,5 miljoen aan duurzame investeringen in de stad, waarvan €7 miljoen met financiering uit het Duurzaamheidsfonds, € 2,5 miljoen aan Energieleningen en € 9 miljoen met overige financiering. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Versnellingsmiddelen	*€ 4.500.000*	1e pakket maatregelen versnellingsmiddelen: - Voortzetting en intensivering energiescans voor MKB en horeca, met name in stadsdeel Centrum (€ 70.000). - Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - VVE advies (zie Ondersteuning en advies aan VvE). 2e pakket maatregelen versnellingsmiddelen: - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2017.?? - Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen). - Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO_2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar. - Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW. - Opschaling regeling duurzame initiatieven (zie Ruimte voor duurzaam initiatief).
1.2 Acties in de stad schone	€9.509.000	

lucht		
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	*€ 3.599.500*	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.
Stimulering Schoon/Slimme logistiek (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	€ 5.297.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs. - Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark.
Locatiespecifieke maatregelen	*€ 612.500*	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad Energieverduurzaming woningen € 2.670.000		
Regeling Amsterdam Aardgasvrij	*€ 2.620.000*	Verbreding en aanpassing subsidieregeling Nul op de meter naar de regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	*€ 100.000* (via versnellingsmiddelen,pakket 4)	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.066.700		
Events	*€ 250.000*	Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente.
Ondersteuning netwerkorganisatie	*€ 50.000*	Bijdrage aan netwerkorganisatie Wij Krijgen Kippen met prestatieafspraak
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	2 dagen p.w. Geertje	Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of

	Sonnen + 3 dagen p.w. Froukje Anne Karsten + 50.000 projectgebonden kosten	verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders: - Individuele begeleiding van initiatieven (vooral in de startfase) door o.a. wegwijs maken in de gemeentelijke organisatie en procedures, geldende regels, vergunningen en subsidiemogelijkheden. - Voorstellen formuleren over de aanpak en prioritering m.b.t. het faciliteren van initiatieven (in aansluiting op het duurzaamheidsbeleid en gestelde prioriteiten) - Duurzaamheidskansen creëren in gebiedsontwikkeling via het opnemen van duurzaamheidsregels in bestemmingsplannen verbrede reikwijdte (o.g.v. de Crisis- en herstelwet). - Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o.a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	*€ 766.700*	Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
2 Beleidsrealisatie		
2.1 Beleidsrealisatie algemeen	€ 980.000	
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 400.000,- Belangrijke noot: dit jaarprogramma dekt NIET de kosten van de projectadviseering.	De kosten voor projectadvisering dienen door de projecten zelf te worden gedekt. Ieder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borgen van implementatie duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer: - Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke visie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen.
Sectorgerichte verduurzaming	*€480.000*	Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden . Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o.a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen).

		- Zorg: o.a.bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o.a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden. Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 760.000	
Programmamanagement energie	€ 100.000	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Zon	€ 190.000	Algemeen: coördinatie realisatie Uitvoeringsprogramma Zon. - Afspraken maken met gemeentelijk vastgoed zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide. - Stimuleren innovatie, zoals in een (EU) project met Smart Grids en Zon en innovatieve zon op beschermd stadsgezicht. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen (zie ook 1.Acties in de stad).
Wind	€90.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	€xxxxx	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement. - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o.a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen vanuit gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Regie over stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken met partners in de stad

		!Woon, Newenergy bv). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa.
Bestaande woningvoorraad	€ 135.000	In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad. - Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad.
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programmamanagement circulaire economie	*€ 50.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen.
Circulaire economie	*€ 430.000*	Uitvoeren van projecten uit Bestuurlijke reactie Amsterdam Circulair en Innovatieprogramma circulaire economie in nauwe samenwerking met andere rve's die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Projecten zijn conform indeling bestuurlijke reactie gericht op: - *leveren bewijskracht; leren door te doen (grootste deel van de projecten)*: o.a. ontwikkelstrategie Haven-Stad en input marktpartijen circulariteit in gebiedsontwikkeling, circulaire tender bij 3 nieuwbouwkavels, pilot circulaire sloop en nieuwbouw inclusief materiaalpaspoort, uitvoeren Straat van de toekomst. Voor de Westas 'werkplaats circulaire economie' in 1e kwartaal 2017 bestuurlijk go/no go besluit vragen en bij go samenwerkingsovereenkomst en eerste projecten uitvoeren. - *Implementeren*: o.a. realiseren projecten Green Deal Cirkelstad Amsterdam inclusief toetsingskader circulair bouwen en borgen circulair inkopen in inkoopproces. - *Iedereen doet mee (van koplopers naar mainstream)*: o.a. opstellen voorstel voor GF inzameling Circulair Buiksloterham in kader van bioraffinage Waternet, faciliteren circulaire (groene) gebiedsontwikkeling zoals Tuinen van West, pilot 'Product blijft product' uitvoeren gericht op lokale coalitie die het delen, repareren en hergebruiken van producten bevordert - *Versneld kennis en inzicht* (ook via stedelijk innovatieprogramma): o.a. duurzaamheidskeurmerken circulair maken en onderzoek naar kosten en baten van circulair bouwen (ontwikkelen eerste rekentool) en ontwikkelen kader circulair bouwen Gestart zal worden met een evaluatie en integraal advies op basis van de projecten Bestuurlijke reactie en innovatieprogramma (begin 2018 gereed). Budget wordt ingezet voor uitvoering R&D projecten en coördinatie, monitoren en adviseren m.b.t. acties Bestuurlijke reactie en innovatietrajecten: - €75.000 voor aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d. - €500.000 voor afronden van de evaluatie en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere rve's die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet. Op basis van de uitkomsten van de evaluatie en het vervolgadvies wordt o.m. ingezet op: - Gebiedsontwikkeling: o Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire

		gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming. o Buiksloterham transformeert tot een circulaire stadswijk met wonen en werken. Het programma Circulair Buiksloterham 2017-2018 helpt de gemeente om de circulaire ambitie in de gebiedsontwikkeling te concretiseren, zoals voorbereiding van de ontwikkeling van een aantal grote gemeentelijke kavels, herijking van de visie en werken aan een nieuw bestemmingsplan. Binnen al die zaken zal de circulaire ambitie, gericht op de thema's energie, grondstoffen en materialen, groen, water en mobiliteit, een concrete plek krijgen. - Nieuwbouw: o Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. o Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. o Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen. o Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten. o Verkenning naar normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw) - Transformatie: o Realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, gemeente adviesrol en input gebruiken voor bijstellen beleid). - Bestaande voorraad: Starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad. - Circulaire bedrijvigheid: Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. - Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Eigen organisatie: instrumenten als Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast te leggen. - Doelgroepenbeleid: o Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. o Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal. - Versneld kennis en inzicht bijvoorbeeld: o Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. o Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad) o Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen van alle RVE's. - Professioneel leren: kennis over circulariteit borgen in alle onderdelen van de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum voor de andere RVE's. - Verwaarden organische reststromen: Deelname aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers. Budget is nodig voor uitvoering R&D projecten en coördinatie, monitoren en adviseren m.b.t. circulaire projecten in de stad.

2.2.3 Schone lucht	€ 1.349.500	
Programmamanagement schone lucht	*€ 200.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	*€ 1.149.500*	- voorbereiden besluitvorming rond laadpunten parkeergebouwen - tenderen 4 locaties voor snelladers, als blijkt dat markt onvoldoende voorziet in snelladers op commercieel terrein - uitvoeren data-analyse voorrangsregeling schone taxistandplaats Centraal Station en daarna mogelijk aanscherpen regeling - afspraken maken met bedrijven / partners in Amsterdam over schoon taxivervoer - besluitvorming over beperken doelgroepstroken tot schone taxi's - bepalen potentie van de koppeling PV en EV (slim laden) - schone en slimme distributie: uitvoeren Convenant Slim en Schoon en faciliteren duurzame cargohubs rond de stad voor elektrische bevoorrading de stad in - uitwerken autodeelbeleid (trekker RVE V&OR) - bij updaten van de Nota Veren duurzaamheid integraal meenemen - juridische inzet, o.a. in kader handhavingsverzoeken voldoen aan norm luchtkwaliteit. - toetsen en voorbereiden inzet innovatieve concepten **OUDE TEKST?** **A. Beleidsrealisatie** - Personele inzet Slimme en Schone Logistiek - Programmamanagement - Juridisch- , Financieel Advies en Bestuurszaken
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 119.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed
2.2.5 Geluid	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten (omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o.het stedelijk evenementenbeleid).
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.422.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college. - Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
		B. Mogelijk maken uitvoering Schone Lucht

		- Onderzoek - Communicatie - Netwerk en Lobby - Bijdrage Strategie Duurzaamheid

Accounthouderschap stadsdelen	*€210.000*	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid. - Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.
Data, monitoring, meten en rapportage	*€ 538.000*	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	*€ 647.000*	Communicatie zit als post in alle beleids- en projectbudgetten. Daarnaast is er een aantal overkoepelende werkzaamheden waarin Communicatie zelf aan zet is en waar eigen budget nodig is. - Uitvoeren Paraplucampagne Duurzaam020, periodieke activiteiten, bijeenkomsten en campagnes volgens de communicatiekalender. - Deelcampagne subsidies en regelingen. Onderdeel is onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor een loket Duurzaam020 - Aansluiten bij evenementen van anderen. - Uitbreiden Facebook community Duurzaam020. - Storytelling inzetten (intern en extern) om naast extra zichtbaarheid te inspireren, mooie voorbeelden te delen, partijen aan elkaar te koppelen. - Communicatietraject circulaire economie om CE concreet te maken voor (gedrag) bewoners . - Communicatie en participatie aardgasvrij; een communicatie- en participatiestrategie ontwikkelen en uitvoeren zodra er concrete afspraken met stakeholders over projecten Aardgasloze Wijken zijn. Mogelijk een awarenesscampagne. - Uitvoeren communicatietrajecten schone lucht gericht op o.a. subsidies elektrisch vervoer en milieuzones. Voor de komende bestuursperiode zouden we nu al zaken in gang willen zetten: - Maken van een communicatiestrategie passend bij het nieuwe bestuursakkoord en de nieuwe inhoudelijke plannen die zullen worden gemaakt. - Opzetten professioneler stakeholdermanagement, uiteindelijk in combinatie met nieuwe manieren van samenwerken met onze partners (netwerksamenwerking) Dit is uiteindelijk een opdracht aan Communicatie en Beleid samen. - Onderzoeken wat de mogelijkheden van de methodiek gedragsverandering zijn bij het formuleren van de nieuwe doelstellingen.
Netwerk en lobby Dit is nu ingevuld voor CE en Energie, moet hier niet ook klimaat adaptatie erbij?	€ 402.000 (budget was 2017 beschikbaar, is niet helemaal	*MRA* - Coördinatie van de Amsterdamse inzet in pijler 4 van de MRA actie agenda en afstemmen met de relevante collega's . - Inhoudelijke inbreng van energie en circulaire economie in relevante MRA trajecten zoals de bouwstenen voor een regionale energiestrategie. - Voorbereiding Amsterdams deel van MRA bijeenkomsten om te komen tot MRA

	ingezet omdat niet strategisch op capaciteit gestuurd is. (budget valt onder teamleider en niet projectleider).	Energieakkoord. - Trekkerschap van het MRA agendapunt "verduurzaming gebouwde omgeving" (met Haarlem) en de MRA energieopgave [hier moeten we nog over doorpraten met [redacted] past niet binnen werkpakket [redacted] en [redacted] moet wel gebeuren.] - Samenwerking met de Amsterdam Economic Board tbv realisatie regionaal grondstoffenprogramma. - Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler en [dit heet nu anders, maar weet nog niet hoe] Amsterdams internationaal beleid: - Invulling geven aan het voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren van een Eurocities Environment Forum in april 2018 als invulling van het voorzitterschap van het EEF. - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check Bart Vertelman, luchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
Resterende budgetruimte	€ 110.000	Inspelen op actuele ontwikkelingen en kansen die zich voordoen.
Totaal	€ 25.026.200	

4. Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling

Circulaire economie
Zowel internationaal als nationaal zetten bedrijven en overheden in op de transitie naar een circulaire economie. Multinationals en startups werken aan nieuwe businessmodellen omdat de huidige manier van produceren en consumeren niet langer houdbaar is. Het Parijs akkoord vraagt om een systeemverandering, anders zijn de doelen niet haalbaar.
Amsterdam heeft in 2017 met 350 partners het nationale Grondstoffenakkoord getekend: 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 en een volledig circulaire economie in 2050. Deze transitie naar een circulaire economie is een complexe en langjarige opgave en tegelijkertijd, onontkoombaar en kansrijk want meer toegevoegde waarde (van wat precies?) en banen, en een substantiële bijdrage aan CO2 reductie en materiaalbesparing.
Amsterdam is in twee jaar tijd van onderzoek naar uitvoering gegaan en heeft daarmee (inter)nationaal een koploperspositie verworven. Op basis van de evaluatie en het vervolgadvies Amsterdam Circulair zal in de komende periode dan ook gericht worden ingezet op schaal maken waar dat kan en versneld kennis & inzicht opbouwen waar dat nodig is.
Inzetten op deze transitie vraagt ook veel van de interne organisatie: nieuwe kennis en competenties, anders werken (ketengericht, cross sectoraal, nieuwe stuurindicatoren, andere begrotingssystematiek) en een integrale benadering, zowel binnen R&D zelf als in de samenwerking met andere RVE's. Daarbij past een herijking van scope en taken van R&D in relatie tot de andere RVE's.
Amsterdam staat niet alleen in deze uitdagingen, de bijeenkomst van de C40 koplopers tijdens het CPH Climate Solutions Congres heeft laten zien dat er verschillende typen steden voor vergelijkbare uitdagingen staan. Hiervoor kan kennis uit de netwerken worden gehaald en kan continue herijken binnen Europese partners helpen de eigen scope te bepalen en te bewaken, zowel voor de inhoud als voor de organisatie.

Bestaande woningvoorraad
De energietransitie gaat gepaard met een grote opgave voor de bestaande woningvoorraad. Woningen moeten klaar worden gemaakt voor alternatieve warmtevoorziening (aardgasvrij, all electric). Er moet een inhaalslag gemaakt worden op zowel sociale woningvoorraad als de particuliere.
Beleid van het regeerakkoord (49% CO2 reductie, verduurzamen gebouwde omgeving en bestaande woningvoorraad) moet worden vertaald naar de Amsterdamse situatie en ambitie.

Schone lucht

- Amsterdam uitstootvrij 2025
- Onderzoek koppeling energietransitie en mobiliteit
- Gedifferentieerde parkeertarieven
- Smart Charging
- Gebiedsontwikkeling
- Inzet mobiele werktuigen
- Privilegeregelingen

Maandag 4-12 overleg met

Verschillende onderwerpen van [redacted]

- kader/aanpak duurzame warmtevoorziening (programma aardgasvrije stad)
- nieuwe sanitatie (duurzaamheidsaviseur bij thematische studie die vanuit Ruimte voor de stad in 2017/2018 wordt uitgevoerd door Waternet)
- capaciteit elektriciteitsnetwerk ((duurzaamheidsaviseur bij thematische studie die vanuit Ruimte voor de stad in 2017/2018 wordt uitgevoerd door Alliander)
- smart mobility, nieuwe mobiliteitsconcepten (duurzaamheidsaviseur bij thematische studie die vanuit Ruimte voor de stad in 2018 wordt uitgevoerd)
- nieuwe brandstofpunten (waterstof en snelladen)
- circulaire gebiedsontwikkeling, wat is dat nu precies, vervolg geven n.a.v. de evaluatie?
- duurzaam materiaalgebruik en circulair bouwen
- duurzame ondergrond en openbare ruimte
- hub voor hergebruik materialen/grondstoffen
- hittebestendigheid
- nieuwe Omgevingsvisie Amsterdam (energie- en grondstoffentransitie, klimaatadaptatie en duurzame mobiliteit goede plek laten krijgen in de nieuwe Omgevingsvisie Amsterdam)

Bijlagen

1. Dekking van de budgetten

Hieronder staat een overzicht van de beschikbare middelen voor uitvoering van het jaarprogramma.

Dekking jaarprogramma 2017 Duurzaamheid

Bedragen x € 1.000 **Thema/budgetpost**	**Budget**	**Dekking** Rompbegroting& Prioriteit K&E	Schone lucht/SMF*	Overig	
Acties in de stad					
Ondersteuning initiatieven en projecten	5.475	625		4.500 350	Versnellingsmiddelen Duurzaamheidsfonds
Acties luchtkwaliteit	9.509		9.509		
Acties verduurzaming woningen	2.670	50		2.620	Reserve verduurzaming woningen
Overige acties in de stad	1.067	150	150	767	Subsidies Anmec/DGS
Beleidsrealisatie					
Beleidsrealisatie algemeen	980	980			
Duurzame energie	760	760			
Circulaire economie	480	480			
Schone lucht	1.349		1.349		
Duurzame gemeentelijke organisatie	119	119			
Geluid	85	85			
Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en Bestuursadvisering	2.422	970	1.102	350	Reserve Duurzaamheidsfonds
Budgetruimte	110	110			
Totaal	25.026	4.329	12.110	8.587	

* Conform werkbegroting Schone Lucht. Dekking uit Stedelijk Mobiliteitsfonds (SMF)

2. Verschillen met Jaarprogramma Duurzaamheid 2017

Verschillen in beschikbare middelen 2018 t.o.v. 2017

Voor de uitvoering (acties in stad) zijn extra middelen beschikbaar, vooral in de vorm de Versnellingsmiddelen en de regeling Nul op de Meter/ Amsterdam aardgasloos. Voor beleidsrealisatie is minder budget beschikbaar, vooral doordat de prioriteit circulaire economie uit 2016 in 2017 niet meer beschikbaar is.

Verschillen in beschikbare middelen	Verschil t.o.v. 2017	Toelichting
Versnellingsmiddelen	+ € 4.000.000	In de begroting 2017 is voor inzet van de Versnellingsmiddelen € 4.500.000 geraamd en voor 2016 was dit € 500.000.
Regeling Nul op de Meter/ Amsterdam aardgasloos	+ € 535.000	Voor 2017 is in de begroting geraamd vanuit de reserve energie-verduurzaming woningen € 535.000 uit te geven dan in 2016.
Incidentele prioriteit circulaire economie	- € 300.000	In 2016 was een incidentele prioriteit beschikbaar voor circulaire economie. Deze is in 2017 niet beschikbaar.
Restant Green deal warmte	- € 190.000	In 2016 was een nog restant van Green deal warmte (uit vroegere jaren) beschikbaar en dit is inmiddels besteed.
Programma Schone Lucht	+ € 95.000	Schone lucht heeft een eigen programmafinanciering. Jaarlijks wordt een raming gemaakt van het benodigde budget. In 2016 kende het programma een realisatie van € 6,4 mln. t.o.v. de in het jaarprogramma 2016 begrootte 12 mln. Onderdeel hiervan waren de kosten voor een nieuw camera- en registratiesyteem milieuzones (€ 2,3 mln) die pas in 2017 wordt uitgevoerd en € 2,05 mln. toegekende maar nog niet uitbetaalde subsidies elektrisch vervoer. Deze worden pas in 2017 geboekt bij uitbetaling. Samen met de hogere uitvoeringskosten milieuzones (uitvoering overige milieuzones, inclusief definitieve bebording, informatievoorziening en juridische kosten, invoering schoner parkeren), een verwachte bijdrage van € 1 mln. aan het GVB voor elektrische bussen en extra inzet op locatiespecifieke maatregelen komt de begroting voor 2017 iets hoger uit dan de begroting van 2016. Overigens wordt voor de aanbesteding en uitvoering van het nieuwe cameraregistratiesysteem een meevaller van ca. € 0,6 mln. verwacht door slimme samenwerking met Rotterdam. Door de vraaggestuurde aanpak van de subsidieregeling elektrisch vervoer én de uitbreiding van het oplaadnetwerk zit er een relatief grote onzekerheid in het uitgaventempo van het programmabudget luchtkwaliteit (zoals de € 2 mln. aan toegekende maar nog niet uitbetaalde subsidies uit 2016). In 2017 wordt een nieuw financieel en inhoudelijk kader opgesteld voor de inzet op luchtkwaliteit t/m 2018 en de jaren daarna.
	€ 4.140.000	

Verschil in budgetverdeling 2017 t.o.v. 2016

In 2017 is t.o.v. 2016 is een sterke verschuiving zichtbaar naar meer budget voor *Acties in de stad*. Hiermee wordt de verschuiving van planvorming naar uitvoering zichtbaar. Bij *Beleidsrealisatie* is sprake van een aanzienlijke daling van de budgetten, met uitzondering van Slim omgaan met regels.
Het budget voor *Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering* maken e.d. blijft per saldo gelijk. Wel is door verschuivingen ruimte gemaakt voor extra inzet op communicatie, netwerk en lobby. Vanuit de middelen van het Stedelijke Mobiliteitsfonds is in 2017 niet € 700.000 maar € 500.000 ingezet voor algemene duurzaamheidsactiviteiten met een link naar verbeteren luchtkwaliteit.

Hieronder staan de verschillen t.o.v. 2016 aangeven. Complicerende factor hierbij was dat de budgetindeling 2017 sterk verschilt van 2016. Bij het opstellen van het overzicht is voor een juiste vergelijkbaarheid rekening gehouden met de verschillen in budgetindeling.

Categorieën en activiteiten	**Verschil t.o.v. 2016**	**Toelichting**	
1 Acties in de stad			
Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	+ € 4.000.000	Acties Versnellingsmiddelen	
Acties schone lucht	+ € 295.000		
Regeling Amsterdam Aardgasloos	+ € 535.000	Verbreding regeling regeling Nul op de Meter	
Subtotaal	+ € 4.830.000		
2 Beleidsrealisatie			
Duurzame stedelijke ontwikkeling	+ € 150.000	Extra inzet op transformatiegebieden en stadsdeelprojecten	
Zon	- € 125.000	Intensivering van zonactiviteiten gaat vanuit goedgekeurde bestedingen Versnellingsmiddelen	
Wind	- € 80.000		
Aardgasloos	- € 135.000		
Gebouwde omgeving bestaand	- € 30.000		
Circulaire economie	- € 185.000	Prioriteit van € 300.000 is niet beschikbaar, daarom € 115.000 toegevoegd om acties Bestuurlijke reactie Amsterdam Circulair te kunnen uitvoeren.	
Slim om gaan met regels	+ € 25.000		
Sectorgerichte verduurzaming	- € 110.000		
Subtotaal	- € 640.000		
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering			
Communicatie	+ € 50.000		
Beheer duurzaamheidsfonds	- € 100.000	Minder beheerkosten, aanjaagbudget blijft op peil 2016	
Netwerk en lobby	+ € 50.000	Extra inzet op lobby en voor o.a. Eurocities	
Subtotaal	€ 0		
Budgetruimte	- € 240.000	Restant budget 2016	€ 350.000
		Restant budget 2017	€ 110.000
Totaal	€ 4.140.000		

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid Versie 2.1

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	11
6	Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling	19

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met de wethouder duurzaamheid zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid.

Focus en prioriteit 2018
In 2018 ligt de focus op de uitvoering en het behalen van concrete resultaten met betrekking tot de doelstellingen van de Agenda Duurzaam Amsterdam. De uitvoering wordt ondersteund door het intensiveren van de communicatie, om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die gemeente biedt bij verduurzaming.
Tevens zullen trends en ontwikkellingen (zie paragraaf 6) en het aantreden van een nieuw college aanleiding zijn voor het doen van onderzoek en eventueel opstellen van visie plannen waaronder in ieder geval een nieuwe duurzaamheidsagenda voor de periode 2018-2022.
Andere prioriteiten zijn onder meer:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- duurzame gebiedsontwikkeling het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering voor de bouwopgave van Amsterdam.
- Luchtkwaliteit; invoeren van de milieuzones voor brom-scooter etc..

Het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat de RVE's duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid, is mede een doel.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden niet gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget en worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad.
- Afval kent een eigen programma.
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD).
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw
  - Advies. De OD levert advies op de thema's: energiebesparing bij bedrijven, circulaire economie, duurzame gebiedsontwikkeling en energieneutraal bouwen, thermische energie en gemeentelijke organisatie duurzaam.

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
In het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' is afgesproken om extra te investeren in duurzaamheid. Daarvoor is € 10 miljoen uit het duurzaamheidsfonds niet revolverend gemaakt en als Versnellingsmiddelen duurzaamheid beschikbaar voor projecten, regelingen en initiatieven die bijdragen aan programmaonderdelen van de Agenda Duurzaamheid. Deze acties moeten zorgen voor het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaamheid worden gerealiseerd. Inmiddels zijn 4 pakketten met acties uit deze versnellingsmiddelen vastgesteld. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2017 van € 4,5 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. Daar waar de versnellingsprojecten nog doorlopen in 2018 zijn ze in dit jaarprogramma opgenomen met de aanduiding VM. Het nog resterende budget zal worden ingezet voor een 5e versnellingspakket (voorjaar 2018). De uitvoeringskosten van de versnellingspakketten 1 tot en met 5 zijn als aparte post opgenomen. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen. Het hiervoor benodigde bedrag zal nog bepaald worden.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.
Paragraaf 6 gaat in op de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld..

2 Indeling jaarprogramma

De nieuwe indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt op uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende vier hoofdcategorieën.

- Acties in de stad.
- Beleidsrealisatie.
- Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering.
- Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling.

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan reeds vastgestelde programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties

worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad. Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de regeling Amsterdam Aardgasvrij ingezet.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie

In afgelopen drie jaar zijn vrijwel alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Doordat de meeste plannen al zijn opgesteld, is er voor de activiteiten in deze categorie minder budget nodig dan voorheen. Een aantal taken is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:

- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasvrij en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende RVE's.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering

In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby & netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig zijn om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthoudersschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling

In paragraaf 6 staat beschreven welke ontwikkelingen en trends op dit monent zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente.

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 4.864.000.		
1.2	Acties schone lucht	€ 9.001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 2.600.000		
1.4	Overige acties in de stad	€ 1.727.953		
			€ 18.193.453	%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 650.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€ 2.950.000		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 119.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 5.532.000	%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.311.000	%
4	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**			
			€ 350.000	%
Budgetruimte			€ 995.000	%
Totaal			€ 27.381.453	100%

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken*, *lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.

Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.
Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.
Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.

Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Hieraan wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling gegeven.

In de Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal 2018) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasvrij leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaamheid. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt de hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting realisering van 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Aardgasvrij ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte en doelstelling is daarom aangepast. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voorzon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-

	pakketten 1-3).
Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie nodig om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt. De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW). - Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en

	zonnepanelen. - Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie	De parallelle strategie (rechtszaak RaadvanState, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk neemt deel aan de aanpak (EKZ en I&V).
Aanpassing CO_2-doelstelling conform regeerakkoord Rutte III	Het college heeft op 14 november 2017 besloten om de CO_2 reductiedoelstelling van Amsterdam in lijn te brengen met de doelstelling uit het regeerakkoord Rutte III. Het Duurzame energie hoofdstuk van de Agenda Duurzaam Amsterdam bevat beleid en een programma tot 2020. Het is aan het nieuwe college om invulling te geven aan de nieuwe klimaat- en energietransitie doelstellingen: - 49% CO_2 te reduceren in 2030 t.o.v. 1990. - 85-100% CO_2 te reduceren in 2050 t.o.v. 1990.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 125.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met nieuwbouw woningen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter . Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100..000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o.a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013	Amsterdam kent op dit moment 6 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatiespecifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d. Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting dat er in 2018 nog 1 locatie zal zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment, per locatie, maar ook per jaar, kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die ingaan per 2018. Daarnaast is er veel werk verricht op het gebied van monitoring van de milieuzone bestel die per 1-1-2017 is ingegaan. Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van deze milieuzone wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen-effectrapportage opgeleverd. Ook wordt er in 2018 extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom-en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad.

	Deze inzet, de invoering van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scootervervoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's leidt tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de kwartaalrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel (op de volgende bladzijde) gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten worden per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De arcering in de tabel geeft de frequentie aan.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 4.864.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	*€ 350.000*	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zal: - VvE's die eerder advies hebben gekregen blijven gemonitord en waar nodig ondersteund. - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. - Energie adviesteam (2fte)i.c.m. VvE adviesteam Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen. Er zullen ook adviezen worden aangeboden aan VvE's die aardgasvrij willen worden.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak c) Beheer	a): € 200.000 b): € 500.000 c) € 50.000 (alles uit versnellingsmiddelen)	a) Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. b) Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. c) Communicatie en evaluatie in 4e kwartaal 2018 met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	*€ 450.000* (uit versnellingsmiddelen)	Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Overige vastgestelde versnellingsmaatregelen€	*€ 4.714.000* *-/-750.000* *-/-450.000* *-/-100.000* *-/- 500.000* *En verder nog het overschot uit 2017?*	Beschikbaar voor 5e VP en uitvoeringskosten VP 1-5.
Nieuwe en lopende versnellingsmaatregelen		Pakket 4 en pakket 5 Subsidieplafond Aardgasvrij ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
1.2 Acties in de stad schone lucht	€ 9.001.500	
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	*€ 1.867.000*	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.

Stimulering Schoon/Slimme logistiek (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	€ 6.072.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs. - Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark.
Locatiespecifieke maatregelen	*€ 712.500*	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad verduurzaming woningen € 2.600.000		
Regeling Amsterdam AardgasvrijMoet deze hier blijven staan? Staat nl. ook genoemd onder 2.2.1 aardgasvrij.	*€ 2.500.000*	Uitvoering regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	*€ 100.000*(vm 4)	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save 3.0: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.727.953		
Events	*€ 250.000*	Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente.
Ondersteuning netwerkorganisatie	*€ 25.000*	Opdracht aan netwerkorganisaties met prestatieafspraak voor eerste deel 2018.
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	€ 80.000	Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders: - Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o.a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	*€ 722.700*	Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
2 Beleidsrealisatie		
2.1 Beleidsrealisatie	€ 650.000	

algemeen		
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 500.000	De kosten voor projectadvisering dienen door de projecten zelf te worden gedekt. Ieder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borgen van implementatie duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer: - Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke visie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen.
Sectorgerichte verduurzaming	*€ 300.000*	Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar (VM) Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden .Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o.a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen). - Zorg: o.a. bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o.a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden.

		Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 2.950.000	
Programmamanagement energie/cluster coördinator strategie en beleid	€ 120.000	Aansturen uitvoering en bewaken samenhang programmaonderdelen e.d.
Zon	€ 190.000 + resterend budget van VM aanvragen dat nog niet is besteed in de posten met een *	Uitvoeringsprogramma Zon: - Gemeentelijk vastgoed ondersteunen bij realiseren zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide of zon op/langs infrastructuur.. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen waaronder - Begeleiden scholenkoepels in NW bij collectief voorbeeldproject met zon op 35 scholen, ca 2MW - *Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - *Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - *Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - *Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - *Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW.
Wind	€ 120.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	 €285.000 €150.000 €150.000 €280.000 €100.000 €450.000 €200.000(vm) €55.000(vm) € 2.085.000? € 2.625.000 € 500.000 € 350.000	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement (incl. secretariaat). - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o.a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). - Regie communicatie en participatie. Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen vanuit gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Uitvoeren stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken en uitvoeren door initiatieven in de stad !Woon, Newenergy bv, Milieubende etc.). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa. - Uitvoeren subsidieregeling Aardgasvrij bestaande woningen - Aanpassen en uitvoeren subsidieregeling aardgasvrij Maatschappelijke gebouwen - Uitvoering loket voor begeleiding van bewoners, initiatieven en bedrijven die

		richting Aardgasvrij willen (hier valt dan ook initiatievencoach werk van Froukje Anne onder. -
Bestaande woningvoorraad	€ 100.000	In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad. - Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad. - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2018. - Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen).
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programma management circulaire economie	*€90.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet.
Versnellen kennis en inzicht	*€20.000*	- Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. - Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad)
Gebiedsontwikkeling algemeen	*€75.000*	Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming. Het programma Circulair Buiksloterham 2017-2018 helpt de gemeente om de circulaire ambitie in de gebiedsontwikkeling handen en voeten te geven. Zoals voorbereiding van de ontwikkeling van een aantal grote gemeentelijke kavels, herijking van de visie, werken aan een nieuw bestemmingsplan. Binnen al die zaken zal de circulaire ambitie, gericht op de thema's energie, grondstoffen en materialen, groen, water en mobiliteit, een concrete plek krijgen.
Nieuwbouwgebieden	*€75.000*	- Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten.. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. - Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. - Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen - Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten.

		- Verkenning naar concrete normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw)
Transformatiegebieden	*€75.000*	In samenwerking met G&O realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, adviesrol gemeente en input gebruiken voor bijstellen beleid).
Bestaande stad	*€ 50.000*	In samenwerking met Wonen starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad.
Circulaire bedrijvigheid	*€50.000*	Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. Participeren in regionaal bouwprogramma.
Innovatie & professioneel leren	*€ 40.000*	Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Adviseren betrokken gemeentelijke afdelingen over instrumenten als Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast te leggen. - Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen binnen de hele gemeentelijke organisatie. - Professioneel leren: Kennis over circulariteit borgen in de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum.
Doelgroepenbeleid	*€15.000*	- Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. - Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal.
Deelname Rumore (EU)	*€ 25.000*	Verwaarden organische reststromen: Eigen bijdrage aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers.
2.2.3 Schone lucht	€ 1.248.000	
Programmamanagement schone lucht	*€ 393.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	*€ 855.000*	Aansturen uitvoering acties in de stad met betrekking tot het programmaonderdeel Slimme en Schone logistiek en juridische ondersteuning programma breed.
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 80.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed
2.2.5 Geluid	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten

		(omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o.het stedelijk evenementenbeleid).
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.311.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college. - Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
Accounthouderschap stadsdelen	*€210.000*	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid. - Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.
Data, monitoring, meten en rapportage	*€ 538.000*	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - opstelling en verantwoording Jaarprogramma Duurzaamheid - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	*€ 647.000* <

	€50.000	• Campagneadviseur. Uit budget uitvoeringskosten versnellingsmiddelen: • Aparte communicatiewerkzaamheden vermarkten instrumenten en regelingen.
Netwerk en lobby	€ 310.000 (budget was 2017 beschikbaar, is niet helemaal ingezet omdat niet strategisch op capaciteit gestuurd is. (budget valt onder teamleider en niet projectleider) . Incl €122.000 netwerk en lobby LK	*MRA* - Coördinatie van de Amsterdamse inzet in pijler 4 van de MRA actie agenda en afstemmen met de relevante collega's . - Inhoudelijke inbreng van energie en circulaire economie in relevante MRA trajecten zoals de bouwstenen voor een regionale energiestrategie. - Voorbereiding Amsterdams deel van MRA bijeenkomsten voor MRA Energieakkoord. - Trekkerschap van het MRA agendapunt "verduurzaming gebouwde omgeving" (met Haarlem) en de MRA - Samenwerking met de Amsterdam Economic Board t.b.v. realisatie regionaal grondstoffenprogramma. - Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler Amsterdams internationaal beleid: - Invulling voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren Eurocities Environment Forum in (april 2018) - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check [redacted], luchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000 (DHF)	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
Opzet en beheer	*€492.000*	Regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals

regelingen Aardgasvrij	*(Res.AV)*	wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Resterende budgetruimte	€ 110.000	Inspelen op actuele ontwikkelingen en kansen die zich voordoen.
Visieontwikkeling, onderzoeken t.b.v. nieuw programma, onvoorziene kennisvragen	€ 400 .000	
Totaal	€ 27.381.453	
Budgetruimte	€ xxxxx	

6. Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling

Agenda duurzaamheid 2.0

Het aantreden van een nieuw college aanleiding zijn voor het doen van onderzoek en eventueel opstellen van visie plannen waaronder in ieder geval een nieuwe duurzaamheidsagenda voor de periode 2018-2022. Daarin zal tevens de invulling van de nieuwe CO2- reductie doelen (zie 4Resultaten, effecten en monitoring) moeten plaatsvinden.

Circulaire economie

Zowel internationaal als nationaal zetten bedrijven en overheden in op de transitie naar een circulaire economie. Multinationals en startups werken aan nieuwe businessmodellen omdat de huidige manier van produceren en consumeren niet langer houdbaar is. Het Parijs akkoord vraagt om een systeemverandering, anders zijn de doelen niet haalbaar.

Amsterdam heeft in 2017 met 350 partners het nationale Grondstoffenakkoord getekend: 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 en een volledig circulaire economie in 2050. Deze transitie naar een circulaire economie is een complexe en langjarige opgave en tegelijkertijd, onontkoombaar en kansrijk want meer toegevoegde waarde en banen, en een substantiële bijdrage aan CO2 reductie en materiaalbesparing.

Amsterdam is in twee jaar tijd van onderzoek naar uitvoering gegaan en heeft daarmee (inter)nationaal een koploperspositie verworven. Op basis van de evaluatie en het vervolgadvies Amsterdam Circulair zal in de komende periode dan ook gericht worden ingezet op schaal maken waar dat kan en versneld kennis & inzicht opbouwen waar dat nodig is.

Inzetten op deze transitie vraagt ook veel van de interne organisatie: nieuwe kennis en competenties, anders werken (ketengericht, cross sectoraal, nieuwe stuurindicatoren, andere begrotingssystematiek) en een integrale benadering, zowel binnen R&D zelf als in de samenwerking met andere RVE's. Daarbij past een herijking van scope en taken van R&D in relatie tot de andere RVE's.

Amsterdam staat niet alleen in deze uitdagingen, de bijeenkomst van de C40 koplopers tijdens het CPH Climate Solutions Congres heeft laten zien dat er verschillende typen steden voor vergelijkbare uitdagingen staan. Hiervoor kan kennis uit de netwerken worden gehaald en kan continue herijken binnen Europese partners helpen de eigen scope te bepalen en te bewaken, zowel voor de inhoud als voor de organisatie.

Bestaande woningvoorraad
De energietransitie gaat gepaard met een grote opgave voor de bestaande woningvoorraad. Woningen moeten klaar worden gemaakt voor alternatieve warmtevoorziening (aardgasvrij, all electric). Er moet een inhaalslag gemaakt worden op zowel sociale woningvoorraad als de particuliere.
Beleid van het regeerakkoord (49% CO2 reductie, verduurzamen gebouwde omgeving en bestaande woningvoorraad) moet worden vertaald naar de Amsterdamse situatie en ambitie.

Schone lucht
Er wordt in 2018 onderzoek verricht naar hoe op basis van een innovatieve en integrale wijze gekomen kan worden tot maatregelen die zorgen voor het verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam, waarbij de volgende onderwerpen een rol gaan spelen:

- Plan Amsterdam uitstootvrij 2025
- Onderzoek koppeling energietransitie en mobiliteit
- Gedifferentieerde parkeertarieven
- Smart Charging
- Gebiedsontwikkeling
- Inzet mobiele werktuigen
- Privilegeregelingen
- Inbedding elektrisch vervoer in de energietransitie

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 4 december 2017 14:42
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: versie 4-12-2017 jaarprogramma 2018 duurzaamheid.docx
Bijlagen: versie 4-12-2017 jaarprogramma 2018 duurzaamheid.docx

Nieuwe versie jaarprogramma

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 8 december 2017 17:00
Aan: [redacted]
Onderwerp: versie 8-12-2017 jaarprogramma 2018 duurzaamheid.docx
Bijlagen: versie 8-12-2017 jaarprogramma 2018 duurzaamheid.docx

Beste mensen,
Bijgevoegd de conceptversie. Wat heb ik gedaan:
- Teksten aangepast hoofdtukken 1 en 2.
- Budgetverdeling bedragen aangepast o.b.v excel van [redacted] van 14.15 uur.
- Aan H 4 op pagina 8 de aangepaste CO_2 doelstelling toegevoegd die het nieuwe college moet gaan invullen.
- H5 in de tabel de totaalbudgetten 2018 ingevuld o.b.v. overzicht [redacted] M.i. moeten we nog wel goed kijken naar de budgetten per actie zoals ze nu staan genoteerd (is het totaal beschikbare budget nu ingevuld, komen we tekort, houden we over...ik weet het niet). Regeling aardgasvrij wordt nu 2x in de tabel genoemd, kan er m.i. een geschrapt worden.
- H6 aangevuld.

Fijn weekend.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Bijlage 2 weekendtas 15-12-2017

Van: [redacted] [redacted] [redacted]@nautadutilh.com]
Verzonden: woensdag 13 december 2017 8:43
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted]

Dank voor je bericht en deze update met het voornemen tot de afwijzing. Dit is niet het gewenste resultaat vermoed ik of hebben jullie wel voortgang in dit dossier op andere terreinen?

Strikt genomen is de opvatting van de Kroon/DG hierin wel erg strikt en misschien ook wel onbevredigend voor een dergelijk maatschappelijk vraagstuk waarvoor jullie aandacht hebben gevraagd. Vanuit juridisch oogpunt is het volgende onderscheid van belang: waar de Afdeling toetst of de weigering om een omgevingsvergunning verlenen rechtmatig is, is aan de Kroon gevraagd om zich uit te spreken over de verordening. De Afdeling kan de verordening slechts met heel veel afstand toetsen (exceptief en dus niet rechtstreeks). Ook kan de Afdeling überhaupt niet in de doelmatigheid van de regeling treden; de Kroon wel. In een eerdere (ons goed bekende) behandeling van een Kroonverzoek was dit juridisch evidente onderscheid wel helder voor de Kroon. Ook werd daarin geen beletsel gevonden voor een lopende procedure bij de Afdeling die zag op weigeringsbesluiten om alsnog nader onderzoek te verrichten naar de verordening. Terugkomend bij je verzoek: hoe kunnen we je helpen? Wil je dat we een concept mail opstellen die jullie kunnen gebruiken c.q. ombuigen om naar het ministerie te zenden? Of verlang je van ons een officieel document op ons papier wat wij als reactie zenden aan de Kroon?

Ik kijk uit naar je reactie. Mocht je hierover van gedachten willen wisselen, schroom dan niet om telefonisch contact op te nemen.

Met vriendelijke groet,
Mede namens [redacted]

[redacted]
NautaDutilh N.V.

Senior Associate | Advocaat / Lawyer (admitted in the Netherlands)
T: +[redacted]
F: +31 20 7171 333
M: [redacted]
E: [redacted]@nautadutilh.com

Amsterdam | Brussels | London | Luxembourg | New York | Rotterdam
Legal partner of KidsRights

Gemeente Amsterdam

Agendaformulier

Vergadering	Directieoverleg R&D
Tijd	
Voorzitter	
Onderwerp	Jaarprogramma duurzaamheid 2018
Aangemeld door	[redacted]
Te behandelen op	19 december 2017
Toegevoegde stukken	Concept Jaarprogramma duurzaamheid 2018

Korte samenvatting

In het jaarprogramma duurzaamheid 2018 zijn projecten en activiteiten opgenomen die invulling geven aan de doelen van de agenda duurzaamheid en dan met name voor de transitiepaden Duurzame energie (inclusief Aardgasvrij), Schone lucht (luchtkwaliteit) en Circulaire Economie.
Bestuurlijke prioriteiten in 2018 zijn het programma Aardgasvrij en milieuzones uit het programma Luchtkwaliteit. Voor het programma Aardgasvrij is extra budget opgenomen voor het versterken van het programma. Dit is gebaseerd op de verwachting dat in de komende jaren steeds meer aandacht besteed moet worden aan Aardgasvrij.
In het jaarprogramma is budgetruimte gemaakt voor nieuw beleid, in verband met de nieuwe bestuurlijke periode met een nieuw college, en Klimaatadaptie.
Het programma is als volgt opgebouwd:

1 Inleiding
2 Indeling jaarprogramma
3 Budgetverdeling 2018
4 Resultaten, effecten en monitoring
5 Activiteiten

Gevraagde beslissing	In te stemmen met het concept Jaarprogramma duurzaamheid 2018.
Besprekingstijd	15 minuten
In aanwezigheid van	[redacted] en/of [redacted] & [redacted] zullen desgewenst aanwezig zijn.
Afgestemd met	
Advies Directiesecr.	
Advies hoofd P&O	
Advies hoofd FSC	
Advies hoofd COM	
Advies hoofd IFD	

Teamleidersoverleg
Ondernemingsraad
Intranet
Voorstel directeur

Vervolgactie

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	11

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met de wethouder duurzaamheid zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid. In 2018 krijgen de bestuurlijke prioriteiten op het terrein van Aardgasvrij en Milieuzones extra aandacht.

Focus2018
In 2018 wordt gewerkt aan de uitvoering van de Agenda Duurzaam Amsterdam met speciale focus op een drietal terreinen:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- Luchtkwaliteit; invoeren van de milieuzones voor brom-scooter etc.;
- duurzame gebiedsontwikkeling het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering voor de zeer grote bouwopgave van Amsterdam in de komende decennia..

De realisatie van de doelstellingen uit de agenda duurzaamheid wordt ondersteund door onder meer het voeren van gerichte campagnes om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die gemeente biedt bij verduurzaming.
In 2018 zullen ook voorbereidingen worden getroffen ten behoeve van nieuw college en visie ontwikkeling voor de periode 2018-2022 en verder In dit kader zal in 2018 ook aandacht worden besteed aan het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat de RVE's duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid
Deze genoemde focus en prioriteiten worden financieel vertaald in het jaarprogramma 2018.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden deels gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget. De rest zal van de kosten worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad.
- Afval kent een eigen programma.
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD).
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
In het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' is afgesproken om extra te investeren in duurzaamheid. Daarvoor is € 10 miljoen uit het duurzaamheidsfonds niet revolverend gemaakt en als Versnellingsmiddelen duurzaamheid beschikbaar voor projecten, regelingen en initiatieven die bijdragen aan programmaonderdelen van de Agenda Duurzaamheid. Deze acties moeten zorgen voor het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaamheid worden gerealiseerd. Inmiddels zijn 4 pakketten met acties uit deze versnellingsmiddelen vastgesteld. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2018 van € 4,7 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. Daar waar de versnellingsprojecten nog doorlopen in 2018 zijn ze in dit jaarprogramma opgenomen met de aanduiding VM. Het nog resterende budget zal worden ingezet voor een 5e versnellingspakket (voorjaar 2018). De uitvoeringskosten van de versnellingspakketten 1 tot en met 5 zijn als aparte post opgenomen. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen. Het hiervoor benodigde bedrag zal nog bepaald worden.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

2 Indeling jaarprogramma

De nieuwe indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt op uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende vier hoofdcategorieën.

- Acties in de stad.
- Beleidsrealisatie.
- Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering.
- Nieuwe opgaven, trends en visieontwikkeling (incl. ruimte voor nieuw bestuur).

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan reeds vastgestelde (formeel goed) programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte

communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad.

Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de regeling Amsterdam Aardgasvrij ingezet.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie

In afgelopen drie jaar zijn alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Een aantal taken is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:

- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasvrij en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende RVE's.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering

In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby & netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthoudersschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten (bezien vanuit de beleidssporen van Agenda Duurzaamheid) bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends, visieontwikkelin en innovatie

In paragraaf 6 staat beschreven welke ontwikkelingen en trends op dit moment zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente. Op dit punt wordt samengewerkt met de CTO en externe kennispartijen.

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€3.764.000.		
1.2	Acties schone lucht	€ 9.001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 2.600.000		
1.4	Overige acties in de stad	€ 1.727.953		
			€ 17.093.453	64%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 650.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€3.450.000		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 90.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 6.003.000	23%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.490.000	9%
4	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**			
			€495.000	2%
Budgetruimte			€ 550.000	2%
Totaal			€ 26.631..453	100%
Opgenomen extra budget uit de Reserve Aardgas		€ 1.488.000		
Begroting Duurzaamheid 2018			€ 24.142.919	

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken*, *lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.
Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.
Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.
Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.
Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Afhankelijk van de evaluatie die van het programma wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling gegeven.
In de Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal 2018) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasvrij leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaamheid. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt de hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting realisering van 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Aardgasvrij ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte en doelstelling is daarom aangepast. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voor zon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-pakketten 1-3).

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie nodig om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt. De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW). - Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en zonnepanelen.

	- Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie	De parallelle strategie (rechtszaak RaadvanState, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk neemt deel aan de aanpak (EKZ en I&V).
Aanpassing CO_2-doelstelling conform regeerakkoord Rutte III	Het college heeft op 14 november 2017 besloten om de CO_2 reductiedoelstelling van Amsterdam in lijn te brengen met de doelstelling uit het regeerakkoord Rutte III. Het Duurzame energie hoofdstuk van de Agenda Duurzaam Amsterdam bevat beleid en een programma tot 2020. Het is aan het nieuwe college om invulling te geven aan de nieuwe klimaat- en energietransitie doelstellingen: - 49% CO_2 te reduceren in 2030 t.o.v. 1990. - 85-100% CO_2 te reduceren in 2050 t.o.v. 1990.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 125.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met bestaande en nieuwbouw woningen en gebouwen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter. Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100.000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Een wijkgerichte aanpak ism de City Deal partners, waarin een awareness campagne en participatieve projecten in buurten een rol spelen, is kern van de aanpak. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o.a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013	Amsterdam kent op dit moment 6 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatiespecifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d. Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting dat er in 2018 nog 1 locatie zal zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment, per locatie, maar ook per jaar, kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die ingaan per 2018. Daarnaast is er veel werk verricht op het gebied van monitoring van de milieuzone bestel die per 1-1-2017 is ingegaan. Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van deze milieuzone wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen-effectrapportage opgeleverd. Ook wordt er in 2018 extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom-en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd

	in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad. Deze inzet, de invoering van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scooterververvoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's leidt tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de kwartaalrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel (op de volgende bladzijde) gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten worden per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De arcering in de tabel geeft de frequentie aan. De monitoring van het geheel van duurzaamheid zal ook doormiddel van Staat Duurzaamheid Amsterdam (inclusief uitwerken lessen Duisenberg in P&C) worden bewaakt.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 3.414.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	*€ 300.000*	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zal: - VvE's die eerder advies hebben gekregen blijven gemonitord en waar nodig ondersteund. - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. - Energie adviesteam (2fte)i.c.m. VvE adviesteam Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen. Er zullen ook adviezen worden aangeboden aan VvE's die aardgasvrij willen worden.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak c) Beheer	a): € 200.000 b): € 500.000 c) € 50.000 (alles uit versnellingsmiddelen)	a) Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. b) Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. c) Communicatie en evaluatie in 4e kwartaal 2018 met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	*€ 350.000* (uit beheer duurzaamheidsfonds	Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Overige vastgestelde versnellingsmaatregelen	*€ 2.014.000*	Beschikbaar voor 5e VP en uitvoeringskosten VP 1-5.
1.2 Acties in de stad schone lucht	€ 9.001.500	
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	*€ 1.867.000*	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.
Stimulering Schoon/Slimme logistiek (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	€ 6.422.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs.

		- Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark. - Subsidieloket (€ 900.000,00
Locatiespecifieke maatregelen	*€ 712.500*	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad verduurzaming woningen € 2.600.000		
Regeling Amsterdam AardgasvrijMoet deze hier blijven staan? Staat nl. ook genoemd onder 2.2.1 aardgasvrij.	*€ 2.500.000*	Uitvoering regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	*€ 100.000*(vm 4)	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save 3.0: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.727.953		
Events	*€ 250.000*	Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente (nader uit te werken in voorstel voor 2018 in communicatiekalender).
Ondersteuning netwerkorganisatie	*€ 25.000*	Opdracht aan netwerkorganisaties met prestatieafspraak voor eerste deel 2018.
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	€ 80.000	Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders: - Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o.a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	*€ 722.700*	Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
Metropool	*€ 150.000*	Acties i.k.v. metropool.
2 Beleidsrealisatie		
2.1 Beleidsrealisatie algemeen	€ 50.000	
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 400.000	De kosten voor projectadvisering dienen door de projecten zelf te worden gedekt. Ieder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces

		van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borgen van implementatie duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer: - Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke strategie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen.
Sectorgerichte verduurzaming	*€ 250.000*	Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar (VM) Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden .Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o.a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen). - Zorg: o.a. bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o.a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden. Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 3.450.000	
Programmamanagement energie/cluster coördinator strategie en beleid	€ 70.000	Aansturen uitvoering en bewaken samenhang programmaonderdelen e.d.

Zon	€ 190.000 + resterend budget van VM aanvragen dat nog niet is besteed in de posten met een *	Uitvoeringsprogramma Zon: - Gemeentelijk vastgoed ondersteunen bij realiseren zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide of zon op/langs infrastructuur.. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen waaronder - Begeleiden scholenkoepels in NW bij collectief voorbeeldproject met zon op 35 scholen, ca 2MW - *Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - *Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - *Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - *Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - *Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW.
Wind	€ 90.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	 €285.000(JP) €150.000(RA) €150.000(RA) €280.000(RA) €100.000(RA) €450.000(RA) €200.000(vm) €550.000(vm) €500.000 (vm € 350.000(RA)	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement (incl. secretariaat). - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o.a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). - Regie communicatie en participatie. Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen vanuit gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Uitvoeren stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken en uitvoeren door initiatieven in de stad !Woon, Newenergy bv, Milieubende etc.). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa. - Aanpassen en uitvoeren subsidieregeling aardgasvrij Maatschappelijke gebouwen - Uitvoering loket voor begeleiding van bewoners, initiatieven en bedrijven die richting Aardgasvrij willen (hier valt dan ook initiatievencoach werk van Froukje Anne onder. -
Bestaande woningvoorraad	€ 85.000	In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad. - Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners

		voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad. - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2018. - Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen).
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programma management circulaire economie	*€90.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet.
Versnellen kennis en inzicht	*€20.000*	- Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. - Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad)
Gebiedsontwikkeling algemeen	*€75.000*	Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming.
Nieuwbouwgebieden	*€75.000*	- Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten.. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. - Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. - Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen - Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten. - Verkenning naar concrete normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw)
Transformatiegebieden	*€75.000*	In samenwerking met G&O realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, adviesrol gemeente en input gebruiken voor bijstellen beleid).
Bestaande stad	*€ 50.000*	In samenwerking met Wonen starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad.
Circulaire bedrijvigheid	*€50.000*	Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. Participeren in regionaal bouwprogramma.
Innovatie & professioneel leren	*€ 40.000*	Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Adviseren betrokken gemeentelijke afdelingen over instrumenten als

		Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast te leggen. - Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen binnen de hele gemeentelijke organisatie. - Professioneel leren: Kennis over circulariteit borgen in de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum.
Doelgroepenbeleid	*€15.000*	- Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. - Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal.
Deelname Rumore (EU)	*€ 25.000*	Verwaarden organische reststromen: Eigen bijdrage aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers.
2.2.3 Schone lucht	€ 1.248.000	
Programmamanagement schone lucht	*€ 393.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	*€ 855.000*	Aansturen uitvoering acties in de stad met betrekking tot het programmaonderdeel Slimme en Schone logistiek en juridische ondersteuning programma breed.
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€90.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed - samenwerking Green Office uitwerken
2.2.5 Geluid	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten (omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o.het stedelijk evenementenbeleid).
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.490.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college. - Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
Accounthouderschap stadsdelen	*€150.000*	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid. - Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.

Data, monitoring, meten en rapportage	*€ 538.000*	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - opstelling en verantwoording Jaarprogramma Duurzaamheid - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	*€ 350.000* + *€ 300.000* <

	) . Incl €122.000 netwerk en lobby LK	- Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler Amsterdams internationaal beleid: - Invulling voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren Eurocities Environment Forum in (april 2018) - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check [redacted]uchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000 (DHF)	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
4. Nieuw beleid, visieontwikkeling en klimaatadaptatie		
Nieuw beleid en visieontwikkeling	€ 350.000 (nieuw beleid en visieontwikkeling/nieuw bestuur)	Het aantreden van een nieuw college zal aanleiding zijn voor het ontwikkelen van nieuw beleid en visie voor Duurzaamheid voor de periode 2018-2022 en verder. Dit vraagt om capaciteit en middelen. Daarin zullen tevens de nieuwe CO_2- reductie doelen (bestuurlijke reactie op Het Klimaatinitiatief (Nov 2017)) moeten worden uitgewerkt in benodigd programma.
Klimaatadaptatie	€ 145.000	Er zal tevens nieuw beleid worden ontwikkeld voor klimaatadaptie (4e spoor van de agenda Duurzaamheid)
Totaal	**€26.631.453**	

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 14 december 2017 10:22
Aan: [redacted]; [redacted]
Onderwerp: jaarprogramma 2018
Bijlagen: Agendaformulier DO JaarprogrammaR&D2018.docx; Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie 5 datum 13-12-2017.docx

Beste [redacted] en [redacted],

Zie de bijlagen met concept jaarprogramma duurzaamheid 2018 en oplegger voor DO van dinsdag 19-12. .

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Bijlage 2 weekendtas 15-12-2017

Van: [redacted]@nautadutilh.com]
Verzonden: woensdag 13 december 2017 8:43
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted],

Dank voor je bericht en deze update met het voornemen tot de afwijzing. Dit is niet het gewenste resultaat vermoed ik of hebben jullie wel voortgang in dit dossier op andere terreinen?

Strikt genomen is de opvatting van de Kroon/DG hierin wel erg strikt en misschien ook wel onbevredigend voor een dergelijk maatschappelijk vraagstuk waarvoor jullie aandacht hebben gevraagd. Vanuit juridisch oogpunt is het volgende onderscheid van belang: waar de Afdeling toetst of de weigering om een omgevingsvergunning verlenen rechtmatig is, is aan de Kroon gevraagd om zich uit te spreken over de verordening. De Afdeling kan de verordening slechts met heel veel afstand toetsen (exceptief en dus niet rechtstreeks). Ook kan de Afdeling überhaupt niet in de doelmatigheid van de regeling treden; de Kroon wel. In een eerdere (ons goed bekende) behandeling van een Kroonverzoek was dit juridisch evidente onderscheid wel helder voor de Kroon. Ook werd daarin geen beletsel gevonden voor een lopende procedure bij de Afdeling die zag op weigeringsbesluiten om alsnog nader onderzoek te verrichten naar de verordening. Terugkomend bij je verzoek: hoe kunnen we je helpen? Wil je dat we een concept mail opstellen die jullie kunnen gebruiken c.q. ombuigen om naar het ministerie te zenden? Of verlang je van ons een officieel document op ons papier wat wij als reactie zenden aan de Kroon?

Ik kijk uit naar je reactie. Mocht je hierover van gedachten willen wisselen, schroom dan niet om telefonisch contact op te nemen.

Met vriendelijke groet,
Mede namens [redacted],

Berend Haagen
NautaDutilh N.V.

Senior Associate | Advocaat / Lawyer (admitted in the Netherlands)
T: +31 [redacted]
F: +31 20 7171 333
M: +31[redacted]
E: [redacted]@nautadutilh.com

Amsterdam | Brussels | London | Luxembourg | New York | Rotterdam
Legal partner of KidsRights

Nummer
Dienst rve ruimte en duurzaamheid

Gemeente Amsterdam
Map wethouder Choho

weekendtas, 15 december 2017

MW

Wethouder Choho

Onderwerp

Concept brief van de minister van BZK inzake Kroonverzoek.

Gevraagde beslissing

1. In te stemmen met de concept reactie brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake het Kroonverzoek, dan wel aan te geven welke wijzigingen u noodzakelijk acht
2. In te stemmen met het afzien van verdere actie en daarmee het middel Kroonverzoek (uit de parallelle strategie) af te sluiten.

Korte toelichting / samenvatting

Ad1. In te stemmen met de concept reactie brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties inzake het Kroonverzoek, , dan wel aan te geven welke wijzigingen u noodzakelijk acht.
Tijdens het overleg met gedeputeerde en DG EZ op 22 november is met de DG EZ afgesproken dat de conceptbrief eerst aan u en de gedeputeerde zou worden voorgelegd, voordat deze verstuurd zou worden. De brief wordt idealiter voor het reces aan Amsterdam verzonden. Om dat mogelijk te maken wordt de brief u via de weekendtas aangeboden.

Bijgevoegd vindt u de concept reactie[1] van de minister van BZK op het Kroonverzoek waarin Amsterdam vraagt om vernietiging van de regels voor wind uit de provinciale ruimtelijke verordening (bijlage 1). De minister geeft aan dat er geen juridische gronden zijn om de gewraakte besluiten van de provincie Noord-Holland bij de Kroon voor te dragen voor vernietiging wegens strijd met het recht of het algemeen belang.

Desgevraagd geeft onze advocaat NautaDutilh aan dat de minister evenals de Raad van State erg strikt is in de interpretatie van het verzoek. Er zijn voorbeelden waar de Kroon meer ruimte neemt om dit soort vraagstukken politiek te beïnvloeden (zie bijlage 2).

Het standpunt van de minister is conform de uitkomst van het gesprek dat u had met de DG EZ en de gedeputeerde op 22 november jongstleden. Het ligt daarom niet voor de hand om de suggestie van NautaDutilh te volgen en een poging te doen de minister tot een ander standpunt te bewegen. De mogelijkheid dat de minister zal bewegen is nihil gezien de uitkomst van het gesprek op de 22ste en de inhoud van de brief. Het Rijk zet in op de sprong voorwaarts om uit dit dilemma te komen. De laatste

alinea van de brief getuigt daar van.

Vanuit ambtelijk oogpunt ligt er een nette en duidelijke concept brief waar we slechts beperkte opmerkingen bij hebben, zie bijgevoegd concept met 'track-changes'.
We zullen ambtelijk bij de provincie polsen of zij nog structurele wijzigingen in de brief zullen voorstellen.
Mocht u aanpassingen wensen dan zullen deze met het ministerie worden besproken en moet blijken of zij ontvankelijk is deze aanpassingen over te nemen.

Ad2. In te stemmen met het afzien van verdere actie en daarmee het middel Kroonverzoek (uit de parallelle strategie) af te sluiten.
Wanneer Amsterdam instemt met de brief vanuit het Rijk en deze formeel wordt ontvangen, lijkt het verstandig om verder af te zien van acties op het spoor ‘Kroonverzoek’ van de parallelle strategie. Dit betekent dat Amsterdam in lijn met het gesprek van 22 november een inzet zal plegen om in het kader van (de uitwerking van) het nieuwe Klimaat- en energieakkoord wind te blijven agenderen als onderdeel van de energietransitie voor de haven en breder het Noorzeekanaalgebied.
Zodra de definitieve brief van de minister van BZK is ontvangen zal met u de inhoud en toonzetting van de oplegger naar de raad worden afgestemd. In de staf van 9 januari 2018 kan daarover al van gedachten worden gewisseld.

Stukken

Meegezonden stukken

1. Concept reactie brief Rijk (inclusief track changes van team DZH).
2. E-mail NautaDutilh.

Verdere procedurestappen met data

Ander overleg:

Publiciteit / communicatie

N.v.t.

Wijze van voorbereiding

Afstemming met andere dienst
Resultaat overleg met directie/bestuursdienst
Ander overleg

Productinformatie

Opdracht verleend	N.v.t.
Financiering/budget	N.v.t.
T jd	N.v.t.
Kwaliteit	N.v.t.

Beslissing

Behandelend ambtenaar

rve ruimte en duurzaamheid, [redacted], [redacted], [redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 15 december 2017 9:14
Aan: [redacted] van
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Ben er net voor gaan zitten ☺
Gaat lukken.

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 15 december 2017 09:13
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Ha [redacted]
Heb de brief nog eens gelezen en het is wat mij betreft een goede brief.
Heb verder geen opmerkingen.
Als ik hoor van de provincie, laat ik het weten.
Lukt het zo om de brief in de weekendmap te stoppen?
21-11 uit de onderstaande mail moet trouwens 22-11 zijn!
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 14 december 2017 12:45
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Ha [redacted],
Onderstaand mijn stukje voor in de flap van de weekendmap, redigeer de tekst vooral nog maar even. Ik lees de brief vandaag nog een keertje en stuur je mijn versie met track changes.
Nauta, zie onderstaand advies, geeft aan dat de Kroon net als de Afdeling erg strikt is in de interpretatie van het verzoek. Er zijn voorbeelden waar de Kroon meer ruimte neemt om dit soort vraagstukken politiek te beïnvloeden.
In deze doet ze dat duidelijk niet, ze wil niet ingrijpen dat is duidelijk geworden. Gezien het gesprek met de gedeputeerde en de DG op 21-11- 2017 lijkt het niet logisch om de suggestie van Nauta, om een poging te doen de ministeries alsnog te gaan beïnvloeden, te volgen. Het Rijk zet duidelijk in op de sprong voorwaarts om uit dit dilemma te komen.
Het gaat dan nu nog om de vraag of de bijgevoegde tekst van de conceptbrief voorziet als bewijsstuk richting de raad dat de wethouder "er alles aan gedaan heeft". Vanuit dat oogpunt lijkt het logisch dat de wethouder zelf zijn oordeel over kan vellen over de concept brief.
Vanuit ambtelijk oogpunt ligt er een nette en duidelijke concept brief waar we slechts beperkte opmerkingen bij hebben, zie bijgevoegd concept met 'track-changes'.
We zullen ambtelijk bij de provincie nog even polsen of zij nog op structurele wijzigingen zinnen.
Grt,
[redacted]

Van: [redacted]@nautadutilh.com]
Verzonden: woensdag 13 december 2017 8:43
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted],
Dank voor je bericht en deze update met het voornemen tot de afwijzing. Dit is niet het gewenste resultaat vermoed ik of hebben jullie wel voortgang in dit dossier op andere terreinen?
Strikt genomen is de opvatting van de Kroon/DG hierin wel erg strikt en misschien ook wel onbevredigend voor een dergelijk maatschappelijk vraagstuk waarvoor jullie aandacht hebben gevraagd. Vanuit juridisch oogpunt is het volgende onderscheid van belang: waar de Afdeling toetst of de weigering om een omgevingsvergunning verlenen rechtmatig is, is aan de Kroon gevraagd om zich uit te spreken over de verordening. De Afdeling kan de verordening slechts met heel veel afstand toetsen (exceptief en dus niet rechtstreeks). Ook kan de Afdeling überhaupt niet in de doelmatigheid van de regeling treden; de Kroon wel. In een eerdere (ons goed bekende) behandeling van een

Kroonverzoek was dit juridisch evidente onderscheid wel helder voor de Kroon. Ook werd daarin geen beletsel gevonden voor een lopende procedure bij de Afdeling die zag op weigeringsbesluiten om alsnog nader onderzoek te verrichten naar de verordening. Terugkomend bij je verzoek: hoe kunnen we je helpen? Wil je dat we een concept mail opstellen die jullie kunnen gebruiken c.q. ombuigen om naar het ministerie te zenden? Of verlang je van ons een officieel document op ons papier wat wij als reactie zenden aan de Kroon?
Ik kijk uit naar je reactie. Mocht je hierover van gedachten willen wisselen, schroom dan niet om telefonisch contact op te nemen.
Met vriendelijke groet,
Mede namens [redacted],
[redacted]
NautaDutilh N.V.

Senior Associate | Advocaat / Lawyer (admitted in the Netherlands)
T: +31 [redacted]
F: +31 [redacted]
M: +31 [redacted]
E: [redacted]@nautadutilh.com

Amsterdam | Brussels | London | Luxembourg | New York | Rotterdam
Legal partner of KidsRights

From: [redacted]@amsterdam.nl]
Sent: maandag 11 december 2017 19:38
To: [redacted]; [redacted]
Cc: [redacted]
Subject: FW: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017
Beste [redacted] en [redacted],
Bijgevoegd vinden jullie de concept beoordelingsbrief van de minister van BZK tav het ingediende Kroonverzoek.
Zoals jullie in het onderstaande mailbericht kunnen lezen heeft er een bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen de betrokken bestuurders. In dat gesprek heeft de DG uitgelegd dat ze geen gronden zien om het verzoek aan de Kroon voor te leggen.
Volgens afspraak krijgen wij nog een beetje ruimte om op de afwijzingsbrief te reageren.
Ik stuur jullie het bericht nog door om te reageren op het standpunt van het Rijk dat een kroonverzoek ingediend op dezelfde gronden als een rechtszaak geen geëigend rechtsmiddel zou zijn, zie brief. Ik vraag dit specifiek omdat wij dezelfde vraag kunnen verwachten van oplettende bestuurders, raadsleden of collega's.
Ik hoop snel van jullie te horen.
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 11 december 2017 15:09
Aan: [redacted]; [redacted]
CC: [redacted]; [redacted]
Onderwerp: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted] en [redacted],
Zoals tijdens het overleg op 22 november jl. tussen [redacted] gedeputeerde [redacted] en wethouder Choho afgesproken treffen jullie bijgaand de concept-beoordelingsbrief op het verzoek om vernietiging aan.
Indien jullie nog opmerkingen op het concept hebben, hoor ik dat graag snel. Dan kan de brief nog voor de Kerst verstuurd worden.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.

NautaDutilh N.V.
Advocaten Notarissen Belastingadviseurs
Lawyers Civil law notaries Tax advisers
Beethovenstraat 400, 1082 PR Amsterdam, the Netherlands
P.O. Box 7113, 1007 JC Amsterdam, the Netherlands.
www.nautadutilh.com

NautaDutilh N.V ; corporate seat Rotterdam; trade register no. 24338323; further information available at www.nautadutilh.com/info. This e-mail, including attachments, is confidential and may be subject to professional privilege. It may not be used, disclosed, copied, distributed or retained by anyone other than the intended addressee. If you have received this e-mail by mistake, please notify us immediately and return it to us without retaining a copy. Electronic communications are not secure and may be intercepted, manipulated, infected, delayed or misdirected, e.g. by viruses and spam filters. NautaDutilh N.V. is not liable on any legal ground for damage resulting from any such event.
All legal relationships are subject to NautaDutilh N.V.'s general terms and conditions (see www.nautadutilh.com/terms), which include a limitation of liability clause, have been filed with the Rotterdam District Court and will be provided free of charge upon request. Dutch law is applicable and disputes shall be submitted exclusively to the Amsterdam District Court. For information concerning the processing of your personal data we refer to our privacy policy: www nautadutilh.com/privacy.

Please consider the environment before printing this e-mail.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 15 december 2017 12:00
Aan: [redacted]
CC: [redacted]

Onderwerp: weekendtas stukken
Bijlagen: 1. beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017.docx; 15-12-207weekendtasbriefDGEZinzakekroonverzoek (4).docx; Bijlage 2 weekendtas 15122017.docx

Urgentie: Hoog

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 15 december 2017 10:54
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: weekendtas kroonverzoek

Ik snap je vraag, maar Ik vraag me af of het handig is dat soort politieke afwegingen in de flap te zetten.

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 15 december 2017 10:52
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: weekendtas kroonverzoek

Ha [redacted]

Ik vraag me nog of of we de wethouder niet expliciet moeten vragen om de brief zelf te beoordelen aangezien die brief voor hem ook een politiek doel dient? Of mogen we er vanuitgaan dat dit voor hem vanzelfsprekend is?

Dat is mijn enige punt, gerelateerd aan beslispunt 1.

We kunnen voor 12 uur nog bellen.

Grt,

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 15 dec. 2017 om 10:03 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

> Zie bijlagen. Graag jullie akkoord.
>
> Met vriendelijke groet,
>
> [redacted]
> Adviseur duurzaamheid
> Ruimte en Duurzaamheid
>
> **Gemeente Amsterdam**
>
> M [redacted]
> [redacted]@amsterdam.nl
> Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
> Werkdagen: ma,di, do, vrij
>
> Volg ons via
> www.facebook.com/duurzaam020
> www.twitter.com/duurzaam020

<15-12-207weekendtasbriefDGEZinzakekroonverzoek.docx>

<1. beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017.docx>

<Bijlage 2 weekendtas 15122017.docx>

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	10
6	Budgetten per categorie	19

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met de wethouder duurzaamheid zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid. In 2018 krijgen de bestuurlijke prioriteiten op het terrein van Aardgasvrij en Milieuzones extra aandacht.

Focus2018
In 2018 wordt gewerkt aan de uitvoering van de Agenda Duurzaam Amsterdam met speciale focus op een drietal terreinen:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- Luchtkwaliteit; invoeren van de milieuzones voor brom-scooter etc.;
- duurzame gebiedsontwikkeling het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering voor de zeer grote bouwopgave van Amsterdam in de komende decennia..

De realisatie van de doelstellingen uit de agenda duurzaamheid wordt ondersteund door onder meer het voeren van gerichte campagnes om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die gemeente biedt bij verduurzaming.
In 2018 zullen ook voorbereidingen worden getroffen ten behoeve van nieuw college en visie ontwikkeling voor de periode 2018-2022 en verder In dit kader zal in 2018 ook aandacht worden besteed aan het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat de RVE's duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid
Deze genoemde focus en prioriteiten worden financieel vertaald in het jaarprogramma 2018.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden deels gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget. De rest zal van de kosten worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad.
- Afval kent een eigen programma.
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD).
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
In het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' is afgesproken om extra te investeren in duurzaamheid. Daarvoor is € 10 miljoen uit het duurzaamheidsfonds niet revolverend gemaakt en als Versnellingsmiddelen duurzaamheid beschikbaar voor projecten, regelingen en initiatieven die bijdragen aan programmaonderdelen van de Agenda Duurzaamheid. Deze acties moeten zorgen voor het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaamheid worden gerealiseerd. Inmiddels zijn 4 pakketten met acties uit deze versnellingsmiddelen vastgesteld. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2018 van € 4,7 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. Daar waar de versnellingsprojecten nog doorlopen in 2018 zijn ze in dit jaarprogramma opgenomen met de aanduiding VM. Het nog resterende budget zal worden ingezet voor een 5e versnellingspakket (voorjaar 2018). De uitvoeringskosten van de versnellingspakketten 1 tot en met 5 zijn als aparte post opgenomen. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen. Het hiervoor benodigde bedrag zal nog bepaald worden.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.
Paragraaf 6 geeft een overzicht van de budgetverdeling per categorie.

2 Indeling jaarprogramma

De nieuwe indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt op uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende vier hoofdcategorieën.

- Acties in de stad.
- Beleidsrealisatie.
- Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering.
- Nieuwe opgaven, trends en visieontwikkeling (incl. ruimte voor nieuw bestuur).

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan reeds vastgestelde (formeel goed) programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte

communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad.

Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de regeling Amsterdam Aardgasvrij ingezet.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie

In afgelopen drie jaar zijn alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Een aantal taken is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:

- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasvrij en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende RVE's.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering

In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby & netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthoudersschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten (bezien vanuit de beleidssporen van Agenda Duurzaamheid) bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends, visieontwikkelin en innovatie

In paragraaf 6 staat beschreven welke ontwikkelingen en trends op dit moment zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente. Op dit punt wordt samengewerkt met de CTO en externe kennispartijen.

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€3.764.000.		
1.2	Acties schone lucht	€ 9 001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 3.100.000		
1 4	Overige acties in de stad	€ 1.077.953		
			€ 16.943.453	65%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 800.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€2.950.000		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 90.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 5.653.000	22%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.490.000	10%
4	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**			
			€495.000	2%
Budgetruimte			€ 550.000	2%
Totaal			€ 26.131..453	100%
Opgenomen extra budget uit de Reserve Aardgas		€ 988.000		
Officiële begroting Duurzaamheid 2018			€ 25.142.919	

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken, lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.

Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.

Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.

Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.

Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Afhankelijk van de evaluatie die van het programma wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling gegeven.

In de Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal 2018) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasvrij leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaamheid. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt de hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting realisering van 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Aardgasvrij ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte en doelstelling is daarom aangepast. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voor zon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-pakketten 1-3).

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie nodig om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt. De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW). - Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en zonnepanelen.

	- Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie	De parallelle strategie (rechtszaak RaadvanState, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk neemt deel aan de aanpak (EKZ en I&V).
Aanpassing CO_2-doelstelling conform regeerakkoord Rutte III	Het college heeft op 14 november 2017 besloten om de CO_2 reductiedoelstelling van Amsterdam in lijn te brengen met de doelstelling uit het regeerakkoord Rutte III. Het Duurzame energie hoofdstuk van de Agenda Duurzaam Amsterdam bevat beleid en een programma tot 2020. Het is aan het nieuwe college om invulling te geven aan de nieuwe klimaat- en energietransitie doelstellingen: - 49% CO_2 te reduceren in 2030 t o.v. 1990. - 85-100% CO_2 te reduceren in 2050 t.o.v. 1990.
Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 125.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met bestaande en nieuwbouw woningen en gebouwen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter. Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100.000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Een wijkgerichte aanpak ism de City Deal partners, waarin een awareness campagne en participatieve projecten in buurten een rol spelen, is kern van de aanpak. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet	Amsterdam kent op dit moment 6 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatiespecifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d.

overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013	Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting dat er in 2018 nog 1 locatie zal zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment per locatie maar ook per jaar kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die ingaan per 2018. Daarnaast is er veel werk verricht op het gebied van monitoring van de milieuzone bestel die per 1-1-2017 is ingegaan. Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van deze milieuzone wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen-effectrapportage opgeleverd. Ook wordt er in 2018 extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom-en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad. Deze inzet, de invoering van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scootervervoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's leidt tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de kwartaalrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten wordt per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De monitoring van het geheel van duurzaamheid zal ook doormiddel van Staat Duurzaamheid Amsterdam (inclusief uitwerken lessen Duisenberg in P&C) worden bewaakt.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018 € 16.943.453	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 3.764.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	*€ 300.000*	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zal: - VvE's die eerder advies hebben gekregen blijven gemonitord en waar nodig ondersteund. - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. - Energie adviesteam (2fte)i.c.m. VvE adviesteam Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen. Er zullen ook adviezen worden aangeboden aan VvE's die aardgasvrij willen worden.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak c) Beheer	a): € 200.000 b): € 500.000 c): € 50 000	a) Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. b) Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. c) Communicatie en evaluatie in 4e kwartaal 2018 met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	*€ 350.000*	- Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Overige vastgestelde versnellingsmaatregelen	*€ 2.364.000*	- Beschikbaar voor 5e VP en uitvoeringskosten VP 1-5.
1.2 Acties in de stad schone lucht	€ 9 001.500	
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	*€ 1.867.000*	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.
Stimulering Schoon/Slimme logistiek	€ 6 422.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs. - Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark.

		- Subsidieloket (€ 900.000,00) - Ruimtelijke verkenning duurzame brandstofpunten (€ 55.000).
Locatie specifieke maatregelen	*€ 712.500*	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad verduurzaming woningen € 3.100.000		
Regeling Amsterdam Aardgasvrij.	*€ 3.00.000*	- Uitvoering regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	*€ 100.000*	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save 3.0: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.077.953		
Events	*€ 250.000*	- Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente (nader uit te werken in voorstel voor 2018 in communicatiekalender).
Ondersteuning netwerkorganisatie	*€ 25.000*	- Opdracht aan netwerkorganisaties met prestatieafspraak voor eerste deel 2018.
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	€ 80 000	- Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders: Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	*€ 722.953*	- Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
2 Beleidsrealisatie	**€ 6.153.000**	
2.1 Beleidsrealisatie algemeen	€ 700.000	
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 400.000	De kosten voor projectadvisering dienen door de projecten zelf te worden gedekt. Ieder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces

		van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borgen van implementatie duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer: - Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke strategie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen. - Themastudies ruimte: smart mobility en autoluwe binnenstad wordt een bedrag van 100.000 beschikbaar gesteld uit budgetreservering luchtkwaliteit.
Sectorgerichte verduurzaming	*€ 250.000*	Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar (VM) Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden .Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen). - Zorg: o.a. bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden. Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
Metropool	*€ 50.000*	Acties in het kader van verduurzamen metropool. - Circulaire economie. - Energie - Klimaatadaptatie. - Afstemming duurzaamheid met bouwen en wonen, economie en mobiliteit.

2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 2.950.000	
Programmamanagement energie/cluster coördinator strategie en beleid	€ 70.000	- Aansturen uitvoering en bewaken samenhang programmaonderdelen e.d.
Zon	€ 190.000 + resterend budget van 2017 dat nog niet is besteed in de posten met een *	Uitvoeringsprogramma Zon: - Gemeentelijk vastgoed ondersteunen bij realiseren zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide of zon op/langs infrastructuur.. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen waaronder - Begeleiden scholenkoepels in NW bij collectief voorbeeldproject met zon op 35 scholen, ca 2MW - *Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - *Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - *Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - *Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - *Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW.
Wind	€ 90.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	€285.000 €~~15~~1120.000 €100.000 €150.000 €280.000 €100.000 €4~~0~~50.000 €200.000 €550.000 € 350 000	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement (incl. secretariaat). - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Bestuursopdracht warmte capaciteit en out of pocket - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). - Regie communicatie en participatie. Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen ~~vanuit~~ gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Uitvoeren stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken en uitvoeren door initiatieven in de stad !Woon, Newenergy bv, Milieubende etc.). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa. - Uitvoering loket voor begeleiding van bewoners, initiatieven en bedrijven die richting Aardgasvrij willen

Met opmaak: Lijstalinea, Inspringing: Links: 0,63 cm

Bestaande woningvoorraad	€ 85.000	- In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad. - Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad. - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2018. - Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen).
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programma management circulaire economie	*€90.000*	- Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet.
Versnellen kennis en inzicht	*€20.000*	- Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. - Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad)
Gebiedsontwikkeling algemeen	*€75.000*	- Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming.
Nieuwbouwgebieden	*€75.000*	- Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten.. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. - Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. - Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen - Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten. - Verkenning naar concrete normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw)
Transformatiegebieden	*€75.000*	- In samenwerking met G&O realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, adviesrol gemeente en input gebruiken voor bijstellen beleid).
Bestaande stad	*€ 50.000*	- In samenwerking met Wonen starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad.
Circulaire bedrijvigheid	*€50.000*	- Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven

		faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. - Participeren in regionaal bouwprogramma.
Innovatie & professioneel leren	*€ 40.000*	Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Adviseren betrokken gemeentelijke afdelingen over instrumenten als Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast te leggen. - Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen binnen de hele gemeentelijke organisatie. - Professioneel leren: Kennis over circulariteit borgen in de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum.
Doelgroepenbeleid	*€15.000*	- Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. - Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal.
Deelname Rumore (EU)	*€ 25.000*	- Verwaarden organische reststromen: Eigen bijdrage aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers.
2.2.3 Schone lucht	€ 1.248 000	
Programmamanagement schone lucht	*€ 393.000*	- Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	*€ 855.000*	- Aansturen uitvoering acties in de stad met betrekking tot het programmaonderdeel Slimme en Schone logistiek en juridische ondersteuning programma breed.
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€90.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed - samenwerking Green Office uitwerken
2.2.5 Geluid	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten (omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o.het stedelijk evenementenbeleid). - Geluid wordt in relatie tot luchtkwaliteit nader uitgewerkt.
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.490.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college.

		- Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
Accounthouderschap stadsdelen	*€150.000*	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid. - Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.
Data, monitoring, meten en rapportage	*€ 538.000*	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - opstelling en verantwoording Jaarprogramma Duurzaamheid - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	*€ 350.000* + *€ 300.000* <

Netwerk en lobby	€ 382.000 .	*MRA* - Coördinatie van de Amsterdamse inzet in pijler 4 van de MRA actie agenda en afstemmen met de relevante collega's . - Inhoudelijke inbreng van energie en circulaire economie in relevante MRA trajecten zoals de bouwstenen voor een regionale energiestrategie. - Voorbereiding Amsterdams deel van MRA bijeenkomsten voor MRA Energieakkoord. - Trekkerschap van het MRA agendapunt "verduurzaming gebouwde omgeving" (met Haarlem) en de MRA - Samenwerking met de Amsterdam Economic Board t.b.v. realisatie regionaal grondstoffenprogramma. - Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler Amsterdams internationaal beleid: - Invulling voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren Eurocities Environment Forum in (april 2018) - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check Bart Vertelman, luchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
4. Nieuw beleid, visieontwikkeling en klimaatadaptatie	**€ 495.000**	
Nieuw beleid en visieontwikkeling	€ 350.000	- Het aantreden van een nieuw college zal aanleiding zijn voor het ontwikkelen van nieuw beleid en visie voor Duurzaamheid voor de periode 2018-2022 en verder. Dit vraagt om capaciteit en middelen. Daarin zullen tevens de nieuwe CO2- reductie doelen (bestuurlijke reactie op Het Klimaatinitiatief (Nov 2017)) moeten worden uitgewerkt in benodigd

			programma.
Klimaatadaptatie	€ 245.000	-	Er zal tevens nieuw beleid worden ontwikkeld voor klimaatadaptie (4e spoor van de agenda Duurzaamheid)
Totaal	**€26.131.453**		

6 Budgetten per categorie

budgetten per categorie 2017 en 2018		Budget 2018 per categorie		2018 dekking JP romp+prio	2018 dekking LK/SMF	2018 dekking overig
1.	**Acties in de stad**					
1.1	Ondersteuning en versterken initiati	**3.764.000**		150.000		3.614.000
1.2	Acties schone lucht	**9.001.500**			9.001.500	
1.3	Acties verduurzaming woningen	**3.100.000**				3.100.000
1.4	Overige acties in de stad	**1.077.953**		927.953	150.000	
	Totaal acties in de stad	**16.943.453**	65%	1.077.953	9.151.500	6.714.000
2.	**Beleidsrealisatie**					
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	**800.000**		800.000		
2.2.1	Duurzame energie	**2.950.000**		720.000		2.230.000
2.2.2	Circulaire economie	**480.000**		480.000		
2.2.3	Schone lucht	**1.248.000**			1.248.000	
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	**90.000**		90.000		
2.2.5	Geluid	**85.000**		85.000		
	Totaal Beleidsrealisatie	**5.653.000**	22%	2.175.000	1.248.000	2.230.000
3.	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**	**2.490.000**	10%	1.200.500	839.500	450.000
4.	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling en klimaatadaptatie**	**495.000**	2%	495.000		
	budgetreservering (nw beleid 2018)	**550.000**	2%	100.000	450.000	
	totaal begroot categorieen	**26.131.453**	100%			
	nog op te nemen voor Aardgasvrij	**-988.000**				-988.000
	Totaal	**25.143.453**		5.048.453	11.689.000	9.394.000

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 21 december 2017 14:50
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 14-12-2017wv.docx
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 14-12-2017wv.docx

Die 100.000 is dus 112.00 geworden (zie hieronder).

Van: [redacted] (R&D Aardgasvrij)
Verzonden: donderdag 21 december 2017 14:40
Aan: [redacted]
Onderwerp: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 14-12-2017wv.docx

Allen,

Bestuursopdracht Warmte opgenomen, 112.000,-
Post "strategie" verlaagt met 50000 tot 100.000
Post "start participatie trajecten) verlaagt met 50000 naar 400000

@[redacted] wil jij dan de uiteindelijke verzameltabel aanpassen naar een totaal duurzame energie 2962000 en de 988000 naar 1 mio?

Gr.
[redacted]

Gemeente Amsterdam

Agendaformulier

Vergadering	Directieoverleg R&D
Tijd	
Voorzitter	
Onderwerp	Jaarprogramma duurzaamheid 2018
Aangemeld door	[redacted]
Te behandelen op	16 januari 2018
Toegevoegde stukken	Concept Jaarprogramma duurzaamheid 2018

Korte samenvatting

In het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018 zijn projecten en activiteiten opgenomen die invulling geven aan de doelen van de agenda duurzaamheid en dan met name voor de transitiepaden Duurzame energie (inclusief Aardgasvrij), Schone lucht (luchtkwaliteit) en Circulaire Economie.

Het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018 is op 19 december 2017 in het DO besproken. Daaruit kwamen de volgende opmerkingen:

Tekstuele aanpassingen:
- Voor budgetten waarover nog formeel besloten moet worden helder aangeven dat dit onder voorbehoud van die bestuurlijke besluitvorming is en er geen bestedingen zullen plaatsvinden voorafgaand aan die besluitvorming
- Bestuursopdracht AEB expliciet incl. met wethouder afgestemde verdragen opnemen onder budget aardgasvrij

Financiële wijzigingen:
- MRA-budget beperken tot 50.000 euro
- De 100.000 euro die hiermee vrijvalt labelen voor regionale aanpak klimaatadaptatie.
- 55.000 euro opnemen voor ruimtelijke verkenning duurzame brandstofpunten in werkprogramma/budget luchtkwaliteit (in programma SO wordt dan 25.000 opgenomen).

Bovengenoemde wijzigingen zijn verwerkt in het concept dat nu voorligt.

Gevraagde beslissing	In te stemmen met het concept Jaarprogramma duurzaamheid 2018.
Besprekingstijd	15 minuten
In aanwezigheid van	[redacted] en/of [redacted] & [redacted] zullen desgewenst aanwezig zijn.
Afgestemd met	
Advies Directiesecr.	
Advies hoofd P&O	
Advies hoofd FSC	
Advies hoofd COM	
Advies hoofd IFD	
Teamleidersoverleg	
Ondernemingsraad	
Intranet	
Voorstel directeur	
Vervolgactie	

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	11

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met de wethouder duurzaamheid zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid. In 2018 krijgen de bestuurlijke prioriteiten op het terrein van Aardgasvrij en Milieuzones extra aandacht.

Focus2018
In 2018 wordt gewerkt aan de uitvoering van de Agenda Duurzaam Amsterdam met speciale focus op een drietal terreinen:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- Luchtkwaliteit; invoeren van de milieuzones voor brom-scooter etc.;
- duurzame gebiedsontwikkeling het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering voor de zeer grote bouwopgave van Amsterdam in de komende decennia..

De realisatie van de doelstellingen uit de agenda duurzaamheid wordt ondersteund door onder meer het voeren van gerichte campagnes om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die gemeente biedt bij verduurzaming.
In 2018 zullen ook voorbereidingen worden getroffen ten behoeve van nieuw college en visie ontwikkeling voor de periode 2018-2022 en verder In dit kader zal in 2018 ook aandacht worden besteed aan het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat de RVE's duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid
Deze genoemde focus en prioriteiten worden financieel vertaald in het jaarprogramma 2018.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden deels gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget. De rest zal van de kosten worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad.
- Afval kent een eigen programma.
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD).
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
In het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' is afgesproken om extra te investeren in duurzaamheid. Daarvoor is € 10 miljoen uit het duurzaamheidsfonds niet revolverend gemaakt en als Versnellingsmiddelen duurzaamheid beschikbaar voor projecten, regelingen en initiatieven die bijdragen aan programmaonderdelen van de Agenda Duurzaamheid. Deze acties moeten zorgen voor het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaamheid worden gerealiseerd. Inmiddels zijn 4 pakketten met acties uit deze versnellingsmiddelen vastgesteld. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2018 van € 4,7 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. Daar waar de versnellingsprojecten nog doorlopen in 2018 zijn ze in dit jaarprogramma opgenomen met de aanduiding VM. Het nog resterende budget zal worden ingezet voor een 5e versnellingspakket (voorjaar 2018). De uitvoeringskosten van de versnellingspakketten 1 tot en met 5 zijn als aparte post opgenomen. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen. Het hiervoor benodigde bedrag zal nog bepaald worden.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

2 Indeling jaarprogramma

De nieuwe indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt op uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende vier hoofdcategorieën.

- Acties in de stad.
- Beleidsrealisatie.
- Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering.
- Nieuwe opgaven, trends en visieontwikkeling (incl. ruimte voor nieuw bestuur).

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan reeds vastgestelde (formeel goed) programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte

communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad.

Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de regeling Amsterdam Aardgasvrij ingezet.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie

In afgelopen drie jaar zijn alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Een aantal taken is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:

- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasvrij en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende RVE's.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering

In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby & netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthoudersschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten (bezien vanuit de beleidssporen van Agenda Duurzaamheid) bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends, visieontwikkelin en innovatie

In paragraaf 6 staat beschreven welke ontwikkelingen en trends op dit moment zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente. Op dit punt wordt samengewerkt met de CTO en externe kennispartijen.

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€3.764.000.		
1.2	Acties schone lucht	€ 9.001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 3.100.000		
1.4	Overige acties in de stad	€ 1.077.953		
			€ 16.943.453	65%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 800.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€2.950.000		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 90.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 5.653.000	22%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.490.000	10%
4	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**			
			€495.000	2%
Budgetruimte			€ 550.000	2%
Totaal			€ 26.131..453	100%
Opgenomen extra budget uit de Reserve Aardgas		€ 988.000		
Officiële begroting Duurzaamheid 2018			€ 25.142.919	

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken*, *lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.
Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.
Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.
Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.
Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Afhankelijk van de evaluatie die van het programma wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling gegeven.
In de Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal 2018) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasvrij leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaamheid. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt de hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting realisering van 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Aardgasvrij ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte en doelstelling is daarom aangepast. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voor zon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-pakketten 1-3).

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie nodig om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt. De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW). - Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en zonnepanelen.

	- Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie	De parallelle strategie (rechtszaak RaadvanState, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk neemt deel aan de aanpak (EKZ en I&V).
Aanpassing CO_2-doelstelling conform regeerakkoord Rutte III	Het college heeft op 14 november 2017 besloten om de CO_2 reductiedoelstelling van Amsterdam in lijn te brengen met de doelstelling uit het regeerakkoord Rutte III. Het Duurzame energie hoofdstuk van de Agenda Duurzaam Amsterdam bevat beleid en een programma tot 2020. Het is aan het nieuwe college om invulling te geven aan de nieuwe klimaat- en energietransitie doelstellingen: - 49% CO_2 te reduceren in 2030 t.o.v. 1990. - 85-100% CO_2 te reduceren in 2050 t.o.v. 1990.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 125.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met bestaande en nieuwbouw woningen en gebouwen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter. Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100.000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Een wijkgerichte aanpak ism de City Deal partners, waarin een awareness campagne en participatieve projecten in buurten een rol spelen, is kern van de aanpak. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o.a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013	Amsterdam kent op dit moment 6 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatiespecifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d. Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting dat er in 2018 nog 1 locatie zal zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment, per locatie, maar ook per jaar, kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die ingaan per 2018. Daarnaast is er veel werk verricht op het gebied van monitoring van de milieuzone bestel die per 1-1-2017 is ingegaan. Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van deze milieuzone wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen-effectrapportage opgeleverd. Ook wordt er in 2018 extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom-en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd

	in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad. Deze inzet, de invoering van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scooterververvoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's leidt tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de kwartaalrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel (op de volgende bladzijde) gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten worden per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De arcering in de tabel geeft de frequentie aan. De monitoring van het geheel van duurzaamheid zal ook doormiddel van Staat Duurzaamheid Amsterdam (inclusief uitwerken lessen Duisenberg in P&C) worden bewaakt.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018 € 16.943.453	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 3.764.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	*€ 300.000*	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zal: - VvE's die eerder advies hebben gekregen blijven gemonitord en waar nodig ondersteund. - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. - Energie adviesteam (2fte)i.c.m. VvE adviesteam Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen. Er zullen ook adviezen worden aangeboden aan VvE's die aardgasvrij willen worden.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak c) Beheer	a): € 200.000 b): € 500.000 c) € 50.000	a) Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. b) Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. c) Communicatie en evaluatie in 4e kwartaal 2018 met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	*€ 350.000*	Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Overige vastgestelde versnellingsmaatregelen	*€ 2.364.000*	Beschikbaar voor 5e VP en uitvoeringskosten VP 1-5.
1.2 Acties in de stad schone lucht	€ 9.001.500	
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	*€ 1.867.000*	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.
Stimulering Schoon/Slimme logistiek (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	€ 6.422.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs. - Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark.

		- Subsidieloket (€ 900.000,00
Locatiespecifieke maatregelen	*€ 712.500*	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad verduurzaming woningen € 3.100.000		
Regeling Amsterdam AardgasvrijMoet deze hier blijven staan? Staat nl. ook genoemd onder 2.2.1 aardgasvrij.	*€ 3.00.000*	Uitvoering regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	*€ 100.000*	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save 3.0: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.077.953		
Events	*€ 250.000*	Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente (nader uit te werken in voorstel voor 2018 in communicatiekalender).
Ondersteuning netwerkorganisatie	*€ 25.000*	Opdracht aan netwerkorganisaties met prestatieafspraak voor eerste deel 2018.
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	€ 80.000	Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders: - Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o.a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	*€ 722.953*	Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
2 Beleidsrealisatie	**€ 6.153.000**	
2.1 Beleidsrealisatie algemeen	€ 800.000	
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 400.000	De kosten voor projectadvisering dienen door de projecten zelf te worden gedekt. Ieder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borgen van implementatie duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met

		G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer: - Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke strategie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen. - Themastudies ruimte: smart mobility en autoluwe binnenstad wordt een bedrag van 100.000 beschikbaar gesteld uit budgetreservering luchtkwaliteit.
Sectorgerichte verduurzaming	*€ 250.000*	Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar (VM) Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden .Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o.a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen). - Zorg: o.a. bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o.a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden. Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
Metropool	*€ 150.000*	Acties in het kader van verduurzamen metropool.
2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 2.950.000	
Programmamanagement energie/cluster coördinator strategie en beleid	€ 70.000	Aansturen uitvoering en bewaken samenhang programmaonderdelen e.d.
Zon	€ 190.000	Uitvoeringsprogramma Zon:

	+ resterend budget van 2017 dat nog niet is besteed in de posten met een *	- Gemeentelijk vastgoed ondersteunen bij realiseren zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide of zon op/langs infrastructuur.. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen waaronder - Begeleiden scholenkoepels in NW bij collectief voorbeeldproject met zon op 35 scholen, ca 2MW - *Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - *Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - *Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - *Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - *Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW.
Wind	€ 90.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	 €285.000 €150.000 €150.000 €280.000 €100.000 €450.000 €200.000 €550.000 € 350.000	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement (incl. secretariaat). - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o.a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). - Regie communicatie en participatie. Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen vanuit gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Uitvoeren stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken en uitvoeren door initiatieven in de stad !Woon, Newenergy bv, Milieubende etc.). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa. - Uitvoering loket voor begeleiding van bewoners, initiatieven en bedrijven die richting Aardgasvrij willen
Bestaande woningvoorraad	€ 85.000	In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad. - Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad. - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2018.

		- Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen).
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programma management circulaire economie	*€90.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet.
Versnellen kennis en inzicht	*€20.000*	- Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. - Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad)
Gebiedsontwikkeling algemeen	*€75.000*	Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming.
Nieuwbouwgebieden	*€75.000*	- Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten.. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. - Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. - Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen - Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten. - Verkenning naar concrete normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw)
Transformatiegebieden	*€75.000*	In samenwerking met G&O realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, adviesrol gemeente en input gebruiken voor bijstellen beleid).
Bestaande stad	*€ 50.000*	In samenwerking met Wonen starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad.
Circulaire bedrijvigheid	*€50.000*	Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. Participeren in regionaal bouwprogramma.
Innovatie & professioneel leren	*€ 40.000*	Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Adviseren betrokken gemeentelijke afdelingen over instrumenten als Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast te leggen.

		- Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen binnen de hele gemeentelijke organisatie. - Professioneel leren: Kennis over circulariteit borgen in de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum.
Doelgroepenbeleid	*€15.000*	- Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. - Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal.
Deelname Rumore (EU)	*€ 25.000*	Verwaarden organische reststromen: Eigen bijdrage aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers.
2.2.3 Schone lucht	€ 1.248.000	
Programmamanagement schone lucht	*€ 393.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	*€ 855.000*	Aansturen uitvoering acties in de stad met betrekking tot het programmaonderdeel Slimme en Schone logistiek en juridische ondersteuning programma breed.
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€90.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed - samenwerking Green Office uitwerken
2.2.5 Geluid	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten (omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o.het stedelijk evenementenbeleid). - Geluid wordt in relatie tot luchtkwaliteit nader uitgewerkt.
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.490.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college. - Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
Accounthouderschap stadsdelen	*€150.000*	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid. - Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.
Data, monitoring, meten	*€ 538.000*	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de

en rapportage		rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - opstelling en verantwoording Jaarprogramma Duurzaamheid - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	*€ 350.000* + *€ 300.000* <

	) . Incl €122.000 netwerk en lobby LK	- Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler Amsterdams internationaal beleid: - Invulling voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren Eurocities Environment Forum in (april 2018) - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check Bart Vertelman, luchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
4. Nieuw beleid, visieontwikkeling en klimaatadaptatie	**€ 495.000**	
Nieuw beleid en visieontwikkeling	€ 350.000	Het aantreden van een nieuw college zal aanleiding zijn voor het ontwikkelen van nieuw beleid en visie voor Duurzaamheid voor de periode 2018-2022 en verder. Dit vraagt om capaciteit en middelen. Daarin zullen tevens de nieuwe CO_2- reductie doelen (bestuurlijke reactie op Het Klimaatinitiatief (Nov 2017)) moeten worden uitgewerkt in benodigd programma.
Klimaatadaptatie	€ 145.000	Er zal tevens nieuw beleid worden ontwikkeld voor klimaatadaptie (4e spoor van de agenda Duurzaamheid)
Totaal	**€26.131.453**	

budgetten per categorie 2017 en 2018		Budget 2018 per categorie		2018 dekking JP romp+prio	2018 dekking LK/SMF	2018 dekking overig
1.	**Acties in de stad**					
1.1	Ondersteuning en versterken initiati	**3.764.000**		150.000		3.614.000
1.2	Acties schone lucht	**9.001.500**			9.001.500	
1.3	Acties verduurzaming woningen	**3.100.000**				3.100.000
1.4	Overige acties in de stad	**1.077.953**		927.953	150.000	
	Totaal acties in de stad	**16.943.453**	65%	1.077.953	9.151.500	6.714.000
2.	**Beleidsrealisatie**					
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	**800.000**		800.000		
2.2.1	Duurzame energie	**2.950.000**		720.000		2.230.000
2.2.2	Circulaire economie	**480.000**		480.000		
2.2.3	Schone lucht	**1.248.000**			1.248.000	
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	**90.000**		90.000		
2.2.5	Geluid	**85.000**		85.000		
	Totaal Beleidsrealisatie	**5.653.000**	22%	2.175.000	1.248.000	2.230.000
3.	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**	**2.490.000**	10%	1.200.500	839.500	450.000
4.	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling en klimaatadaptatie**	**495.000**	2%	495.000		
	budgetreservering (nw beleid 2018)	**550.000**	2%	100.000	450.000	
	totaal begroot categorieen	**26.131.453**	100%			
	nog op te nemen voor Aardgasvrij	**-988.000**				-988.000
	Totaal	**25.143.453**		5.048.453	11.689.000	9.394.000

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	11

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met de wethouder duurzaamheid zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid. In 2018 krijgen de bestuurlijke prioriteiten op het terrein van Aardgasvrij en Milieuzones extra aandacht.

Focus2018
In 2018 wordt gewerkt aan de uitvoering van de Agenda Duurzaam Amsterdam met speciale focus op een drietal terreinen:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- Luchtkwaliteit; invoeren van de milieuzones voor brom-scooter etc.;
- duurzame gebiedsontwikkeling het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering voor de zeer grote bouwopgave van Amsterdam in de komende decennia..

De realisatie van de doelstellingen uit de agenda duurzaamheid wordt ondersteund door onder meer het voeren van gerichte campagnes om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die gemeente biedt bij verduurzaming.
In 2018 zullen ook voorbereidingen worden getroffen ten behoeve van nieuw college en visie ontwikkeling voor de periode 2018-2022 en verder In dit kader zal in 2018 ook aandacht worden besteed aan het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat de RVE's duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid
Deze genoemde focus en prioriteiten worden financieel vertaald in het jaarprogramma 2018.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden deels gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget. De rest zal van de kosten worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad.
- Afval kent een eigen programma.
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD).
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
In het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' is afgesproken om extra te investeren in duurzaamheid. Daarvoor is € 10 miljoen uit het duurzaamheidsfonds niet revolverend gemaakt en als Versnellingsmiddelen duurzaamheid beschikbaar voor projecten, regelingen en initiatieven die bijdragen aan programmaonderdelen van de Agenda Duurzaamheid. Deze acties moeten zorgen voor het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaamheid worden gerealiseerd. Inmiddels zijn 4 pakketten met acties uit deze versnellingsmiddelen vastgesteld. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2018 van € 4,7 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. Daar waar de versnellingsprojecten nog doorlopen in 2018 zijn ze in dit jaarprogramma opgenomen met de aanduiding VM. Het nog resterende budget zal worden ingezet voor een 5e versnellingspakket (voorjaar 2018). De uitvoeringskosten van de versnellingspakketten 1 tot en met 5 zijn als aparte post opgenomen. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen. Het hiervoor benodigde bedrag zal nog bepaald worden.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

2 Indeling jaarprogramma

De nieuwe indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt op uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende vier hoofdcategorieën.

- Acties in de stad.
- Beleidsrealisatie.
- Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering.
- Nieuwe opgaven, trends en visieontwikkeling (incl. ruimte voor nieuw bestuur).

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan reeds vastgestelde (formeel goed) programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte

communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad.

Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de regeling Amsterdam Aardgasvrij ingezet.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie

In afgelopen drie jaar zijn alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Een aantal taken is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:

- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasvrij en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende RVE's.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering

In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby & netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthoudersschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten (bezien vanuit de beleidssporen van Agenda Duurzaamheid) bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends, visieontwikkelin en innovatie

In paragraaf 6 staat beschreven welke ontwikkelingen en trends op dit moment zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente. Op dit punt wordt samengewerkt met de CTO en externe kennispartijen.

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€3.764.000.		
1.2	Acties schone lucht	€ 9.001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 3.100.000		
1.4	Overige acties in de stad	€ 1.077.953		
			€ 16.943.453	65%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 800.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€2.950.000		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 90.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 5.653.000	22%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.490.000	10%
4	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**			
			€495.000	2%
Budgetruimte			€ 550.000	2%
Totaal			€ 26.131..453	100%
Opgenomen extra budget uit de Reserve Aardgas		€ 988.000		
Officiële begroting Duurzaamheid 2018			€ 25.142.919	

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken*, *lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.
Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.
Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.
Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.
Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Afhankelijk van de evaluatie die van het programma wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling gegeven.
In de Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal 2018) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasvrij leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaamheid. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt de hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting realisering van 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Aardgasvrij ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte en doelstelling is daarom aangepast. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voor zon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-pakketten 1-3).

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie nodig om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt. De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW). - Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en zonnepanelen.

	- Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie	De parallelle strategie (rechtszaak RaadvanState, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk neemt deel aan de aanpak (EKZ en I&V).
Aanpassing CO_2-doelstelling conform regeerakkoord Rutte III	Het college heeft op 14 november 2017 besloten om de CO_2 reductiedoelstelling van Amsterdam in lijn te brengen met de doelstelling uit het regeerakkoord Rutte III. Het Duurzame energie hoofdstuk van de Agenda Duurzaam Amsterdam bevat beleid en een programma tot 2020. Het is aan het nieuwe college om invulling te geven aan de nieuwe klimaat- en energietransitie doelstellingen: - 49% CO_2 te reduceren in 2030 t.o.v. 1990. - 85-100% CO_2 te reduceren in 2050 t.o.v. 1990.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 125.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met bestaande en nieuwbouw woningen en gebouwen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter. Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100.000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Een wijkgerichte aanpak ism de City Deal partners, waarin een awareness campagne en participatieve projecten in buurten een rol spelen, is kern van de aanpak. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o.a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013	Amsterdam kent op dit moment 6 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatiespecifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d. Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting dat er in 2018 nog 1 locatie zal zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment, per locatie, maar ook per jaar, kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die ingaan per 2018. Daarnaast is er veel werk verricht op het gebied van monitoring van de milieuzone bestel die per 1-1-2017 is ingegaan. Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van deze milieuzone wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen-effectrapportage opgeleverd. Ook wordt er in 2018 extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom-en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd

	in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad. Deze inzet, de invoering van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scooterververvoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's leidt tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de kwartaalrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel (op de volgende bladzijde) gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten worden per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De arcering in de tabel geeft de frequentie aan. De monitoring van het geheel van duurzaamheid zal ook doormiddel van Staat Duurzaamheid Amsterdam (inclusief uitwerken lessen Duisenberg in P&C) worden bewaakt.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018 € 16.943.453	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 3.764.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	*€ 300.000*	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zal: - VvE's die eerder advies hebben gekregen blijven gemonitord en waar nodig ondersteund. - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. - Energie adviesteam (2fte)i.c.m. VvE adviesteam Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen. Er zullen ook adviezen worden aangeboden aan VvE's die aardgasvrij willen worden.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak c) Beheer	a): € 200.000 b): € 500.000 c) € 50.000	a) Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. b) Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. c) Communicatie en evaluatie in 4e kwartaal 2018 met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	*€ 350.000*	Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Overige vastgestelde versnellingsmaatregelen	*€ 2.364.000*	Beschikbaar voor 5e VP en uitvoeringskosten VP 1-5.
1.2 Acties in de stad schone lucht	€ 9.001.500	
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	*€ 1.867.000*	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.
Stimulering Schoon/Slimme logistiek (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	€ 6.422.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs. - Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark.

		- Subsidieloket (€ 900.000,00
Locatiespecifieke maatregelen	*€ 712.500*	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad verduurzaming woningen € 3.100.000		
Regeling Amsterdam AardgasvrijMoet deze hier blijven staan? Staat nl. ook genoemd onder 2.2.1 aardgasvrij.	*€ 3.00.000*	Uitvoering regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	*€ 100.000*	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save 3.0: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.077.953		
Events	*€ 250.000*	Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente (nader uit te werken in voorstel voor 2018 in communicatiekalender).
Ondersteuning netwerkorganisatie	*€ 25.000*	Opdracht aan netwerkorganisaties met prestatieafspraak voor eerste deel 2018.
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	€ 80.000	Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders: - Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o.a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	*€ 722.953*	Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
2 Beleidsrealisatie	**€ 6.153.000**	
2.1 Beleidsrealisatie algemeen	€ 800.000	
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 400.000	De kosten voor projectadvisering dienen door de projecten zelf te worden gedekt. Ieder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borgen van implementatie duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met

		G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer: - Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke strategie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen. - Themastudies ruimte: smart mobility en autoluwe binnenstad wordt een bedrag van 100.000 beschikbaar gesteld uit budgetreservering luchtkwaliteit.
Sectorgerichte verduurzaming	*€ 250.000*	Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar (VM) Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden .Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o.a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen). - Zorg: o.a. bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o.a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden. Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
Metropool	*€ 150.000*	Acties in het kader van verduurzamen metropool.
2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 2.950.000	
Programmamanagement energie/cluster coördinator strategie en beleid	€ 70.000	Aansturen uitvoering en bewaken samenhang programmaonderdelen e.d.
Zon	€ 190.000	Uitvoeringsprogramma Zon:

	+ resterend budget van 2017 dat nog niet is besteed in de posten met een *	- Gemeentelijk vastgoed ondersteunen bij realiseren zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide of zon op/langs infrastructuur.. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen waaronder - Begeleiden scholenkoepels in NW bij collectief voorbeeldproject met zon op 35 scholen, ca 2MW - *Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - *Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - *Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - *Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - *Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW.
Wind	€ 90.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	 €285.000 €150.000 €150.000 €280.000 €100.000 €450.000 €200.000 €550.000 € 350.000	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement (incl. secretariaat). - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o.a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). - Regie communicatie en participatie. Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen vanuit gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Uitvoeren stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken en uitvoeren door initiatieven in de stad !Woon, Newenergy bv, Milieubende etc.). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa. - Uitvoering loket voor begeleiding van bewoners, initiatieven en bedrijven die richting Aardgasvrij willen
Bestaande woningvoorraad	€ 85.000	In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad. - Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad. - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2018.

		- Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen).
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programma management circulaire economie	*€90.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet.
Versnellen kennis en inzicht	*€20.000*	- Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. - Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad)
Gebiedsontwikkeling algemeen	*€75.000*	Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming.
Nieuwbouwgebieden	*€75.000*	- Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten.. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. - Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. - Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen - Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten. - Verkenning naar concrete normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw)
Transformatiegebieden	*€75.000*	In samenwerking met G&O realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, adviesrol gemeente en input gebruiken voor bijstellen beleid).
Bestaande stad	*€ 50.000*	In samenwerking met Wonen starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad.
Circulaire bedrijvigheid	*€50.000*	Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. Participeren in regionaal bouwprogramma.
Innovatie & professioneel leren	*€ 40.000*	Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Adviseren betrokken gemeentelijke afdelingen over instrumenten als Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast te leggen.

		- Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen binnen de hele gemeentelijke organisatie. - Professioneel leren: Kennis over circulariteit borgen in de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum.
Doelgroepenbeleid	*€15.000*	- Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. - Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal.
Deelname Rumore (EU)	*€ 25.000*	Verwaarden organische reststromen: Eigen bijdrage aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers.
2.2.3 Schone lucht	€ 1.248.000	
Programmamanagement schone lucht	*€ 393.000*	Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	*€ 855.000*	Aansturen uitvoering acties in de stad met betrekking tot het programmaonderdeel Slimme en Schone logistiek en juridische ondersteuning programma breed.
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€90.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed - samenwerking Green Office uitwerken
2.2.5 Geluid	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten (omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o.het stedelijk evenementenbeleid). - Geluid wordt in relatie tot luchtkwaliteit nader uitgewerkt.
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.490.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college. - Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
Accounthouderschap stadsdelen	*€150.000*	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid. - Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.
Data, monitoring, meten	*€ 538.000*	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de

en rapportage		rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - opstelling en verantwoording Jaarprogramma Duurzaamheid - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	*€ 350.000* + *€ 300.000* <

	) . Incl €122.000 netwerk en lobby LK	- Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler Amsterdams internationaal beleid: - Invulling voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren Eurocities Environment Forum in (april 2018) - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check [redacted]uchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
4. Nieuw beleid, visieontwikkeling en klimaatadaptatie	**€ 495.000**	
Nieuw beleid en visieontwikkeling	€ 350.000	Het aantreden van een nieuw college zal aanleiding zijn voor het ontwikkelen van nieuw beleid en visie voor Duurzaamheid voor de periode 2018-2022 en verder. Dit vraagt om capaciteit en middelen. Daarin zullen tevens de nieuwe CO_2- reductie doelen (bestuurlijke reactie op Het Klimaatinitiatief (Nov 2017)) moeten worden uitgewerkt in benodigd programma.
Klimaatadaptatie	€ 145.000	Er zal tevens nieuw beleid worden ontwikkeld voor klimaatadaptie (4e spoor van de agenda Duurzaamheid)
Totaal	**€26.131.453**	

budgetten per categorie 2017 en 2018		Budget 2018 per categorie		2018 dekking JP romp+prio	2018 dekking LK/SMF	2018 dekking overig
1.	**Acties in de stad**					
1.1	Ondersteuning en versterken initiati	**3.764.000**		150.000		3.614.000
1.2	Acties schone lucht	**9.001.500**			9.001.500	
1.3	Acties verduurzaming woningen	**3.100.000**				3.100.000
1.4	Overige acties in de stad	**1.077.953**		927.953	150.000	
	Totaal acties in de stad	**16.943.453**	65%	1.077.953	9.151.500	6.714.000
2.	**Beleidsrealisatie**					
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	**800.000**		800.000		
2.2.1	Duurzame energie	**2.950.000**		720.000		2.230.000
2.2.2	Circulaire economie	**480.000**		480.000		
2.2.3	Schone lucht	**1.248.000**			1.248.000	
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	**90.000**		90.000		
2.2.5	Geluid	**85.000**		85.000		
	Totaal Beleidsrealisatie	**5.653.000**	22%	2.175.000	1.248.000	2.230.000
3.	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**	**2.490.000**	10%	1.200.500	839.500	450.000
4.	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling en klimaatadaptatie**	**495.000**	2%	495.000		
	budgetreservering (nw beleid 2018)	**550.000**	2%	100.000	450.000	
	totaal begroot categorieen	**26.131.453**	100%			
	nog op te nemen voor Aardgasvrij	**-988.000**				-988.000
	Totaal	**25.143.453**		5.048.453	11.689.000	9.394.000

Budgetten 2018 Duurzaamheid begroting	bron	per categorie		
totaal		**€ 25.142.919**		
Luchtkwaliteit	SMF	€ 11.690.000		
DZFonds beheer	DZF	€ 5.414.000	subsidies	DZfonds
DZFonds versnelling	DZF			
DZF Subsidie DZ initiatieven				
Reserve Aardgasvrij beheer	Res Aardgasvrij	€ 2.992.000		aardgasvrij
Reserve Aardgasvrij subsidies	Res Aardgasvrij		subsidies	
Klimaat&Energie	Prio K&E	€ 800.000		JP
JP Duurzaamheid	JP Duurzaamheid	€ 4.246.919		JP
Subsidie NME	JP Duurzaamheid		subsidies	
JP Subsidie DZ initiatieven	JP Duurzaamheid		subsidies	

	budgetten per categorie 2017 en 2018	Budget 2018 per categorie		2018 dekking JP romp+prio	2018 dekking LK/SMF	2018 dekking overig	
1.	**Acties in de stad**						
1.1	Ondersteuning en versterken initiatiev	**3.764.000**		150.000		3.614.000	versnellingsmiddelen
1.2	Acties schone lucht	**9.001.500**			9.001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	**3.100.000**				3.100.000	reserve aardgasvrij+versnelling DF 100.000
1.4	Overige acties in de stad	**1.077.953**		927.953	150.000		w.o.subsidie ANMEC/DGS
	Totaal acties in de stad	**16.943.453**	65%	1.077.953	9.151.500	6.714.000	
2.	**Beleidsrealisatie**						
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	**700.000**		700.000			
2.2.1	Duurzame energie	**2.960.500**		718.500		2.242.000	versnellingsmiddelen (1.250.000)
2.2.2	Circulaire economie	**480.000**		480.000			
2.2.3	Schone lucht	**1.248.000**			1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	**90.000**		90.000			
2.2.5	Geluid	**85.000**		85.000			
	Totaal Beleidsrealisatie	**5.563.500**	21%	2.073.500	1.248.000	2.242.000	
3.	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**	**2.491.000**	10%	1.200.500	840.500	450.000	
4.	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling en klimaatadaptatie**	**595.000**	2%	595.000			
	budgetreservering (nw beleid 2018)	**550.000**	2%	100.000	450.000		
	totaal begroot categorieen nog niet beschikbaar voor Aardgasvrij	**26.142.953** **-1.000.000**	100%			-1.000.000	
	Totaal	**25.142.953**		5.046.953	11.690.000	9.406.000	
	budgetten uit bovenstaande tabel per financieringsbron	**25.142.919**		5.046.919	11.690.000	8.406.000	

RA = reserve A; LK=Luchtkwaliteit
VM =versnellin JP= jaarprogramma/alg dienst

	budgetten per categorie 2017 en 2018											
		JP	VM	VM	DF	VM						
1.	**Acties in de stad**	VVE	VVE	DZ Init	beheer	overig VM						
1.1	Ondersteuning en versterken initiatiev	150.000	150.000	500.000	350.000							
			300.000									
		LK	LK									
1.2	Acties schone lucht	1.867.000	6.422.000									
		RA	VM									
			aardgasv									
1.3	Acties verduurzaming woningen	2.500.000	500.000									
		JP	LK	JP	JP							
		events	events	Slim regel	AnmecGS							
1.4	Overige acties in de stad	100.000	150.000	80.000								
	Totaal acties in de stad		250.000									
		JP	JP									
2.	**Beleidsrealisatie**	st ont	sect dz									
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	400.000	250.000									
		JP	JP	RA	JP	JP						
				aardgasv	aardgasv	bes won						
2.2.1	Duurzame energie	70.000	190.000	1.142.000	285.000	83.500						
					2.527.000							
		JP	JP	JP	JP	JP	JP			JP		
		pm	ki	ng	bs	ip	dg			rum		
2.2.2	Circulaire economie	75.000	20.000	65.000	50.000	40.000			15.000	25.000		
		LK	LK									
		stimulering schoon/slimme logistiek	programmam anagement									
2.2.3	Schone lucht	835000	393.000									
		JP										
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	90.000										
		JP										
2.2.5	Geluid	85.000										
	Totaal Beleidsrealisatie	JP	JP	LK	LK	VM	JP			LK	DF beheer	
		best adv	stadsd	monit met	communic LK	aanjagen comm	netw lobby			netw lobb	beh DF	
3.	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**	275.000	150.000	372.500	301.000	100.000		260.000		122.000	350000	
				538.000		751.000				382.000		
		JP	JP									
		nw DZ beleid	klimaatadaptatie									
4.	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**	350.000	245.000									
		JP	LK									
	budgetreservering (nog in te vullen 2018)	100.000	450.000									
	Totaal	25.142.953										

budgetten uit bovestaande tabel per financieringsbron	totaal van hierboven genoemde bedragen	
Luchtkwaliteit	11.690.000	klopt met budget
DZFonds beheer	700.000	
DZFonds versnelling, kan restant bij uit	4.714.000	
Reserve Aardgasvrij moet uit 4de maandsaanvraag 1.488.000 komen		€ 1.000.000
Reserve Aardgasvrij beheer	1.492.000	meer nodig dan gereserveerd voor 2018
Reserve Aardgasvrij subsidies	2.500.000	klopt met budget
JP Duurzaamheid + K&E prio	4.324.000	
Subsidie NME	722.953	klopt met budget
	26.142.953	**totaal begroot**
	-1.000.000	
	25.142.953	**budget begroting DZH**

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	10
6	Budgetten per categorie en financiering	18

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met de wethouder duurzaamheid zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid. In 2018 krijgen de bestuurlijke prioriteiten op het terrein van Aardgasvrij en Milieuzones extra aandacht.

Focus2018
In 2018 wordt gewerkt aan de uitvoering van de Agenda Duurzaam Amsterdam met speciale focus op een drietal terreinen:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- Luchtkwaliteit; invoeren van de milieuzones voor brom-scooter etc.;
- duurzame gebiedsontwikkeling; het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering voor de zeer grote bouwopgave van Amsterdam in de komende decennia.

De realisatie van de doelstellingen uit de agenda duurzaamheid wordt ondersteund door onder meer het voeren van gerichte campagnes om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die de gemeente biedt bij verduurzaming.
In 2018 zullen ook voorbereidingen worden getroffen ten behoeve van een nieuw college door onder meer visieontwikkeling voor de periode 2018-2022. Verder In dit kader zal in 2018 ook aandacht worden besteed aan het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat zij duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid
Deze genoemde focus en prioriteiten worden eveneens financieel vertaald in het jaarprogramma 2018.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden deels gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget. De rest van de kosten zal worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad.
- Afval kent een eigen programma.
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD).
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
In het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' is afgesproken om extra te investeren in duurzaamheid. Daarvoor is € 10 miljoen uit het duurzaamheidsfonds niet-revolverend gemaakt en als Versnellingsmiddelen Duurzaamheid beschikbaar voor projecten, regelingen en initiatieven die bijdragen aan programmaonderdelen van de Agenda Duurzaamheid. Deze acties moeten zorgen voor het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaamheid worden gerealiseerd. Inmiddels zijn 4 pakketten met acties uit deze versnellingsmiddelen vastgesteld. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2018 van € 4,7 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. Daar waar de versnellingsprojecten nog doorlopen in 2018 zijn ze in dit jaarprogramma opgenomen met de aanduiding VM. Het nog resterende budget zal worden ingezet voor een 5e versnellingspakket (voorjaar 2018). De uitvoeringskosten van de versnellingspakketten 1 tot en met 5 zijn als aparte post opgenomen. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.
Paragraaf 6 geeft een overzicht van de budgetverdeling per financieringscategorie.

2 Indeling jaarprogramma

De indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt op uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende vier hoofdcategorieën.

- Acties in de stad.
- Beleidsrealisatie.
- Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering.
- Nieuwe opgaven, trends en visieontwikkeling (incl. ruimte voor nieuw bestuur).

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan de vastgestelde programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties

worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad.

Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de regeling Amsterdam Aardgasvrij ingezet.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie

In afgelopen drie jaar zijn alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Een aantal taken is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:

- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasvrij en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende gemeentelijke afdelingen.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering

In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby & netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthouderschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten (bezien vanuit de beleidssporen van Agenda Duurzaamheid) bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends, visieontwikkeling en innovatie

In paragraaf 6 staat beschreven welke ontwikkelingen en trends op dit moment zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente. Op dit punt wordt samengewerkt met de CTO en externe kennispartijen.

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€3.764.000.		
1.2	Acties schone lucht	€ 9.001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 3.100.000		
1.4	Overige acties in de stad	€ 1.077.953		
			€ 16.943.453	65%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 700.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€2.960.500		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 90.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 5.563.500	21%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.491.000	10%
4	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**		€595.000	2%
Budgetruimte			€ 550.000	2%
Totaal			**€ 26.142.453**	**100%**

* Opgenomen extra budget uit de Reserve Aardgas € 1.000.000

Vastgestelde begroting Duurzaamheid 2018 **€ 25.142.919**

* Voor de activiteiten van het programma Aardgasvrij is totaal € 5.527.000 benodigd, waarvan nu €4.527.000 gedekt is door de Reserve Aardgasvrij, de algemene middelen Duurzaamheid en vanuit de versnellingsmiddelen (gealloceerd). Dit is inclusief de €2.500.000 uit de Reserve Aardgasvrij voor subsidies. Dit betekent dat in de 4maandsrapportage een extra dekking van € 1 miljoen moet worden aangevraagd uit de Reserve Aardgasvrij. Indien deze dekking niet wordt geaccordeerd is de consequentie dat de activiteiten voor het programma Aardgasvrij deels niet kunnen worden uitgevoerd en de voortgang van het programma aanzienlijke vertraging zal oplopen. Het kunnen behalen van de gestelde ambities zal dan opnieuw moeten worden beoordeeld.

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken*, *lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.
Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.
Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.
Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.
Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Afhankelijk van de evaluatie die van het programma wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling gegeven.
In de Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal 2018) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasvrij leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaamheid. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt de hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting realisering van 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Aardgasvrij ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte en doelstelling is daarom aangepast. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voor zon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-pakketten 1-3).

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie nodig om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt. De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW). - Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en zonnepanelen.

	- Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie	De parallelle strategie (rechtszaak Raad van State, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk neemt deel aan de aanpak (EKZ en I&V).
Aanpassing CO_2-doelstelling conform regeerakkoord Rutte III	Het college heeft op 14 november 2017 besloten om de CO_2 reductiedoelstelling van Amsterdam in lijn te brengen met de doelstelling uit het regeerakkoord Rutte III. Het Duurzame energie hoofdstuk van de Agenda Duurzaam Amsterdam bevat beleid en een programma tot 2020. Het is aan het nieuwe college om invulling te geven aan de nieuwe klimaat- en energietransitie doelstellingen: - 49% CO_2 reductie in 2030 t.o.v. 1990. - 85-100% CO_2 reductie in 2050 t.o.v. 1990.
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 125.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met bestaande en nieuwbouw woningen en gebouwen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter. Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100.000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Een wijkgerichte aanpak ism de City Deal partners, waarin een awareness campagne en participatieve projecten in buurten een rol spelen, is kern van de aanpak. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o.a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013	Amsterdam kent op dit moment 6 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatie specifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d. Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting

	dat er in 2018 nog 1 locatie zal zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment, per locatie, maar ook per jaar, kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die ingaan per 2018. Daarnaast is er veel werk verricht op het gebied van monitoring van de milieuzone bestel die per 1-1-2017 is ingegaan. Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van deze milieuzone wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen-effectrapportage opgeleverd. Ook wordt er in 2018 extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom- en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad. Deze inzet, de invoering van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scootervervoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's leidt tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de tussenrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten wordt per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De monitoring van het geheel van duurzaamheid zal ook doormiddel van Staat Duurzaamheid Amsterdam (inclusief uitwerken lessen Duisenberg in P&C) worden bewaakt.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018 € 16.943.453	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 3.764.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	€ 300.000	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zullen: - VvE's die eerder advies hebben gekregen gemonitord blijven en waar nodig ondersteund. - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. - Energie adviesteam (2fte) i.c.m. VvE adviesteam Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen. Er zullen ook adviezen worden aangeboden aan VvE's die aardgasvrij willen worden.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak c) Beheer	a): € 200.000 b): € 500.000 c): € 50.000	a) Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan minimaal 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. b) Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. c) Communicatie en evaluatie in 4e kwartaal 2018 met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	€ 350.000	Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Overige vastgestelde versnellingsmaatregelen	€ 2.364.000	- Beschikbaar voor 5e Versnellingspakket en uitvoeringskosten Versnellingspakketten 1-5.
1.2 Acties in de stad schone lucht	€ 9.001.500	
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	€ 1.867.000	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.
Stimulering Schoon/Slimme logistiek	€ 6.422.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs. - Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark. - Subsidieloket (€ 900.000) - Ruimtelijke verkenning duurzame brandstofpunten (€ 55.000).

Locatie specifieke maatregelen	€ 712.500	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad verduurzaming woningen € 3.100.000		
Regeling Amsterdam Aardgasvrij.	€ 3.00.000	Uitvoering regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	€ 100.000	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save 3.0: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.077.953		
Events	€ 250.000	Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente (nader uit te werken in communicatiekalendervoorstel 2018).
Ondersteuning netwerkorganisatie	€ 25.000	Opdracht aan netwerkorganisaties met prestatieafspraak voor eerste deel 2018.
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	€ 80.000	Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders. Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o.a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	€ 722.953	Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
2 Beleidsrealisatie	**€ 5.563.500**	
2.1 Beleidsrealisatie algemeen	€ 700.000	
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 400.000	- Projectadvies: leder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse stedenbouwkundige producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borging van duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer:

		- Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke strategie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen. - Themastudies ruimte: voor smart mobility en autoluwe binnenstad wordt een bedrag van € 100.000 beschikbaar gesteld uit budget luchtkwaliteit.
Sectorgerichte verduurzaming	€ 250.000	Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar (VM) Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden .Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o.a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen). - Zorg: o.a. bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o.a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden. Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
Metropool	€ 50.000	Acties in het kader van verduurzamen metropool. - Circulaire economie. - Energie - Klimaatadaptatie. - Afstemming duurzaamheid met bouwen en wonen, economie en mobiliteit.
2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 2.960.500	

Programmamanagement energie/cluster coördinator strategie en beleid	€ 70.000	Aansturen uitvoering en bewaken samenhang programmaonderdelen e.d.
Zon	€ 190.000 + resterend (versnellings) budget van 2017 dat nog niet is besteed in de posten met een *	Uitvoeringsprogramma Zon: - Gemeentelijk vastgoed ondersteunen bij realiseren zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide of zon op/langs infrastructuur.. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen waaronder - Begeleiden scholenkoepels in NW bij collectief voorbeeldproject met zon op 35 scholen, ca 2MW - *Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - *Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - *Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - *Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - *Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW.
Wind	€ 90.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	 €285.000 €112.000 €100.000 €150.000 €280.000 €100.000 €400.000 €200.000 €550.000 € 350.000	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement (incl. secretariaat). - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o.a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Bestuursopdracht AEB warmte - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). - Regie communicatie en participatie. Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen vanuit gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Uitvoeren stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken en uitvoeren door initiatieven in de stad !Woon, Newenergy bv, Milieubende etc.). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa. - Uitvoering loket voor begeleiding van bewoners, initiatieven en bedrijven die richting Aardgasvrij willen
Bestaande woningvoorraad	€ 83.500	- In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad.

		- Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad. - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2018. - Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen).
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programma management circulaire economie	€90.000	- Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet.
Versnellen kennis en inzicht	€20.000	- Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. - Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad)
Gebiedsontwikkeling algemeen	€75.000	- Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming.
Nieuwbouwgebieden	€75.000	- Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten.. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. - Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. - Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen - Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten. - Verkenning naar concrete normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw)
Transformatiegebieden	€75.000	- In samenwerking met G&O realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, adviesrol gemeente en input gebruiken voor bijstellen beleid).
Bestaande stad	€ 50.000	- In samenwerking met Wonen starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad.
Circulaire bedrijvigheid	€50.000	- Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. - Participeren in regionaal bouwprogramma.
Innovatie & professioneel leren	€ 40.000	Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Adviseren betrokken gemeentelijke afdelingen over instrumenten als Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast

		te leggen. - Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen binnen de hele gemeentelijke organisatie. - Professioneel leren: Kennis over circulariteit borgen in de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum.
Doelgroepenbeleid	€15.000	- Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. - Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal.
Deelname Rumore (EU)	€ 25.000	- Verwaarden organische reststromen: Eigen bijdrage aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers.
2.2.3 Schone lucht	€ 1.248.000	
Programmamanagement schone lucht	€ 393.000	- Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	€ 855.000	- Aansturen uitvoering acties in de stad met betrekking tot het programmaonderdeel Slimme en Schone logistiek en juridische ondersteuning programma breed.
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€90.000	
	€ 90.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed - Samenwerking Green Office uitwerken
2.2.5 Geluid	€ 85.000	
	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten (omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o. het stedelijk evenementenbeleid). - Geluid wordt in relatie tot luchtkwaliteit nader uitgewerkt.
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.491.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college. - Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
Accounthouderschap	€150.000	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid.

stadsdelen		- Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.
Data, monitoring, meten en rapportage	€ 538.000	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - opstelling en verantwoording Jaarprogramma Duurzaamheid - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	€ 350.000 + € 301.000 <

		- Trekkerschap van het MRA agendapunt "verduurzaming gebouwde omgeving" (met Haarlem) en de MRA - Samenwerking met de Amsterdam Economic Board t.b.v. realisatie regionaal grondstoffenprogramma. - Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler Amsterdams internationaal beleid: - Invulling voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren Eurocities Environment Forum in (april 2018) - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check Bart Vertelman, luchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
4. Nieuw beleid, visieontwikkeling en klimaatadaptatie	**€ 595.000**	
Nieuw beleid en visieontwikkeling	€ 350.000	Het aantreden van een nieuw college zal aanleiding zijn voor het ontwikkelen van nieuw beleid en visie voor Duurzaamheid voor de periode 2018-2022 en verder. Dit vraagt om capaciteit en middelen. Daarin zullen tevens de nieuwe CO_2- reductie doelen (bestuurlijke reactie op Het Klimaatinitiatief (Nov 2017)) moeten worden uitgewerkt in benodigd programma.
Klimaatadaptatie	€ 245.000	Er zal tevens nieuw beleid worden ontwikkeld voor klimaatadaptie (4e spoor van de agenda Duurzaamheid)
Totaal	**€ 26.142.953**	

6 Budgetten per categorie en financiering

	budgetten per categorie 2017 en 2018	Budget 2018 per categorie		2018 dekking JP romp+prio	2018 dekking LK/SMF	2018 dekking overig
1.	**Acties in de stad**					
1.1	Ondersteuning en versterken initiati	**3.764.000**		150.000		3.614.000
1.2	Acties schone lucht	**9.001.500**			9.001.500	
1.3	Acties verduurzaming woningen	**3.100.000**				3.100.000
1.4	Overige acties in de stad	**1.077.953**		927.953	150.000	
	Totaal acties in de stad	**16.943.453**	65%	1.077.953	9.151.500	6.714.000
2.	**Beleidsrealisatie**					
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	**700.000**		700.000		
2.2.1	Duurzame energie	**2.960.500**		718.500		2 242.000
2.2.2	Circulaire economie	**480.000**		480.000		
2.2.3	Schone lucht	**1.248.000**			1.248.000	
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	**90.000**		90.000		
2.2.5	Geluid	**85.000**		85.000		
	Totaal Beleidsrealisatie	**5.563.500**	21%	2.073.500	1.248.000	2 242.000
3.	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**	**2.491.000**	10%	1.200.500	840.500	450.000
4.	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling en klimaatadaptatie**	**595.000**	2%	595.000		
	budgetreservering (nw beleid 2018)	**550.000**	2%	100.000	450.000	
	totaal begroot categorieen	**26.142.953**	100%			
	nog niet beschikbaar voor Aardgasvrij	**-1.000.000**				-1.000.000
	Totaal	**25.142.953**		5.046.953	11.690.000	9.406.000

CONCEPT Jaarprogramma 2018 Duurzaamheid

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Indeling jaarprogramma	3
3	Budgetverdeling 2018	5
4	Resultaten, effecten en monitoring	6
5	Activiteiten	10
6	Budgetten per categorie en financiering	18

1 Inleiding

Het jaarprogramma 2018 Duurzaamheid beschrijft de acties en geplande resultaten die met de wethouder duurzaamheid zijn afgesproken om invulling te geven aan de uitvoering van de Agenda Duurzaamheid. In 2018 krijgen de bestuurlijke prioriteiten op het terrein van Aardgasvrij en Milieuzones extra aandacht.

Focus2018
In 2018 wordt gewerkt aan de uitvoering van de Agenda Duurzaam Amsterdam met speciale focus op een drietal terreinen:

- de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd;
- Luchtkwaliteit; invoeren van de milieuzones voor brom-scooter etc.;
- duurzame gebiedsontwikkeling; het integraal meenemen van duurzaamheid bij de planvorming en uitvoering voor de zeer grote bouwopgave van Amsterdam in de komende decennia.

De realisatie van de doelstellingen uit de agenda duurzaamheid wordt ondersteund door onder meer het voeren van gerichte campagnes om o.a. de verschillende doelgroepen te informeren over de faciliteiten die de gemeente biedt bij verduurzaming.
In 2018 zullen ook voorbereidingen worden getroffen ten behoeve van een nieuw college door onder meer visieontwikkeling voor de periode 2018-2022. Verder In dit kader zal in 2018 ook aandacht worden besteed aan het verankeren van duurzaamheid binnen andere organisatieonderdelen van de gemeente, zodat zij duurzaamheid structureel meenemen bij hun activiteiten richting doelgroepen in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan de uitvoering en het behalen van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid
Deze genoemde focus en prioriteiten worden eveneens financieel vertaald in het jaarprogramma 2018.

Afbakening
Het Jaarprogramma Duurzaamheid bevat de activiteiten die in het kader van de Agenda Duurzaamheid door Ruimte en Duurzaamheid (R&D) worden uitgevoerd.
De volgende thema's worden niet in het Jaarprogramma Duurzaamheid meegenomen:

- Klimaatadaptatie.
  De acties van dit transitiepad worden deels gefinancierd uit het duurzaamheidsbudget. De rest van de kosten zal worden meegenomen in het jaarprogramma Ruimtelijke Ordening. Waternet is trekker binnen Amsterdam voor dit transitiepad.
- Afval kent een eigen programma.
- Opdrachtgeverschap Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD).
  R&D is verantwoordelijk voor het opdrachtgeverschap van de OD. Belangrijke afspraken op het gebied van duurzaamheid in de dienstverleningsovereenkomst 2017 zijn onder meer:
  - Toezicht en handhaving op energie. De OD controleert o.a. op energiebesparing bij bedrijven en energieprestatie bij oplevering nieuwbouw

  De kosten voor het opdrachtgeverschap, inclusief duurzaamheid, worden gedekt uit het jaarprogramma Stedelijke Ontwikkeling

Versnellingsmiddelen
In het hernieuwd coalitieakkoord 'Amsterdam blijft van iedereen' is afgesproken om extra te investeren in duurzaamheid. Daarvoor is € 10 miljoen uit het duurzaamheidsfonds niet-revolverend gemaakt en als Versnellingsmiddelen Duurzaamheid beschikbaar voor projecten, regelingen en initiatieven die bijdragen aan programmaonderdelen van de Agenda Duurzaamheid. Deze acties moeten zorgen voor het versnellen en vergroten van de kans dat de doelen van de Agenda Duurzaamheid worden gerealiseerd. Inmiddels zijn 4 pakketten met acties uit deze versnellingsmiddelen vastgesteld. In de begroting 2017 is uitgegaan van een besteding in 2018 van € 4,7 miljoen van het totaal beschikbare bedrag van € 10 miljoen. Daar waar de versnellingsprojecten nog doorlopen in 2018 zijn ze in dit jaarprogramma opgenomen met de aanduiding VM. Het nog resterende budget zal worden ingezet voor een 5e versnellingspakket (voorjaar 2018). De uitvoeringskosten van de versnellingspakketten 1 tot en met 5 zijn als aparte post opgenomen. De uitvoerings- en promotiekosten voor de versnellingsacties komen ten laste van het budget Versnellingsmiddelen.

Opbouw
Paragraaf 2 beschrijft de nieuwe indeling van het jaarprogramma waarbij de focus ligt op uitvoering.
Paragraaf 3 geeft de voorgestelde budgetverdeling voor 2018 weer waarbij invulling gegeven wordt aan de focus op uitvoering.
Paragraaf 4 geeft per doelstelling van de Agenda Duurzaam de mogelijkheden voor versnelling aan, de hiervoor benodigde inzet en de verwachte effecten daarvan. Ook is hier de monitoring van de voortgang gedurende het jaar aangegeven.
Paragraaf 5 licht de geplande activiteiten en middelen toe die nodig zijn om de effecten op de doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.
Paragraaf 6 geeft een overzicht van de budgetverdeling per financieringscategorie.

2 Indeling jaarprogramma

De indeling van het jaarprogramma sluit aan bij de prioriteit die ligt op uitvoering en acties in de stad. Deze indeling bestaat uit de volgende vier hoofdcategorieën.

- Acties in de stad.
- Beleidsrealisatie.
- Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering.
- Nieuwe opgaven, trends en visieontwikkeling (incl. ruimte voor nieuw bestuur).

De eerste categorie heeft direct betrekking op de uitvoering. De tweede en derde categorie zijn op een indirecte manier gericht op uitvoering en zijn vooral faciliterend en voorwaarden scheppend. De vierde categorie is nieuw en signaleert de trends en nieuwe uitdagingen waarvoor de gemeente wordt gesteld. De categorieën staan hieronder toegelicht.

Acties in de stad
In deze categorie vallen alle bestedingen voor acties en maatregelen die zijn gekoppeld aan de vastgestelde programma's en beleid. De acties zijn vooral gericht op het versterken en ondersteunen van duurzame activiteiten en projecten van bewoners(groepen), bedrijven en maatschappelijke organisaties. Hiervoor wordt een scala aan faciliteiten, ondersteuning en advisering aangeboden aan de doelgroepen. Uitgangspunt is een maatgerichte aanpak: zowel gericht op activering als op de daadwerkelijke realisatie en een passende financiering van projecten die bijdragen aan de Agenda Duurzaamheid. De acties

worden ondersteund door intensieve en doelgroepgerichte communicatie. Bij de budgetten in deze categorie gaat het dus vooral om uitgaven die direct ten goede komen aan de doelgroepen in de stad.

Bij de Acties in de stad is de volgende indeling gemaakt:

a) *Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten*, zoals VVE advies, duurzame initiatievenregeling, aanbieden energie- en financieringsadviezen, regelingen Versnellingsmiddelen.
b) *Acties luchtkwaliteit*, zoals de subsidieregeling elektrische vervoer, oplaadpunten, invoering milieuzones e.d..
c) *Verduurzaming woningen*. Hiervoor wordt de regeling Amsterdam Aardgasvrij ingezet.
d) *Overige acties in de stad*. Dit betreft onder meer de subsidies voor ANMEC en de Gezonde Stad.

Beleidsrealisatie

In afgelopen drie jaar zijn alle beleids- en uitvoeringsplannen voor de verschillende transitiepaden en thema's opgesteld en in uitvoering gebracht. Een aantal taken is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid en de ondersteuning van de uitvoering van de acties in de stad:

- Coördinatie van de uitvoering van de plannen en monitoren voortgang uitvoering.
- Vakinhoudelijke inbreng bij het opzetten regelingen, lobby en bestuurlijke ondersteuning.
- Afstemming en maken van afspraken met stakeholders in Amsterdam.
- Samen met partners realiseren diverse (grotere) projecten voor o.a. schone lucht, zon, aardgasvrij en circulair.
- Kansen voor duurzaamheid benutten bij gebiedsontwikkeling.
- Duurzaamheid verankeren bij de activiteiten van de verschillende gemeentelijke afdelingen.

Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering

In deze categorie staan veel acties die voorwaardenscheppend zijn voor de uitvoering zoals communicatie, lobby & netwerken, uitvoeringskosten versnellingsmiddelen (inclusief backoffice subsidieregelingen) en beheer duurzaamheidsfonds. Deze zijn nodig om de acties in de stad effectief te kunnen uitvoeren en het beoogde resultaat te behalen. In deze categorie vallen ook bestuursadvisering en het accounthouderschap duurzaamheid bij de stadsdelen dat zich mede richt op het aanhaken van duurzaamheidsactiviteiten (bezien vanuit de beleidssporen van Agenda Duurzaamheid) bij de gebiedsgerichte uitvoering ter realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaam.

Nieuw beleid, trends, visieontwikkeling en innovatie

In paragraaf 6 staat beschreven welke ontwikkelingen en trends op dit moment zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente. Op dit punt wordt samengewerkt met de CTO en externe kennispartijen.

3 Budgetverdeling 2018

Hieronder staat de budgetverdeling op hoofdlijnen. Een meer gedetailleerde budgetverdeling staat in paragraaf 5. Een overzicht van de herkomst van de budgetten staat in de bijlage.

		Budget 2018		% van totaal
1	**Acties in de stad**			
1.1	Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€3.764.000.		
1.2	Acties schone lucht	€ 9.001.500		
1.3	Acties verduurzaming woningen	€ 3.100.000		
1.4	Overige acties in de stad	€ 1.077.953		
			€ 16.943.453	65%
2	**Beleidsrealisatie**			
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	€ 700.000		
2.2	Beleidsrealisatie per transitiepad en thema			
2.2.1	Duurzame energie	€2.960.500		
2.2.2	Circulaire economie	€ 480.000		
2.2.3	Schone lucht	€ 1.248.000		
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	€ 90.000		
2.2.5	Geluid	€ 85.000		
			€ 5.563.500	21%
3	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**		€ 2.491.000	10%
4	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling**		€595.000	2%
Budgetruimte			€ 550.000	2%
Totaal			**€ 26.142.453**	**100%**

* Opgenomen extra budget uit de Reserve Aardgas € 1.000.000

Vastgestelde begroting Duurzaamheid 2018 **€ 25.142.919**

* Voor de activiteiten van het programma Aardgasvrij is totaal € 5.527.000 benodigd, waarvan nu €4.527.000 gedekt is door de Reserve Aardgasvrij, de algemene middelen Duurzaamheid en vanuit de versnellingsmiddelen (gealloceerd). Dit is inclusief de €2.500.000 uit de Reserve Aardgasvrij voor subsidies. Dit betekent dat in de 4maandsrapportage een extra dekking van € 1 miljoen moet worden aangevraagd uit de Reserve Aardgasvrij. Indien deze dekking niet wordt geaccordeerd is de consequentie dat de activiteiten voor het programma Aardgasvrij deels niet kunnen worden uitgevoerd en de voortgang van het programma aanzienlijke vertraging zal oplopen. Het kunnen behalen van de gestelde ambities zal dan opnieuw moeten worden beoordeeld.

4 Resultaten, effecten en monitoring

Alle in het jaarprogramma genoemde activiteiten dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. De resultaten zijn waar mogelijk kwantitatief gemaakt. Dit is vooral voor *Acties in de stad* mogelijk. Bij *Beleidsrealisatie* en *Uitvoering mogelijk maken*, *lobby, communicatie en bestuursadvisering* zijn resultaten van geplande activiteiten vooral output gericht te monitoren. De activiteiten in deze twee categorieën zijn overigens wel essentieel voor het behalen van de kwantitatieve resultaten.
Voor het bepalen van de activiteiten in 2018 is nagegaan welke inspanningen nodig zijn om, binnen de mogelijkheden van de beschikbare middelen, een maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen uit de Agenda Duurzaamheid.
Hiervoor is de volgende aanpak gehanteerd die in een tabel is uitgewerkt:

- Per (kwantitatieve) doelstelling uit de Agenda Duurzaam nagaan of de realisatie op schema ligt (met gebruikmaking van gegevens uit de Staat van Duurzaam Amsterdam).
- Vervolgens bepalen wat de mogelijkheden voor versnelling zijn en welke inspanningen hiervoor nodig zijn.
- Invulling geven aan activiteiten die nodig zijn en dit vertalen naar de budgetverdeling. Deze activiteiten en budgetverdeling vormen de basis voor dit jaarprogramma.

In de hieronder staande tabel zijn de eerste stappen van deze aanpak per (kwantitatieve) doelstelling verder uitwerkt waarbij tevens de verwachte effecten van de geplande activiteiten is aangegeven. In paragraaf 5 staan deze activiteiten verder toegelicht met vermelding van het benodigde budget.
Een algemene opmerking bij het verwachte effect is dat de daadwerkelijke resultaten vaak afhankelijk zijn van mate waarin doelgroepen gebruik maken van de diverse aangeboden regelingen en faciliteiten.
Voor Circulair (exclusief Afval) zijn er geen kwantitatieve doelstellingen en daarom is dit thema niet opgenomen in onderstaande tabel. Wel is er de kwalitatieve doelstelling om koploper te willen zijn in de transitie naar een circulaire economie. Afhankelijk van de evaluatie die van het programma wordt met de geplande acties en de realisatie van de ambities uit de Bestuurlijke reactie Circulaire Economie invulling gegeven.
In de Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam (2e kwartaal 2018) zal uitgebreid worden ingegaan op de voortgang bij het realiseren van de doelstellingen.

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 per inwoner 20% hogere duurzame energieproductie	Het behalen van de doelen voor zon, wind en aardgasvrij leidt in 2020 tot 23% meer duurzame energie per inwoner uitgaande van de bevolkingsgroeiprognose bij het opstellen Agenda Duurzaamheid. Door een bijgestelde bevolkingsgroei-prognose stijgt de hoeveelheid duurzame energie per inwoner met 19% tot 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Dat zorgt voor een extra opgave. Verderop in deze tabel staat een verdere toelichting op de afzonderlijke doelstellingen. Samenvattend: - Wind: door belemmeringen vanuit Provincie naar verwachting realisering van 10 MW van de doelstelling 18 MW in 2020. Risico op niet halen doelstelling is groot gelet op het restrictieve wind op land beleid van de provincie NH. - Aardgasvrij ligt op koers of boven verwachting t.o.v. de oorspronkelijke doelstelling stadswarmte en doelstelling is daarom aangepast. - Zon: het behalen van de zondoelstelling (160 MW in 2020) is zeer belangrijk voor de doelstelling 20% hogere duurzame energieproductie in 2020. De opgave voor zon is zeer groot. Daarom extra maatregelen treffen (o.a. in Versnellings-pakketten 1-3).

Kwantitatieve doelstelling Agenda Duurzaam Amsterdam met eventuele aanvullende doelstellingen	**Stand van zaken, mogelijkheden voor versnelling en verwacht effect van geplande activiteiten**
In 2020 20% minder energieverbruik en dan in 2013 per inwoner	Extrapolatie van de trend energieverbruik over de laatste 5 jaar, bij geprognosticeerde groei van de stad, leidt tot 18% minder energieverbruik per inwoner in 2020 (Staat van Duurzaam Amsterdam 2016). Om de energiebesparingsdoelstelling te behalen zijn extra inspanningen gepland via onder meer de samenwerkingsafspraken met corporaties, afspraken/convenanten met doelgroepen, acties Stichting!Woon, projecten armoedebestrijding, handhaving via opdrachtgeverschap Omgevingsdienst, VvE advies, Duurzaamheidsfonds & energieleningen e.d.. Met de hiervoor benodigde inzet en budgetten is rekening gehouden in het jaarprogramma. Ook de geplande versnelde energiebesparing eigen vastgoed en LED-straatverlichting via het Duurzaamheidsfonds leveren een bijdrage.
Toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 MW in 2020 t.o.v. 2014	Per 2016 ligt er 24 MW aan opgesteld zonvermogen in Amsterdam. Hiermee zijn de doelstellingen gehaald. Er is echter nog steeds een aanzienlijke toename van zonne-energie nodig om de doelstelling voor 2020 te realiseren (160MW). De inzet en ondersteuning van de gemeente, van bijv. de Zoncoalitie, heeft mede bijgedragen aan een sterke toename van het aantal SDE+ aanvragen door bedrijven in Amsterdam; in totaal is er voor circa 50 MW aan SDE+ subsidie toegekend voor zonprojecten in Amsterdam(exclusief najaarsronde 2017). Grote zonne-energieprojecten hebben vaak een doorlooptijd van meerdere jaren. Versnelling in de realisatie van projecten door gericht advies en ondersteuning krijgt daarom in 2018 weer de aandacht. . Vanuit de versnellingsmiddelen zijn in 2017 middelen vrijgemaakt. De middelen zijn besteed aan de subsidieregeling voor ondersteuning van coöperaties, de subsidieregeling voor dakeigenaren die het dak ter beschikking stellen aan Amsterdammers, de regeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en de regeling om grote zonprojecten te versnellen. Deze regelingen leveren naar verwachting in 2018 resultaten op. Omdat een project soms kan profiteren van meerdere regelingen en instrumenten (bijvoorbeeld duurzaamheidsfonds, subsidie Versnellen grote zonprojecten en vrijstelling leges) gebruik kan maken, zijn de resultaten per ingezet instrument niet zonder meer bij elkaar op te tellen. Ingeschat wordt dat de inzet van specifieke zonregelingen leidt tot circa 15 MW aan (geïnitieerde) zonprojecten in 2018 met een geraamde CO_2 reductie van PM ton CO_2 per jaar. De totale toename van het aantal zonnepalen in Amsterdam is naar verwachting hoger omdat ook projecten worden gerealiseerd door initiatiefnemers die geen gebruik maken van specifieke zonregelingen, maar wel van een lening uit het duurzaamheidsfonds of een gratis (VvE) advies. Daarnaast zijn er initiatiefnemers die geen gebruik te maken van de door de gemeente aangeboden faciliteiten. De verwachting is dat er eind 2018 voor 50-100 MW aan zonprojecten gepland is in Amsterdam voor realisatie na 2018. De realisatie is mede afhankelijk van de mate waarin doelgroepen gebruik maken van de regelingen. Om het gebruik te bevorderen wordt communicatie ingezet om de gemeentelijke regelingen onder de aandacht te brengen. In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties staat dat ze zich bijzonder inspannen om tot en met 2020 voor 80 MW zonsystemen te realiseren. In 2018 biedt R&D de corporaties indien gewenst ondersteuning en heeft een monitorende rol. Een bijdrage aan meer zonne-energie wordt ook geleverd door: - Toename zonne-energie op eigen vastgoed; er circa 5 MW aan SDE subsidie aangevraagd. R&D ondersteunt en adviseert. - Uitwerking van de mogelijkheid van zonneweides langs Rijksinfrastructuur in samenwerking met RWS. - Ondersteuning van specifieke projecten, zoals de samenwerkende schoolbesturen in Nieuw West (2MW). - Toename van meervoudig ruimtegebruik: Een combinatie van groene daken en zonnepanelen.

	- Diverse activiteiten zoals lobby (opvolging salderingsregeling), slim omgaan met regels (onderzoek gebruik daken) en inzet op een combinatie van groene daken en zonnepanelen. De ambitieuze doelstelling voor zon vertaalt zich in het budget (ook via de Versnellingsmiddelen) dat hiervoor in dit jaarprogramma beschikbaar is.
Minimaal 70 MW meer windenergie	De parallelle strategie (rechtszaak Raad van State, Kroonverzoek en aanvraag Rijkscoördinatieregeling) heeft als effect gehad dat de patstelling tussen gemeente en provincie is doorbroken. Er zal samen met provincie en andere partners samengewerkt worden aan een integrale energietransitie aanpak, inclusief wind, voor het Noorzeekanaalgebied en de haven van Amsterdam. Deze gebieden moeten een bijzondere status krijgen waar de restrictieve regels voor wind niet gelden zodat een maximale inpassing van 70 Mw wind in deze gebieden kan plaatsvinden. Het Rijk neemt deel aan de aanpak (EKZ en I&V).
Aanpassing CO_2-doelstelling conform regeerakkoord Rutte III	Het college heeft op 14 november 2017 besloten om de CO_2 reductiedoelstelling van Amsterdam in lijn te brengen met de doelstelling uit het regeerakkoord Rutte III. Het Duurzame energie hoofdstuk van de Agenda Duurzaam Amsterdam bevat beleid en een programma tot 2020. Het is aan het nieuwe college om invulling te geven aan de nieuwe klimaat- en energietransitie doelstellingen: - 49% CO_2 reductie in 2030 t.o.v. 1990. - 85-100% CO_2 reductie in 2050 t.o.v. 1990.
Woningen aardgasvrij maken: 87.000 per 2018 en 125.000 in 2020 en aanwijzen van 10.000 met corporaties.	De gemeente ambieert een stad zonder aardgas te worden in 2050 met bestaande en nieuwbouw woningen en gebouwen zonder aardgas. Een van de vervangende warmtesystemen is de aansluiting op het warmtenet en andere zijn all electric en Nul op de Meter. Voor aardgasvrij zijn de doelstellingen ten opzichte van de in 2016 vastgelegde 'Strategie naar een stad zonder Aardgas' opgehoogd naar 100.000 in 2018 en 125.000 in 2020. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door de aanleg van nieuwe woningen en de transitie van aardgas naar duurzame warmte in de bestaande bouw. In 2017 zijn door de corporaties 10.000 bestaande woningen aangewezen die van het gas af worden gesloten en voor 2020 worden gerealiseerd. Een wijkgerichte aanpak ism de City Deal partners, waarin een awareness campagne en participatieve projecten in buurten een rol spelen, is kern van de aanpak. Met de voor 2018 voorziene aansluitingen op stadswarmte en het tempo en aantal dat in de afgelopen jaren is gerealiseerd en de aanvullende acties uit de Strategie "Naar een stad zonder aardgas" wordt verwacht dat de doelstelling van het aantal aardgasloze woningen in 2018 en 2020 gehaald zal worden.
Nieuwbouw –woningen en utiliteit- in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen.	- In 2016 en 2017 is bij de uitgevoerde tenders voor de gronduitgifte van nieuwbouwprojecten voldaan aan de doelstelling van minimaal 75% energieneutraal. - Met de publiekrechtelijke mogelijkheden voor een aangescherpte EPC norm in de Omgevingsvergunning bouw (aanmelding Crisis- en herstelwet), ervaringen met de circulaire gronduitgifte (Roadmap) en het vervolgadvies van het huidige programma Amsterdam Circulair kan nader invulling worden gegeven aan het selectiecriterium duurzaamheid in het tenderbeleid. - In 2018 verbreden van de inspanningen van gebouw- naar gebiedsniveau en het realiseren van aardgasvrije (nieuwbouw)gebieden met duurzame, open en betaalbare warmtevoorzieningen. In samenwerking met o.a. het programma aardgasvrij, Ruimte voor de Stad en de RVE G&O wordt hiervoor in 2018 een stedelijk kader en aanpak met bijbehorende instrumenten uitgewerkt.
- De concentratie NO_2 is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locatie - In 2018 wordt de wettelijke norm niet overschreden - De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30% lager dan in 2013	Amsterdam kent op dit moment 6 locaties die niet voldoen aan de wettelijke norm. Door een gecombineerde aanpak met zowel generieke als locatie specifieke maatregelen wordt gewerkt aan verbeteren van de luchtkwaliteit in Amsterdam: elektrisch vervoer, milieuzones, afspraken/convenanten met doelgroepen e.d. Daarnaast is Amsterdam afhankelijk van maatregelen op Europees en landelijk niveau. Door maatregelen op alle drie niveaus, zal de luchtkwaliteit verbeteren en zullen naar verwachting de overschrijdingssituaties in Amsterdam binnen 2 à 3 jaren opgelost zijn en de doelstellingen voor 2025 gehaald worden. Wel is de verwachting

	dat er in 2018 nog 1 locatie zal zijn waar de wettelijke norm wordt overschreden en daarmee nog niet geheel voldaan aan de doelstelling. Omdat de concentraties vervuiling sterk fluctueren van moment tot moment, per locatie, maar ook per jaar, kan de effectiviteit van de aanpak alleen worden afgelezen van meerjarige trends. Deze wijzen nog altijd op een voortdurende verschoning van de lucht. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die ingaan per 2018. Daarnaast is er veel werk verricht op het gebied van monitoring van de milieuzone bestel die per 1-1-2017 is ingegaan. Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van deze milieuzone wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen-effectrapportage opgeleverd. Ook wordt er in 2018 extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom- en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden. Daarnaast worden de inspanningen om de laatste knelpuntlocaties op te lossen geïntensiveerd in samenspraak met omwonenden en andere belanghebbenden. Hierbij wordt ook expliciet onderzocht hoe innovatieve methoden van verschoning kunnen bijdragen aan een leefbaardere en schonere stad. Deze inzet, de invoering van een compensatie/stimuleringsregeling schoner scootervervoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's leidt tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

Monitoring

Van belang is om de voortgang van het behalen van de resultaten te monitoren. Deze monitoring vormt de basis voor de tussenrapportages voor de wethouder. De rapportages kunnen aanleiding zijn tot bijsturing en optimaliseren van de inzet. Voor de activiteiten die gekwantificeerd zijn (paragraaf 5) zal ook op dat niveau gemonitord en gerapporteerd worden. Hiervoor wordt een monitoringstabel gehanteerd met per actie: indicator, doelstelling en de realisatie per kwartaal. Voor acties die leiden tot een CO_2 reductie wordt dit ook in de tabel vermeld. De voorgang van de meeste activiteiten wordt per kwartaal gemonitord. Voor enkele activiteiten ligt de frequentie om praktische redenen wat lager. De monitoring van het geheel van duurzaamheid zal ook doormiddel van Staat Duurzaamheid Amsterdam (inclusief uitwerken lessen Duisenberg in P&C) worden bewaakt.

5 Activiteiten

1 Acties in de stad	Budget 2018 € 16.943.453	Toelichting op activiteiten
1.1 Ondersteuning en versterken initiatieven en projecten	€ 3.764.000	
Ondersteuning en advies aan VvE	€ 300.000	Actief aanbieden van energieadvies en ondersteuning aan 400 nieuwe VvE's. Om de conversie van advies naar uitvoering te verhogen zullen: - VvE's die eerder advies hebben gekregen gemonitord blijven en waar nodig ondersteund. - Aan 15 grote VvE's procesbegeleiding worden aangeboden met als doel de realisatie van zonnepanelen via het postcoderoos model - In 10 buurten een gebiedsgerichte aanpak worden opgezet om (voornamelijk kleinere) VvE's intensief te begeleiden bij het verduurzamen, van advies tot concrete uitvoering van maatregelen. - Energie adviesteam (2fte) i.c.m. VvE adviesteam Doelstelling is dat 35% van de VvE's die advies hebben gekregen, overgaat tot het nemen van duurzame maatregelen. Er zullen ook adviezen worden aangeboden aan VvE's die aardgasvrij willen worden.
Ruimte voor duurzaam initiatief: a) Projectvoorbereiding b) Gebiedsgerichte aanpak c) Beheer	a): € 200.000 b): € 500.000 c): € 50.000	a) Doel: ca. 20 ondersteunde initiatieven waarvan minimaal 2/3 van de initiatieven tot een gerealiseerd project leidt. b) Doel: 6-8 gebiedsgerichte duurzame initiatieven die voorbereid en uitgevoerd worden. c) Communicatie en evaluatie in 4e kwartaal 2018 met een voorstel voor vervolg.
Aanjagen duurzame investeringen	€ 350.000	Per sector een maatgerichte aanpak om investeringen in duurzaamheid te stimuleren. Hiervoor worden onder meer duurzaamheidsadviezen, begeleiding en een financieringsadvies aangeboden aan bedrijven, maatschappelijke instellingen (cultuur, zorg, sport, scholen, corporaties) en bewonersgroepen. Deze aanpak is vooral gericht op het aanjagen en stimuleren van het gebruik van het Duurzaamheidsfonds bij de doelgroepen. Dit levert naar schatting een CO_2 reductie op van 6.000 ton CO_2 per jaar.
Overige vastgestelde versnellingsmaatregelen	€ 2.364.000	- Beschikbaar voor 5e Versnellingspakket en uitvoeringskosten Versnellingspakketten 1-5.
1.2 Acties in de stad schone lucht	€ 9.001.500	
Pakketten verkeersgroepen (met vermelding bedragen vanaf € 300.000)	€ 1.867.000	Projecten uit de Pakketten Verkeersgroepen in 2018. Activiteiten gericht op de ingevoerde milieuzones : - Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagnes. - Het aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones. - Het aanbesteden van borden (bestel) en ANPR camera's (brom-snorfietsen). - Het verlenen van ontheffingen en het afhandelen van bezwaren.
Stimulering Schoon/Slimme logistiek	€ 6.422.000	Projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch en Schone en Slimme stadsdistributie. Activiteiten gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam met stimulerende maatregelen: - Het verstrekken van subsidies (voor veelrijders en brom- en snorfietsen) en faciliterende maatregelen. - Het verschonen van de taxistandplaatsen. - Het inzetten op de openbare- en niet openbare oplaadinfrastructuur (inclusief snelladen) en het faciliteren van Hubs. - Uitvoering van convenanten, zoals met de taxibranche en het versneld verschonen van het eigenwagenpark. - Subsidieloket (€ 900.000) - Ruimtelijke verkenning duurzame brandstofpunten (€ 55.000).

Locatie specifieke maatregelen	€ 712.500	Uitwerking en uitvoeren maatregelen gericht op de zwaarst vervuilde locaties in afstemming met V&OR voor: - Onderzoek i.s.m. omwonenden naar locatie specifieke mogelijkheden voor verschoning. - Innovatieve (extra) locatie specifieke oplossingen.
1.3 Acties in de stad verduurzaming woningen € 3.100.000		
Regeling Amsterdam Aardgasvrij.	€ 3.00.000	Uitvoering regeling Amsterdam Aardgasvrij gericht op woningeigenaren en het treffen van maatregelen die voldoen aan de criteria voor aardgasvrije woningen en/of Nul op de meter woningen. Beoogd resultaat: 250 tot 500 woningen van het aardgas af (uitgaande van € 5.000 tot € 10.000 subsidie per woning). In 2018 regeling uitbreiden naar vastgoed met maatschappelijke doeleinden, zoals wijkgebouwen, buurtcentra etc. Subsidieplafond ophogen met € 500.000 in 2018 (uit 4de tranche versnellingsmiddelen).
Bestrijding energiearmoede	€ 100.000	Uitvoeren projecten gericht op terugdringen van energiearmoede: - Step2Save 3.0: Inzet energieadviseurs om bewoners energieadvies en energieboxen te geven in wijken in Noord. Financiering door Nuon (50%) en Amsterdam (Werk, Armoedebestrijding, Wonen en Duurzaamheid). In 2018 4.000 huishoudens voorzien van advies en box. - Energieadviezen 'Vroeg-er-op-af': Via maatschappelijke dienstverleners stadsbreed bij de 'vroeg-er-op-af' gesprekken mensen met schulden een energieadvies geven om zo de woonlasten verder te beheersen. In 2018 worden 1.200 energieadviezen via deze lijn gegeven. Deze inzet is in lijn met eerdere bestuurlijke afspraken en afspraken tussen RVE's Participatie, Wonen en Ruimte & Duurzaamheid
1.4 Overige acties in de stad € 1.077.953		
Events	€ 250.000	Organiseren van (een) event(s) gericht op bedrijven, MKB, instellingen, bewoners en de gemeente (nader uit te werken in communicatiekalendervoorstel 2018).
Ondersteuning netwerkorganisatie	€ 25.000	Opdracht aan netwerkorganisaties met prestatieafspraak voor eerste deel 2018.
Ondersteunen initiatieven + Slim omgaan met regels	€ 80.000	Begeleiden van complexe duurzame initiatieven en signaleren barrières in regelgeving (m.b.t. de verschillende transitiepaden) en hiervoor structurele oplossingen en/of verbeteringen aandragen in werkwijzen, regels en kaders. Inhoudelijke bijdrage leveren aan de lobby richting Rijk en Provincie o.a. voor een hogere ambitie/eisen op het gebied van duurzaamheid en lokale ruimte/instrumenten om duurzaamheidsmaatregelen af te kunnen dwingen.
Subsidies Anmec en De Gezonde Stad	€ 722.953	Subsidies met prestatieafspraken voor Anmec en De Gezonde Stad conform Begroting 2018
2 Beleidsrealisatie	**€ 5.563.500**	
2.1 Beleidsrealisatie algemeen	€ 700.000	
Duurzame stedelijke ontwikkeling	€ 400.000	- Projectadvies: leder team dient budget voor duurzaamheidadvies te reserveren in de diverse stedenbouwkundige producten (jaarprogramma's of offertes naar G&O). Coördinatie/organisatie en matching adviseurs kan vanuit team duurzaamheid worden georganiseerd en worden gedekt uit jaarprogramma duurzaamheid (0.5 fte). - Inspelen op Amsterdamse stedelijke ontwikkelingsopgave door duurzaamheid over de breedte van de agenda Duurzaam Amsterdam structureel onderdeel uit te laten maken van de nieuwe Omgevingsvisie en het plan- en besluitvormingsproces van de projecten. De nieuwbouw opgave in Amsterdam is groot en de vraag naar hoe duurzaamheid hierin goed kan worden verweven groeit. Borging van duurzaamheid als integraal onderdeel bij zowel nieuwbouw als transformatiegebieden. Activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met G&O, IB, V&OR, Waternet en ODNZKG en betreffen onder meer:

		- Uitwerking (integraal) basisniveau duurzame gebiedsontwikkeling en sturingsinstrumentarium voor duurzaamheid in relatie tot het proces van gebiedsontwikkeling met focus op operationaliseren van strategie aardgasvrij en duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Signalering en advisering nieuwe trends en ontwikkelingen op gebied van duurzame gebiedsontwikkeling waarvoor gemeentelijke strategie nodig is (o.a. kader/aanpak duurzame warmtevoorziening, circulaire gebiedsontwikkeling, nieuwe sanitatie, capaciteit elektriciteitsnetwerk, smart mobility; nieuwe brandstofpunten, hittebestendigheid, circulair bouwen, duurzaam materiaalgebruik, hub voor hergebruik materialen, ondergrond) en advisering duurzaamheid in nieuwe Omgevingsvisie. - Inrichten rolverdeling en adviesfunctie duurzame gebiedsontwikkeling in gemeentelijke organisatie met focus op duurzame, open en betaalbare warmtevoorziening. - Maatgerichte projectadvisering voor vertaling (integrale) beleidsvisie duurzame gebiedsontwikkeling naar ambities op projectniveau (advisering over inhoud en proces/instrumentarium). - Inspireren door meer successen met de stad en de eigen organisatie te delen. - Themastudies ruimte: voor smart mobility en autoluwe binnenstad wordt een bedrag van € 100.000 beschikbaar gesteld uit budget luchtkwaliteit.
Sectorgerichte verduurzaming	€ 250.000	Ondersteunen business to business energiecoalitie Zuidoost, 2017-2018, streven CO2 reductie van ca. 80-110 ton per jaar (VM) Sectoren activeren, via o.a. communicatie, advisering en afspraken. Waar relevant is ook een link met handhaving door Omgevingsdienst. Deze aanpak leidt niet alleen tot verduurzaming, maar levert ook netwerken in de stad op met koplopers/ actoren waarmee nieuwe ontwikkelingen in gang gezet kunnen worden .Inzetten op verankeren van duurzaamheid bij diverse RVE's, zodat ze bij activiteiten richting doelgroepen duurzaamheid structureel meenemen, dit gebeurt al bij Sport en Bos. De aanpak is gericht op de sectoren: - Bedrijven: o.a. verduurzaming hotels met bijeenkomsten & afspraken en horeca (logistiek/ bevoorrading / energiemaatregelen). - Zorg: o.a. bijdrage aan uitvoering Green Deal Zorg 2.0. Samen met koploper HVO Querido circulair programma opstellen, uitvoeren en opschalen. - Cultuur: cultuurinstellingen faciliteren bij de financiering en uitvoering van duurzame maatregelen. Doel is om vier instellingen te begeleiden richting Breaam certificaat. Organisatie twee kennisbijeenkomsten. - Scholen: intensiveren aanpak met o.a. aanbieden van scans en vervolgtraject. uitvoeren maatregelen door minimaal 5 VO scholen en begeleiding van 30 PO scholen bij nemen maatregelen. Gezamenlijk zonproject voor scholen in Nieuw-West. - Sport: Uitvoeren programma Sport en duurzaamheid (van Sport en Bos) met daarin energiemaatregelen gericht op het eigen vastgoed en ondersteuning van sportverenigingen bij het verduurzamen. - Evenementen: Realisatie van de doelstelling '2020 alleen nog duurzame evenementen' door o.a. duurzaamheidscriteria verankeren in evenementensubsidie en huurcontracten met Gemeente. Tevens Uitvoeringsplan gemeentelijke infrastructuur (stroompunten, waterpunten en inzameling urine) begeleiden. Er is afstemming met het sectorgericht aanjagen van investeringen (zie ook 1. Acties in de Stad).
Metropool	€ 50.000	Acties in het kader van verduurzamen metropool. - Circulaire economie. - Energie - Klimaatadaptatie. - Afstemming duurzaamheid met bouwen en wonen, economie en mobiliteit.
2.2 Beleidsrealisatie per transitiepad en thema		
2.2.1 Duurzame energie	€ 2.960.500	

Programmamanagement energie/cluster coördinator strategie en beleid	€ 70.000	Aansturen uitvoering en bewaken samenhang programmaonderdelen e.d.
Zon	€ 190.000 + resterend (versnellings) budget van 2017 dat nog niet is besteed in de posten met een *	Uitvoeringsprogramma Zon: - Gemeentelijk vastgoed ondersteunen bij realiseren zon op zoveel mogelijk panden. - Samen met AFWC sturen op meer zon op daken van corporatiewoningen. - Inzetten op realisatie van een zonneweide of zon op/langs infrastructuur.. - Ontwikkelen diverse versnellende acties gericht op behalen doelstelling 160MW zon in 2020, vanuit de Versnellingsmiddelen waaronder - Begeleiden scholenkoepels in NW bij collectief voorbeeldproject met zon op 35 scholen, ca 2MW - *Vrijstelling leges zonnepanelen, 2017-2018, ca. 2,5 MW. - *Opschalen activiteiten Amsterdamse Zoncoalitie, 2017, ca. 30 MW. - *Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties, 2017-2018, 18 tot 30 nieuwe zonprojecten, ca. 1-1,5 MW. - *Dak voor de Stad, stimuleren dakeigenaren hun dak ter beschikking te stellen aan zoncoöperaties van 'dakloze' Amsterdammers, doel 80 nieuwe coöperatieve zon-PV projecten in 2017/2018, ca. 4 MW. - *Regeling 'Stimulering grotere Zonprojecten', 2017, ca. 5 MW.
Wind	€ 90.000	- Deelname aan energietransitie met focus op wind bouwsteen NZKG. - Lobby en overleg voeren met provincie over windregelvrije status NZKG.
Aardgasvrij	 €285.000 €112.000 €100.000 €150.000 €280.000 €100.000 €400.000 €200.000 €550.000 € 350.000	Uitvoering gemeentelijke strategie "Naar een stad zonder aardgas": - Regie en Programmamanagement (incl. secretariaat). - Verankeren strategie in gemeentelijke organisatie/taakverdeling, programma's en instrumenten. - Uitwerken stedelijke kaders en strategie/aanpak voor bestaande en nieuw te bouwen stad (o.a. betaalbaarheid, toegang tot netten, duurzaamheid bronnen). - Aanpassingen van regels bepleiten bij het Rijk (via o.a. de Warmtetafel, lobby EZK, BZK). - Bestuursopdracht AEB warmte - Advisering invulling warmtevoorziening in principe- en investeringsbesluiten rond o.a. het programma Koers 2025: 50.000 nieuwe woningen (zonder aardgas) (samenwerking met RVE G&O en IB vormgeven, eenduidig instrumentarium ontwikkelen zoals warmteplannen, bestemmingsplannen verbrede reikwijdte, tenders, concessiecontracten). - Coördinatie van werken in de openbare ruimte (RVE WIOR – VOR). - Regie communicatie en participatie. Bijdragen aan uitvoering City Deal samen met partners en andere partijen vanuit gemeentelijke rol van initiator, regisseur en facilitator met onder meer: - Vertegenwoordiging gemeente in City Deal. - Regie en programmamanagement City Deal. - Vaststellen van een gemeenschappelijke faseringskaart aardgasvrije wijken. - Start participatietrajecten en gebiedsregie in ca. 15 wijken. - Samenwerking gebiedsregie aardgasvrij in ontwikkelbuurtenopgave (RVE Wonen) - Participatie opstarten met huurders en omliggende bewoners van 10.000 door woningcorporaties aangewezen woningen. - Uitvoeren stadsbrede awarenesscampagne. - Uitrol participatiemethoden (leeromgeving, proeftuinen eerste wijken) vanuit wijkgerichte aanpak en koplopersaanpak (samenwerken en uitvoeren door initiatieven in de stad !Woon, Newenergy bv, Milieubende etc.). - Totstandkoming regels voor gebruik Amsterdamse transportnetten van warmte. - Onderzoeken mogelijkheden voor duurzame warmtebronnen, zoals geothermie, biomassa. - Uitvoering loket voor begeleiding van bewoners, initiatieven en bedrijven die richting Aardgasvrij willen
Bestaande woningvoorraad	€ 83.500	- In samenwerking met Wonen werken aan verduurzaming bestaande woningen. Rol van R&D is met name gericht op ontwikkeling instrumenten voor verduurzaming en inzet expertise. Verder o.a.: - Adviseren en monitoren m.b.t. samenwerkingsafspraken corporaties voor verduurzaming woningvoorraad.

		- Uitvoering geven aan het regionale energieloket gericht op eigenaar-bewoners voor vragen en advies over verduurzaming van de woning. - Koppeling met de MRA activiteiten verduurzaming woningvoorraad. - Continuering energieleningen, verduurzaming ca. 500 woningen in 2018. - Opschalen energieprogramma Stichting !Woon naar alle stadsdelen; 45 projecten/initiatieven (circa 2.500 woningen).
2.2.2 Circulaire economie	**€ 480.000**	
Programma management circulaire economie	€90.000	- Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.. Vooruitlopend op nieuw beleid vooralsnog de huidige inzet op in ieder geval de waardeketens bouw en organisch voortzetten en waar mogelijk opschalen. Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen die ook vaak in de lead zijn en met partners in de stad. Na vaststellen nieuw politiek bestuurlijk kader voor de nieuwe collegeperiode kan naar verwachting verdere opschaling en versnelling worden ingezet.
Versnellen kennis en inzicht	€20.000	- Verkenning naar ruimtevraag materiaalopslag (nieuw en 2e hands, in combinatie met logistiek). Starten met gebieden als Nieuwe Kern en Havengebied. - Lokale innovatie mogelijkheden op de betoncyclus en de invloed daarvan op de LCA, samen oppakken met industrie (netwerk betonketen en CoP Havenstad)
Gebiedsontwikkeling algemeen	€75.000	- Op basis van ervaringen in gebiedsontwikkeling zoals Buiksloterham en vastgestelde Amsterdamse speerpunten en ambitie m.n. op het gebied van circulair bouwen (zoals de Milieuprestatie van een gebouw, flexibel bouwen en stimuleren van hergebruik van grondstoffen, ook in de openbare ruimte) inzetten op circulaire gebiedsontwikkeling elders in de stad. Tevens op basis van huidige ervaring en kennis circulariteit borgen in ruimtelijke planvorming.
Nieuwbouwgebieden	€75.000	- Op basis van de evaluatie circulaire gronduitgifte (Roadmap) en eerste ervaringen die zijn opgedaan bij circulaire gebiedsontwikkeling in o.a. Buiksloterham benoemen en uitwerken van Amsterdamse speerpunten.. Vervolgens kan worden opgeschaald door deze te borgen in meer tenders circulaire gronduitgifte. - Circulaire strategie ontwikkelen gericht op aanjagen van de vraag naar secundaire bouwmaterialen in gebiedsontwikkeling en gronduitgifte, aanbesteden in de GWW en bij gemeentelijk vastgoed. - Instellen Community of Practice interne gemeentelijke stakeholders circulair bouwen t.b.v. gronduitgifte, gebiedsontwikkeling en circulair inkopen / aanbesteden in de GWW en van eigen vastgoed, aanvullend op Cirkelstad en Netwerk betonketen - Verkenning naar vraag- en aanbod van bouwmateriaal / bouw- en sloopafval binnen het grondgebied van de gemeente Amsterdam en waar mogelijk uitbreiden met andere MRA gemeenten. - Verkenning naar concrete normen voor circulair bouwen (Milieu Prestatie gebouw)
Transformatiegebieden	€75.000	- In samenwerking met G&O realiseren Community of Practice met gemeentelijke projectleiders en ontwikkelaars in transformatiegebieden tbv circulaire gebieds- en gebouwontwikkeling. Borgen kennis ten behoeve van verdere opschaling. Starten in Sloterdijk I en Haven Stad (consortium van ontwikkelaars, adviesrol gemeente en input gebruiken voor bijstellen beleid).
Bestaande stad	€ 50.000	- In samenwerking met Wonen starten met de aanpak 'Leren door te doen' bij de herziening van de afspraken met de woningcorporaties in de bestaande stad.
Circulaire bedrijvigheid	€50.000	- Samenwerking voortzetten op het gebied van circulaire werkgebieden zoals de Westas om circulaire bedrijvigheid stimuleren. Tevens bestaande bedrijven faciliteren om bedrijfsprocessen meer circulair in te richten. - Participeren in regionaal bouwprogramma.
Innovatie & professioneel leren	€ 40.000	Innovatie: voortzetten van de meerjarige projecten binnen het stedelijk innovatieprogramma en nieuwe innovaties ondersteunen met bestaande en nieuwe partners. - Adviseren betrokken gemeentelijke afdelingen over instrumenten als Materialenpaspoort op basis van BIM (Building Information Modeling) toepassen op de eigen vastgoedportefeuille om zo waarde van gebouwen en materialen vast

		te leggen. - Het concretiseren van circulariteit in de MVI plannen binnen de hele gemeentelijke organisatie. - Professioneel leren: Kennis over circulariteit borgen in de gemeentelijke organisatie en anders werken stimuleren. Fungeren als kennis en expertisecentrum.
Doelgroepenbeleid	€15.000	- Faciliteren van uitsluitend duurzame evenementen in 2020. En realiseren uitvoeringsplan stroom- en watervoorzieningen op veelgebruikte locaties. - Koplopergroep Circulaire Hotels loopt tot en met april 2018. Daarna publicatie en brede bijeenkomst om resultaten op te schalen. Inzet op vervolgprojecten op regionale schaal.
Deelname Rumore (EU)	€ 25.000	- Verwaarden organische reststromen: Eigen bijdrage aan EU Interreg project Rumore dat zich inhoudelijk richt op de organische agri-food keten vanuit circulaire economie/innovatieprogramma. Focus is op organische reststromen en nieuwe eiwitbronnen vanuit een triple helix samenwerking met overheid, kennisinstellingen en ondernemers.
2.2.3 Schone lucht	€ 1.248.000	
Programmamanagement schone lucht	€ 393.000	- Aansturen uitvoering en bewaken van samenhang programmaonderdelen e.d.
Schone lucht	€ 855.000	- Aansturen uitvoering acties in de stad met betrekking tot het programmaonderdeel Slimme en Schone logistiek en juridische ondersteuning programma breed.
2.2.4 Duurzame gemeentelijke organisatie	€90.000	
	€ 90.000	Trekkende rol voor een duurzame gemeentelijke organisatie ligt bij het Facilitair Bureau en Ruimte en Duurzaamheid heeft vooral een adviserende en aanjagende rol: - Adviseren Facilitair Bureau en relevante budgethouders over uitvoering Routekaart. - Adviseren Lead Buyers over duurzaam en circulair inkopen - Adviseren/samenwerking Gemeentelijk vastgoed over verduurzaming panden - Adviseren over verdere verduurzaming eigen organisatie (zoals wagenpark) - bevorderen gebruik en evalueren van toepassingsregel Duurzaamheid bij investeringsvoorstellen: 1. Adviezen over MVI plannen (van Concern Inkoop) 2. Adviezen over duurzaam inkopen (o.a. advies inkoop stroom) 3. Green Office (van Facilitair bureau) 4. Verduurzamen verkoop vastgoed - Samenwerking Green Office uitwerken
2.2.5 Geluid	€ 85.000	
	€ 85.000	- Voorbereiding nieuw actieplan geluid (2018-2023) in het kader van de Europese regelgeving (richtlijn Omgevingslawaai). - Advisering bij de lopende saneringstrajecten, wetgevingstrajecten (omgevingswet/aanvullingsbesluit geluid) en gemeentelijke trajecten (w.o. het stedelijk evenementenbeleid). - Geluid wordt in relatie tot luchtkwaliteit nader uitgewerkt.
3 Uitvoering mogelijk maken, communicatie, lobby en bestuursadvisering € 2.491.000		
Bestuursadvisering	€ 275.000	- Inhoudelijke en strategische ondersteuning wethouder in contacten met derden, Raad en college. - Aansturing, administratieve afhandeling en coördinatie van inhoud en proces van bestuurlijke producten. - Bewaking termijnagenda voor staf wethouder en commissie ID en Raad. - Secretariaat staf en bestuurlijk overleg.
Accounthouderschap	€150.000	- Onderhouden contacten met stadsdelen op thema's Agenda Duurzaamheid.

stadsdelen		- Adviseren portefeuillehouder duurzaamheid stadsdelen. - Adviseren op gebiedsplannen en andere stadsdeelinstrumenten/producten.
Data, monitoring, meten en rapportage	€ 538.000	- Opstellen Monitor Uitvoeringsprogramma Duurzaam Amsterdam met de rapportage over de voortgang van de doelstellingen van de Agenda Duurzaamheid. - Verzamelen en bewerken data voor diverse rapportages, zoals C40, de Compact of Mayors en de Covenant of Mayors . - leveren data voor planvorming, raadsvragen, vragen uit de stad e.d.. - opstelling en verantwoording Jaarprogramma Duurzaamheid - Verkeersmodelberekening voor bepaling van de CO_2 uitstoot. - Onderhoud Atlas Amsterdam voor o.a. energie en geluid, Schone Lucht (met bijdrage van € 412.500 uit middelen Schone Lucht). - Monitoren en meten luchtkwaliteit, doorrekening van maatregelen. - Input leveren voor de landelijke monitoringstool NSL. - Samenwerkingsverband met TNO en V&OR bij opzetten Urban Strategy Tool, hierin doorrekenen maatregelen luchtkwaliteit . - Beantwoorden (vaak technische) vragen burgers, politiek en pers.
Communicatie	€ 350.000 + € 301.000 <

		- Trekkerschap van het MRA agendapunt "verduurzaming gebouwde omgeving" (met Haarlem) en de MRA - Samenwerking met de Amsterdam Economic Board t.b.v. realisatie regionaal grondstoffenprogramma. - Bijdrage aan de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als energy en grondstoffen hub voor Amsterdam en in de MRA. - Bijdrage van € 40.000 aan uitvoeringsgerichte kosten voor Verduurzaming van de woningvoorraad (nieuwbouw en bestaande bouw) met cofinanciering van Haarlem en Platform Ruimtelijke Ordening (PRO). *Landelijk* - In samenwerking met de G4 lobbytraject richting Den Haag op duurzaamheid en circulaire economie, zowel bestuurlijk als inhoudelijk. - Actieve bijdrage aan Rijksbrede transitie agenda's circulaire economie en de realisatie hiervan. - Actieve bijdrage aan de transitiepaden van het energieakkoord en gerelateerde Rijksontwikkelingen op gebied van energie, zoals NOVI en energie transitielijnen of anderen. - Realisatie City Deal Circulaire Stad . *Europa/Internationaal* Uitvoering Europastrategie – derde pijler Amsterdams internationaal beleid: - Invulling voorzitterschap van het Eurocities Environment Forum en taskforce Circulaire economie. - Organiseren Eurocities Environment Forum in (april 2018) - Beïnvloeden van beleid en regelgeving op gebied van duurzaamheid (o.a. luchtkwaliteit, energietransitie, circulaire economie) in afstemming met Rijk - EU beleidsontwikkelingen relateren aan Amsterdamse context en coördinatie lobby op relevante dossiers. - Presenteren koploperschap elektrisch vervoer bij internationale congressen, zoals EVS 30 (Stuttgart) [check [redacted] luchtkwaliteit]. - Lidmaatschap C40, actieve deelname aan Green Growth Network inclusief internationale bijeenkomst & bijdragen aan werkprogramma CE circulaire economie en diverse internationale bijeenkomsten. - Lid User Board REPAiR (horizon 2020 call circulaire economie in stedelijke ruimtelijke ontwikkeling). - Opstarten en (bestuurlijk) begeleiden van X relevante EU projecten binnen RenD in samenhang met de brede Amsterdamse gemeentelijke organisatie . - Benutten internationale netwerken voor ophalen trends en ontwikkeling (METREX, Eurocities, C40) en peer review .
Beheer duurzaamheidsfonds	€ 350.000	- Contacten met initiatiefnemers en beoordelen van aanvragen. - Opstellen overeenkomsten en beheer van verstrekte leningen. - Monitoren voortgang en voorstellen doen voor aanpassing voorwaarden en nieuwe en/of aangepaste faciliteiten om meer leningen te genereren. - Accounthouderschap voor AKEF. - Juridische en milieutechnische adviezen op complexe aanvragen. Het aanjaagtraject staat bij de 1.1 Acties in de Stad
4. Nieuw beleid, visieontwikkeling en klimaatadaptatie	**€ 595.000**	
Nieuw beleid en visieontwikkeling	€ 350.000	Het aantreden van een nieuw college zal aanleiding zijn voor het ontwikkelen van nieuw beleid en visie voor Duurzaamheid voor de periode 2018-2022 en verder. Dit vraagt om capaciteit en middelen. Daarin zullen tevens de nieuwe CO_2- reductie doelen (bestuurlijke reactie op Het Klimaatinitiatief (Nov 2017)) moeten worden uitgewerkt in benodigd programma.
Klimaatadaptatie	€ 245.000	Er zal tevens nieuw beleid worden ontwikkeld voor klimaatadaptie (4e spoor van de agenda Duurzaamheid)
Totaal	**€ 26.142.953**	

6 Budgetten per categorie en financiering

	budgetten per categorie 2017 en 2018	Budget 2018 per categorie		2018 dekking JP romp+prio	2018 dekking LK/SMF	2018 dekking overig
1.	**Acties in de stad**					
1.1	Ondersteuning en versterken initiati	**3.764.000**		150.000		3.614.000
1.2	Acties schone lucht	**9.001.500**			9.001.500	
1.3	Acties verduurzaming woningen	**3.100.000**				3.100.000
1.4	Overige acties in de stad	**1.077.953**		927.953	150.000	
	Totaal acties in de stad	**16.943.453**	65%	1.077.953	9.151.500	6.714.000
2.	**Beleidsrealisatie**					
2.1	Beleidsrealisatie algemeen	**700.000**		700.000		
2.2.1	Duurzame energie	**2.960.500**		718.500		2 242.000
2.2.2	Circulaire economie	**480.000**		480.000		
2.2.3	Schone lucht	**1.248.000**			1.248.000	
2.2.4	Duurzame gemeentelijke organisatie	**90.000**		90.000		
2.2.5	Geluid	**85.000**		85.000		
	Totaal Beleidsrealisatie	**5.563.500**	21%	2.073.500	1.248.000	2 242.000
3.	**Mogelijk maken uitvoering, communicatie, lobby en bestuursadvisering**	**2.491.000**	10%	1.200.500	840.500	450.000
4.	**Nieuw beleid, trends en visieontwikkeling en klimaatadaptatie**	**595.000**	2%	595.000		
	budgetreservering (nw beleid 2018)	**550.000**	2%	100.000	450.000	
	totaal begroot categorieen	**26.142.953**	100%			
	nog niet beschikbaar voor Aardgasvrij	**-1.000.000**				-1.000.000
	Totaal	**25.142.953**		5.046.953	11.690.000	9.406.000

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 januari 2018 14:17
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: jaarprogramma duurzaamheid 2018
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie DO 14-12-2017.docx; Agendaformulier DO JaarprogrammaR&D2018.docx

Voor het do van 19-12 is bijgaande flap weg gegaan.

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 14 december 2017 14:02
Aan: [redacted]
CC: [redacted] B&O; [redacted]
Onderwerp: jaarprogramma duurzaamheid 2018

Dag [redacted]

Bijgevoegd de stukken voor het DO van dinsdag aanstaande.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 januari 2018 14:17
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: jaarprogramma duurzaamheid 2018
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie DO 14-12-2017.docx; Agendaformulier DO JaarprogrammaR&D2018.docx

Voor het do van 19-12 is bijgaande flap weg gegaan.

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 14 december 2017 14:02
Aan: [redacted]
CC: [redacted] B&O; [redacted]
Onderwerp: jaarprogramma duurzaamheid 2018

Dag [redacted]

Bijgevoegd de stukken voor het DO van dinsdag aanstaande.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]t@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 januari 2018 13:23
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: jaarprogramma duurzaamheid 2018
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 29-12-2017[redacted].docx; Agendaformulier DO 1612018Jaarprogramma[redacted]2018.docx; begrotingscijfers per categorie duurzaamheid 2018 29 12 17.xlsx

Dag[redacted]

Ik heb een agendaformulier gemaakt voor do 16-1. Wat ik zo kan zien zijn de opmerkingen uit het do van 19 december 2017 verwerkt in het laatste concept. Wil jij zo nodig nog iets zeggen over het miljoen voor aardgasvrij? Wat mij betreft mag je de stukken na aanpassing zelf doorgeleiden naar[redacted] en\of[redacted] ik hoef ze niet terug te zien.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1 – 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 januari 2018 9:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn
Bijlagen: Agendaformulier DO 1612018Jaarprogramma[redacted]2018.docx; Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 29-12-2017[redacted].docx

Dag[redacted]

Bijgevoegd agendaflap en het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018 voor het DO van 16 januari aanstaande.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1- 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 januari 2018 09:25
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn

Fantastisch, dank!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Junior directiesecretaris
Ruimte & Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
amsterdam.nl

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 januari 2018 09:25
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn

Hoi [redacted]

[redacted] stuurt je zo de DO flap en aangepast jaarprogramma toe.

Groet,
[redacted]

[redacted]
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam

[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
www.amsterdam.nl/duurzaam

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 januari 2018 17:43
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn

Beste [redacted] en [redacted]

Voor de kerst zijn de jaarprogramma's uitgebreid in het DO besproken en staan voor volgende week dinsdag wederom op de agenda ter besluitvorming. Ik was benieuwd of dit voor jullie haalbaar is, en zo ja, of jullie mij dan uiterlijk vrijdag 12:00 uur een flap + stukken kunnen sturen. Ik hoor graag wel zsm of dit lukt, of dat het evt een week later wordt.

Alvast dank!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Junior directiesecretaris
Ruimte & Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 15 januari 2018 12:42
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn
Bijlagen: Agendaformulier DO 1612018Jaarprogramma[redacted]2018.docx; Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 29-12-2017[redacted].docx

---

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 januari 2018 09:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn

Dag [redacted]

Bijgevoegd agendaflap en het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018 voor het DO van 16 januari aanstaande.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1- 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 januari 2018 09:25
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn

Fantastisch, dank!

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Junior directiesecretaris
Ruimte & Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
amsterdam.nl

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 11 januari 2018 09:25
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn

Hoi [redacted]

Pascal stuurt je zo de DO flap en aangepast jaarprogramma toe.

Groet,
[redacted]

[redacted]
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam

[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
www.amsterdam.nl/duurzaam

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 januari 2018 17:43
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Jaaprorgramma's duurzaamheid en dierenwelzijn

Beste [redacted] en [redacted]

Voor de kerst zijn de jaarprogramma's uitgebreid in het DO besproken en staan voor volgende week dinsdag wederom op de agenda ter besluitvorming. Ik was benieuwd of dit voor jullie haalbaar is, en zo ja, of jullie mij dan uiterlijk vrijdag 12:00 uur een flap + stukken kunnen sturen. Ik hoor graag wel zsm of dit lukt, of dat het evt een week later wordt.

Alvast dank!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Junior directiesecretaris
Ruimte & Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 19 januari 2018 8:56
Aan: [redacted] (R&D Aardgasvrij)
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: DZ projectenoverzicht 2018, zsm mensen inplannen op de lijst
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 29-12-2017[redacted].docx

Dag [redacted]
Zie bijlage pagina's 11 en 13. Ik heb de aanpassing gedaan. Op pagina 13 heb ik het totaalbedrag opgenomen en kunnen de bedragen per activiteit worden geschrapt. Akkoord zo?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted] (R&D Aardgasvrij)
Verzonden: woensdag 17 januari 2018 11:13
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: DZ projectenoverzicht 2018, zsm mensen inplannen op de lijst

Hoi,

Zat net jaarprogramma nog door te lezen en zie nog fouten staan. Subsidie aardgasvrij staat op 3.00.000 ipv 3.000.000. Optelling klopt wel. En de bedragen voor aardgasvrij zijn ten opzichte van de tekst niet mee gewijzigd. Dus bedragen staan op de verkeerde plekken. Mijn suggestie daar net als bij andere een totaal bedrag van te maken, of met witte tussenregels te werken.

Met wie kan ik even wijzigingen afstemmen?

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 16 januari 2018 15:45

Aan: [redacted] (R&D Aardgasvrij); [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: DZ projectenoverzicht 2018, zsm mensen inplannen op de lijst
Urgentie: Hoog

Hallo trekkers van team duurzaamheid projecten,

Hierbij ontvangen jullie het overzicht van de projecten die vandaag zijn ingevoerd in de projectadministratie. De directie is akkoord met het Jaarprogramma, dat nu naar de wethouder gaat voor akkoord (zie bijlage).
Van sommige (deel)projecten gaat de trekker misschien nog veranderen, nieuwe mensen hebben nog geen account in de administratie en [redacted] wil hier nog naar kijken. Mijn vervanger is er ook nog niet. De volgende acties worden nu van jullie verwacht:

1. Kijk bij welke projecten je staat als trekker en vraag je af of het nuttig is dit project nog op te splitsen in onderdelen (fasen). Geef die door aan de projectadministratie (controller [redacted] in dit geval). Het budget mag op het hoofdproject blijven staan of kan verdeeld worden over de fasen.
2. Geef nu zo snel mogelijk door welke mensen ook uren moeten schrijven op deze projecten. Er staan er al een paar soms, maar dat is maar een ideetje mijnerzijds.
   De communicatiemensen moeten in een aparte kolom en ook de BIA mensen. Zij worden niet ingepland bij ons, maar er moet wel opgenomen worden in een contract met Communicatie en BIA en zij komen dan op de kosten (PGK in plaats van uren).
3. Kijk of de verdeling uren en PGK budget ongeveer klopt. Bij sommige projecten staat een x bij de uren en daar mogen geen uren op geschreven worden. Dat projectbudget is uitsluitend voor derden.
4. Kamal verwacht dat iedere trekker nu een projectplan maakt waarin de resultaten beschreven worden van deze projecten dit jaar, waarbij ook een plan zit voor de besteding van de PGK. Uiterste datum lijkt me 30 januari.
   Maar dat moeten jullie verder opnemen met [redacted]

Succes,
Groeten van [redacted]

[redacted]

Senior adviseur Groen-Leefomgeving
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8 1018XA Amsterdam

Op dit bericht is een proclaimer van toepassing:
amsterdam.nl/proclaimer

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 13:28
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Van: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 13:22
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Dag [redacted]
Het duur helaas langer dan we dachten. Mijn DG is akkoord maar binnen IenW/BZK is het nog in de lijn naar de minister. Ik hoop dat de brief volgende week uit gaat.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] [redacted] [[redacted]@amsterdam.nl]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 11:53
Aan: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Dag [redacted]
Kan jij me zeggen wanneer wij de brief van de minister over ons kroonverzoek mogen verwachten?
Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1 - 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 11 december 2017 15:09
Aan: [redacted] mw. drs [redacted] ([redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted] en [redacted]
Zoals tijdens het overleg op 22 november jl. tussen DG [redacted] gedeputeerde [redacted] en wethouder Choho afgesproken treffen jullie bijgaand de concept-beoordelingsbrief op het verzoek om vernietiging aan.
Indien jullie nog opmerkingen op het concept hebben, hoor ik dat graag snel. Dan kan de brief nog voor de Kerst verstuurd worden.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 11:53
Aan: [redacted] mr. drs [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Dag [redacted]
Kan jij me zeggen wanneer wij de brief van de minister over ons kroonverzoek mogen verwachten?
Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1 - 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted] mr. drs [redacted] ([redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 11 december 2017 15:09
Aan: [redacted] mw. drs [redacted] ([redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted] en [redacted]
Zoals tijdens het overleg op 22 november jl. tussen DG [redacted] gedeputeerde van der Hoek en wethouder Choho afgesproken treffen jullie bijgaand de concept-beoordelingsbrief op het verzoek om vernietiging aan.
Indien jullie nog opmerkingen op het concept hebben, hoor ik dat graag snel. Dan kan de brief nog voor de Kerst verstuurd worden.
Met vriendelijke groet,

[redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 17:07
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: jaarprogramma duurzaamheid 2018
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 29-12-2017[redacted].docx

Dag[redacted]

Ik begrijp dat jij de taak van[redacted] overneemt.

Bijgevoegd vind je het concept jaarprogramma duurzaamheid dat binnenkort naar de staf Choho gaat. EWellicht al de staf van 29-1 aanstaande. Stuk is vorige week dinsdag door directie R&d vastgesteld.
Wil jij op het concept reageren? Naar mij of[redacted]

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

[redacted] [redacted]

Van: [redacted] [redacted]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 16:38
Aan: [redacted] [redacted]
Onderwerp: Agendakamer totaaloverzicht 20180112 143251.xlsb
Bijlagen: Agendakamer totaaloverzicht 20180112 143251.xlsb

Zie geel gearcerde

Totaaloverzicht Agendakamer

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
20 7/04/26 12:00:00	0	0	Regulie	Beep aan: ontvan	ontv e. ontwe	Aldere d	Aldere d	Com e m beantwo		ne. e m e en doo ovenlee d	Dez ovenlee d	Stand ren ontwe ke e ppaark t1 bege wedge ing: kwal ken ervel o n kwa ar ea: ppaark t1 wedge ing: kwal ken ervel o n kwa ar ea: ppaark t1 wedge ing: kwal ken ervel o n kwa ar ea(2) ren ke ovenleg ren	2/26/27 .001/86	9026/27 .003/813	[redacted] ne ed	[redacted] dere m dere d	rgvilla m e en Dez ovenlee [redacted] [redacted] [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 23 januari 2018 8:17
Aan: [redacted]
Onderwerp: jaarprogramma duurzaamheid 2018
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 29-12-2017[redacted].docx

Urgentie: Hoog

Dag[redacted]

[redacted] en [redacted] willen het jaarprogramma in de volgende staf bespreken, dat is dus volgende week 29-1. Kan jij deze ochtend nog reageren. De stukken moet ik nl. voor 12.00 bij bestuurszaken aanleveren.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 13:21
Aan: [redacted]
Onderwerp: jaarprogramma duurzaamheid 2018

Dag[redacted]

[redacted] heeft jou vorige week het concept jaarprogramma toegestuurd. Wij willen het jaarprogramma agenderen voor de staf van 29-1 aanstaande. Heb jij vragen en opmerkingen bij het concept dat je hebt ontvangen? Graag z.s.m. je reactie zodat wij eventuele opmerkingen nog kunnen meenemen in de voorbereiding voor de staf.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein ‘40-‘45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1 – 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 23 januari 2018 15:57
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: nadere invulling luchtkwaliteit in jaarprogramma DZH
Bijlagen: Jaarprogramma Duurzaamheid 2018 versie na DO 29-12-2017 et.docx

Dag [redacted]

Ik kreeg van [redacted] nog de vraag over de resterende knelpuntlocatie (luchtkwaliteit, pagina 8&9): Welke locatie specifieke maatregelen worden daar genomen?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 23 januari 2018 15:50
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: nadere invulling luchtkwaliteit in jaarprogramma DZH

Beste [redacted]

Gister melde ik je al dat de genoemde budgetten in het Jaarprogramma DZH niet overeenkomen met die luchtkwaliteit voorstelt aan de WH.
Jaarprogramma is al vastgesteld in t DO; maar daar is een voorbehoud gemaakt dat de LK budgetten nader worden ingevuld nadat de wethouder zich daarover heeft uitgesproken.
Er wordt nu allerijl een stafflap gemaakt zodat de twee stukken in staf behandeld kunnen worden.

Daarna, met verwerking opmerkingen wethouder, leveren we bij [redacted] de nadere duiding op luchtkwaliteit om in te voegen in het jaarprogramma DZH.

Met vriendelijke groet,
[redacted] [redacted]

Programmamanager Luchtkwaliteit
RVE Ruimte en Duurzaamheid
[redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Bijlage 1 : Reactie op vragen n.a.v. uitslag midweekmap 30-1-2018 over concept jaarprogramma duurzaamheid 2018, inclusief werkplan programma luchtkwaliteit, en concept jaarplan openbare ruimte en groen

Vraag	**Antwoord**
1. Veel teksten zijn één op één overgenomen uit het jaarprogramma van 2017. Daardoor valt lastig op te maken wat de belangrijkste veranderingen zijn. Maak dus explicieter wat nieuw is, afgerond is, of wordt voortgezet omdat de resultaten (nog) niet behaald zijn.	In de midweekflap staat toegelicht wat de belangrijkste verschillen zijn t.o.v. het jaarprogramma duurzaamheid 2017.
2. Op p.5 staat dat bij de viermaands 2018 een aanvraag gedaan moet worden voor Aardgasvrij voor dekking uit de reserve, en dat er problemen ontstaan als dit niet wordt toegekend. Waarom zou die niet geaccordeerd worden?	Bij de 4maandsrapportage wordt gevraagd om het restant 2017 (€ 300.000) en bedragen die voor 2019 en 2020 bestemd waren naar voren te halen (€ 560.000). Formeel is het aan de raad om dit te accorderen en er bestaat de mogelijkheid dat de raad er niet mee instemt. In dat geval zal de inzet van de middelen aangepast moeten worden.
3. Op p.6 staat dat e.e.a. afhankelijk is van de evaluatie van het programma voor circulaire economie. Die evaluatie is nu afgerond. Levert dit nog nieuwe input op voor het jaarprogramma?	De inzichten van de evaluatie zijn gebruikt voor het beschrijven van 5 handelingsperspectieven. Het is aan de nieuwe raad om daar een keuze in te maken. In het voorliggende jaarprogramma kan daarop niet worden voorgesorteerd en daarom zijn de handelings-perspectieven niet vertaald in nieuwe acties in het jaarprogramma.
4. Op p.6 onderaan wordt verwezen naar de versnellingspakketten 1-3. Die zijn al vastgesteld. Moet hier niet andere toelichting staan?	Er is inderdaad in december een 4e versnellingspakket vastgesteld, maar in dat pakket zaten geen maatregelen die expliciet op zon betrekking hadden. Versnellingspakketten 1 t/m 3 bevatten juist veel zonne-energiemaatregelen en de tekst onderaan pagina 6 refereert naar de doelstelling voor meer zon.
5. Op p.7 bovenaan wordt op basis van gegevens van 2016 de trend voor energieverbruik vermeld. Zijn er geen nieuwe gegevens (Staat van Duurzaam Amsterdam 2017)?	Voor gegevens van energieverbruik zijn we afhankelijk van een aantal externe partijen. Deze informatie is opgevraagd en het streven is dat uiterlijk begin maart de gegevens bekend zijn en dat deze verwerkt worden in het jaarverslag. N.B. de Staat van Duurzaam Amsterdam die is vastgesteld ging over 2016 en niet over 2017.
6. Ik mis in het jaarprogramma de tabel voor het monitoren van de doelrealisatie. Deze was wel opgenomen in het jaarprogramma 2017. Waarom is die komen te vervallen? Of komt die nog terug?	Monitoringstabel is toegevoegd. Zie paragraaf # in het concept jaarprogramma duurzaamheid.
7. Ik zie dat de kosten voor het programmamanagement lucht bijna verdubbelen. Wat is daar de oorzaak van?	De definitie van programmamanagement is dit jaar breder waardoor in het werkplan 2018 een hoger bedrag is opgenomen t.o.v. het werkplan 2017. Mede op advies van DMC wordt er om meer zicht en grip te krijgen op de programmafinanciën, dit laatste programmajaar extra ingezet op ondersteuning op het gebied van financieel advies. In de huidige raming zijn derhalve naast de kosten voor de programmamanager en de junior tevens de kosten voor programmanager en de ondersteuning van

	het programmamanagement door het secretariaat, financieel adviseurs en afdeling OSB van de RVE R&D opgenomen (totaal € 400.000). Als alleen de kosten voor de programma manager en de junior programmamanager worden geraamd dan zijn de kosten voor het programmamanagement € 250.000.
8. Aansluitend daaraan: als je kijkt naar de resultaten Q3 'acties schone lucht' dan zie je een besteding van 36%. Wat geeft dan de garantie dat het budget in 2018 wel uitgegeven gaat worden? En hoe kan R&D er voor zorgen dat restant budget ook voor 2019 wordt gereserveerd. Gezien de businesscase Zero Emissie Bussen lijkt het verstandig om budget te reserveren om extra middelen hiervoor te alloceren.	Een groot deel van de kosten van het programma Luchtkwaliteit 2017 is door opdrachtnemers aan de gemeente gefactureerd in het vierde kwartaal van 2017. Dit heeft geleid tot een forse procentuele stijging van de totale bestedingen ten opzichte van het begrootte bedrag (75%). In 2018 is op basis van ervaringen uit de voorgaande programmajaren een realistische begroting opgesteld. De meeste kosten binnen het programma worden verwacht gemaakt te worden voor maatregelen die vallen onder acties in de stad (zie voor de vertaling van de kosten luchtkwaliteit uit het jaarprogramma Duurzaamheid de tabel). Voor de milieuzones moeten dit jaar (zie ook de flap) nog twee grote aanbestedingen worden uitgevoerd. Daarnaast wordt er ingezet op het nemen van maatregelen op knelpuntlocaties en lopen de aanvragen voor subsidies elektrisch vervoer (o.a. taxi's) boven verwachting goed.
9. Lucht: wat is de inzet op de 1e resterende knelpuntlocatie?	Op het resterende knelpunt Stadhouderskade worden samen met ondernemersorganisaties projecten ontwikkeld die het aantal verkeersbewegingen verminderen. Voorbeelden zijn gezamenlijke afvalinzameling en gebundelde logistiek. Verder wordt er met Stadsdeel Zuid aan een plan gewerkt om het noordelijke deel van de Pijp vrachtwagen- en bestelbusvrij te maken wat leidt tot vermindering van verkeer op het knelpunt.
10. Verder mis ik de (financiële) aansluiting tussen het jaarprogramma DZH en het werkprogramma Luchtkwaliteit.	Zie Bijlage 2.
11. Maak duidelijk wat nieuw is aan activiteiten, doelen, etc. Indien van toepassing maak duidelijk wat gestopt wordt of afgerond is. Maak duidelijk waarvoor een besluit nodig is.	Zie reactie op vraag 1.
12. Voeg toe dat er conform klimaatinitiatief een evaluatie wordt gehouden van de lopende agenda duurzaamheid, zoals ook gemeld in de brief aan de raad. (De evaluatie ontbreekt nu) De GGD hanteert een zelfde systematiek en rond altijd de evaluatie af voordat er een nieuw meerjarenplan wordt opgesteld. Wat is de planning?	De gevraagde toevoeging is gemaakt en verwerkt in paragraaf 4 Nieuw beleid, visie- ontwikkeling en klimaatadaptatie (pagina 17) in het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018.
13. Bij versnellingsmiddelen zou ik melden wat er al verplicht is en dat het resterende bedrag volledig wordt uitgegeven in het 5e versnellingspakket dat nog deze collegeperiode	Is aangepast. Op pagina 3 bij Versnellingsmiddelen staat nu wat er al verplicht is en wat het nog resterende bedrag is. Het traject voor het 5e Versnellingspakket loopt inmiddels.

wordt vastgesteld. Als het iets anders is dan zou ik dat melden.	
14. Check op p. 5 de bullet over de reserve aardgas. Is dat niet de reserve verduurzamen woningvoorraad (naam weet ik niet precies). Is het regelen van die extra 1 mln niet een technisch dekkingsvoorstel? Of ga na wat tactisch is qua formulering.	In het jaarprogramma is nu benaming Reserve Energieverduurzaming woningen gebruikt. Voor de toelichting op onttrekking uit de reserve zie ook de toelichting bij de 2e vraag.
15. Bij hogere duurzame energieproductie: missen we daar niet een aantal nieuwe activiteiten/doelen, waaronder biomassa, etc.?	In de Agenda Duurzaamheid zijn geen expliciete doelen voor biomassa geformuleerd. Biomassa is geen doel op zich maar een middel voor een groter aandeel duurzame energie. Impliciet is biomassa wel belangrijk en door verbranding van afval via het AEB is er een bijdrage aan de duurzame energieproductie (zowel stroom als stadswarmte). Indirect is er een relatie aardgasvrij. Over biomassa zijn er overigens nog discussies over de wenselijkheid en de wijze waarop biomassa wordt ingezet.
16. Klopt het dat er slecht 18% energiebesparing per inwoner wordt gerealiseerd. Die doelstelling moet toch makkelijk kunnen worden gerealiseerd dankzij de bevolkingsgroei, de nieuwbouw, extra labelstappen , etc. Is de inzet niet o.a. om dit doel via extra scherpe eisen aan nieuwbouw te realiseren? Daar ligt toch een grote kans.	De 18% energiebesparing per inwoner in 2020 wordt behaald als de trend van de afgelopen jaren wordt doorgetrokken. Dit staat zo in de Staat van Duurzaam Amsterdam 2016. Om de doelstelling van 20% te halen gaan juist extra inspanningen geleverd worden.
17. Veel tekst bij zon: is de kernopgave niet om de corporaties te helpen bij die 80MW? Wat is daar het voorstel?	Bij zon staat de volgende actie: - Samen met de corporaties nagaan hoe invulling te geven is aan de doelstelling voor 80MW in 2020 op corporatiedaken. De 80 MW van de corporaties is niet de kernopgave. Kernopgave is 160 MW in de stad in 2020. Daarvoor zetten we breder in op versnelling en ondersteunen we verschillende doelgroepen. Met alleen focus op corporaties worden doelen niet gehaald. Met corporaties worden bestuurlijk (7 februari 2018 is volgend bestuurlijk overleg) nadere afspraken gemaakt over de opschaling en ondersteuning die de gemeente daarbij kan/zal bieden. Er ligt dan een voorstel voor een programmabureau zon voor.
18. Klimaatadaptatie: op p. 2 staat buiten scope jaarprogramma, op p. 17 staat dat er 245K wordt uitgegeven en 595K op p. 18. Dat snap ik niet helemaal.	Tekst op pagina 2 is aangepast. Er staat niet meer dat klimaatadaptatie buiten de scope van het jaarprogramma valt. Budget klimaatadaptatie is € 245.000 Budget klimaatadaptatie + ontwikkeling nieuw beleid is € 595.000

Bijlage 2: Aansluiting jaarprogramma duurzaamheid en werkplan programma luchtkwaliteit

FINANCIEEL PLAN LUCHTKWALITEIT 2018

ONDERDEEL	A. Acties in de stad	B. Beleidsrealisatie	C. Overig	Totaal 2018
Pakketten Verkeersgroepen	3.155.000			
Locatiespecifieke Maatregelen	585.000			
Stimulering Schoon / Slimme Logistiek	6.430.000	835.000		
Programmamanagement		395.000		
Juridische Kosten / Bestuurszaken		20.000		
Communicatie			300.000	
Netwerk & Lobby			120.000	
Beleid & Strategie & Onderzoek			460.000	
TOTAAL PROGRAMMA LUCHTKWALITEIT	**10.170.000**	**1.250.000**	**880.000**	**12.300.000**
			Event	**150.000**
			Bijdrage Duurzaamheid algemeen	**350.000**
				12.800.000,--

Nummer BD2018-002433
Dienst rve ruimte en duurzaamheid

Gemeente Amsterdam
Map wethouder Choho

Map Wethouder, 20 februari 2018

MW

Wethouder Choho

Onderwerp

Jaarprogramma's duurzaamheid 2018, openbare ruimte en groen 2018, werkplan programma luchtkwaliteit 2018

Gevraagde beslissing

1. In te stemmen met de beantwoording van uw vragen over de jaarprogramma's Duurzaamheid, inclusief werkplan programma luchtkwaliteit 2018, en openbare ruimte en groen
2. In te stemmen met:
a. Het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018.
b. Het concept werkplan programma luchtkwaliteit 2018 als uitwerking van het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018.
c. Het concept jaarprogramma openbare ruimte en groen 2018.
3. In te stemmen om bij de 4-maandsrapportage aan de raad voor te stellen om in 2018:
a. De eerder toegekende middelen 2017 voor het aanbesteden van ANPR camera's en Verkeersborden milieuzones in te zetten in 2018 (€1.110.000,--).
b. De resterende onderbesteding van het programmabudget 2017 (ca €1,9 mln.) mee te nemen.
4. In te stemmen om bij de begroting 2019 of de najaarsnota 2018 de raad voor te stellen om de financiële verplichtingen van vastgestelde maatregelen die doorlopen na 2018 te dekken uit de geprognotiseerde onderbesteding van het programmabudget 2018.

Korte toelichting / samenvatting

Ad. 1. In te stemmen met de beantwoording van uw vragen over de jaarprogramma's duurzaamheid, inclusief werkplan programma luchtkwaliteit 2018, en openbare ruimte en groen
Het jaarprogramma duurzaamheid inclusief het werkplan programma luchtkwaliteit en het jaarprogramma en Openbare ruimte en groen zijn eerder aangeboden via de midweekmap van 30 januari jongstleden. Uw reactie was:
Niet akkoord. Graag afstemmen bestuursadviseur en politiek adviseur.
Daarbij heeft u 18 vragen gesteld die in bijlage 1 worden beantwoord.

Ad. 2. In te stemmen met:
a. Het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018.
In het jaarprogramma duurzaamheid 2018 zijn projecten en activiteiten opgenomen die invulling geven aan de doelen van de agenda duurzaamheid en dan met name voor de transitiepaden Duurzame energie (inclusief Aardgasvrij), Schone lucht (luchtkwaliteit) en Circulaire Economie.
Bestuurlijke prioriteiten in 2018 zijn het programma Aardgasvrij en milieuzones uit het programma Luchtkwaliteit.
Voor het programma Aardgasvrij is extra budget opgenomen voor het versterken van

het programma. Dit is gebaseerd op de verwachting dat in de komende jaren steeds meer aandacht besteed moet worden aan Aardgasvrij (zie ook Ad 2).

De belangrijkste verschillen in de budgetten van 2018 t.o.v. het jaarprogramma 2017 zijn in onderstaande tabel toegelicht. Dit overzicht is exclusief Versnellingsmiddelen en exclusief de budgetten voor luchtkwaliteit en bijbehorende activiteiten omdat deze al uitgebreid worden toegelicht in het werkprogramma luchtkwaliteit:

Thema	**Verschil t.o.v. 2017**	**Toelichting**
Aardgasvrij	+ € 1.040.000	Aardgasvrij vormt een belangrijke prioriteit en voor de activiteiten gericht op Amsterdam aardgasvrij 2050 is een brede aanpak gestart. Het gaat hierbij zowel om activiteiten die concreet invulling geven aan de Strategie “Naar een stad zonder aardgas” als activiteiten die in samenwerking met partners in de City Deal worden uitgevoerd. Voor de uitvoering van deze intensieve en brede aanpak zijn extra middelen nodig.
Nieuw beleid en visieontwikkeling	+ € 350.000	Het aantreden van een nieuw college zal aanleiding zijn voor het ontwikkelen van nieuw beleid en visie voor duurzaamheid voor de periode 2018-2022 en verder. Daarin zullen tevens de nieuwe CO2- reductie doelen n.a.v. het door de raad aangenomen Klimaatinitiatief moeten worden uitgewerkt in een programma. Dit vraagt om capaciteit en middelen.
Klimaatadaptatie	+ € 245.000	Bestemd voor ontwikkelen van nieuw beleid voor klimaatadaptatie (4e spoor agenda Duurzaamheid)
Reservering budgetruimte	+ € 440.000	In 2017 bedroeg de resterende budgetruimte om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen € 110.000. Omdat in 2018 een nieuwe bestuursperiode start, is dit opgehoogd tot € 550.000.

De dekking van de € 1 miljoen aan extra budget voor aardgasvrij komt grotendeels uit een extra onttrekking uit de reserve Energieverduurzaming woningen. Voor de extra middelen voor klimaatadaptatie, nieuw beleid en extra budgetruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen zijn diverse andere budgetten verminderd, waaronder

- Ondersteuning en advies aan VvE’s en subsidie projectvoorbereiding duurzame initiatieven. Deze worden in 2018 grotendeels uit de Versnellingsmiddelen gedekt.
- Sectorgerichte verduurzaming en aanjagen duurzame investeringen

Het programma is als volgt opgebouwd:
1 Inleiding
2 Indeling jaarprogramma
3 Budgetverdeling 2018
4 Resultaten, effecten en monitoring
5 Activiteiten

6 Budgetten per categorie en financiering

Het concept Jaarprogramma is in het directieoverleg Ruimte en duurzaamheid op 16 januari jongstleden besproken.

b. Het concept werkplan programma luchtkwaliteit 2018 als uitwerking van het concept jaarprogramma duurzaamheid 2018.
Het werkplan programma Luchtkwaliteit 2018 bevat een nadere uitwerking van het Jaarplan Duurzaamheid 2018, waarvan het programma onderdeel uitmaakt*. In het Jaarplan Duurzaamheid staan nu nog de budgetten Luchtkwaliteit vermeld zoals deze zijn geraamd bij de vaststelling van het werkplan Luchtkwaliteit 2017, waarbij u kennis heeft genomen van de geraamde begroting 2018. Na vaststelling van het werkplan Luchtkwaliteit 2018 worden de in het Jaarplan Duurzaamheid 2018 vermelde budgetten Luchtkwaliteit aangepast aan de in dit werkplan opgenomen budget verdeling.*
Vorig jaar heeft u ingestemd met het werkplan Luchtkwaliteit 2017 en kennis genomen van de doorkijk naar 2018. Deze doorkijk is geactualiseerd in het werkplan 2018 dat voorligt. Voor een belangrijk deel betreft het de afronding van de maatregelen en acties van het programma zoals opgenomen in de Agenda Duurzaam Amsterdam. Het programma kent de volgende onderdelen:
a.Pakketten Verkeersgroepen:
De milieuzones vloeien voort uit de convenanten met het bedrijfsleven waaronder de Amsterdamse inzet op regulerende maatregelen. Het betreft de milieuzones voor Taxi, Touringcar en Bestel, de milieuzone Brom- Snorfiets en het convenant met Bovag en RAI hierover. In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones brom- en snorfietsen, autobus en taxi die zijn ingegaan per 2018. In 2018 wordt opnieuw inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017). Ook wordt extra inzet gepleegd op het voortzetten van communicatiecampagnes. Daarnaast zal er nog veel tijd worden besteed aan de (juridische-) afhandeling van ontheffingen en bezwaren.
b.Stimulering Schoon en Slimme Logistiek:
Onder deze noemer vallen projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch, Schone en Slimme stadsdistributie, het uitstootvrij maken van het openbaar vervoer en het uitwerken van privilegebeleid. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregeling elektrisch vervoer, bestelbus, brom- en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden.
c.Locatie specifieke Maatregelen:
Er zijn in Amsterdam nog 6 wettelijke knelpuntstraten. De jaarlijkse (landelijke) monitoringsrapportages van het RIVM laten een dalende trend van de gemiddelde concentratie NO2 zien. Het uitgebreide maatregelenpakket moet leiden tot een verdere daling. In 2018 zullen de inspanningen gericht zijn op het oplossen van de laatste locaties waar de normen worden overschreden. Ook op de overige zwaarst belaste locaties worden de inspanningen geïntensiveerd om de luchtkwaliteit verder te verbeteren. In 2018 worden een aantal lijnen voortgezet uit eerdere jaren. Op de knelpuntstraten worden waar mogelijk verbeteringen aangebracht die helpen bij de doorstroming van het verkeer. Op de knelpuntstraten vinden kleine ingrepen plaats en de afstelling van verkeerlichten wordt verder geoptimaliseerd. De andere lijn is het zoveel mogelijk verschonen van aanwezige verkeerstromen. Voorbeeld hiervan is het met ondernemersorganisaties (BIZ-en) en andere partijen georganiseerde gebundeld ophalen van bedrijfsafval.
d.Communicatie:
Dit jaar zal extra aandacht uitgaan naar communicatie. De communicatie-inspanningen richten zich op een bredere awareness in relatie tot 2025 uitstootvrij. Dit betreft het onder de aandacht brengen van de verschillende maatregelen, zoals de subsidiemogelijkheden elektrisch vervoer, het kunnen aanvragen van oplaadinfrastructuur, informatievoorziening over de milieuzones, contact met

stakeholders etc. Hierbij zal afstemming/samenwerking met communicatie duurzaam 020 plaatsvinden.
e. Algemeen (Beleidsrealisatie/Onderzoek/Strategie/Programmamanagement):
Onder dit onderdeel vallen het algemeen programmamanagement inclusief secretariaat en control, netwerk en lobby, juridisch advies overig/bestuurszaken en onderzoek en monitoring.

c. Het concept jaarprogramma openbare ruimte en groen 2018.
Het jaarprogramma openbare ruimte en groen 2018 kent een zeer krappe begroting. In tegenstelling tot eerdere jaren zijn er naast de rompbegroting (€ 1,1 mln) nauwelijks additionele dekkingsbronnen beschikbaar. Dit impliceert het scherp kiezen in wat wel en wat niet te doen.
Het jaarprogramma beschrijft op basis van vijf categorieën de hoofdlijnen van het werk. 2018 zal in het teken staan van het afronden van de ambities van het huidige bestuur. Nieuwe onderwerpen zullen in beginsel niet worden opgepakt. Het inhoudelijk ondersteunen van het nieuwe College is eveneens een belangrijke taak. Het toewerken naar een goede balans tussen bestuurlijke ambities op het vlak van openbare ruimte en groen en de beschikbaarheid van middelen is cruciaal voor de nieuwe bestuursperiode.

Ad. 3. In te stemmen om bij de 4-maandsrapportage aan de raad voor te stellen om in 2018:
a. De eerder toegekende middelen 2017 voor het aanbesteden van ANPR camera's en Verkeersborden milieuzones in te zetten in 2018 (€1.110.000,--).
In 2017 is de aanbesteding voor de ANPR camera's (geraamd op €410.000,--) en de verkeersborden (geraamd op €700.000,--) voor de milieuzones mislukt. De camera's en de borden worden in 2018 wederom aanbesteed. Om deze reden wordt voorgesteld om de eerder geraamde bedragen wederom op te nemen in het dekkingsvoorstel van 2018. De fondsbeheerder heeft toegezegd (zie ook het financieel kader) dat niet uit gegeven bedragen uit 2017 meegenomen mogen worden naar 2018, dit vergt echter wel een raadsbesluit. Het opgenomen bedrag in het voorliggende dekkingsvoorstel wordt daarom pas besteed als de raad hierover heeft besloten.

b. De resterende onderbesteding van het programmabudget 2017 (ca €1,9 mln) mee te nemen.
In de gemeentebegroting bedraagt het budget voor Luchtkwaliteit in 2017 €12,1 miljoen en voor 2018 €11,7 miljoen. Van het budget uit 2017 resteert € 3 miljoen.
In beslispunt 3a wordt voorgesteld om bij 4-maandsrapportage aan de raad voor te stellen van dit bedrag 1,1 mln te reserveren voor het opnieuw aanbesteden van ANPR camera's en verkeersborden. Dit betekent dat over de gehele programmaperiode 2017-2018 een onderbesteding van ca. €1.9 mln. wordt verwacht. Voorgesteld wordt om de raad te vragen in te stemmen om de verwachte onderbesteding te reserveren voor eventuele verplichtingen die tijdens de programmaperiode zijn aangegaan met externe partijen en doorlopen na 2018 (hierbij kan worden gedacht aan o.a. de aanbesteding van laadpalen en handhaving en toezicht milieuzones).
Bij de 4-maandsrapportage kan de raad echter alleen gevraagd worden in te stemmen met het doorschuiven van budgetten Luchtkwaliteit naar boekjaar 2018. Dit betekent dat de raad niet gevraagd kan worden een geprognotiseerde onderbesteding meerjarig te bestemmen.
Bij de begroting 2018 of najaarsnota 2019 kan de raad wel gevraagd worden in te stemmen om meerjarig budgetten aan te wenden voor specifieke doelen.
Voorgesteld wordt daarom om de raad bij de 4-maandsrapportage in te laten stemmen om de verwachte onderbesteding eerst mee te nemen naar 2018.
Vervolgens kan bij de begroting of najaarsnota de raad gevraagd worden de

onderbesteding na de programmaperiode aan te wenden voor een specifiek doel (zie beslispunt 4 hieronder).

Ad. 4. In te stemmen om bij de begroting 2019 of de najaarsnota 2018 de raad voor te stellen om de financiële verplichtingen van vastgestelde maatregelen die doorlopen na 2018 te dekken uit de geprognotiseerde onderbesteding van het programmabudget 2018.
Zoals aangegeven in de beslispunt 3a wordt over de gehele programmaperiode 2017-2018 een onderbesteding van ca. €1.9 mln. verwacht en is de eerstvolgende gelegenheid dat de raad dit bedrag meerjarig (na 2018) kan bestemmen bij de begroting 2019 (waarbij jaarschijf 2018 ook wordt geactualiseerd) of de voorjaarsnota 2018 (alleen in het geval als er geen nieuw college/coalitieakkoord is).

Op dit moment is een inschatting gemaakt van de middelen die nodig zijn na 2018. Zie hiervoor de volgende tabel:

Onderwerp	**Bedrag**
Publieke laadinfrastructuur elektrische voertuigen, plaatsing en onderhoud 4000 laadpunten	€ 1.250.000,-
Uitvoeringskosten afhandeling subsidies	€ 150.000,-
Subsidieregeling ombouw oldtimers naar EV	€ 50.000,-
Monitoring luchtkwaliteit	€ 50.000,-
Aanpak knelpuntlocaties	€ 200.000,-
Afhandeling bezwaar/beroep milieuzones, ontheffingen en verkeersbesluit	€ 50.000,-
Afronding programma en aansturing restpunten	€ 150.000,-
Totaal	**€ 1.9.00.000,-**

Als u deze lijn deelt zal eerst in gesprek worden gegaan met fondsbeheerder.

Samenvatting voorgestelde verdeling resterende programmagelden

Jaar	**2017**	**2018**	**2019 (Voorstel)**	**Resterend**
Gemeentebegroting	€12,1mln	€11,7mln		
Realisatie	€9,1mln			
Overschot	€-3mln			
Voorstel Verdeling overschot		€1,1mln	€1,9mln	
Totaal		**€12,8mln**	**€1,9mln**	**€14,7mln**

Stukken

Meegezonden stukken

1. Concept Jaarprogramma duurzaamheid 2018.
2. *Concept jaarprogramma openbare ruimte en groen 2018.*
3. Concept werkprogramma programma luchtkwaliteit 2018.
4. Bijlage 1 Vragen en antwoorden n.a.v. uitslag midweekmap 30 januari 2018.
5. Bijlage 2 Aansluiting jaarprogramma duurzaamheid en werkplan programma Luchtkwaliteit.

Verdere procedurestappen met data

Ander overleg:

Publiciteit / communicatie

N.v.t.

Wijze van voorbereiding

Afstemming met andere dienst	N.v.t.
Resultaat overleg met directie/bestuursdienst	N.v.t.
Ander overleg	N.v.t.

Productinformatie

Opdracht verleend	N.v.t.
Financiering/budget	N.v.t.
T jd	N.v.t.
Kwaliteit	N.v.t.

Beslissing

Behandelend ambtenaar

rve ruimte en duurzaamheid, [redacted], [redacted]@amsterdam.nl

Gemeente Amsterdam

Werkprogramma, scope en middelen luchtkwaliteit 2018

Aan Wethouder A. Choho
Van

Datum

1. Inleiding

Voor u vindt u het werkprogramma luchtkwaliteit 2018. Voor een belangrijk deel betreft het de afronding van de maatregelen en acties van het programma zoals opgenomen in de Agenda Duurzaam Amsterdam. Ten opzichte van 2017 zijn de werkzaamheden opgenomen die zijn geformuleerd naar aanleiding van het werkprogramma 2017 en de gesprekken die daarover met u zijn gevoerd.
Daarnaast is op basis van de stand van zaken eind 2017 opnieuw naar alle werkzaamheden en de benodigde budgetten gekeken. De invoering van een stimuleringsregeling schoner scooterververvoer en het verhogen van het (deel)subsidieplafond voor Taxi's in 2017 leidt bijvoorbeeld tot een heroverweging van de verdeling van beschikbare middelen luchtkwaliteit in 2018.

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht gegeven van het programma luchtkwaliteit 2018. Daarna wordt per onderdeel een toelichting gegeven op de werkzaamheden.

Werkprogramma en Dekkingsvoorstel

Specificatie werkprogramma luchtkwaliteit 2018

	Dekkingsvoorstel:
Meerjarenraming Luchtkwaliteit	**2018**
Pakketten verkeersgroepen (milieuzones, convenanten). O.a. - Monitoren milieuzones taxi, touringcar brom- en snor - Uitvoeren communicatiecampagne rondom de milieuzones; - Informatievoorziening voertuigeigenaren rondom milieuzones, mogelijkheid tot ontheffing en bezwaar - Coördinatie van juridisch aspecten; - Aanbesteding en onderhoud camerasysteem; - Realisatie bebording milieuzones - Mogelijk maken van de inzet van Boa's.	€3.155.000,--
Locatiespecifieke maatregelen o.a.: - Maatregelen gericht op verbeteren doorstroming - Onderzoeken nieuwe, innovatieve, maatregelen - Input en informatie omwonenden en belanghebbenden	€585.000,--
Stimulering Schoon/Slimme logistiek o.a. - Uitstootvrij OV* - Amsterdam Elektrisch: koploper elektrisch vervoer - Subsidies uitstootvrij vervoer - Compensatieregeling brom- snorfiets - Realisatie 400 elektrische laadpunten - Tenderen vier locaties realisatie snelladers - Diverse Pilots pilot slim laden. (Flexpower, SEEV 4 city, cityzen) - Monitoring realisatie laadpunten Parkeergebouwen. - Afspraken taxibranche - Mobiele werktuigen - Privileges elektrische bestel- en vrachtauto's - Schone en slimme distributie. Uitvoeren Convenant Slim en Schoon dat is afgesloten met bedrijfsleven in de stad. - Faciliteren van duurzame cargohubs i.c.m. Laadhubs (MEGA-E) - Bijdrage uitwerken autodeelbeleid en schone veren (trekker RVE V&OR). - Uitvoeren strategie verschonen eigen wagenpark	€6.430.000,--
Programmamanagement en beleidsrealisatie - Programmamanagement - Team Uitstootvrij - Beleid en Juridische zaken - Control en secretariaat	€1.250.000,--
Communicatie algemeen - Excl. extra inzet milieuzones en locatiespecifiek	€300.000,--
Netwerk & Lobby	€120.000.--

Onderzoek en monitoring - Onderzoek en monitoring luchtkwaliteit - Themastudie Smart mobility en autoluwe binnenstad - Bijdrage Urban Strategy Tool (ism TNO en V&OR) - Bijdrage Europese projecten - Ruimtelijke verkenning duurzame brandstofpunten - Onderzoek koppeling energietransitie en mobiliteit - Onderzoek ruimte- en energie impact van uitstootvrije mobiliteit i.r.t. benodigde laadinfra	€460.000.--
Bijdrage aan Duurzaamheid algemeen o.a. - Organiseren event - Bijdrage Duurzaamheid algemeen	€500.000,--
Totaal	***€12.800.000,--***

2. Toelichting per programmaonderdeel

Pakketten Verkeergroepen

In 2017 is veel werk gestoken in de voorbereiding van de milieuzones voor brom- en snorfietsen, autobus en taxi die zijn ingegaan per 1 januari 2018. In 2018 wordt extra inzet gepleegd op het aanbesteden van verkeersborden en ANPR camera's (die mislukt zijn in 2017) en het voortzetten van communicatiecampagnes. Verder is de handhavingsstrategie in voorbereiding zodat deze 1 mei in werking kan treden. Daarnaast zal er nog veel tijd worden besteed aan de (juridische-) afhandeling van ontheffingen en bezwaar- en beroepsprocedures.
Prognose is dat in de eerste helft van 2018 de effectrapportage van de milieuzone bestel wordt opgeleverd. Voor de overige milieuzones wordt er eind 2018 een tussen- effectrapportage opgeleverd.
Belangrijke werkzaamheden in 2018:

- Het geven van voorlichting en uitvoeren van communicatiecampagne.
- Het voorbereiden van de handhaving en het per 1 mei uitvoeren daarvan.
- het overdragen per 1 september van de ontheffing verlening aan de RVE Dienstverlening.
- Voorbereiding aanscherpen (Vracht) en vergroten (Autobus) van milieuzones (Q3/4).
- Het aanbesteden van borden (milieuzone vracht/bestel/taxi/autobus) en ANPR camera's.
- Het verlenen van ontheffingen en afhandelen van bezwaar- en beroepsprocedures.
- Opstellen Effectrapportages ingevoerde milieuzones.

Locatiespecifieke maatregelen

Er zijn in Amsterdam nog 6 wettelijke knelpuntstraten. De jaarlijkse (landelijke) monitoringsrapportages van het RIVM laten een dalende trend van de gemiddelde concentratie NO_2 zien. Het uitgebreide maatregelenpakket moet leiden tot een verdere daling. In 2018 zullen de inspanningen gericht zijn op het oplossen van de laatste locaties waar de normen worden overschreden. Ook op de overige zwaarst belaste locaties worden de inspanningen geïntensiveerd om de luchtkwaliteit verder te verbeteren. In 2018 worden een aantal lijnen voortgezet uit eerdere jaren. Op de knelpuntstraten worden waar mogelijk verbeteringen aangebracht die helpen bij de doorstroming van het verkeer. Op de knelpuntstraten vinden kleine ingrepen plaats en de

afstelling van verkeerlichten wordt verder geoptimaliseerd. De andere lijn is het zoveel mogelijk verschonen van aanwezige verkeerstromen. Voorbeeld hiervan is het met ondernemersorganisaties (BIZ-en) en andere partijen georganiseerde gebundeld ophalen van bedrijfsafval. Dit vindt nu op meerdere plekken in de stad plaats en dit wordt verder uitgebreid op plekken waar het uitstoot op de knelpunten verminderd. Naast bundelen van afval wordt er met ondernemers en bewoners samengewerkt om al gestarte projecten uit te breiden, zoals vervoer over water op de Knowlegde Mile. Ook zal in 2018 de eerste waterstof vuilniswagen voor het ophalen van huisvuil worden geïntroduceerd.
Een groot deel van het verkeer op de knelpuntstraten bestaat uit taxiverkeer. Met de branche zal worden onderzocht welke mogelijkheden er nog meer zijn om deze verkeerstroom verder te verschonen.

Stimulering Schoon/Slimme logistiek
Onder deze noemer vallen projecten en activiteiten gericht op Amsterdam Elektrisch , Schone en Slimme stadsdistributie, het uitstootvrij maken van het openbaar vervoer en het uitwerken van privilegebeleid. In 2018 wordt verder ingezet op de reeds lopende maatregelen, zoals de subsidieregelingen elektrisch vervoer, bestelbus, brom- en snorfietsen en het vraaggestuurd verder uitbreiden van het oplaadnetwerk elektrisch rijden.
Naast luchtkwaliteit kan elektrisch vervoer een belangrijke rol gaan spelen in de energietransitie en de reductie van CO_2 uitstoot binnen Amsterdam. In verschillende onderzoeken en pilots wordt dit in 2018 verder uitgewerkt. De impact van EV op de openbare ruimte en het energienetwerk worden hierin meegenomen.

De volgende activiteiten worden gericht op het bevorderen van elektrisch rijden in Amsterdam:
- Het verstrekken van subsidies voor veelrijders en brom- en snorfietsen inclusief inzet subsidieloket.
- Het uitrollen van slimme openbare oplaadinfrastructuur.
- Uitvoering projecten slim laden. Samen met diverse partners waaronder de laadexploitant en de netbeheerder worden diverse projecten op gebied van slim laden (Smart Charing) uitgevoerd. De proef flexibel laden wordt geëvalueerd en verder uitgewerkt. Doel hiervan is het net voor te bereiden op grote toename van elektrische voertuigen, duurzaam te laden op basis van lokale bronnen en het voorkomen van overbelasting van het elektriciteitsnet.
- Verder doet Amsterdam mee aan een Europees project waarbij het optimaal benutten van de wisselwerking tussen duurzame energie en elektrisch vervoer wordt beoogd (SEEV 4 City) en worden in het eerste kwartaal van 2018 de eerste openbare vehicle 2 grid laadpalen geïnstalleerd op het smart grid in Nieuw West (City-zen).
- In samenwerking met Waternet en stadsdeel Zuid wordt de proef waarbij laadpunten op bestaande netaansluitingen (rioolgemalen, bruggen, containers) worden aangesloten geëvalueerd en verder uitgewerkt.
- Realisatie laadpunten in Parkeergarages van de Gemeente Amsterdam (start aanbesteding) Trekker hiervan is RVE parkeren.
- Uitvoering van de convenanten, zoals met de taxibranche, inclusief het verschonen van de taxistandplaatsen en afspraken maken met bedrijven / partners in Amsterdam over schoon taxivervoer.

- Uitvoeren data-analyse van toegepaste voorrangsregelingen schone taxistandplaatsen en het gebruik van de oplaadpunten in de het publieke domein.
- Afronden en implementeren van de tender voor vier locaties ter realisatie van snelladers.
- Ruimtelijke verkenning duurzame brandstofpunten om voorbereid te zijn op de komst van extra snellaad-locaties. Verkenning naar locaties Hubs (Laden,cargo, touringcar,P&R etc.).
- Uitwerken privileges voor uitstootvrije voertuigen.
- Uitwerken autodeelbeleid uitstootvrij 2025 (trekker RVE V&OR).
- Vanuit schone en slimme distributie verder werken aan slimme logistiek, met als doel een slimmere, efficiëntere bevoorrading van de stad te realiseren. Focus ligt op uitvoeren Convenant Slim en Schoon dat is afgesloten met bedrijfsleven in de stad.
- Daarnaast aandacht voor faciliteren van laad/cargohubs (internationaal MEGA –E consortium).
- Koplopers EV steunen in communicatie en als ambassadeur inzetten.
- Koploperschap Amsterdam Elektrisch. Voor de Amsterdamse aanpak op gebied van elektrisch vervoer en laadinfrastructuur blijft veel interesse vanuit binnen- en buitenland (Bijv. Duitsland, Engeland, Korea, VS, Frankrijk). Vanuit het programma wordt de aandacht gevestigd op Amsterdam als 'showcase city' en EV-aantrekkelijk stad, waar ondernemers in EV goed gedijen en autoproducenten zich verzekerd weten van de optimale faciliteiten voor EV.

Eigen Wagenpark
Ook de gemeente zelf draagt als gebruiker van verschillende typen voertuigen bij aan het uitvoeren van de doelstellingen in de Agenda Duurzaamheid. Bij de aankoop of inhuur van voertuigen onder de 3,5 ton (zoals personenauto's en kleine bestelwagens) kiest de gemeente in principe voor voertuigen met een elektromotor. De volgende activiteiten worden verricht om het gemeentelijk wagenpark versneld te verschonen:
- Onderzoek naar en realisatie van de benodigde oplaadinfrastructuur voor het elektrificeren van het gemeentelijk wagenpark.
- Sturing op het verankeren van het principe 'uitstoot vrij tenzij' in het proces van het bestellen van voertuigen zodat van vrijblijvendheid geen sprake kan zijn.
- Geven van een financiële bijdrage voor het versneld verschonen van het brom- en snorfietsen wagenpark gemeente Amsterdam.

Communicatie
Dit jaar zal extra aandacht uitgaan naar de communicatie. De communicatie-inspanningen richten zich vooral op een bredere 'awareness' in relatie tot uitstootvrij 2025 en het onder de aandacht brengen van de verschillende maatregelen. Deze maatregelen betreffen o.a. de subsidiemogelijkheden elektrisch vervoer, het kunnen aanvragen van oplaadinfrastructuur, informatievoorziening over de milieuzones, contact met stakeholders etc.
De volgende concrete activiteiten worden ondernomen
- Campagne de subsidie 'Verdubbelaar' bestelbus.
- Awareness campagne Luchtkwaliteit.
- Plan Amsterdam over LK.
- SMART Charging Challange (Hackaton).
- Opening (event)V2G oplaadpunten (CityZen) trekker.

- Charge-Monitor i.s.m. G4 / ElaadNL (publicatie laad data).
- Visie G4/MRA-E op (openbare) laadinfrastructuur (2030).
- Deelname EVS 31, Dé internationale conferentie op het gebied van elektrisch vervoer.
- Inzet vlogger over elektrisch rijden.
- Event Elektrisch Rijden.

Algemeen (Beleid/Strategie/Programmamanagement)
Onder dit onderdeel vallen het algemeen programmamanagement inclusief secretariaat en control, netwerk en lobby, juridisch advies overig/bestuurszaken en onderzoek en monitoring. Werkzaamheden zijn o.a.
- Aansturen van de uitvoering en de bestuurlijke ondersteuning voor de pijler schone lucht
- Bewaken van de samenhang van programmaonderdelen en thema's in producten en bestuurlijke besluiten;
- Aansturen van communicatie en monitoring
- In de lijn brengen van getoetste en beproefde projectresultaten; waaronder publieke laadpalen en beheer milieuzones.

In 2018 zal aandacht uitgaan naar de manier waarop de uitvoering van maatregelen luchtkwaliteit georganiseerd is. Een aantal onderdelen (o.a. laadinfrastructuur, milieuzones) worden in de lijn belegd (al dan niet binnen R&D). Voor beleid rond EV en de inbedding daarvan binnen de energietransitie wordt door het programma een beroep gedaan op vaste beleidsmedewerkers van R&D.

Nieuw beleid, trends, visieontwikkeling en innovatie
In het Jaarplan Duurzaamheid is opgenomen welke ontwikkelingen en trends op dit moment zichtbaar zijn en die naar verwachting op de korte of lange termijn van invloed zijn op de taken van R&D of de gemeente. Voor het onderwerp Luchtkwaliteit wordt hierbinnen ingezet op de volgende onderwerpen:
- Onderzoeken koppeling energietransitie, CO_2 reductie en schone mobiliteit/elektrisch vervoer.
- Gedifferentieerde parkeertarieven voor stimuleren uitstootvrij verkeer en minder auto's in de stad.
- Smart Charging projecten om netcongestie te voorkomen en koppeling te leggen tussen elektrische auto (baterijen) en (lokaal) duurzaam opgewekte energie.
- Inbedding uitstootvrije mobiliteit binnen (duurzame) Gebiedsontwikkeling i.r.t. energietransitie.
- Onderzoek ruimte en energie impact van uitstootvrije mobiliteit i.r.t. benodigde laadinfrastructuur (bijv. laadhubs, infrastructuur zwaarder vervoer zoals bussen en touringcars).
- Inzet mobiele werktuigen en onderzoeken statische energieopslag.
- Privilegeregelingen schoon vervoer.
- Visie G4/MRA-E op (openbare) laadinfrastructuur (2030).
- Intensivering beheer, analyse, voorspelling en simulatie Laad-data.
- Ontwikkeling 'duurzame datamonitor' Amsterdam. Hiermee kunnen de Smart Charging projecten gemonitord en geanalyseerd worden. Data van de oplaadinfrastructuur, duurzame opwek/opslag en het elektriciteitsnet worden hiervoor gecombineerd.
- Kennisontwikkeling vanuit samenwerking in de Urban Strategy Tool met TNO:

- in kaart brengen van de CO_2-emissies door verkeer in Amsterdam. Daartoe zal Urban Strategy worden uitgebreid met een CO_2-emissiemodule. Hierdoor kan inzichtelijk worden gemaakt hoeveel CO_2 er wordt uitgestoten per modaliteit en per geografisch gebied.
- Het is van groot belang om tijdig inzicht te hebben in de knelpunten die mogelijk zullen ontstaan in het netwerk om te voorkomen dat de groei van zero-emissievervoer zal stagneren of het elektriciteitsnetwerk overbelast raakt. Daarom zal worden onderzocht hoe de elektriciteitsvraag zich in de tijd kan ontwikkelen op gebiedsniveau.

3. Belangrijke mijlpalen

Belangrijke mijlpalen die in 2018 nog worden verwacht:

Eerste Kwartaal
Start Schone Taxistandplaatsen
Introductie eerste elektrische bussen Connexxion op de Stadhouderskade
Onderzoek bij 3 BIZ-en naar bundelen ophalen bedrijfsafval
Onderzoek bij 3 BIZ-en naar bundelen ophalen bedrijfsafval
1ste waterstof vuilniswagen gemeente Amsterdam
Milieuzone taxi, autobus en brom-&snorfietsen van kracht
Communicatie Campagne Milieuzones fase II gaat van start
Start handhaving milieuzones
Effectrapportage milieuzone bestelauto
Smart caharging Challange: Hackathon. Nationale en internationale bedrijven, steden, studenten onderzoekers pakken vraagstukken aan op het gebied van het slim laden van elektrische auto's.
Realisatie Vehicle 2Grid laadpunten in Nieuw West (Onderdeel Smart Charging projecten: CityZen en Seev4 city)openingsevent met buurtbewoners en betrokken partners)
Start aanbesteding voor laadpunten in Amsterdamse parkeergarages (kan ook Q2 worden RVE parkeren trekker, maar bijdrage vanuit R&D/Luchtkwaliteit
Verschoning eigen wagenpark
Snelladers aanbesteed en start uitvoering
Tweede kwartaal
Knip Prins Hendrikkade
Start ophalen bedrijfsafval De Pijp
Besluit ontheffingen 7,5 tonszone
Introductie eerste elektrische bussen Connexxion Stadhouderskade
Start Touringcar Transitie Plan (TTP)
Start handhaving
Effectrapportage milieuzone bestelauto
Resultaten van Smart Charging Pilot: Flexpower Amsterdam worden gepresenteerd grootste Smart Charging Pilot in Nederland (104 laadpunten). De Pilot is in maart 2017 gestart en een samenwerking tussen Amsterdam, Liander, Nuon, ELaadNL en de HvA
Derde kwartaal
Start NZ-lijn en beperking van aantal bussen op Prins Hendrikkade
Start Touringcar Transitie Plan(TTP)
overdracht ontheffingen naar DVL
ANPR aanbesteding

(ovb) aanbesteding borden milieuzone auto's
Vierde kwartaal
Aanleg evenementenputten op knelpunt.
Pilot verschoning aggregaten op knelpuntstraten
Voorbereiding aanscherping milieuzone vracht, en vergroten van milieuzone autobus

4. Financieel kader 2018 en voorstel 2019

Voor dekking van de maatregelen luchtkwaliteit zijn gelden beschikbaar in 2018. Deze vinden dekking in het Stedelijk Mobiliteitsfonds. Om de inzet van deze beschikbare middelen inzichtelijke te maken is in de tabel de financiële planning voor 2018 opgenomen. Basis is de meerjarenraming luchtkwaliteit voor 2017 en 2018 die o.a. ten grondslag ligt aan het jaarprogramma Duurzaamheid 2017. Het resultaat is een sluitende raming voor 2018 en een prognose voor de jaren daarna vanwege de langlopen verplichtingen.

Dekking

In 2015 is het financieel kader voor het programma Luchtkwaliteit vastgesteld bij de agenda Duurzaam Amsterdam. Dit kader loopt tot en met 2018. De dekking voor 2018 voor luchtkwaliteit komt uit het SMF. In de gemeentebegroting bedraagt het budget voor Luchtkwaliteit in 2017 €12,1 miljoen en voor 2018 €11,7 miljoen. Van het budget uit 2017 resteert € 3 miljoen. Hiervan wordt voorgesteld € 1,1 miljoen in 2018 te gebruiken, zodat de nieuwe voorgestelde begroting voor2018 € 12,8 miljoen bedraagt.

NB: De € 1,1 miljoen is bedoeld als dekking voor de hernieuwde aanbestedingen op de milieuzone borden en ANPR Camera's. Dit budget gaat na de mislukte aanbestedingen in 2017, mee naar 2018 om alsnog benut te worden voor deze specifieke opgave.

Dekking na 2018

Voorgesteld wordt om dit bedrag te reserveren als stelpost voor eventuele verplichtingen die tijdens de programmaperiode zijn aangegaan met externe partijen en doorlopen na 2018 (hierbij kan worden gedacht aan o.a. de aanbesteding van laadpalen, aansluiting snelladers en handhaving en toezicht milieuzones).
Hierover dient overleg gevoerd te worden met de fondsbeheerder en ter besluitvorming voorgelegd te worden aan de raad.

Samenvatting voorgestelde verdeling resterende gelden SMF

Jaar	2017	2018	2019 (Voorstel)	Resterend
Gemeentebegroting	€12,1mln	€11,7mln		
Realisatie	€9,1mln			
Overschot	€-3mln			
Voorstel Verdeling overschot		€1,1mln	€1,9mln	
Totaal		**€12,8mln**	**€1,9mln**	**€14,7mln**

Jaarprogramma ORG 2018

Inleiding

Het jaarprogramma Openbare Ruimte en Groen 2018 beschrijft de werkzaamheden die R&D verricht, bekostigd vanuit het programma *Verkeer en Openbare Ruimte* in de R&D-begroting. Het rompbudget bedraagt € 1.135.000. De afgelopen jaren is gebleken dat dit bedrag onvoldoende is om alle ambities van het bestuur te realiseren. Tot dit jaar is het altijd gelukt om andere dekkingsbronnen te betrekken om activiteiten en het benodigd budget sluitend te krijgen. Dit jaar is de situatie anders. Als additioneel bedrag op de rompbegroting is er alleen eenmalig een budget vrijgemaakt om een stedelijk Kennislab te ontwikkelen in het kader van Groen in de Buurt (amendement Bosman). Het gaat om een bedrag van € 150.000,-. Meer dan deze aanvullende middelen is in 2018 niet beschikbaar.

Focus en prioriteit 2018

Dit betekent dat er dit jaar scherp gekozen moet worden wat wel en wat niet te doen. De beschikbare middelen voor Openbare Ruimte en Groen zijn echt heel beperkt. Met dit budget kan er bijvoorbeeld niet gewerkt worden aan alle groendossiers in de regio. Inzet dit jaar is om in ieder geval de lopende werkzaamheden ingezet door het huidige bestuur af te ronden. Het eerste kwartaal zal met name worden gebruikt om de successen van dit College voor het voetlicht te brengen. Te denken hierbij valt aan het halen van de doelen van de Agenda Groen en het neerzetten van de aanpak Groen in de Buurt. Ook zal de focus binnen het jaarprogramma ORG liggen op groenthema's als onderdeel van de openbare ruimte. Openbare ruimte an sich is minimaal opgenomen in dit jaarprogramma. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 zal worden bezien welke nieuwe accenten er moeten worden aangebracht voor de dossiers Openbare Ruimte en Groen.

Afbakening en andere financieringsbronnen

De middelen voor het jaarprogramma Openbare Ruimte en Groen zijn zoals gezegd dit jaar bijna het enige budget dat ingezet wordt om de ambities op *openbare ruimte* en *groen* waar te maken. De andere dekkingsbron die kan worden genoemd is Groen in de Buurt. Meer additionele dekkingsbronnen, in tegenstelling tot voorgaande jaren, zijn dit jaar niet voorhanden.

- Groen in de Buurt - € 150.000
  De uitwerking van het amendement Bosman is in 2018 een belangrijk thema. De beschikbare middelen zijn toebedeeld naar stadsdelen maar een bedrag van € 150.000 is centraal gehouden voor de ontwikkeling van een stedelijk Kennislab (incl. communicatie en capaciteit).

Indeling jaarprogramma en grote lijn per thema

Het jaar 2018 staat in het teken van uitvoering en afronding. De invulling van het jaarprogramma is hier in belangrijke mate op toegespitst. Het jaarprogramma 2018 is qua opzet vergelijkbaar met dat van 2017 maar in de detaillering en opdeling is er een verschil. Dit jaar is er voor gekozen om de diverse categorieën niet verder op te delen naar budget ter voorkoming dat er over heel kleine budgetten moet worden gerapporteerd. Verder zijn de categorieën ten opzichte van vorig jaar anders benoemd:

1. Vertegenwoordiging en advisering

2. Basistaken
3. Coördinatie en voortgangsbewaking
4. Onderzoek en monitoring
5. Uitvoering agenda en projecten

Ad 1. Vertegenwoordiging en advisering (€ 220.000,-)
Ieder jaar wordt er ruimte gecreëerd om onderwerpen die niet specifiek worden genoemd in het jaarprogramma maar waarvoor wel bestuurlijke ondersteuning nodig is te dekken. Dit is ook het geval in 2018. De ervaring leert dat gedurende het jaar een variëteit aan onderwerpen de revue passeert die om een bestuurlijke reactie vragen.

Deze post is in vergelijking met vorig jaar verhoogd. De verkiezingen en het inwerken van het nieuwe college zullen immers om, nu nog onbekende, producten vragen. Verder is de kans groot dat de verkiezingen, en de mogelijkheid op een meer gefragmenteerd politiek landschap, zullen leiden tot een grotere druk op bestuurszaken in het algemeen. Misschien dat er op termijn (na 2018) om deze reden een ophoging van het budget noodzakelijk is.

Ad 2. Basistaken (€ 225.000,-)
Het jaarprogramma ORG kent een aantal basistaken:

a) De stadsergonoom adviseert ontwerpers, projectleiders en bestuurders gevraagd en ongevraagd over de bruikbaarheid en toegankelijkheid van de openbare ruimte. Contact met belangenbehartigers hoort hier bij. Vorig jaar is besloten om de dekking van de werkzaamheden van de stadsergonoom in belangrijke mate te dekken uit de projecten. Deze lijn wordt dit jaar voorgezet en uitgebouwd.
b) R&D toetst en adviseert op de toepassing van de Puccini-methode in de stad. Dit geldt voor zowel rood als groen.
c) Het voorbereiden en bijwonen van een aantal (bestuurlijke) overleggen over de Diemerscheg vinden ook in 2018 plaats.
d) De gemeente Amsterdam is één van de partijen die onderdeel uitmaakt van een aantal recreatieschappen. Het gaat om respectievelijk Groengebied Amstelland, Twiske-Waterland, Spaarnwoude, Goois Natuurreservaat en Vinkeveense plassen. Bestuurlijke overleggen moeten worden voorbereid en bijgewoond. Voor de laatste twee genoemde recreatieschappen is er sprake van een uittredingsproces.
e) Het aanpassen, uitdragen en naleven van wet- en regelgeving vergt blijvende aandacht. In 2018 moet de APV worden aangepast als gevolg van de toename van invasieve exoten in de openbare ruimte. Groeiplaatsen zullen in kaart worden gebracht en een protocol van maatregelen wordt opgesteld. Naast aanpassing APV moet er aan partners uitleg worden gegeven over de nieuwe Natuurwet die vorig jaar is ingegaan. Dit is ook van belang in relatie tot de nieuwe Omgevingswet. Het voorkomen en beheersen van boomziekten, de zorgplicht voor bomen en de bescherming van bomen zijn eveneens wettelijk taken die uitgevoerd moeten worden. Dit gebeurt door of onder de verantwoordelijkheid van de stedelijk bomenconsulent.

Ad 3. Coördinatie en voortgangsbewaking (€ 110.000,-)
Dit onderdeel van het jaarprogramma kent voor 2018 twee coördinerende taken. Die van de Agenda Groen en de strategische inbreng op het gebied van OR-producten.

Voor wat betreft de eerste zal de monitor Agenda Groen voor de verkiezingen in het College worden geagendeerd. Het beeld dat uit de monitor naar voren zal komen is dat zo goed als alle ambities van deze Agenda zijn gehaald. De rest van het jaar zal worden besteed om de Agenda af te ronden. De coördinatietaak impliceert het bewaken van de samenhang en de voortgang van de Agenda.
De coördinatie OR heeft een andere insteek. Vanuit deze rol heeft R&D inbreng op dossiers van anderen indien er sprake is van een OR-component.

Ad 4. Onderzoek en monitoring (€80.000,-)
In 2018 staat er een drietal activiteiten op de agenda die in het kader van onderzoek en monitoring moeten worden uitgevoerd.

a) Iedere vijf jaar wordt er een groot groenonderzoek verricht naar het bezoek aan parken, recreatiegebieden en groen in de omgeving. In 2018 zal worden gestart met de voorbereidingen op een nieuw groot groenonderzoek. Dit onderzoek kan een goede bijdrage leveren voor sturingsinformatie ten behoeve van de nieuwe bestuursperiode. Verbinding zal worden gezocht met de Amsterdamse Thermometer OR (ATOR) dat wordt getrokken door V&OR.
b) De gegevens op maps.amsterdam.nl zijn voor wat betreft groen onvolledig en vaak gedateerd. Deze vorm van dataverzameling kan een waardevolle functie hebben bij beleidsontwikkeling en –evaluatie. Aanvullen, actualiseren en borgen is daarom gewenst.
c) Raadslid Albers heeft in 2017 een vraag gesteld over de effecten van evenementen op flora en fauna in parken. Naar aanleiding van deze vraag is aan de Universiteit van Amsterdam voorgelegd of en hoe dit door hen kan worden onderzocht. Dit onderzoek wordt binnenkort gestart. Eerste resultaten zullen worden opgeleverd in het derde kwartaal van 2018.

Ad 5. Uitvoering agenda Groen en projecten (€500.000,-)
Deze categorie van het jaarprogramma ORG is veruit de grootste. Voor een belangrijk deel is hier een onderverdeling te maken tussen de uitwerking Agenda Groen en overig groen.

In het kader van de Agenda Groen wordt onder andere gewerkt aan uitvoeren van de subsidieregeling groene daken, aan het aanjagen van uitvoering van groene speelplekken voor kinderen, aan de aanleg van natuurlijke oevers, het toekomstbestendig maken van de Amsterdamse parken, het uitvoeren van de subsidieregeling stadslandbouw / voedsel en het aanjagen van het oplossen van ecologische knelpunten. De kadernotitie Parkenrenovatie zal in 2018 worden opgeleverd. Ook postzegelparkjes en het faciliteren van burgerinitiatieven nemen een belangrijke plaats in bij de uitvoering van de Agenda Groen. In dit verband is de verkenning om het Knowledge Mile Park verder uit te werken in samenspraak met de stadsdelen Oost en Centrum en de lokale partners een mooie follow-up van een van de ambities van de Agenda Groen, te weten: meer aandacht voor lokaal groen geïnitieerd door de samenleving zelf. Dit past ook goed bij de R&D-ambitie om het gebiedsgericht werken op een thema zoals groen verder vorm te geven.
Alle genoemde werkzaamheden samen leiden tot de realisatie van de (kwantitatieve) doelstellingen van de Agenda Groen. De Raad wordt hier het eerste kwartaal 2018 over geïnformeerd middels de Monitor Agenda Groen. Op onderdelen en over het geheel zal in 2018 breed worden gecommuniceerd. Ook voor dit laatste zijn middelen opgenomen als dekking.

Naast de Agenda Groen vraagt ook het thema Bomen veel bestuurlijke en maatschappelijke aandacht. De bomenconsulent adviseert gevraagd en ongevraagd op project- en beleidsniveau. In 2018 wordt, naast de eerder genoemde wettelijke taken, gewerkt aan onderwerpen zoals harmoniseren bomenbeleid, implementatie Bomenverordening (incl. werking herplantfonds en subsidieregeling) en het instellen van een bomendashboard.

Het beheer van de Groengelden betreft een variëteit aan werkzaamheden zoals onder andere de inhoudelijke en financiële monitoring van alle groengeldprojecten, het opstellen van voortgangsrapportages groengelden, de afwikkeling van financiële verantwoording groengelden en het adviseren bij subsidieregelingen. In 2018 moet een plan ontwikkeld worden voor de allocatie van de Groengelden 2019 – 2022.

Het afgelopen jaar hebben de onderwerpen Evenementen (in relatie tot verstoring van flora en fauna) en Natuurinclusief Bouwen veel politieke aandacht gekregen. Dit zal in 2018 ook het geval zijn. Adviezen over natuurinclusief bouwen worden op projectniveau gegeven. Het aantal moties op dit thema neemt in aantal toe. De belangrijkste motie is er een van raadslid Boomsma bij de Voorjaarsnota 2017 om te onderzoeken of en hoe er structurele aandacht kan komen voor het realiseren van een ecologische opwaardering middels natuurinclusief bouwen. De uitwerking van deze motie krijgt het eerste kwartaal van 2018 zijn beslag. Besluitvorming over evenementen is momenteel gaande. De uitvoering van dit beleid zal ongetwijfeld tot veel werk leiden. Ook R&D zal hierin haar aandeel moeten leveren bij met name de beleidsinterpretatie van praktijksituaties (onder andere leveren basisgegevens flora en fauna, toetsing quickscans en inbreng expertise bodem).

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 16 februari 2018 8:37
Aan: Bestuurszaken R&D
Onderwerp: FW: jaarprogramma's t.b.v. midweekmap
Bijlagen: 2018-01-30 Jaarprogrammas duurzaamheid 2018 openbare ruimte en groen 2018 1. Jaarprogramma Duurzaamheid 2018.docx; 2022018Werkprogramma en dekkingsvoorstel luchtkw 2018.docx; Bijlage 1 2022018 Reactie op vragen wh jaarprogramma.docx; Bijlage 2 Aansluiting jaarprogramma duurzaamheid en luchtkwaliteit.docx; 2018-01-30 Jaarprogramma's duurzaamheid 2018, openbare ruimte en groen 2....docx; 2018-02-20 Jaarprogrammas duurzaamheid 2018 openbare ruimte en groen 2018 werkplan programma luchtkwaliteit 2018 Flap Choho.docx

Hoi [redacted]

Zoals zojuist afgesproken hierbij de stukken.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 15 februari 2018 14:12
Aan: [redacted]
CC: [redacted] Bestuurszaken R&D; [redacted] B&O
Onderwerp: jaarprogramma's t.b.v. midweekmap

Beste [redacted] en [redacted]

Bijgevoegd het jaarprogramma duurzaamheid 2018 en de uitwerking werkplan luchtkwaliteit 2018. Het jaarprogramma ORG volgt z.s.m..

N.a.v. opmerkingen van wethouder de volgende aanpassingen in het jaarprogramma gemaakt:

- Kleine aanpassing bij de toelichting op Versnellingsmiddelen is aangepast.
- Benaming reserve aardgasvrij in afstemming met Ivan vervangen door 'reserve energieverduurzaming woningen'.
- Monitoringstabel in hst. 4 toegevoegd.

Daarnaast is in hst. 5 bij het overzicht van de activiteiten aan het eind de budgetreservering voor nieuw beleid toegevoegd, omdat
- Anders het genoemde totaalbedrag niet juist is
- Er geen aansluiting is met de tabellen in hoofdstuk 3 en 6.

De budgetten zoals ze in werkprogramma luchtkwaliteit zijn opgenomen zijn niet gesynchroniseerd met die in het jaarprogramma duurzaamheid. De toelichting in de flap voor de wh voor het werkprogramma luchtkwaliteit gaat hier op in. Indien jullie synchronisatie willen moet dat dus nog wel gebeuren.

Met vriendelijke groet,

[redacted] [redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 2 maart 2018 11:50
Aan: [redacted] mr. drs [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Dag [redacted]
Ik informeer nog maar even. Nog steeds geen groen licht van de minister?
Met vriendelijke groet,
[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Van: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted] [redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 13:22
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017
Dag [redacted]
Het duur helaas langer dan we dachten. Mijn DG is akkoord maar binnen IenW/BZK is het nog in de lijn naar de minister. Ik hoop dat de brief volgende week uit gaat.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] [redacted] [redacted]@amsterdam.nl]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 11:53
Aan: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017
Dag [redacted]
Kan jij me zeggen wanneer wij de brief van de minister over ons kroonverzoek mogen verwachten?
Met vriendelijke groet,
[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1 - 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted] mr. drs. [redacted]. ([redacted] [redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 11 december 2017 15:09
Aan: [redacted] [redacted] [redacted] [redacted] mw. drs [redacted] ([redacted]

CC: [redacted]
Onderwerp: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted] en [redacted]

Zoals tijdens het overleg op 22 november jl. tussen DG [redacted] gedeputeerde van der Hoek en wethouder Choho afgesproken treffen jullie bijgaand de concept-beoordelingsbrief op het verzoek om vernietiging aan.

Indien jullie nog opmerkingen op het concept hebben, hoor ik dat graag snel. Dan kan de brief nog voor de Kerst verstuurd worden.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 maart 2018 15:51
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

t.k.

Van: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted]@minez.nl]
Verzonden: dinsdag 6 maart 2018 15:51
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted]
Ik krijg net van BZK door dat de brief vandaag ondertekend is en op de post gaat. Als ik een kopie met datumstempel krijg zal ik die mailen. Het heeft helaas dus veel langer geduurd dan voorzien.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl]
Verzonden: vrijdag 2 maart 2018 11:50
Aan: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Dag [redacted]
Ik informeer nog maar even. Nog steeds geen groen licht van de minister?
Met vriendelijke groet,
[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Van: [redacted] mr. drs. [redacted] ([redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 13:22
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Dag [redacted]
Het duur helaas langer dan we dachten. Mijn DG is akkoord maar binnen IenW/BZK is het nog in de lijn naar de minister. Ik hoop dat de brief volgende week uit gaat.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl]
Verzonden: maandag 22 januari 2018 11:53
Aan: [redacted] mr. drs [redacted] ([redacted]
Onderwerp: RE: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Dag [redacted]
Kan jij me zeggen wanneer wij de brief van de minister over ons kroonverzoek mogen verwachten?
Met vriendelijke groet,
[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1 - 7 -2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted] mr. drs [redacted] ([redacted]@minez.nl]
Verzonden: maandag 11 december 2017 15:09
Aan: [redacted] mw. drs [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: concept-beoordeling verzoek om vernietiging Amsterdam versie 11 12 2017

Beste [redacted] en [redacted]
Zoals tijdens het overleg op 22 november jl. tussen DG [redacted] gedeputeerde van der Hoek en wethouder Choho afgesproken treffen jullie bijgaand de concept-beoordelingsbrief op het verzoek om vernietiging aan.
Indien jullie nog opmerkingen op het concept hebben, hoor ik dat graag snel. Dan kan de brief nog voor de Kerst verstuurd worden.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postadres Postcode Plaats

NautaDutilh N.V. Advocaten
T.a.v. mr [redacted] en mr [redacted]
postbus 7113
1007XV Amsterdam

Dienst
DGBW/Ruimte/ Gebiedsontwikkeling

Contactpersoon
[redacted]

Kenmerk
2018-0000097021

Uw kenmerk
Uw kenmerk

Bijlage(n)
Bijlage

Datum 7 MRT 2018

Betreft verzoek tot gedeeltelijke vernietiging door Kroon van de PRV van provincie Noord-Holland

Geachte mevrouw [redacted], geachte heer [redacted]

Bij brief van 5 mei 2017 heeft u mij en de ministers van Infrastructuur en Milieu (thans Infrastructuur en Waterstaat) en van Economische Zaken (thans Economische Zaken en Klimaat), namens het college van burgemeester en wethouders en de raad van de gemeente Amsterdam, verzocht om krachtens artikel 132, vierde lid van de Grondwet, enkele besluiten van provinciale staten van Noord-Holland en het college van gedeputeerde staten met betrekking tot artikel 32 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening[1] (hierna: PRV) van die provincie, te vernietigen.

De reden van dit verzoek is – zo schrijft u – dat de desbetreffende besluiten van provinciale staten van Noord-Holland in strijd zijn met het recht en het algemeen belang. Dit omdat de provincie daarmee strengere voorwaarden stelt aan nieuwe windturbines dan landelijke regels voor nieuwe windturbines en internationale regels en de provinciale regels daarmee in strijd zouden zijn. De provinciale regels vormen een belemmering voor de plaatsing van windmolens in het Amsterdamse havengebied. Vergunningen voor een aantal concrete projecten zijn door gedeputeerde staten van Noord-Holland afgewezen.

Naar aanleiding van uw verzoek heeft op 22 november 2017 overleg plaats gevonden tussen de heer [redacted] (DG EZK), gedeputeerde J. Van Hoek van de provincie Noord-Holland en wethouder A. Choho van de gemeente Amsterdam.

Beslissing
Het Rijk staat in bestuurlijke zin inhoudelijk positief tegenover uw wens van meer windenergie in het Amsterdamse havengebied daar waar dit mogelijk is. Zoals tijdens het gesprek op 22 november 2017 aan de orde is gekomen, is er echter juridisch geen grond tot voordracht van het verzoek om vernietiging van de

[1] De besluiten van provinciale staten van Noord-Holland van 3 februari 2014, 15 december 2014 en 2 maart 2015 tot vaststelling c.q. wijziging (van artikel 32) van de Provinciale Ruimtelijke Verordening en het besluit van het college van gedeputeerde staten van Noord-Holland van 8 december 2015 tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling verdeelprocedure herstructurering Wind op Land.

betreffende besluiten van provinciale staten en gedeputeerde staten waarin zij voorwaarden stellen voor de plaatsing van windturbines in Noord-Holland.

Ik heb besloten om - mede namens de minister van Economische Zaken en Klimaat - uw verzoek af te wijzen en de in de voetnoot genoemde besluiten derhalve niet bij de Kroon voor te dragen voor vernietiging.

Uw verzoek
In uw verzoek van 5 mei 2017 worden verschillende argumenten aangevoerd op grond waarvan de besluiten tot vaststelling c.q. wijziging van artikel 32 van de PRV van Noord-Holland, dan wel tot vaststelling van de bijbehorende uitvoeringsregeling door de Kroon vernietigd zouden moeten worden. De belangrijkste gronden heb ik hieronder samengevat.

U stelt onder meer dat het provinciaal bestuur van de provincie Noord-Holland door de impact van de bestreden regels in ontoelaatbare mate inbreuk maakt op het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Amsterdam c.q. het beginsel van de gemeentelijke autonomie, zoals vervat in het Europees Handvest.

U geeft aan dat het gestelde provinciale belang (behoud van de openheid van het landschap) in casu geen afdoende rechtvaardiging vormt voor het belemmeren van het door de gemeente en andere partijen nagestreefde duurzaamheidsbelang, aangezien de behartiging van dat (landschappelijk) belang in een verstedelijkt haven- en industriegebied praktisch illusoir zou zijn. De gewraakte provinciale regels zijn toegeschreven op het landelijk gebied van de provincie en lenen zich niet voor toepassing in een haven- en industriegebied dat vanuit ruimtelijk-visueel oogpunt juist zeer geschikt is voor de realisatie van windturbines.

U geeft aan dat de provinciale regels een te grote beperking vormen c.q. haaks staan op de Elektriciteitswet 1998, omdat daardoor de toepassing van de in die wet aan de gemeente toegekende bevoegdheden, feitelijk onmogelijk wordt gemaakt. Tevens vormen de provinciale regels een beperking van de fundamentele vrijheden, zoals vastgelegd in de artikelen 49 en 56 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU) en zijn deze voorts in strijd met de Dienstenrichtlijn. In het verlengde van het voorgaande, stelt u dat de provinciale voorwaarde dat eerst twee bestaande windturbines gesaneerd dienen te worden alvorens een nieuwe gerealiseerd mag worden, disproportioneel, onredelijk en onnodig beperkend is. In dat verband is voorts onvoldoende belang gehecht aan het Amsterdamse voorstel om een saneringsfonds in te stellen.

U geeft aan dat door de invoering van een capaciteitsplafond op windenergie het formele gelijkheidsbeginsel en het beginsel van 'fair play' zijn geschonden omdat binnen de toegestane windcapaciteit geen passende mate van openheid is betracht, zodat aan andere gegadigden onvoldoende kans is geboden, alsook dat de schaarse windrechten voor onbepaalde tijd zijn vergund. De provinciale wetgever heeft ten onrechte niet geïnventariseerd of de beoogde doelstellingen met gestelde regels wel behaald konden worden.

Gelet op het vorenstaande is er volgens u sprake van een ernstige disbalans, die ingrijpen van de Kroon rechtvaardigt. De starre regels doen in uw ogen geen recht aan de systeemverantwoordelijkheid die de provinciale wetgever van het Rijk heeft gekregen. U betwijfelt of deze belemmeringen en beperkingen wel in overeenstemming zijn met de Europese richtlijn voor hernieuwbare energie (2009/28/EU) en de daaruit voortvloeiende verplichtingen. U meent dat gemeenten daaraan een zelfstandig recht c.q. plicht kunnen ontlenen om een bijdrage te leveren aan de realisatie van een duurzame energie-infrastructuur en de algehele energietransitie en dat deze mogelijkheden door de provincie niet onnodig mogen worden uitgehold.

Tot slot betoogt u dat de door het college van gedeputeerde staten vastgestelde Uitvoeringsregeling verdeelprocedure herstructurering Wind op Land in strijd is met het recht en (deels ongeschreven) rechtsbeginselen, omdat in het kader daarvan aan aanvragers ten onrechte de eis wordt gesteld dat een overeenkomst met een eigenaar van een te verwijderen windturbine wordt overlegd. Dit vereiste valt naar uw mening niet te herleiden tot het belang van het behoud van een open landschap c.q. een goede ruimtelijke ordening, zodat ook deze regeling dient te worden vernietigd.

Toetsingskader
In artikel 132, vierde lid, van de Grondwet is bepaald dat de Kroon een besluit van een gemeentelijk of provinciaal bestuursorgaan kan vernietigen indien het besluit in strijd is met het recht of het algemeen belang. Bij strijd met het recht zijn er juridische argumenten aan de orde. De beslissing is dan in strijd met hoger recht, bijvoorbeeld een wet, een verdrag of een algemeen rechtsbeginsel. Bij strijd met het algemeen belang gaat het om beleidsmatige argumenten. Er is bijvoorbeeld een belang dat uitstijgt boven het belang dat de provincie met de beslissing beoogde te dienen wat zich tegen de betreffende beslissing verzet.
Het artikel is uitgewerkt in de Gemeentewet, de Provinciewet en de Algemene wet bestuursrecht. Artikel 261 van de Provinciewet bepaalt dat een besluit dan wel een niet-schriftelijke beslissing gericht op enig rechtsgevolg van het provinciebestuur, bij koninklijk besluit kan worden vernietigd. In artikel 10:33 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) is bepaald dat afdeling 10.2.2 Awb van toepassing is indien een bestuursorgaan (in casu: de Kroon) bevoegd is een besluit van een ander bestuursorgaan (in voorliggend geval: provinciale staten en gedeputeerde staten) te vernietigen. In artikel 10:37 Awb is bepaald dat een besluit, waarover een rechter uitspraak heeft gedaan, niet kan worden vernietigd op rechtsgronden welke in strijd zijn met die waarop de uitspraak steunt of mede steunt.

Met de inwerkingtreding van de Wet revitalisering generiek toezicht met ingang van 1 oktober 2012 is het herziene Beleidskader schorsing en vernietiging van toepassing, zoals dat door de ministerraad op 25 juni 2010 is vastgesteld (Kamerstukken II 2009/10, 32 389, nr. 5). Uit dit beleidskader blijkt onder meer dat vernietiging niet als alternatieve vorm van rechtsbescherming mag worden gebruikt. De Kroon dient niet in de bevoegdheid van de bestuursrechter te treden. De gronden voor vernietiging door de Kroon zijn strijd met het recht of het

algemeen belang. Uit het voorgaande volgt dat de bestuursrechtelijke rechtsbescherming tegen besluiten voorop staat en vernietiging door de Kroon niet mag plaatsvinden op gronden waarover de rechter een oordeel heeft gegeven of waarover deze een oordeel had kunnen geven.

Beoordeling strijd met het recht
Ik stel vast dat het gemeentebestuur van Amsterdam samen met het Havenbedrijf Amsterdam (hierna: Havenbedrijf), naast het onderhavige verzoek tot vernietiging van artikel 32 van de PRV van Noord-Holland, op vergelijkbare gronden ook beroep heeft ingesteld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) tegen de weigering van gedeputeerde staten van Noord-Holland om het Havenbedrijf een omgevingsvergunning te verlenen voor het bouwen van zeven windturbines op enkele percelen aan de Hornweg te Amsterdam.

Op 30 augustus 2017 heeft de Afdeling uitspraak gedaan in bovengenoemde beroepsprocedure[2]. Op diezelfde datum heeft de Afdeling voorts beslist inzake een viertal vergelijkbare besluiten[3], waartegen de gemeente Amsterdam eveneens in beroep was gegaan.

Blijkens deze uitspraken heeft u in het kader van deze beroepsprocedures, dezelfde gronden aangevoerd als in onderhavig vernietigingsverzoek ter onderbouwing van de stelling dat het in artikel 32 van de PRV neergelegde verbod om windturbines te bouwen buiten toepassing moet worden gelaten, omdat dit verbod en de nadere voorwaarden die daaraan zijn verbonden, in strijd zijn met hogere regelgeving.

In genoemde uitspraak staat naar het oordeel van de Afdeling vast dat aan de regeling een ruimtelijk belang ten grondslag ligt, namelijk het belang van het behoud van de openheid van het landschap in Noord-Holland en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van dat landschap en dat dit belangen zijn die provinciale staten zich in redelijkheid kon aantrekken als zijnde een provinciaal belang. Omdat windturbines door hun afmetingen en zichtbaarheid over grote afstand (ook als ze gebouwd worden binnen bestaand bebouwd gebied) impact kunnen hebben op het landschap buiten de stad, mochten provinciale staten in de afweging van deze belangen, een zwaarder gewicht toekennen aan het belang van de openheid van het landschap en de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit daarvan, dan aan de belangen die gemoeid zijn met een onbelemmerde ontwikkeling van windturbines.

Ook het betoog van de gemeente en het Havenbedrijf dat provinciale staten bij de vaststelling van de PRV geen rekening hebben gehouden met het industriële karakter van het Amsterdamse havengebied en met de belangen die zijn gemoeid met het realiseren van een duurzame energie-infrastructuur, wordt door de Afdeling verworpen met het argument dat hierop in de Nota van beantwoording

[2] zie ECLI:RVS:2017:2331
[3] Zie ECLI:NL:RVS:2017:2332, ECLI:NL:RVS:2017:2333, ECLI:NL:RVS:2017:2316 en ECLI:NL:RVS:2017:2318

bij de wijziging van de PRV is ingegaan en deze argumenten derhalve wel degelijke door provinciale staten bij de besluitvorming zijn betrokken. Tevens was er in casu geen aanleiding voor het oordeel dat provinciale staten hiernaar nader onderzoek had moeten verrichten of nader inzicht had moeten geven in de gemaakte belangenafweging. De Afdeling betrekt daarbij dat het in artikel 32 PRV neergelegde verbod een algemene regel betreft, die geldt voor de gehele provincie.

Gelet op het voorgaande concludeert de Afdeling dat de exceptieve toetsing geen aanleiding geeft voor het oordeel dat provinciale staten niet bevoegd waren om met het oog op het provinciale belang de regels in artikel 32, eerste lid en vierde lid, van de PRV vast te stellen. De Afdeling stelt dat er geen strijd is met artikel 4.1 Wro of artikel 124 van de Grondwet. Ten aanzien van uw stelling dat de regeling in strijd zou zijn met de artikelen 3 en 4 van het Europees Handvest, oordeelt de Afdeling dat deze artikelen niet zodanig gepreciseerde normen bevatten dat deze naar hun inhoud voor rechtstreekse toepassing geschikt zijn.

Voorts stel ik vast dat de Afdeling in het kader van deze beroepsprocedures een uitgebreid oordeel heeft gegeven over de rechtmatigheid van de onder voetnoot 1 genoemde provinciale besluiten, aan de hand van dezelfde gronden als die door u naar voren zijn gebracht in het kader van onderhavig vernietigingsverzoek. Aangezien de rechter deze besluiten in casu niet onrechtmatig heeft bevonden, heb ik besloten om de Kroon geen voordracht te doen tot vernietiging van de eerdergenoemde besluiten wegens strijd met het recht. In lijn met het *Beleidskader schorsing en vernietiging,* zou de Kroon in dat geval indirect als alternatieve vorm van rechtsbescherming gaan fungeren, hetgeen op gespannen voet staat met artikel 10:37 van de Awb.

Beoordeling strijd met het algemeen belang
Met betrekking tot uw stelling dat de gewraakte besluiten vernietigd zouden moeten worden wegens strijd met het algemeen belang, merk ik op dat deze vernietigingsgrond door de Kroon zeer terughoudend wordt toegepast, zeker in gevallen, waarin er geen sprake is van strijd met het recht. Conform het eerder genoemde beleidskader wordt niet lichtvaardig ingegrepen op de constitutioneel verankerde vrijheid van gemeenten en provincies om de belangen te dienen die aan hen zijn toevertrouwd. De Wet ruimtelijke ordening, waarop de betrokken besluiten primair zijn gebaseerd, laat immers toe dat het bevoegd gezag via democratische besluitvorming tot een eigen beleidsafweging komt. Voorts is in die wet geen aanknopingspunt te vinden voor het oordeel dat aan het belang van de verduurzaming van de energievoorziening een grotere prioriteit moet worden toegekend dan aan het belang dat is gemoeid met het behoud van de openheid van het landschap in Noord-Holland.

Mede gelet op het feit dat de rechter in bovengenoemde uitspraken ook heeft laten meewegen dat niet vaststaat dat het stringente beleid van de provincie zal leiden tot het niet halen van de duurzaamheidsambities zoals die zijn vastgelegd in het Nationaal Energieakkoord dan wel van de doelstellingen op grond van de Europese richtlijn voor hernieuwbare energie, zal ik de Kroon ook geen voordracht

doen tot vernietiging van de PRV van Noord-Holland, in het bijzonder artikel 32, wegens strijd met het algemeen belang.

Conclusie
Gelet op het voorgaande concludeer ik dat er geen juridische gronden zijn om de gewraakte besluiten van de provincie Noord-Holland bij de Kroon voor te dragen voor vernietiging wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Tegen deze beslissing staat geen beroep open.

Nieuwe energieafspraken
Zoals tijdens het overleg op 22 november 2017 besproken, vloeit het Rijksbeleid voor windenergie op land voort uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, (vastgesteld op 12 maart 2012), de structuurvisie 'Windenergie op Land' (vastgesteld op 28 maart 2014) en het Energieakkoord. Ter uitvoering hiervan hebben Rijk en IPO afspraken gemaakt over de te realiseren capaciteit van windenergie op land in 2020 en een verdeling van deze capaciteit per provincie. In het nieuwe regeerakkoord heeft het huidige kabinet echter aangegeven dat het nieuwe, vergaande ambities heeft om Nederland duurzaam te maken. Dit in lijn met het mondiale klimaatverdrag van Parijs, waarbij 195 landen ervoor getekend hebben de mondiale temperatuurstijging tot ruim onder de 2 graden Celsius te bereiken, en daarbij te streven naar een verdere beperking van de opwarming tot 1,5 graad Celsius.

Het kabinet legt de lat hoger dan de toezeggingen die de EU gedaan heeft om aan het klimaatakkoord van Parijs te voldoen en gaat maatregelen nemen die Nederland voorbereiden op een reductie van 49 procent van de uitstoot van broeikasgassen in 2030. In dat kader gaat het kabinet in 2018 een nieuw nationaal Klimaat- en energieakkoord sluiten met overheden (via IPO en VNG), bedrijven en maatschappelijke organisaties om de uitstoot van CO2 terug te dringen. In dat kader zal ook de verdere ontwikkeling van windenergie als duurzame energiebron aan de orde komen.

Vooruitlopend op het Klimaat- en energieakkoord is duidelijk dat om aan de nationale doelstelling voor duurzame energie te voldoen -binnen randvoorwaarden- alle beschikbare mogelijkheden in Nederland voor het opwekken van duurzame energie benut moeten gaan worden. Initiatieven van overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties voor duurzame energie zullen juist gestimuleerd en gefaciliteerd moeten worden. Grootschalige industriële locaties, als het Amsterdamse havengebied en het Noordzeekanaalgebied, zullen juist een transitie moeten ondergaan en gaan een grote rol spelen in de energietransitie die het kabinet voorstaat. In de "Uitwerking van de ruimtelijke uitgangspunten voor windturbines per herstructureringsgebied"[4] erkent de provincie ook dat windturbines goed passen in het havengebied van Amsterdam en de IJmond. Het is duidelijk dat de wijze van uitwerking in de PRV van de provincie Noord-Holland belemmerend is voor de toepassing van windenergie in de Amsterdamse haven, en daarmee voor de

[4] Uitwerking van de ruimtelijke uitgangspunten voor windturbines per herstructureringsgebied van 8 december 2015.

benodigde transitie van deze industriële locatie. In het kader van (de uitwerking van) het nieuwe Klimaat- en energieakkoord zal dit ook nader aan de orde kunnen komen.

Een afschrift van deze brief zend ik naar het college van gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland.

Ik vertrouw erop u met deze brief naar behoren te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Mede namens de Minister van Economische Zaken en Klimaat,

drs. K.H. Ollongren

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 12:54
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Brief beslissing vernietigingsverzoek Amsterdam PRV-NH
Bijlagen: Getekende brief Amsterdam met datumstempel.pdf

Zie bijgaande brief van minister biza waarin aangeven wordt dat ons kroonverzoek om vernietiging prov. Rumt. Verordening wat betreft wind niet wordt ingewilligd. [redacted] en ik willen even met jou overleggen hoe verder. Ik maak afspraak.

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 12:51
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Brief beslissing vernietigingsverzoek Amsterdam PRV-NH

Even met [redacted] overleggen?

Bijna verkiezingen, wat doen we hiermee?

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 10:42
Aan: [redacted] van
Onderwerp: FW: Brief beslissing vernietigingsverzoek Amsterdam PRV-NH

Zie brief [redacted] we moeten nu ook even kijken hoe en in welke context we dit naar het college gaan brengen gezien het strategiebesluit van begin vorig jaar door het college.

Van: [redacted] mr. drs. [redacted]. ([redacted]@minez.nl]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 10:40
Aan: [redacted]
Onderwerp: Brief beslissing vernietigingsverzoek Amsterdam PRV-NH

Beste [redacted]

Zie bijgaand de getekende brief.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 16:31
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: wind update

Beste [redacted]
De Raad van State heeft de afwijzing door de provincie van de vergunningen in stand gelaten en is, zoals verwacht, niet getreden in de beoordeling van de prov. regels.. De provinciale regels met idd de saneringsverplichting en ook de ruimtelijke eisen (lijnopstelling etc.) zijn dus nog steeds van toepassing. Ik ken de casus Landsmeer niet, maar het kan natuurlijk best dat jullie aan die regels kunnen voldoen.
Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]@landsmeer.nl]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 16:23
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: wind update

Beste [redacted]
In het overleg met gedeputeerde Van der Hoek is aangegeven dat de wens van de gemeenteraad, om een aantal windturbines op land gerealiseerd te krijgen, serieus wordt gewogen.
Wij hebben daarvan overigens nog geen uitsluitsel gekregen.
Bijgaande mail beschrijft een juridische procedure bij afwijzing terwijl in onze situatie wij juist medewerking verwachten.
In het overleg wat gevoerd is met het toenmalige kamerlid Stientje van Veldhoven, Haarlemmermeer en Amsterdam er bij ging het vooral om de gekoppelde saneringsverplichting en dat dat het majeure probleem was.
Kortom, voortgaan met het goede overleg.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 11:29
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: wind update

Hallo [redacted]
Fijn dat je aan ons gedacht hebt.
Een duidelijke update en voor ons lees ik dus weinig hoop op mogelijkheden voor windenergie, in ieder geval tot na de verkiezingen voor PS.
Mochten je toch onverwachte mogelijkheden blijken, dan hoor ik uiteraard graag.
Hartelijk dank en groet,

[redacted]

hoofd afdeling Ruimtelijke Zaken
[T] [redacted]
[E] [redacted]@landsmeer.nl
Aanwezig maandag t/m donderdag

Gemeente Landsmeer

Bezoekadres
Raadhuisstraat 1
1121 XC Landsmeer

Postadres
Postbus 1
1120 AA Landsmeer

Contact
[t] 020 4877 111
[f] 020 4826 091
gemeente@landsmeer.nl

Internet
www.landsmeer.nl
gemeentelandsmeer
@Gem_Landsmeer

Denk aan het milieu voordat u dit e-mailbericht afdrukt.

Van: [redacted]@amsterdam.nl]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 10:48
Aan: [redacted]
Onderwerp: wind update

Dag [redacted]

Vorig jaar zomer hebben we telefonisch contact gehad over wind op land en het prov. beleid en wat Amsterdam daar aan probeert te veranderen. Hierbij een update.

Zoals ik je toen heb verteld heeft het college besloten tot de uitvoering van een strategie bestaande uit drie elementen:

1- Beroep tegen weigeren vergunningen bij de Raad van State.
2- Kroonverzoek gericht op vernietiging prov. Ruimtelijke verordening.
3- Aanvraag Rijkcoördinatieregeling.

De Raad van State heeft in augustus 2017 uitspraak gedaan over de beroepszaak tegen het weigeren van vergunningen voor windturbines in de haven; die zaak hebben we glansrijk verloren, maar dat was van tevoren door ons wel verwacht. De RvS is van mening dat de Provincie bevoegd is de (restrictieve) regels voor wind via de prov. Ruimtelijke verordening op te stellen en uit te voeren. De RvS heeft zich verder niet uitgesproken over de inhoud van deze regels.

Inmiddels heeft de minister van biza besloten om het Kroonverzoek van Amsterdam om de regels voor wind op land uit de provinciale ruimtelijke verordening te vernietigen niet voor vernietiging voor te leggen aan de Kroon. Daarmee is het Kroonverzoek van Amsterdam dus van tafel. De minister is terughoudend om dit zware middel in te zetten. De minister is overigens wel van mening dat er wat moet gebeuren maar focust niet op wind alleen en trekt het breder naar de energietransitie, inclusief wind. Dus wellicht biedt dat ruimte om toch nog wind op land te kunnen inzetten naast de inzet van andere duurzame energie. De provincie heeft aangegeven een dergelijke aanpak te ondersteunen en samen te willen werken. Er zijn kansen voor het Noorzeekanaalgebied om daar deze aanpak neer te zetten.

Het derde spoor, het verzoek aan de minister om de regie van de provincie over te pakken (Rijkscoördinatieregeling) hebben we in theorie nog achter de hand, echter gelet op de beslissing over het Kroonverzoek en omdat de argumenten die de minister gebruikt voor het wel of niet inwilligen overeenkomen voor beide instrumenten zal de minister naar verwachting ook hier terughoudend opereren. Ik ga er nu vanuit dat Amsterdam het verzoek om toepassing van de rijkscoördinatieregeling niet zal indienen. Dat is in ieder geval het ambtelijke advies. Al met al zijn we dus niet echt opgeschoten en er is voor de provincie geen reden om het restrictieve beleid aan te passen.

Mocht je nog vragen hebben dan weet je mij te vinden.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein ‘40-‘45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via

www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 16:31
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: wind update

Beste [redacted]
De Raad van State heeft de afwijzing door de provincie van de vergunningen in stand gelaten en is, zoals verwacht, niet getreden in de beoordeling van de prov. regels.. De provinciale regels met idd de saneringsverplichting en ook de ruimtelijke eisen (lijnopstelling etc.) zijn dus nog steeds van toepassing. Ik ken de casus Landsmeer niet, maar het kan natuurlijk best dat jullie aan die regels kunnen voldoen.
Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]@landsmeer.nl]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 16:23
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: wind update

Beste [redacted]
In het overleg met gedeputeerde Van der Hoek is aangegeven dat de wens van de gemeenteraad, om een aantal windturbines op land gerealiseerd te krijgen, serieus wordt gewogen.
Wij hebben daarvan overigens nog geen uitsluitsel gekregen.
Bijgaande mail beschrijft een juridische procedure bij afwijzing terwijl in onze situatie wij juist medewerking verwachten.
In het overleg wat gevoerd is met het toenmalige kamerlid Stientje van Veldhoven, Haarlemmermeer en Amsterdam er bij ging het vooral om de gekoppelde saneringsverplichting en dat dat het majeure probleem was.
Kortom, voortgaan met het goede overleg.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 11:29
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: wind update

Hallo [redacted]
Fijn dat je aan ons gedacht hebt.
Een duidelijke update en voor ons lees ik dus weinig hoop op mogelijkheden voor windenergie, in ieder geval tot na de verkiezingen voor PS.
Mochten je toch onverwachte mogelijkheden blijken, dan hoor ik uiteraard graag.
Hartelijk dank en groet,

[redacted]

hoofd afdeling Ruimtelijke Zaken
[T] [redacted]
[E] [redacted]@landsmeer.nl
Aanwezig maandag t/m donderdag

Gemeente Landsmeer

Bezoekadres
Raadhuisstraat 1
1121 XC Landsmeer

Postadres
Postbus 1
1120 AA Landsmeer

Contact
[t] 020 4877 111
[f] 020 4826 091
gemeente@landsmeer.nl

Internet
www.landsmeer.nl
gemeentelandsmeer
@Gem_Landsmeer

Denk aan het milieu voordat u dit e-mailbericht afdrukt.

Van: [redacted][redacted]@amsterdam.nl]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 10:48
Aan: [redacted]
Onderwerp: wind update

Dag [redacted]

Vorig jaar zomer hebben we telefonisch contact gehad over wind op land en het prov. beleid en wat Amsterdam daar aan probeert te veranderen. Hierbij een update.

Zoals ik je toen heb verteld heeft het college besloten tot de uitvoering van een strategie bestaande uit drie elementen:

1- Beroep tegen weigeren vergunningen bij de Raad van State.
2- Kroonverzoek gericht op vernietiging prov. Ruimtelijke verordening.
3- Aanvraag Rijkcoördinatieregeling.

De Raad van State heeft in augustus 2017 uitspraak gedaan over de beroepszaak tegen het weigeren van vergunningen voor windturbines in de haven; die zaak hebben we glansrijk verloren, maar dat was van tevoren door ons wel verwacht. De RvS is van mening dat de Provincie bevoegd is de (restrictieve) regels voor wind via de prov. Ruimtelijke verordening op te stellen en uit te voeren. De RvS heeft zich verder niet uitgesproken over de inhoud van deze regels.

Inmiddels heeft de minister van biza besloten om het Kroonverzoek van Amsterdam om de regels voor wind op land uit de provinciale ruimtelijke verordening te vernietigen niet voor vernietiging voor te leggen aan de Kroon. Daarmee is het Kroonverzoek van Amsterdam dus van tafel. De minister is terughoudend om dit zware middel in te zetten. De minister is overigens wel van mening dat er wat moet gebeuren maar focust niet op wind alleen en trekt het breder naar de energietransitie, inclusief wind. Dus wellicht biedt dat ruimte om toch nog wind op land te kunnen inzetten naast de inzet van andere duurzame energie. De provincie heeft aangegeven een dergelijke aanpak te ondersteunen en samen te willen werken. Er zijn kansen voor het Noorzeekanaalgebied om daar deze aanpak neer te zetten.

Het derde spoor, het verzoek aan de minister om de regie van de provincie over te pakken (Rijkscoördinatieregeling) hebben we in theorie nog achter de hand, echter gelet op de beslissing over het Kroonverzoek en omdat de argumenten die de minister gebruikt voor het wel of niet inwilligen overeenkomen voor beide instrumenten zal de minister naar verwachting ook hier terughoudend opereren. Ik ga er nu vanuit dat Amsterdam het verzoek om toepassing van de rijkscoördinatieregeling niet zal indienen. Dat is in ieder geval het ambtelijke advies. Al met al zijn we dus niet echt opgeschoten en er is voor de provincie geen reden om het restrictieve beleid aan te passen.

Mocht je nog vragen hebben dan weet je mij te vinden.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein ‘40-‘45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij
Volg ons via

www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als een e-mail niet voor u is bestemd, verzoekt de gemeente u vriendelijk ons van de juiste adressering op de hoogte te stellen en de e-mail te verwijderen zonder de informatie te gebruiken en te delen met anderen. Voor verdere informatie over de rechten op informatie, zie https://www.amsterdam.nl/proclaimer.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 maart 2018 10:48
Aan: [redacted]@landsmeer.nl'
Onderwerp: wind update

Dag [redacted]

Vorig jaar zomer hebben we telefonisch contact gehad over wind op land en het prov. beleid en wat Amsterdam daar aan probeert te veranderen. Hierbij een update.

Zoals ik je toen heb verteld heeft het college besloten tot de uitvoering van een strategie bestaande uit drie elementen:

1- Beroep tegen weigeren vergunningen bij de Raad van State.
2- Kroonverzoek gericht op vernietiging prov. Ruimtelijke verordening.
3- Aanvraag Rijkcoördinatieregeling.

De Raad van State heeft in augustus 2017 uitspraak gedaan over de beroepszaak tegen het weigeren van vergunningen voor windturbines in de haven; die zaak hebben we glansrijk verloren, maar dat was van tevoren door ons wel verwacht. De RvS is van mening dat de Provincie bevoegd is de (restrictieve) regels voor wind via de prov. Ruimtelijke verordening op te stellen en uit te voeren. De RvS heeft zich verder niet uitgesproken over de inhoud van deze regels.

Inmiddels heeft de minister van biza besloten om het Kroonverzoek van Amsterdam om de regels voor wind op land uit de provinciale ruimtelijke verordening te vernietigen niet voor vernietiging voor te leggen aan de Kroon. Daarmee is het Kroonverzoek van Amsterdam dus van tafel. De minister is terughoudend om dit zware middel in te zetten. De minister is overigens wel van mening dat er wat moet gebeuren maar focust niet op wind alleen en trekt het breder naar de energietransitie, inclusief wind. Dus wellicht biedt dat ruimte om toch nog wind op land te kunnen inzetten naast de inzet van andere duurzame energie. De provincie heeft aangegeven een dergelijke aanpak te ondersteunen en samen te willen werken. Er zijn kansen voor het Noorzeekanaalgebied om daar deze aanpak neer te zetten.
Het derde spoor, het verzoek aan de minister om de regie van de provincie over te pakken (Rijkscoördinatieregeling) hebben we in theorie nog achter de hand, echter gelet op de beslissing over het Kroonverzoek en omdat de argumenten die de minister gebruikt voor het wel of niet inwilligen overeenkomen voor beide instrumenten zal de minister naar verwachting ook hier terughoudend opereren. Ik ga er nu vanuit dat Amsterdam het verzoek om toepassing van de rijkscoördinatieregeling niet zal indienen. Dat is in ieder geval het ambtelijke advies. Al met al zijn we dus niet echt opgeschoten en er is voor de provincie geen reden om het restrictieve beleid aan te passen.

Mocht je nog vragen hebben dan weet je mij te vinden.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Plein '40-'45 1, 1064 SW Amsterdam (tot 1-7-2018)
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Nummer BD2018-003949
Dienst rve ruimte en duurzaamheid

Gemeente Amsterdam
Map wethouder Choho

Map Wethouder, 27 maart 2018

MW

Wethouder <vrije tekst>

Onderwerp

Afwijzing (kroon)verzoek vernietiging regels voor wind in de Provinciale ruimtelijke verordening

Gevraagde beslissing

1. Kennis te nemen van de beslissing van de minister van Binnenlandse Zaken om het verzoek om vernietiging van de regels voor wind uit de prv niet voor te leggen aan de Kroon.
2. De reactie van de minister begeleid door bijgaande aanbiedingsbrief ter kennis brengen van de commissie ID.

Korte toelichting / samenvatting

1. Kennis te nemen van de beslissing van de minister van Binnenlandse Zaken om het verzoek om vernietiging van de regels voor wind uit de prv niet voor te leggen aan de Kroon.
De minister van Binnenlandse zaken heeft gereageerd op het verzoek van het college d.d. 5 mei 2017 waarin wordt gevraagd om vernietiging van de regels voor windturbines op land uit de provinciale ruimtelijke verordening Noord-Holland.

De minister wijst het verzoek af.

De belangrijkste reden voor de afwijzing is dat de minister terughoudend is met het treden in de bevoegdheden van lagere overheden. De minister is wel van mening dat de regels die de provincie NH hanteert de toename van wind belemmert en daarmee een onvoldoende bijdrage levert aan de energietransitie. Daarom geeft de minister aan dat een andere aanpak in samenwerking, waarbij wind wel een onderdeel is van de aanpak, nodig is.

De Raad van State heeft in augustus 2017 uitspraak in de beroepszaak tegen de afwijzing door de Provincie van een aantal vergunningen voor windturbines in de haven`en daarbij de gemeente in het ongelijk gesteld. Nu met de afwijzing van het Kroonverzoek betekent dit dat de publiekrechtelijke middelen die de gemeente heeft om in verweer te komen tegen het restrictieve regels die de provincie hanteert voor wind op land zijn uitgeput. Want ook de enige mogelijkheid die nog resteert, het aanvragen van de rijkscoördinatieregeling, waarbij de minister de regie overpakt van de provincie, zal niet worden gehonoreerd omdat de minister daar dezelfde afwegingen voor maakt als bij het Kroonverzoek.

2. De reactie van de minister begeleid door bijgaande aanbiedingsbrief ter kennis brengen van de commissie ID.
De cie ID is op 2017 geïnformeerd over de stappen die het college zou zetten om de provinciale restrictieve regels ter discussie te stellen en zodat de potentie voor wind op land in Amsterdam benut kan worden. Het ging hierbij om de parallelle strategie bestaande uit:
1. Beroep bij Raad van State betreffende weigering vergunning voor windturbines
2. Kroonverzoek.
3. Aanvraag rijkscoördinatieregeling,

Daarom zal de cie ID via bijgaande brief op de hoogte worden gebracht van de uitkomst van parallele stategie en de stand van zaken nu.

Stukken

Meegezonden stukken: Brief van de minister van Binnenlandse Zaken.

Verdere procedurestappen met data

Commissie ID op <datum is nog niet bekend>

Ander overleg:

Publiciteit / communicatie

N.v.t.

Wijze van voorbereiding

Afstemming met andere dienst: N.v.t.
Resultaat overleg met directie/bestuursdienst:
Ander overleg: N.v.t.

Productinformatie

Opdracht verleend: N.v.t.
Financiering/budget: N.v.t.
T jd: N.v.t.
Kwaliteit: N.v.t.

Beslissing

Behandelend ambtenaar

Ruimte en Duurzaamheid, [redacted]@amsterdam.nl, [redacted]

Gemeente Amsterdam

Bezoekadres
Stadhuis, Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Telefoon 14020
www.amsterdam.nl

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Gemeenteraad Amsterdam
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Datum Mei 2018
Kenmerk
Behandeld door [redacted] Ruimte & Duurzaamheid, [redacted]@amsterdam.nl
Onderwerp Afwijzing (kroon)verzoek vernietiging regels voor wind in de Provinciale ruimtelijke verordening .

Zeer geachte raadsleden,

In de raadsvergadering van ?? 2017 bent u op de hoogte gebracht van de publiekrechtelijke stappen die het college zou zetten tegen de besluiten van de provincie om vergunningen voor windturbines in de haven te weigeren, en tegen de belemmerende regels voor wind op land uit de Provinciale ruimtelijke verordening (PRV) van Noord-Holland.

De beschikbare publiekrechtelijke middelen waren:
1. Beroep Raad van State.
2. Kroonverzoek gericht op vernietiging regels voor wind uit de PRV.
3. Aanvraag voor toepassing Rijkscoördinatieregeling.

Hierbij informeer ik u over het resultaat van deze stappen.

Ad. 1. Op 30 augustus 2017 heeft de Raad van State uitspraak gedaan in het beroep tegen de weigering van de Provincie om vergunningen te verlenen voor het plaatsen van windturbines in de haven. De gemeente is in het ongelijk gesteld en de besluiten van Provincie blijven in stand. Er is geen hoger beroep mogelijk tegen deze uitspraak. Tot mijn teleurstelling heeft de Raad van State beperkt getoetst conform eerdere uitspraken in vergelijkbare gevallen en dus alleen formeel beoordeeld of de Provincie bevoegd is regels te stellen. Er is geen inhoudelijke beoordeling van de regels gedaan.

Ad. 2. Met de brief van 5 mei 2017 aan de minister van economische zaken heeft het college de minister verzocht om de regels voor wind op land uit de PRV ter vernietiging voor te dragen aan de Kroon.
De minister wijst het verzoek af omdat er geen juridische grond is om het verzoek in te willigen. Daarvoor dient er sprake te zijn van strijd met het recht of het algemeen belang. De minister ba-

seert het ontbreken van strijd met het recht op de formele toetsing zoals die eerder door de Raad van State is gedaan. De minister zegt dat de tweede vernietigingsgrond, strijd met het algemene belang, terughoudend wordt toegepast door de Kroon. Zeker in gevallen waarbij geen sprake is van strijd met het recht. Daarenboven zegt de minister dat de Raad van State heeft geoordeeld dat het niet vaststaat dat de regels uit de PRV het realiseren van de ambities van het Klimaatakkoord of Europese regels voor hernieuwbare energie belemmeren.
Tegen deze beslissing staat geen beroep open.

Ad. 3. De aanvraag voor toepassing van de Rijkscoördinatieregeling houdt de facto in dat de minister de regie van de provincie overneemt bij het ontwikkelen van windprojecten. Het college zal deze aanvraag niet indienen. De reden daarvoor is dat bij de beoordeling van een dergelijke aanvraag de minister dezelfde afwegingen maakt als bij het Kroonverzoek. Het is gelet op de afweging van de minister die hierboven onder Ad.2 is beschreven daarom niet de verwachting dat de minister de aanvraag op grond van de Rijkscoördinatieregeling wel zou honoreren.

De publiekrechtelijke middelen die de gemeente heeft om in verweer te komen tegen het restrictieve regels die de provincie hanteert voor wind op land zijn daarmee uitgeput.

Ofschoon de inzet van hierboven beschreven middelen niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd, heeft met name het kroonverzoek ertoe geleid dat de minister op de hoogte is van het belemmerende effect van de regels uit de PRV op de ontwikkeling van wind op land in Noord-Holland. De minister is inhoudelijk en bestuurlijk positief over de wens om meer wind in de Amsterdamse haven. Gezien de klimaatdoelstelling van de regering constateert de minister dat de regels die de Provincie hanteert de ontwikkeling van wind op land belemmert en daarmee een onvoldoende bijdrage levert aan de energietransitie en dat terwijl alle mogelijkheden in Nederland moeten worden benut voor de opwek van hernieuwbare energie. Juist grootschalige industrielocaties zoals de haven van Amsterdam en het Noordzeekanaalgebied zijn cruciale plekken voor de energietransitie. De huidige regels uit de PRV belemmeren de transitie van genoemde locaties en daarom zal de minister dit gegeven onderdeel zijn van de uitwerking van de het nieuw klimaat- en energieakkoord.

Als medio dit jaar het klimaatakkoord wordt getekend, zullen Regionale Energie Strategieën (RES) samen invulling moeten geven aan de doelstellingen uit het klimaatakkoord. Een stad als Amsterdam zal niet in staat zijn haar verbruik op eigen grondgebied op te wekken en is derhalve afhankelijk van andere (minder dicht bebouwde) gebieden in het land. Bij het huidige energieverbruik zal wind op zee de energievraag niet kunnen afdekken, er blijft een serieuze ontwikkeling van opwek op land nodig.
Momenteel wordt daarom onderzocht wat het opwekpotentieel in NZKG en specifiek het Havengebied van Amsterdam is. Naast het Havengebied zijn Waterland en het Markermeer minder voor de hand liggende gebieden om grootschalige opwek met zon- en windenergie te realiseren.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met de meeste hoogachting,

Abduleheb Choho
Wethouder duurzaamheid

Nummer BD2018-003950
Directie directie sb
Dienst rve ruimte en duurzaamheid

Gemeente Amsterdam
Raadscommissie voor Verkeer en Vervoer, Openbare Ruimte en Groen, Duurzaamheid en ICT

ID

Ter kennisneming voor de commissievergadering

van <datum onbekend>

Portefeuille **23**
Agendapunt **TKN 0**
Datum besluit B&W **<vrije tekst>**

Onderwerp

Afwijzing (kroon)verzoek vernietiging regels voor wind in de Provinciale ruimtelijke verordening

De commissie wordt gevraagd kennis te nemen van

De reactie van de minister van Binnenlandse zaken op het verzoek van het college om vernietiging van de regels voor windturbines op land uit de provinciale ruimtelijke verordening Noord-Holland.

Wettelijke grondslag

Reglement van Orde voor de raad van Amsterdam, artikel 41.
Gemeentewet, artikel 169: het college van burgemeester en wethouders en elk van zijn leden afzonderlijk zijn aan de Gemeenteraad verantwoording schuldig over het door het college gevoerde bestuur (lid 1); zij geven de raad alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft (lid 2).

Bestuurlijke achtergrond

Het college heeft met de brief van 5 mei 2017 aan de minister van Economische zaken gevraagd om vernietiging van de regels voor windturbines op land uit de provinciale ruimtelijke verordening Noord-Holland.

Reden bespreking

N.v.t.

Uitkomsten extern advies

N.v.t.

Geheimhouding

N.v.t.

Uitgenodigde andere raadscommissies

N.v.t.

Stukken

Meegestuurd Brief van de minister van Binnenlandse zaken
Ter inzage gelegd N.v.t.

Behandelend ambtenaar (naam, telefoonnummer en e-mailadres)

Portefeuille 23
Agendapunt TKN 0

Gemeente Amsterdam
Raadscommissie voor Verkeer en Vervoer, Openbare Ruimte en Groen, Duurzaamheid en ICT
Ter kennisneming voor de commissievergadering van <datum onbekend>

ID

[redacted]@amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 5 juli 2018 15:58
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: 2018 Kwarap 2 verzamelbestand DZH versie 21 juni a.xlsx

De werkzaamheden ter afronding van het juridische traject (Raad van State en Kroonverzoek) dat in 2017 is ingezet, advisering afhandeling motie wind op zee en activiteiten in het kader energiestrategie MRA/ NZKG zijn ten laste gebracht van het budget Wind.

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 2 juli 2018 16:46
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: 2018 Kwarap 2 verzamelbestand DZH versie 21 juni a.xlsx

Hoi [redacted]
Vandaag zit ik op WP.

Bedankt nog voor je input voor de 2e kw. Rapportage. Verwacht je dat er nog een overschot komt tov het budget van € 90.000? En zo ja, voor welk bedrag? Er is nu circa € 18.000 besteed als je dat doortrekt zou er geld overblijven. Zou je er ook een korte toelichting (2 zinnen) willen de verwachte bestedingen 2018?
Alvast bedankt.
Groet,
[redacted]

[redacted]
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam

[redacted]@amsterdam.nl
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
www.amsterdam.nl/duurzaam

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 26 juni 2018 14:05
Aan: [redacted]
Onderwerp: 2018 Kwarap 2 verzamelbestand DZH versie 21 juni a.xlsx

Annotatie bilateraal gesprek tussen dhr Jack van der Hoek en wethouder Marieke van Doorninck , dd 26

Inleverdatum bijdragen: **graag maandag 16:00 bij [redacted] /[redacted]**
woe 19 september bij bestuurszaken/ map van 20 september

1. Kennismaking
2. Regionale Energiestrategie (RES)
3. Noordzeekanaalgebied (Energiestrategie/ ontwikkelstrategie/ KA)
4. Wind op land/ wind op zee (o.a. met blik op een directeurenoverleg / bestuurlijk overleg dit najaar)
5. Geothermie
6. Circulaire economie (nog specifieke thema's benoemen)
7. Actualisatie MRA agenda → rol van duurzaamheid erin

Ad 1) Kennismaking
[redacted] CV en waar ze elkaar tegen komen.

Ad 2) Regionale Energiestrategie (RES)
[redacted] /[redacted]
Focus op inzet in stuurgroep en ambitite met governance

Ad 3) Noordzeekanaalgebied (Energiestrategie/ ontwikkelstrategie/ KA)
[redacted] /[redacted] [redacted] /[redacted]
Integratie projecten uit NZKG in RES
Waar zitten gedeelde belangen die bevestigd moeten worden? Zijn er knelpunten of
CE in

Ad 4) Wind op land/ wind op zee (o.a. met blik op een directeurenoverleg / bestuurlijk overleg dit najaar)
Taakstelling vanuit het coalitieakkoord is dat wind optimaal benut moet worden in Amsterdam.

<u>Wind op land</u>
De ontwikkeling wind op land is in NH, naast de regels die vanuit landelijke wetgeving worden gevraagd, gebonden aan de beperkende regels uit de provinciale ruimtelijke verordening (PRV) van de prov. NH. De regels van de PRV zijn aanvullend en verzwarend op de landelijke regels.
Na jarenlang vruchteloos overleg met de provincie is In 2016 is door de gemeente Amsterdam besloten om drie sporen te volgen tegen het provinciale beleid:
1 Beroepsschrift tegen de weigering van de provincie Noord-Holland om vergunningen te verlenen voor windturbines in de haven.
2 Kroonverzoek ter vernietiging van de regels voor wind op land uit de PRV.
3 Vragen aan de minister om toepassing Rijkscoördinatieregeling.

Resultaat:
Ad. 1
De Raad van State heeft het besluit van de provincie om de vergunningen te weigeren in stand gelaten (uitspraak 30 augustus 20167) en de gemeente in het ongelijk gesteld. De besluiten van de Provincie blijven in stand. Er is geen hoger beroep mogelijk tegen deze uitspraak. De Raad van

State heeft beperkt getoetst conform eerdere uitspraken in vergelijkbare gevallen en dus alleen formeel beoordeeld of de Provincie bevoegd is regels te stellen.

Ad. 2
Met de brief van 5 mei 2017 aan de minister van economische zaken heeft het college de minister verzocht om de regels voor wind op land uit de PRV ter vernietiging voor te dragen aan de Kroon. De minister wijst het verzoek af omdat er geen juridische grond is om het verzoek in te willigen. Daarvoor dient er sprake te zijn van strijd met het recht of het algemeen belang. De minister baseert het ontbreken van strijd met het recht op de formele toetsing zoals die eerder door de Raad van State is gedaan. De minister zegt dat de tweede vernietigingsgrond, strijd met het algemene belang, terughoudend wordt toegepast door de Kroon. Zeker in gevallen waarbij geen sprake is van strijd met het recht. Daarenboven zegt de minister dat de Raad van State heeft geoordeeld dat het niet vaststaat dat de regels uit de PRV het realiseren van de ambities van het Klimaatakkoord of Europese regels voor hernieuwbare energie belemmeren.
Tegen deze beslissing staat geen beroep open.

In een toelichtend gesprek dat de DG had met gedeputeerde Van der Hoek en uw voorganger wh Choho heeft de DG aangegeven dat ondanks dat het kroonverzoek om bovenliggende reden is afgewezen, de minister van mening is dat wind op land onderdeel moet zijn van de energietransitie in NH en maximaal benut moet worden zeker in de industriële zone Haven en NZKG.

Ad. 3
De aanvraag voor toepassing van de Rijkscoördinatieregeling houdt de facto in dat de minister de regie van de provincie overneemt bij het ontwikkelen van windprojecten. De aanvraag is niet ingediend. De reden daarvoor is dat bij de beoordeling van een dergelijke aanvraag de minister dezelfde afwegingen maakt als bij het Kroonverzoek. Het is gelet op de afweging van de minister die hierboven onder Ad.2 is beschreven daarom niet de verwachting dat de minister de aanvraag op grond van de Rijkscoördinatieregeling wel zal honoreren.

De publiekrechtelijke middelen die de gemeente heeft om in verweer te komen tegen de restrictieve regels voor wind op land uit de PRV zijn daarmee uitgeput.

Uit contacten met de provincie i.k.v. de Energiestrategie/ ontwikkelstrategie Noorzeekanaalgebied en de regionale energiestrategie (RES) komt het beeld naar voren dat de provincie wind op land nog steeds ziet als een onderdeel van de energie transitie dat slechts beperkt kan worden ingezet omdat het moet voldoen aan de PRV.
Volgend jaar zijn de verkiezingen voor provinciale staten. Op dit moment zijn er geen aanwijzingen dat de PRV i.c. wind op land een grote rol zal spelen in de verkiezingen en er een aanpassing van het provinciale beleid te verwachten is.

Het maximaal benutten van de potentie voor wind op land in Amsterdam staat daarmee dus blijvend onder druk.

Wind op land is echter noodzakelijk als Amsterdam 10% van de toekomstig verwachte elektraverbruik wil realiseren, dan zal wind op land optimaal benut moeten worden. Dat is belangrijk in het kader van de RES. De bijdrage van wind op zee mag nl. niet worden toegevoegd aan de RES.

Wind op zee

De gemeente werkt intensief samen met de AYOP, het Havenbedrijf, de Provincie Noord-Holland en het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied om Wind op Zee te faciliteren.
Een aantal concrete zaken waaraan gewerkt wordt zijn:

1. Samen met Zeehaven IJmuiden, Provincie N-Holland, het HbA, Tata Steel en de gemeente Velsen wordt er gewerkt om de voormalige Averijhaven in IJmuiden (deels gelegen op terrein van Tata Steel) te transformeren naar een Energiehaven, die kan worden gebruikt om de Windparken op Zee aan te leggen, te bevoorraden en te onderhouden.
2. Op 29 maart jl heeft de AYOP een welkomstbijeenkomst georganiseerd voor Vattenfall, de onderneming die de tender heeft gewonnen om windparken op de Noordzee aan te leggen. Op die bijeenkomst werd een Bidbook aangeboden waarin alle regionale toeleveranciers zich presenteren.
3. Binnen de regionale klimaattafel industrie maakt het NZKG zich sterk om als aanlandingsplaats te fungeren voor de Windenergie op Zee.
4. Op 23 en 24 oktober staat de AYOP op de internationale Offshore Beurs, waar zij het NZKG zal promoten als aanlandingsplaats. Op die manier probeert men bedrijven te interesseren voor de ontwikkelingen op de Noordzee en het NZKG als goede vestigingslocatie.

Ad 5) Geothermie

Pronvincie Noord-Holland is bezig met een onderzoeksprogramma naar geothermische potenties en wil graag dat Amsterdam erop aanhaakt voor de voorziening van duurzame warmte.

[redacted]

Ad 6) Circulaire economie (nog specifieke thema's benoemen)

[redacted]

Westas --> zijn er knelpunten? Svz lijkt me hier niet nodig om te benoemen.
Afstemming biomassa? Of is dit te vroeg en een te groot thema om hier óók nog te bespreken.

Ad 7) Actualisatie MRA agenda → rol van duurzaamheid erin

[redacted]

Actualisatie MRA actie agenda wordt dit najaar in gang gezet. Hier is MRA agendacommissie leidend in. In gesprek met vz PHO Duurzaamheid, gedeputeerde Jop VAckeldey van Flevoland is geconstateerd dat Duurzaamheid (energietransitie, klimaat adaptatie, circulaire economie) beter moet worden geïntegreerd in MRA actie agenda. Een rol kan worden gespeeld door mogelijk de Bm van Amsterdam, zij is vz van Agendacommissie. Is echter nog niet in gang gezet, moet zowel intern binnen Amsterdam en met de partners worden afgestemd. Vervolgens moet een uitwerking voor een governance aanpak komen, mogelijk raakt dit ook aan de RES en KA, waarin CO_2 reductie van 49% is een doel .

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 30 oktober 2018 14:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Staat van Duurzaam Amsterdam

Wind op land

1. **wat hebben we geprobeerd maar heeft geen resultaten opgeleverd**

-Beroep tegen weigeren vergunningen bij de Raad van State (uitgevoerd).
-Kroonverzoek gericht op vernietiging prov. Ruimtelijke verordening (uitgevoerd).
-Aanvraag Rijkcoördinatieregeling (niet uitgevoerd).

De Raad van State heeft in augustus 2017 uitspraak gedaan over de beroepszaak tegen het weigeren van vergunningen voor windturbines in de haven; die zaak hebben we glansrijk verloren, maar dat was van tevoren door ons wel verwacht. De RvS is van mening dat de Provincie bevoegd is de (restrictieve) regels voor wind via de prov. Ruimtelijke verordening op te stellen en uit te voeren. De RvS heeft zich verder niet uitgesproken over de inhoud van deze regels.

De minister van biza heeft vervolgens het Kroonverzoek van Amsterdam om de regels voor wind op land uit de provinciale ruimtelijke verordening te vernietigen niet voor vernietiging voorgelegd aan de Kroon. Daarmee is het Kroonverzoek van Amsterdam dus van tafel. De minister is terughoudend om dit zware middel in te zetten. De minister is overigens wel van mening dat er wat moet gebeuren maar focust niet op wind alleen en trekt het breder naar de energietransitie, inclusief wind. Dus wellicht biedt dat ruimte om toch nog wind op land te kunnen inzetten naast de inzet van andere duurzame energie. De provincie heeft aangegeven een dergelijke aanpak te ondersteunen en samen te willen werken. Er zijn kansen voor het Noorzeekanaalgebied om daar deze aanpak neer te zetten.
Het derde spoor, het verzoek aan de minister om de regie van de provincie over te pakken (Rijkscoördinatieregeling) is niet ingediend gelet op de beslissing over het Kroonverzoek en omdat de argumenten die de minister gebruikt voor het wel of niet inwilligen overeenkomen voor beide instrumenten.
Al met al zijn we dus niet echt opgeschoten en er is voor de provincie geen reden om het restrictieve beleid aan te passen.

2. wat hebben we geleerd en moet worden meegenomen met de ontwikkeling van de routekaart?
We hebben niet iets geleerd van bovengenoemde stappen. De uitslag was nl. niet onverwacht.
Wel zal wind weer meegenomen moeten worden in de routekaart om alle potentie voor duurzame opwek die Amsterdam heeft te benutten.

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 30 oktober 2018 11:39
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Staat van Duurzaam Amsterdam
Urgentie: Hoog

Heb even naar de vervolgplanning gekeken: graag uiterlijk morgen (woensdag 31 oktober) einde dag jullie bijdrage. Liever eerder.
Ik realiseer me dat het kort dag is, maar ik hoop dat het lukt. En alvast heel veel dank!

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsadviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 30 oktober 2018 09:20
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Staat van Duurzaam Amsterdam
Urgentie: Hoog

Dag allemaal,

De wethouder heeft naar de Staat van Duurzaam Amsterdam gekeken en wil het volgende eraan toegevoegd hebben:
1. wat hebben we geprobeerd maar heeft geen resultaten opgeleverd
2. wat hebben we geleerd en moet worden meegenomen met de ontwikkeling van de routekaart?

Bij 1 denk ik bv aan regelingen die niet /nauwelijks lopen, daar kunnen we in ieder geval van zeggen dat deze geëvalueerd worden.
Bij 2 misschien ervaring met win en de provincie?? Beperkte inzicht bij energieneutraal nieuwbouwprojecten die buiten de tenders vallen??

Graag jullie suggesties! As soon als possible.....

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsadviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 29 oktober 2018 18:03
Aan: [redacted]
Onderwerp: Staat van Duurzaam Amsterdam

Hoi [redacted]

In de Staf heeft de wethouder aangegeven tav de stukken over de Staat van Duurzaam Amsterdam:
- ze heeft de stukken gelezen;
- ziet er goed uit!;
- maar graag nog toevoegen:
. wat hebben we wel geprobeerd maar heeft geen resultaat opgeleverd? (Dit soort leerervaringen zou ze graag zien. Niet om negatief te zijn maar om lessen uit te trekken);
. wat hebben we geleerd wat we mee willen geven, of mee moeten nemen bij de ontwikkeling van de routekaart?

Als dit nog wordt toegevoegd dan kan het daarna via de bestuursmap aan de wethouder worden voorgelegd.

Groet [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 5 november 2018 10:28
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Staat van Duurzaam Amsterdam

Ik vind het prima.
Grammatica: ondersteund moet zijn ondersteunt (tweede regel).

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 5 november 2018 10:18
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Staat van Duurzaam Amsterdam
Urgentie: Hoog

Hoi [redacted] heb je nog tijd om onderstaande even te checken?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsadviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 31 oktober 2018 15:08
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Staat van Duurzaam Amsterdam

Dank!
In je tekst heb je het over 'een dergelijke aanpak'. Ik haal er niet uit wat dat precies is.
Voor de SvDA moet ik het wel wat inkorten ☺
Heb er het volgende van gemaakt:
De gemeente heeft bij de Raad van State beroep aangetekend tegen het weigeren van vergunningen voor windturbines in de haven. Vervolgens is een Kroonverzoek ingediend om de provinciale regels voor wind op land te vernietigen. Beide acties hebben er niet toe geleid dat er meer windturbines vergund zijn. De minister ziet echter wind als noodzakelijk onderdeel van de energietransitie, de provincie ondersteund dit. Dit biedt kansen voor het Noordzeekanaalgebied.
Om alle potentie voor duurzame opwek in en rond Amsterdam te benutten, zal wind een wezenlijk onderdeel van de routekaart moeten worden.

Klopt dit zo?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsadviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 30 oktober 2018 14:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Staat van Duurzaam Amsterdam

Wind op land

1. **wat hebben we geprobeerd maar heeft geen resultaten opgeleverd**

-Beroep tegen weigeren vergunningen bij de Raad van State (uitgevoerd).
-Kroonverzoek gericht op vernietiging prov. Ruimtelijke verordening (uitgevoerd).
-Aanvraag Rijkcoördinatieregeling (niet uitgevoerd).

De Raad van State heeft in augustus 2017 uitspraak gedaan over de beroepszaak tegen het weigeren van vergunningen voor windturbines in de haven; die zaak hebben we glansrijk verloren, maar dat was van tevoren door ons wel verwacht. De RvS is van mening dat de Provincie bevoegd is de (restrictieve) regels voor wind via de prov. Ruimtelijke verordening op te stellen en uit te voeren. De RvS heeft zich verder niet uitgesproken over de inhoud van deze regels.

De minister van biza heeft vervolgens het Kroonverzoek van Amsterdam om de regels voor wind op land uit de provinciale ruimtelijke verordening te vernietigen niet voor vernietiging voorgelegd aan de Kroon. Daarmee is het Kroonverzoek van Amsterdam dus van tafel. De minister is terughoudend om dit zware middel in te zetten. De minister is overigens wel van mening dat er wat moet gebeuren maar focust niet op wind alleen en trekt het breder naar de energietransitie, inclusief wind. Dus wellicht biedt dat ruimte om toch nog wind op land te kunnen inzetten naast de inzet van andere duurzame energie. De provincie heeft aangegeven een dergelijke aanpak te ondersteunen en samen te willen werken. Er zijn kansen voor het Noorzeekanaalgebied om daar deze aanpak neer te zetten.
Het derde spoor, het verzoek aan de minister om de regie van de provincie over te pakken (Rijkscoördinatieregeling) is niet ingediend gelet op de beslissing over het Kroonverzoek en omdat de argumenten die de minister gebruikt voor het wel of niet inwilligen overeenkomen voor beide instrumenten.
Al met al zijn we dus niet echt opgeschoten en er is voor de provincie geen reden om het restrictieve beleid aan te passen.

2. wat hebben we geleerd en moet worden meegenomen met de ontwikkeling van de routekaart?
We hebben niet iets geleerd van bovengenoemde stappen. De uitslag was nl. niet onverwacht.
Wel zal wind weer meegenomen moeten worden in de routekaart om alle potentie voor duurzame opwek die Amsterdam heeft te benutten.

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 30 oktober 2018 11:39
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Staat van Duurzaam Amsterdam
Urgentie: Hoog

Heb even naar de vervolgplanning gekeken: graag uiterlijk morgen (woensdag 31 oktober) einde dag jullie bijdrage. Liever eerder.
Ik realiseer me dat het kort dag is, maar ik hoop dat het lukt. En alvast heel veel dank!

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Beleidsadviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 30 oktober 2018 09:20
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Staat van Duurzaam Amsterdam
Urgentie: Hoog

Dag allemaal,

De wethouder heeft naar de Staat van Duurzaam Amsterdam gekeken en wil het volgende eraan toegevoegd hebben:
1. wat hebben we geprobeerd maar heeft geen resultaten opgeleverd
2. wat hebben we geleerd en moet worden meegenomen met de ontwikkeling van de routekaart?

Bij 1 denk ik bv aan regelingen die niet /nauwelijks lopen, daar kunnen we in ieder geval van zeggen dat deze geëvalueerd worden.
Bij 2 misschien ervaring met win en de provincie?? Beperkte inzicht bij energieneutraal nieuwbouwprojecten die buiten de tenders vallen??

Graag jullie suggesties! As soon als possible.....

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsadviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 29 oktober 2018 18:03
Aan: [redacted]
Onderwerp: Staat van Duurzaam Amsterdam

Hoi [redacted]

In de Staf heeft de wethouder aangegeven tav de stukken over de Staat van Duurzaam Amsterdam:
- ze heeft de stukken gelezen;
- ziet er goed uit!;
- maar graag nog toevoegen:

. wat hebben we wel geprobeerd maar heeft geen resultaat opgeleverd? (Dit soort leerervaringen zou ze graag zien. Niet om negatief te zijn maar om lessen uit te trekken);
. wat hebben we geleerd wat we mee willen geven, of mee moeten nemen bij de ontwikkeling van de routekaart?

Als dit nog wordt toegevoegd dan kan het daarna via de bestuursmap aan de wethouder worden voorgelegd.

Groet [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 november 2018 14:54
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Graag snelle reactie!: Presentatie Routekaart Energietransitie B&W 30 oktober

Reactie op verhaal [redacted] zie rode tekst

T.a.v. 3: Elektriciteit: Tekst aanpassen. Term 'wind in haven' is verwarrend

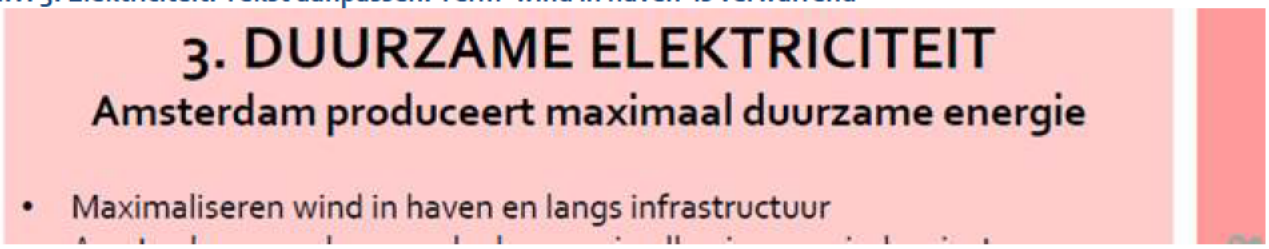

Aanpassen: 'Maximaliseren wind in haven' veranderen in 'maximaliseren wind op land'

T.a.v. Subdoelen voor deze collegeperiode: aanpassen

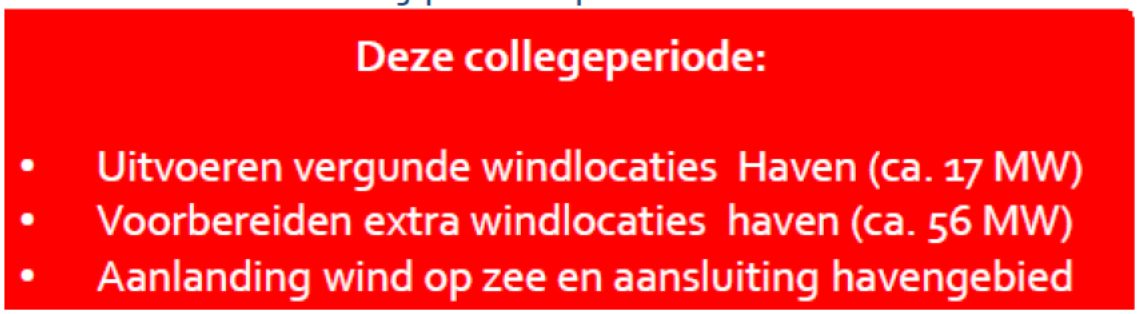

Vervangen eerste twee bullets door: Maximaliseren windlocaties op land in stad en regio.

- Term Haven verwarrend, want gaat ook over locaties buiten eigenlijke havengebied (NDSM in Noord b.v.)
  Om de cijfers te nuanceren: aanvraag NDSM ca. 15 MW (5 turbines a 3MW) afgewezen door provincie. Als gesteld wordt dat NDSM niet tot de haven behoort dan blijft er als korte termijn doelstelling (want liggen op de plank) dus voor de haven over 56-15 = 41MW. Dit zijn aanvragen van het havenbedrijf Amsterdam.

- Getallen zijn gebaseerd op een telling uit 2016 en niet meer 1 op 1 bruikbaar. Afgewezen aanvragen uit 2016 kunnen niet zomaar nu alsnog gehonoreerd worden. Voormalige geschikte locaties in het havengebied en overig NZKG hebben al andere invulling gekregen.
  Is dat zo? We hebben tot in 2017 geprocedeerd en in 2018 nog een kroonverzoek ingediend. In de tussentijd zouden de ruimtes dus al weer bestemd zijn voor iets anders? Geloof ik niks van.

- En regio toevoegen. We moeten/willen toch breder kijken dan alleen A'dam, in lijn met ontwikkeling Regionale Energie Transitie.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] (EZ)
Verzonden: dinsdag 6 november 2018 11:48
Aan: [redacted]
CC: [redacted] Directie- en managementadvisering EZ
Onderwerp: Graag snelle reactie!: Presentatie Routekaart Energietransitie B&W 30 oktober

Via [redacted] – na bespreking met de wethouder – een verzoek om te reageren op onderstaande vraag over de doelen en de sub-doelen die zijn geformuleerd in de routekaart Amsterdam Klimaatneutraal waarover wethouder Van Doorninck in het college een presentatie heeft gegeven:

De vraag aan de wethouders is te controleren of zij zich kunnen vinden in de doelen die zijn geformuleerd op hun eigen beleidsterrein. Als ze de doelen anders geformuleerd willen zien, andere doelen willen voorstellen, dan kan dat. Het advies is voor de toets op de doelen en subdoelen de eigen directies aan te spreken. Ook kan er voor vragen en ondersteuning een beroep gedaan worden op het programmateam Amsterdam klimaatneutraal.

Reactie graag als volgt: zo kort en concreet als mogelijk en vooral ook te richten op*: a) voorgestelde doel is..., b) voorgestelde wijziging hierop is/vervangende doelstelling is...., c) toelichting....*

Willen kijken naar de volgende onderwerpen **EZ: o.a. acquisitiebeleid, vestigingsbeleid en mn haven** en donderdag aan dma-reageren? Dan kunnen we vrijdag aanleveren. Het verzoek is onze reactie af te stemmen met de bestuursadviseurs. Laat even weten of dat ook is gebeurd.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 5 november 2018 16:36
Aan: [redacted] Directie- en managementadvisering EZ; [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Presentatie Routekaart Energietransitie B&W 30 oktober

Collega's,

Vanmorgen besproken met wethouder Kock. Zie kortheidshalve de informatie hieronder en de bijlagen. Verzoek is om op de uitspraken/voorgestelde (sub)doelen die specifiek op de portefeuilles van Kock betrekking hebben te reageren. Vanuit positieve grondhouding, wel met realisme. Enige ambitie is goed, tegelijk wel mogelijkheid tot succes vieren in deze coalitieperiode =). In de bijlagen gaat het om (sub)doelen m.b.t.:

- **EZ: o.a. acquisitiebeleid, vestigingsbeleid en mn haven**
- Deelnemingen
- DMC: Klimaatbegroting

Afspraak is dat de wethouder uiterlijk 15 november reageert. Mijn voorstel is dat jullie uiterlijk vrijdag om 13.00 mij de reactie sturen (afgestemd ook met betrokken bestuursadviseur), als dit niet haalbaar is dan gaarne zsm bericht. Ik kan dan eea bundelen en voorleggen aan de wethouder (die vanaf zondag t/m woe in Barcelona is). Als er vragen zijn over achtergronden stel ik voor dat jullie zelf rechtstreeks contact opnemen met team Klimaatneutraal.

Mijn verzoek is om de reactie zo kort en concreet als mogelijk te houden en vooral ook te richten op: a) voorgestelde doel is..., b) voorgestelde wijziging hierop is/vervangende doelstelling is...., c) toelichting....

Alvast dank!

Nadere toelichting van [redacted] (accounthouder Van Doorninck)

Wethouder Van Doorninck heeft een toelichting gegeven in B&W over de plannen voor een klimaatneutrale stad en de uitwerking van de routekaart voor de energietransitie. Hierbij stuur ik jullie de presentatie toe.
In de presentatie zitten voorstellen voor richtinggevende uitspraken voor alle leden van het college. Wethouder Van Doorninck heeft aan allen gevraagd zicht over deze uitspraken te buigen. Daarbij is de toezegging gedaan dat het team klimaatneutraal volgende week contact op zal nemen met de politiek assistenten om te inventariseren of er behoefte is aan inhoudelijke ondersteuning.
Het uitwerken en vaststellen van de routekaart Amsterdam Klimaatneutraal kent een drietal stappen. In de eerste stap gaat het vooral om het bepalen van de doelen en ambities. Op basis van het coalitieakkoord zijn er doelen en subdoelen geformuleerd op de verschillende beleidsterreinen. De vraag aan de wethouders is te controleren of zij zich kunnen vinden in de doelen die zijn geformuleerd op hun eigen beleidsterrein. Als ze de doelen anders geformuleerd willen zien, andere doelen willen voorstellen, dan kan dat. Het advies is voor de toets op de doelen en subdoelen de eigen directies aan te spreken. Ook kan er voor vragen en ondersteuning een beroep gedaan worden op het programmateam Amsterdam klimaatneutraal. De afspraak is dat de wethouders uiterlijk 15 november hun reacties op de doelen en subdoelen geven.
De vraag is dus niet of wethouders op hun eigen beleidsterrein nu met plannen komen om de doelstellingen in te vullen. De nadere uitwerking van maatregelen, het hoe, vindt in een later stadium plaats. Daarbij zullen alle relevantie directies en portefeuillehouders betrokken worden.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Senior Bestuursadviseur
Directie bestuursadvisering en Strategie

Gemeente
Amsterdam

Monitor
Staat van Duurzaam Amsterdam
juni 2018

Inhoud

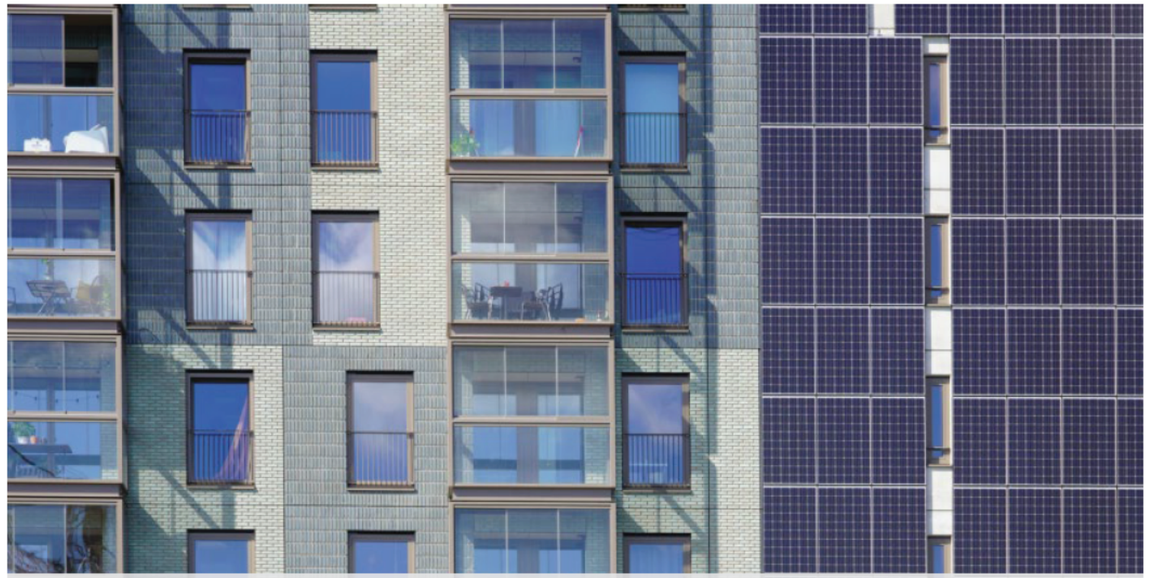

Woontoren in het Amstelkwartier op grote schaal voorzien van zonnepanelen. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Oplaadpunt voor elektrische auto's. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Inleiding	3
Duurzame Energie	4
Schone Lucht	9
Circulaire Economie	12
Klimaatbestendige Stad	14
Gemeente Duurzaam	16
Slimmer omgaan met regels	18
Investeringsruimte bieden aan projecten in de stad	19
Lessen voor de Routekaart	20

Foto omslag: Zonnepanelen op hoteldak Stadionplein. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Inleiding

De monitor *Staat van Duurzaam Amsterdam juni 2018* rapporteert over de uitvoering van de *Agenda Duurzaam Amsterdam* (op 11 maart 2015 door de gemeenteraad vastgesteld). De *Staat van Duurzaam Amsterdam* gaat in op de vijf transitiepaden van de Agenda: duurzame energie, schone lucht, circulaire economie, klimaatbestendige stad en gemeente duurzaam. Per thema rapporteren we over de resultaten en de voortgang van de activiteiten die zijn ondernomen. Behalve deze vijf thema's gaan we ook in op wat de gemeente heeft gedaan om belemmerende regels aan te passen (Slim omgaan met regels). Ten slotte rapporteren we over de financiële instrumenten die we inzetten om investeringen in duurzaamheid te stimuleren en over de resultaten die we daarmee hebben behaald.

De *Staat van Duurzaam Amsterdam* wordt afgesloten met Lessen voor de Routekaart. Voorliggende *Staat van Duurzaam Amsterdam* is de laatste monitor van de Agenda. In het coalitieakkoord *Een nieuwe lente en een nieuw geluid* is aangekondigd dat een *Routekaart* wordt ontwikkeld die de trendbreuk ten aanzien van de CO2 reductie en aardgasvrij moet bewerkstelligen. In bijna 4 jaar van uitvoering, zijn lessen te leren die van belang zijn voor de ontwikkeling van de *Routekaart* en de daarbij te ontwikkelen monitormethodiek.

Wat is er de afgelopen periode bereikt?

Duurzame energie

De totale productie van duurzame energie in Amsterdam is gestegen met 3%. Ondanks de sterke groei van de stad, het aantal inwoners steeg met meer dan 10.000, is de productie per inwoner ook gestegen (2% meer dan in 2016). Het energieverbruik per inwoner daalde met 2%. Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties investeren in projecten die bijdragen aan energiebesparing en duurzame opwek in de stad.
Via de rijkssubsidie Stimulering Duurzame Energie (SDE) is voor 150 megawatt aan zonne-energieprojecten aangevraagd en in voorbereiding. In vijftien wijken wordt gewerkt aan initiatieven om de buurten aardgasvrij te maken. De woningcorporaties hebben ruim 11.000 woningen verbeterd en daarbij 26.800 labelstappen gemaakt. Van nagenoeg alle grote nieuwbouwprojecten die via een tender in de markt zijn gezet, zijn de plannen bijna energieneutraal of beter.

Schone lucht

De lucht wordt geleidelijk schoner. Ondanks dat de gemeten NO2 concentratie niet is afgenomen, laat de langere termijntrend van de gemiddelde concentratie NO2 een geleidelijke verbetering van de luchtkwaliteit zien. De gemeten roet concentratie is in 2017 lager dan in 2016. Er zijn nog wel zes knelpunten waar de NO2 te hoog is.
Amsterdam kent inmiddels milieuzones voor vrachtverkeer, bestelwagens en sinds januari 2018 voor snor- en bromfietsen, taxi's en touringcars.
Amsterdam stimuleert, faciliteert en reguleert elektrisch rijden. Het gebruik van de elektrische oplaadpunten in de stad, en daarmee het aantal schone uitstootvrije kilometers (meer dan 37 miljoen in 2017), is fors gestegen.

Circulaire economie

De aanpak van 'denken en doen' was succesvol. Dit blijkt uit de evaluatie van zo'n 70 projecten die door diverse partijen in de afgelopen periode zijn uitgevoerd. Hiermee is bewijskracht geleverd dat een circulaire economie realistisch en rendabel is. Met behulp van de nieuw ontwikkelde *Routekaart Circulaire Gronduitgifte* zijn drie circulaire tenders voor gronduitgifte gegund. Een actieve koplopergroep 'Circulaire Hotels' verkent wat de hotelbranche kan bijdragen aan de circulaire economie in Amsterdam en hebben zelf maatregelen in hun eigen bedrijfsvoering genomen.
We maken het bewoners makkelijker om afval te scheiden door steeds meer zogenaamde waardecontainers te plaatsen. Van het huishoudelijk afval is 27% gescheiden via bron- en nascheiding. De nascheidingsinstallatie van het AEB is geopend en draait op proef.

Klimaatbestendige stad

Rainproof is in 2017 opgenomen in verschillend gemeentelijk beleid en handboeken zoals het beleidskader voor de openbare ruimte (Puccini), het PLABERUM en de gemeentelijke menukaart voor onderwijshuisvesting. Voor bestaande gebieden zoals nieuwe gebiedsontwikkelingen worden oplossingskaarten ontwikkeld, met als doel een samenhangend rainproof ontwerp mogelijk te maken voor een hele buurt. Met de *Agenda Groen* stimuleren we het vergroenen en regenbestendig maken van de openbare ruimte en de daken in Amsterdam. Zo is de hoeveelheid groene daken in de periode 2015 - juni 2018 toegenomen met circa 70.000 m².

Gemeente duurzaam

De uitstoot van CO2 is met 22.842 ton per jaar terug gedrongen sinds 2012. Dit is onder andere het resultaat van de overgang van 50 decentrale datacenters naar 2 centrale energiezuinige datacenters en ledverlichting in openbare ruimte (30.000) en tunnels. Het papierverbruik is met 25% teruggebracht en er zijn veel zonneprojecten op gemeentelijk (sport)vastgoed en metrostations in voorbereiding. Vanaf 1 januari is alle stroom die de gemeente afneemt, afkomstig van Nederlandse duurzame bronnen.

Slim omgaan met regels en bieden van investeringsruimte

De gemeente helpt partijen met duurzame initiatieven door belemmerende regels aan te pakken en aan te kaarten. Zo zijn vergunningen voor zonnepanelen vrijgesteld van leges en geldt een RVV ontheffing bij elektrisch rijden. Vrijstelling van leges voor emissievrij verhuizen en duurzaam verbouwen zijn in voorbereiding. In Amsterdam gaat naar verwachting vanaf eind dit jaar een aangescherpte EPC gelden.
Iedereen die wil investeren in duurzaamheid van de stad, kan bij de gemeente terecht. Het duurzaamheidsfonds, de Amsterdamse energielening en diverse subsidieregelingen, stellen partijen in staat om te investeren in duurzame maatregelen. In 2017 is via het duurzaamheidsfonds, de energielening en het Amsterdams Klimaat en Energiefonds €20,8 miljoen uitgeleend voor duurzame investeringen in de stad. Er is in totaal €2,4 miljoen subsidie verstrekt voor onder andere groene daken en gevels, elektrische voertuigen en duurzame initiatieven.

Duurzame Energie

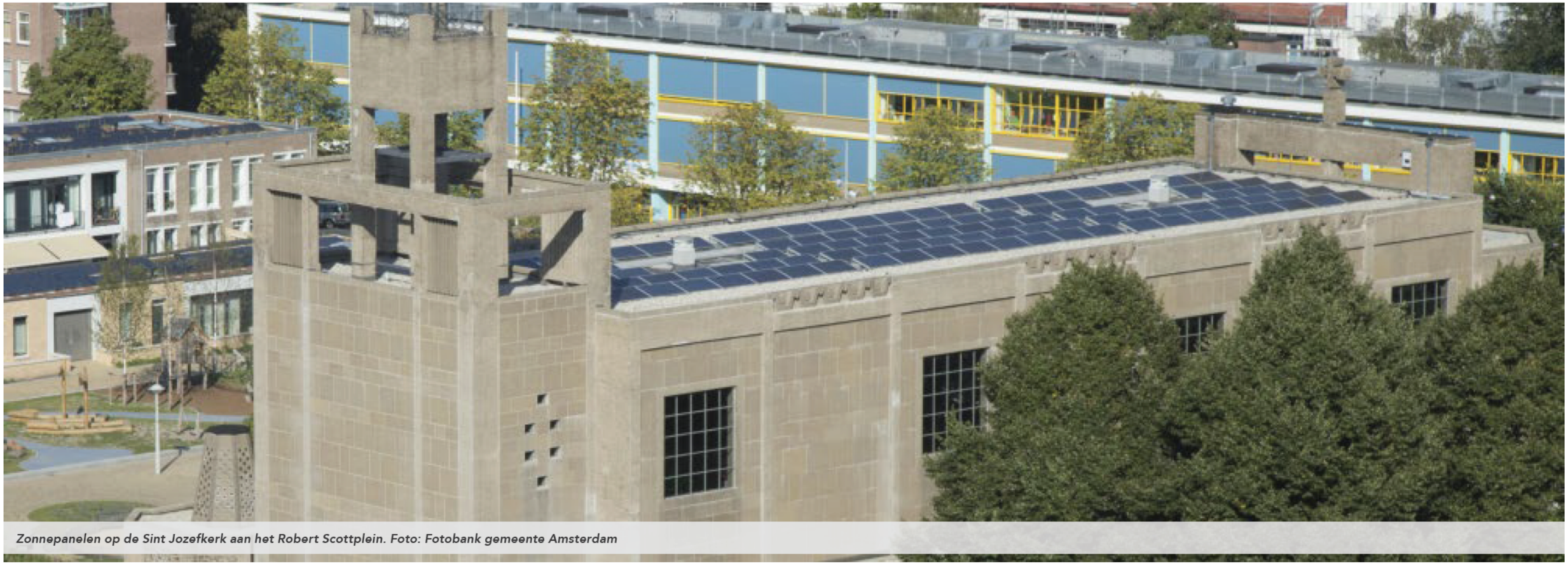

Zonnepanelen op de Sint Jozefkerk aan het Robert Scottplein. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Doelstelling	Resultaat 2017
In 2020 20% meer duurzame energie per inwoner dan in 2013.	Index jaarlijkse duurzame energieproductie per inwoner ten opzichte van 2013:

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
93	95	98	100	101	100	99	101

De totale productie van duurzame energie in de stad neemt toe: 2.853 TJ in 2017, 3% meer dan in 2016. Per inwoner is de duurzame energieproductie met 2% gestegen.

In 2020 20% minder energieverbruik per inwoner dan in 2013.

Index energieverbruik per inwoner ten opzichte van 2013:

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
107	105	102	100	95	93	92	90

Het totale energiegebruik in de stad neemt af: 46.581 TJ, 0,5% minder dan in 2016. De stad groeide in dezelfde periode met 10.200 inwoners.

Duurzame Energie

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
1.	Mogelijk maken van versnelling aardgasvrije stad. In 2018 100.000 aardgasvrije (weq) en 125.000 in 2020.	De cijfers: aantal woningequivalenten aardgasvrij: **2010** 52.300 · **2011** 55.200 · **2012** 58.000 · **2013** 62.000 · **2014** 66.600 · **2015** 72.500 · **2016** 77.700 · **2017** 84.700 In 2017 is samen met partners in de stad gestart met een intensieve aanpak die er toe leidt dat in 2050 alle Amsterdamse woningen en bedrijven aardgasvrij zijn. Met het coalitieakkoord *Een nieuwe lente en een nieuw geluid* is dit streven versneld naar 2040. ▪ De woningcorporaties, aangesloten bij de City Deal, hebben meer dan 10.000 woningen in het vizier om aardgasvrij te maken. ▪ Amsterdam heeft op het gebied van aardgasvrij actief gelobbyd bij het Rijk, onder andere bij de Warmtetafel waarin overheden en bedrijfsleven zijn vertegenwoordigd. Speerpunt van deze lobby was dat het Rijk meer bevoegdheden geeft aan gemeenten en middelen beschikbaar stelt die daarbij horen, zoals sturingsinstrumenten en financiële middelen. Diverse punten die Amsterdam onder de aandacht bracht, zijn opgenomen in het nieuwe regeerakkoord. ▪ De gemeente heeft een subsidieaanvraag ingediend bij het Rijk voor het programma Aardgasvrije Wijken. Met de Van der Pekbuurt als zogenaamde proeftuin wil de gemeente bijdragen aan het stimuleren van kennis over het succesvol aardgasvrij maken van woonwijken. ▪ In 15 wijken wordt gewerkt aan initiatieven om de buurt aardgasvrij te maken. De meeste buurten zijn in de eerste fase (initiatief/verkenning) van de gebiedsgerichte aanpak. Waar mogelijk wordt hierbij aangehaakt bij de ontwikkelbuurtenaanpak. Bewonersparticipatie in onder andere de Van Der Pekbuurt, Banne en Watergraafsmeer is gestart. ▪ De subsidieregeling Amsterdam aardgasvrij is sinds september 2017 beschikbaar en op 24 juli 2018 ook toegankelijk gemaakt voor huurders en maatschappelijke instellingen. Medio 2018 zijn rond de 300 aanvragen voor subsidie gedaan. Door de regeling zijn tot nu meer dan 50 huizen van het gas af en zijn meer dan 400 woningen doende van het gas af te gaan. ▪ In West en Oost zijn goed bezochte algemene informatieavonden gehouden over Amsterdam aardgasvrij. Daarnaast is er een bewustwordingscampagne uitgevoerd. In meerdere flights worden naast advertenties in abri's en traditionele media, ook op social media filmpjes met Amsterdammers ingezet.
2.	Bijdrage aan toename van zonne-energie in Amsterdam naar 160 megawatt (MW) in 2020.	De cijfers in megawatt (MW): **2010** 2,5 · **2011** 3,1 · **2012** 4,2 · **2013** 8,7 · **2014** 12,3 · **2015** 16,3 · **2016** 24 · **2017** 30 * Vóór 2016 werd een andere methodiek gebruikt om het geïnstalleerde vermogen te bepalen. Eind 2017 ligt er voor circa 30 megawatt (MW) aan zonnepanelen op de Amsterdamse daken. Dit zijn circa 120.000 zonnepanelen, die stroom leveren voor 15.000 Amsterdamse huishoudens. In Amsterdam worden de meeste SDE subsidies voor zonprojecten aangevraagd: medio 2018 zit er voor 150 MW aan projecten in de pijplijn. Als uitvoering van het programma *Schaalsprong zon* zijn afspraken gemaakt en instrumenten ter ondersteuning ontwikkeld. Enkele acties: ▪ Ondersteuning van de Zoncoalitie. In 2017 is voor meer dan 11 MW aan SDE subsidies aangevraagd door de Zoncoalitie voor Amsterdamse dakeigenaren. ▪ Subsidie Ondersteuning Amsterdamse zoncoöperaties heeft geleid tot toename van het aantal coöperatieve projecten. Veel projecten zijn nog in uitvoering. ▪ De regeling Dak voor de stad (waarmee eigenaren worden opgeroepen hun dak ter beschikking te stellen aan coöperaties) is per 1 augustus 2017 in werking. ▪ Subsidieregeling voor zon op maatschappelijk vastgoed en voor het versnellen van grote zonprojecten zijn per eind 2017 in werking. ▪ Er is besloten tot oprichting van een programmabureau zon om de Amsterdamse Federatie voor Woningbouwcorporaties en afzonderlijke corporaties te ondersteunen bij het opschalen van zonprojecten. Het doel is 80 MW op daken van corporatiebezit. ▪ Schoolbesturen in Nieuw-West worden ondersteund in hun plan gezamenlijk zon op 18 PO en VO scholen te realiseren. Er is een aanbesteding gestart voor een totaal vermogen van 1,6 MW. ▪ Met Rijkswaterstaat worden 12 potentiele locaties voor zonneweides langs de A10 oost en noord, de A5 (de westrandweg) en in oksels van knooppunten en afritten onderzocht.

Duurzame Energie

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
3.	Mogelijk maken van minimaal 18 megawatt (MW) extra windenergie in 2020.	De cijfers in megawatt (MW): **2016** | **2017** 67 | 67 Sinds 2010 is er geen toename van windenergie. Er liggen twee plannen (vergund) voor bijna 17 MW. Deze worden niet eerder dan in 2019-2020 gerealiseerd. ▪ In mei 2016 hebben marktpartijen zeven vergunningaanvragen ingediend bij de provincie, samen goed voor circa 72,5 MW windenergie. Vijf aanvragen zijn afgewezen, twee vergund. ▪ De gemeente heeft beroep aangetekend tegen de afgewezen aanvragen, de Raad van State heeft de gemeente in het ongelijk gesteld. ▪ De twee vergunde aanvragen hebben een vermogen van circa netto 16,8 MW. Plaatsing van de windmolens en het uiteindelijk opgestelde vermogen is afhankelijk van een aantal factoren, zoals de discussie over de aanvliegroute van de helihaven bij de Nieuwe Hemweg. De vergunde turbines worden op zijn vroegst in 2019-2020 geïnstalleerd.
4.	Verduurzamen bestaande woningvoorraad, bijdragen aan afspraken SER Energie akkoord.	Om de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad te stimuleren worden diverse activiteiten uitgevoerd met het volgende resultaat: ▪ In de Samenwerkingsafspraken met de corporaties is afgesproken dat zij jaarlijks 10.000 labelstappen realiseren. In 2017 zijn 26.835 labelstappen gemaakt en 11.162 woningen verbeterd. De cijfers (labelstappen per jaar): **2011** | **2012** | **2013** | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** 5.077 | 5.092 | 6.794 | 12.258 | 6.394 | 14.020 | 26.835 ▪ Sinds 2016 hebben 725 Verenigingen van eigenaren (24.450 woningen) energieadvies en ondersteuning gekregen bij het verduurzamen van het wooncomplex . Van de geadviseerde VvE's is bij minimaal 10 % maatregelen genomen. Veel VvE's zitten nog in het besluitvormingsproces. Bij veel VvE's duurt het meerdere jaren om tot daadwerkelijke realisatie over te gaan. Ook 85 woningeigenaren van grondgebonden woningen zijn geadviseerd over energiebesparing en het aardgasvrij maken van de woning. ▪ Eind 2017 is gestart met een gebiedsgerichte aanpak voor kleine VvE's. VvE's worden via bijeenkomsten in de wijk en via het Regionaal Energieloket geïnformeerd en geadviseerd. Hierbij is contact met 100 VvE's, er zijn op basis hiervan 13 offertes aangevraagd voor energiebesparende maatregelen of aanvullend advies. ▪ Drie grotere VvE's worden begeleid bij het realiseren van een postcoderoosproject, 13 VvE's overwegen ook in dit traject te stappen. ▪ 30 woningen worden met behulp van de subsidieregeling Amsterdam aardgasvrij Nul op de Meter (NOM) gemaakt. ▪ In 2017 hebben circa 3.700 huishoudens een energiebesparingsadvies op maat ontvangen. Dit gebeurde door vrijwillige energiecoaches, via het samenwerkingsproject Step2Save waarbij tevens langdurige werkzoekenden worden opgeleid en via Vroeg Eropaf, waarbij de maatschappelijke dienstverlening energieadviezen verstrekken. ▪ Stichting !WOON ondersteunt bewonersgroepen actief bij energiebesparing in hun wooncomplex. In de periode tot half 2018 zijn in totaal 59 projecten begeleid, met in totaal circa 4.300 woningen. 6 projecten zijn afgerond (werkzaamheden uitgevoerd), 7 projecten met positieve besluitvorming (werkzaamheden moeten nog uitgevoerd), 11 projecten zijn gestaakt en de overige in juridische procedure om maatregelen af te dwingen of in andere fase van begeleiding. ▪ 416 Woningeigenaren, waaronder 4 VvE's, maakten gebruik van de Amsterdamse energielening. In totaal is voor ruim 2 miljoen geleend en investeerde men bijna 4 miljoen in duurzame maatregelen. De meest voorkomende maatregel waarvoor wordt geleend zijn zonnepanelen, gevold door HR++ glas. Dit leidt naar schatting tot een reductie van 1.200 ton CO2 per jaar. Huurders kunnen sinds juli 2018 ook van de energielening gebruik maken. ▪ Het regionale energieloket is het (digitale) loket waar eigenaar bewoners terecht kunnen voor informatie en (technisch) advies over het verduurzamen van de woning. Het loket had in 2017 ruim 15.000 unieke Amsterdamse bezoekers en in de eerste helft van 2018 meer dan 21.600.

Duurzame Energie

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
5.	Uitvoeren afspraken SER Energie akkoord: hogere prioriteit voor energiebesparing bij bedrijven. In 2018 voldoen alle grootverbruikers energie aan de Wet Milieubeheer of hebben hierover afspraken gemaakt met het bevoegd gezag.	Resultaat 2017: met 68% van de grootverbruikers zijn afspraken gemaakt over energiebesparing of ze hebben maatregelen uitgevoerd. Voor middelgrootverbruikers is dat 45%. Het aantal grootgebruikers fluctueert en groeit naar verwachting in 2018 naar 1090.

	Grootgebruikers energie	Middelgrootgebruikers energie
Afspraken energiebesparing	584	166
Maatregelen uitgevoerd	110	88
Besparing nog niet vastgesteld	319	304
N.v.t.	7	13
Totaal aantal	**1020**	**571**

De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) controleert, handhaaft en maakt afspraken met bedrijven in het kader van de Wet milieubeheer namens de gemeente.

- Het milieuthema energiebesparing is een standaard onderdeel bij integrale controles van middelgrote gebruikers van energie.
- Bij de uitvoering van milieuregelgeving wijst OD NZKG bedrijven op de mogelijkheden tot zelfregulering (deelname aan een keurmerk) als alternatief voor regulering (vergunningverlening, toezicht en handhaving).
- 958 inrichtingen in Amsterdam vallen onder de EED (Energy Efficiëncy Directive, Europese regelgeving rondom energieverbruik gebouwen en vervoersmanagement). Voor 390 inrichtingen is hieraan invulling gegeven. Voor 459 inrichtingen wordt gewerkt aan de audit

Daarnaast wordt met diverse sectoren samengewerkt en afspraken gemaakt over energie, maar ook over andere duurzaamheidsthema's zoals terugwinnen van grondstoffen.

- Evenementenorganisaties: vanaf 2020 wil Amsterdam alleen nog duurzame evenementen hosten. Op 1 maart 2018 is de *Richtlijn Duurzaamheid Evenementen* van kracht, waarin de route naar 2020 is vastgelegd. Alle organisatoren moeten voldoen aan duurzaamheidscriteria om voor een vergunning in aanmerking te komen. De gemeente biedt organisatoren een gratis energiescan en er wordt gewerkt aan de uitrol van nieuwe stroom- en watertaps op veelgebruikte evenementenlocaties. In 2018 en 2019 worden organisatoren gestimuleerd om een keurmerk te halen, waarbij een certificaat hen vrijstelt van duurzaamheid voor de aanvraag van een vergunning.
- Cultuurinstellingen: meer dan 20 cultuurinstellingen werken aan een verduurzamingstraject. Zij hebben een scan gehad gekoppeld aan een concreet uitvoeringsadvies. Met behulp van subsidies en leningen van het Duurzaamheidsfonds zijn al veel duurzame maatregelen doorgevoerd. Negen organisaties zijn BREEAM-In-use gecertificeerd (4 zullen in 2018 nog volgen). Er is in de afgelopen 6 jaar een CO2 reductie van tussen de 5-20% bereikt in deze sector. Dankzij de subsidie duurzame initiatieven zijn onderzoeken uitgevoerd voor samenwerkingsprojecten op gebied van zonne-energie (cultuurroos), warmte-koude uitwisseling (Museumplein) en afval (Zero Waste Expeditie Leidseplein).
- Hotels: oprichting en ondersteuning van de koplopersgroep Circulaire Hotels. Zie verder onder Circulaire economie.
- Vanaf 1 jun1 2016 zijn 164 adviezen gegeven aan bedrijven en andere organisaties over besparing en duurzame opwek. Van de deelnemers hebben 45 organisaties maatregelen uitgevoerd om hun energieverbruik significant te reduceren en hebben circa € 0,7 miljoen geinvesteerd in energiezuinige maatregelen.

6.	111 Bestaande scholen PO/VO/(V)SO gezond en energie-efficiënt maken. Nieuwe scholen volgens de norm 'Frisse scholen B'.	Via het programma *Gezonde Schoolgebouwen Amsterdam* zijn 62 scholen aangepakt. In 2018 worden 24 gebouwen aangepakt en opgeleverd en 7 voorbereid (uitvoering 2019). ▪ Het programma *Gezonde Schoolgebouwen Amsterdam* (2015-2018) wordt uitgevoerd. Onderdeel is een energiescan voor alle scholen die deelnemen. ▪ Er worden voorbereidingen getroffen voor een mogelijk vervolgprogramma in de periode 2020-2022, zodat ook alle resterende VO-scholen voldoen aan de uitgangspunten voor een goed binnenklimaat. ▪ Om Frisse scholen, ambitieniveau B (goed) mogelijk te maken, is in 2017 is een nieuwe normvergoeding vastgesteld voor nieuwe schoolgebouwen.

Duurzame Energie

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
7.	Verduurzamen sportaccommodaties. In 2015 is tenminste 25% van buitensportverenigingen verduurzaamd.	50% van de verenigingen heeft maatregelen getroffen. ▪ In 2017 hebben 15 verenigingen duurzaamheidsmaatregelen getroffen. In totaal hebben 56 verenigingen met een eigen clubhuis (van de 111) meer dan 1,5 miljoen geïnvesteerd in duurzame maatregelen. Hiermee wordt jaarlijks 405 ton CO2 gereduceerd. ▪ In 2017 is gestart met de voorbereiding van zonnepanelen op 11 sportpanden. In 2018 zullen de eerste panden zonnepanelen krijgen. In totaal gaat het om meer dan 1 MW.
8.	Nieuwbouw - woningen en utiliteit - in 2020 energieneutraal ontwikkelen. Tot 2020 75% nieuwbouwportfolio energieneutraal bouwen. Houthavens, Buiksloterham en nieuwe gebieden worden speciale duurzaamheidsgebieden.	Op basis van de 6 grote tenders die in 2017 zijn gegund (circa 1200 woningen en 9.000 m² bvo overig programma) is het beeld dat nagenoeg alle tenders een energieprestatiecoëfficiënt (EPC) van 0,15 of lager (bijna energieneutraal) heeft. Eén tender had zelfs een EPC lager dan 0. De helft van de tenders zijn bovendien BREEAM Outstanding (score van meer dan 85% op duurzaamheid breed). Op 1 juli 2018 is de aansluitplicht op aardgas voor nieuwbouw komen te vervallen. ▪ Via de gemeentelijke tenders worden ontwikkelaars uitgedaagd om duurzaamheid en een ambitieuze EPC in de plannen mee te nemen. De volgende projecten illustreren dit: - Houthaven meerdere projecten o.a. The Future, een energieleverend appartementencomplex met een EPC van -1,4. - Hamerstraatkwartier, Nova Zembla Lofts met een EPC van 0. - Zeeburgereiland, De Brouwerij met een EPC van 0,06. - Delflandpleinbuurt, Woudt met een EPC van 0,06. - Steigereiland, Kaap van Brolan met een EPC van o,1. ▪ Voor diverse nieuwbouw- en transformatiegebieden in Amsterdam is in 2017/2018 een duurzaamheidsambitie vastgesteld. Enkele voorbeelden: - Stedenbouwkundig plan Sluisbuurt voor ca. 5.500 woningen en max 100.000 m² bvo niet-wonen zet in op een Ondergronds Afval Transport (OAT) en heeft extra ambities op het vlak van regenbestendigheid en voor flexibel en aanpasbaar bouwen. - Investeringsbesluit Elzenhagen Zuid voor 1.800 woningen zet in op een duurzame gebiedsontwikkeling met specifieke aandacht voor rainproof, natuur en ecologie. - Projectbesluit Hamerkwartier voor 6.700 woningen en 270.000 m² bvo aan werken zet in op een gezonde wijk met aandacht voor groen, water, sport, mobiliteit en gezonde bouwmaterialen. 90% van de woning- en utiliteitsbouw wordt Zeer Energie Neutraal en 10% van de woning- en utiliteitsbouw wordt Bijna Energie Neutraal.
9.	Rapporteren over CO2-uitstoot op Amsterdams grondgebied.	Index CO2-uitstoot per inwoner: | 1990	2013	2014	2015	2016	2017
---	---	---	---	---	---
100	115	112	114	107	106	 De totale CO2 uitstoot op Amsterdams grondgebied daalt sinds 2015. Ondanks dat de stad groeit, daalt ook de CO2 uitstoot per inwoner.

Zonnepanelen op woning Nieuwendammerdijk. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Buitenunit warmtepomp. Foto: Cinar Kutlu

Schone Lucht

Doelstelling

De lucht in Amsterdam wordt gezond, met zo min mogelijk stikstofdioxide, fijnstof en roet.

- De concentratie stikstof-dioxide (NO2) is in 2025 maximaal 30 microgram/m3 op de zwaarst belaste locaties. Het percentage is in 2025 35 procent lager dan in 2015.

- In 2018 wordt overal in Amsterdam voldaan aan de norm voor NO2.

- De hoogst gemeten concentratie roet is in 2025 30 procent lager dan in 2013.

Resultaat 2017

De lucht in Amsterdam wordt schoner. Sinds een aantal jaren kent de stad geen enkele wettelijke overschrijdingslocatie fijnstof (PM10) meer. Er zijn nog wel een aantal locaties met te hoge jaargemiddelde concentraties NO2.

De in 2017 gemeten NO2 concentraties zijn gemiddeld genomen gelijk aan de concentraties die in 2016 werden gemeten. Anders dan in 2016, toen de concentraties ook ongeveer gelijk waren als in voorgaande jaren, komt dat niet door de weersomstandigheden. Ook elders in Nederland en in België zijn de NO2 concentraties in 2017 ongeveer gelijk gebleven. Een mogelijke verklaring is de toename van uitstoot ten gevolge van de sterke economische groei in 2017. Over een langere periode is er gemiddeld nog steeds sprake van een afnemende trend in de NO2 concentraties. De figuur toont de gemiddelde NO2 concentratie langs drukke wegvakken waar de GGD al sinds 2008 meet. De rode lijn geeft de 30 microgram/m3 (doel voor 2025) weer. Op de achtergrondlocaties is, met lagere waarden, dezelfde trend zichtbaar.

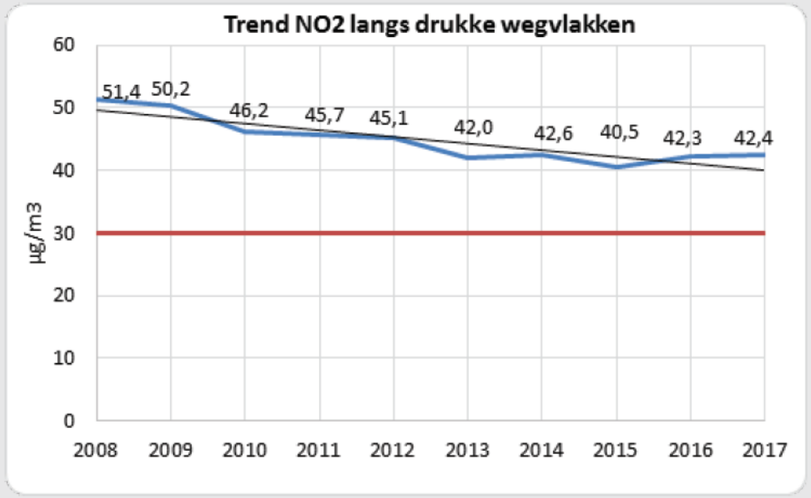

Bijna alle wegen in Amsterdam voldoen aan de norm voor NO2, er zijn nog 6 wettelijke knelpuntstraten: Stadhouderskade Oost, Amsteldijk Prins Hendrikkade, J.D. Meijerplein, Weesperstraat en de Zuidelijke IJtunnelmond. De jaarlijkse (landelijke) Monitoringsrapportages van het RIVM laten een dalende trend van de gemiddelde concentratie NO2 zien. Ondanks de toename van het aantal straten met knelpunten in 2016 is er geen sprake van een trendbreuk in de Monitoringsrapportage 2017 (over het jaar 2016). Dat wil zeggen dat de langere termijn trend nog steeds een geleidelijke verbetering van de luchtkwaliteit laat zien. De RIVM cijfers over 2017 worden eind 2018 bekend gemaakt.

Het aantal knelpuntstraten (bron Monitoringsrapportage RIVM):

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
36	21	16	10	9	4	6

Black Carbon (roet) wordt sinds 2012 gemeten. De meetreeks van 6 jaar is te kort voor een betrouwbare trendanalyse. De roetconcentraties op straatstations waren in 2017 wel lager dan in 2016. Deze afname in roetconcentratie zou verklaard kunnen worden door het toenemende aandeel van met roetfilter uitgeruste dieselvoertuigen in het Nederlandse wagenpark. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat de verschoning van het wagenpark in Amsterdam al in 2017 is ingezet en tot resultaat leidde.

Concentratie roet (µg/m3) per jaar:

2012	2013	2014	2015	2016	2017
2,01	1,58	1,65	1,61	1,62	1,43

Schone Lucht

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
1.	Schone Lucht voor Amsterdam: Op weg naar een uitstootvrij 2025.	Het pakket *Schone Lucht voor Amsterdam, op weg naar een uitstootvrij 2025* (vastgesteld raad, juni 2016) is in uitvoering. ▪ Milieuzone snor- en bromfietsen, taxi's en touringcars is per 1 januari 2018 in werking getreden. Het aantal unieke overtreders daalt vanaf het moment dat er wordt gehandhaafd (mei 2018). De milieuzone bestelauto's is al per 1 januari 2017 in werking. Medio 2018 zijn er gemiddeld 270 overtreders per maand. ▪ De maatregel 'schoner parkeren' (leeftijdseisen aan nieuwe parkeervergunning) is opgenomen in de parkeerverordening en op 1 april 2017 ingegaan. ▪ De stadsbrede parkeervergunning voor elektrische auto's is verlengd tot eind 2018. Een aanvraag voor een parkeervergunning voor een elektrisch voertuig komt bovenaan de wachtlijst te staan, waardoor een lange wachttijd wordt vermeden. ▪ Het Convenant Taxi is in uitvoering. Hierin zijn verschoningsmaatregelen afgesproken. Sinds januari 2018 is de taxistandplaats op Amsterdam CS alleen nog toegankelijk voor schone taxi's: uitstootvrije taxi's en taxi's op groengas. Daarbij hebben uitstootvrije taxi's voorrang op groengas taxi's. Ook de taxistandplaats Leidseplein is alleen nog toegankelijk voor schone taxi's. ▪ De *Uitvoeringsagenda Stedelijke Logistiek Amsterdam* (16 maart 2017 vastgesteld door de gemeenteraad) is in uitvoering. Hierin heeft duurzame logistiek een prominente plek gekregen. De gemeente faciliteert cargohubs, er zijn vijf cargohubs gerealiseerd. Voor uitstootvrije bestel- en vrachtauto's is sinds maart 2017 een speciale e-RVV ontheffing mogelijk. ▪ Het Convenant GVB is in uitvoering. Eind 2017 is de keuze gemaakt voor OC-snellaadtechnologie (Opportunity Charging) voor de eerste tranche Zero Emissie bussen. Begin 2018 is GVB de aanbesteding gestart voor 28-33 elektrische OC-bussen ter vervanging van de oudste 28 dieselbussen. Deze bussen rijden vanaf 2020. In dit convenant zijn ook afspraken gemaakt over het verschonen van de vloot IJveren. Doel is om de veren, die nu op diesel varen, op schonere energiebronnen te laten varen. Onderzoek laat zien dat elektrische (plug-in) schepen de beste oplossing zijn.
2.	Amsterdam Elektrisch: Amsterdam blijft koploper elektrisch vervoer.	Amsterdam wordt nog steeds gezien als koploper. We streven naar een groter aantal elektrische personen- en zakelijke voertuigen (met name de doelgroepen taxi, bestel en vracht). Maar ook naar elektrisch openbaar vervoer en varen. Voor de Amsterdamse aanpak op gebied van elektrisch vervoer en laadinfrastructuur blijft veel interesse vanuit binnen- en buitenland. ▪ De publieke oplaadinfrastructuur is en wordt uitgebreid en klaar gemaakt voor opschaling. De cijfers:

	2015	2016	2017
oplaadpunten (stand december)	1823	2118	2400
unieke gebruikers per jaar	26.279	28.892	35.568
laadsessies per jaar	404.496	639.435	783.575
schone uitstootvrije kilometers per jaar	21.579.327	24.539.930	37.199.284

▪ De vraaggestuurde uitbreiding naar maximaal 4000 laadpunten is in uitvoering. Data, onderzoek en monitoring van de oplaadpunten is in samenwerking met de Hogeschool van Amsterdam verder geoptimaliseerd voor efficiënte uitrol.
▪ In het voorjaar van 2017 is een uitbreiding van het aantal snelladers aanbesteed. Het aantal openbare snelladers in de stad kan de komende tijd groeien van 13 naar maximaal 65. Het gebruik van de snelladers wordt gemonitord en kan in samenspraak met de exploitant flexibel worden uitgebreid (vraaggestuurd).
▪ Er is een richtlijn voor oplaadpunten in nieuw te bouwen of te renoveren parkeergarages opgesteld. Hiermee kunnen parkeergarages op gebied van laadinfrastructuur voor de toekomst gereed worden gemaakt. VvE's met een parkeergarage kunnen advies krijgen over het aanbrengen van oplaadpunten.
▪ Er zijn 681 aanvragen ontvangen voor de subsidie Elektrische voertuigen, daarvan zijn er 369 verleend (stand september 2018). De meeste subsidieaanvragen waren voor de aanschaf van elektrische taxi's (126 verleend). Voor de aanschaf van elektrische taxi's is in 2016 en 2017 een bedrag van €2,1 miljoen aan subsidie uitgegeven. Hiermee zijn circa 420 taxi's aangeschaft. In de zomer van 2018 is nogmaals een subsidie voor elektrische taxi's ingesteld met een subsidieplafond van €1 miljoen.

Schone Lucht

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
3.	Meten, monitoren en locatiespecifieke maatregelen.	Amsterdam houdt zorgvuldig bij hoe het is gesteld met de luchtkwaliteit, waar de luchtkwaliteit slecht is en waar de wettelijke normen niet worden gehaald. De wettelijke overschrijdingslocaties volgen uit de landelijke monitoringstool luchtkwaliteit onder beheer van het RIVM. Amsterdam levert hiervoor jaarlijks input. Amsterdam blijft samen met het RIVM werken aan het zo dicht mogelijk bij elkaar brengen van deze berekende waarden voor de luchtkwaliteit en de gemeten luchtkwaliteit door de GGD Amsterdam.
	- Gedegen informatie actuele stand luchtkwaliteit en informeren publiek.	Metingen GGD 2017: De informatie uit het Amsterdamse luchtmeetnet is openbaar en wordt real-time gepubliceerd, onder meer via de (mede door de GGD geïnitieerde) landelijke luchtkwaliteitsapp en -website. Ook rapporteert de GGD jaarlijks over de meetresultaten en de trends.
	- Halen van de norm en ontlasten zwaarst belaste locaties.	De huidige norm voor NO2 is een jaargemiddelde van 40,5 µg/m3. Voor roet is geen wettelijke norm. In 2017 waren de stikstofdioxideconcentraties gemiddeld iets hoger dan in 2016. De GGD geeft daarbij als verklaring dat dit vermoedelijk samenhangt met economische groei, die de verwachte verschoning teniet deed. Berekeningen in de *Monitoringsrapportage 2017* (over het jaar 2016) van het RIVM laten een dalende trend van de gemiddelde concentratie NO2 zien. Bijna alle wegen in Amsterdam voldoen aan de norm. Er zijn nog 6 knelpunten waar de wettelijke norm wordt overschreden: Stadhouderskade Oost, Amsteldijk, Prins Hendrikkade, J.D. Meijerplein, deel Weesperstraat en de Zuidelijke IJtunnelmond.
	- Locatiespecifieke maatregelen.	De uitvoering van de locatie-specifieke maatregelen betreft zowel locaties waar het RIVM hoge concentraties berekende als locaties waar de GGD hoge concentraties mat. De voorrangsregeling en exclusieve toegang tot standplaatsen voor schone taxi's bij Centraal Station en Leidseplein zijn in werking. Schone taxi's zorgen voor vermindering van de uitstoot op de aanrijwegen zoals de Stadhouderskade en de andere knelpuntstraten naar de standplaatsen. Op de Prins Hendrikkade vond een knip plaats en een groot deel van de OV-buslijnen is verplaatst naar Noord. Deze maatregelen zullen leiden tot aanzienlijke verbetering op en rond de Prins Hendrikkade.

Milieuzone Wiltzangstraat. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Elektrische taxi bij de snellader 'Allegro' aan de Zuidas. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Circulaire Economie

Koolzaad op twee kavels van Sloterdijk III, grondstof voor biobased materialen. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Tuin van Bret, circulaire broedplaats. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Workshop 'Sorteren is leren' op het seminar Circulaire hotels. Foto: Marieke Meijer

Doelstelling	Resultaat 2017
Stimuleren van innovatie, onderzoek en circulaire bedrijvigheid.	De transitie naar een circulaire energie richt zich op de langere termijn. De periode tot en met 20018 is de eerste fase van de transitie: versneld kennis en bewijskracht opdoen. Binnen de programma's *Amsterdam Circulair. Leren door te doen* en het *Stedelijk innovatieprogramma* zijn ruim 70 circulaire projecten gerealiseerd. Het is aangetoond dat een circulaire economie realistisch en rendabel is. Per waardeketen en per beleidsinstrument is aangegeven wat er nodig is op een termijn van 10 jaar en wat daarbij nodig is vanuit de markt en de lokale overheid.
Meer grondstoffen en materialen terugwinnen.	Door inzet van het programma *Amsterdam Circulair. Leren door te doen* en inzet op verbetering van de afvalscheiding, worden steeds meer grondstoffen en materialen teruggewonnen.

Circulaire Economie

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
1.	Innovatieprogramma circulaire economie waarbij private en publieke partijen Amsterdam gebruiken als proeftuin voor circulaire economie.	Er zijn ruim 70 circulaire projecten gerealiseerd binnen de programma's *Amsterdam Circulair. Leren door te doen* (gemeentelijke projecten) en het *Stedelijk innovatieprogramma* (projecten van marktpartijen en kennisinstellingen). Beide programma's zijn geëvalueerd, de resultaten zijn beschreven in het rapport *Amsterdam Circulair. Evaluatie en handelingsperspectieven* (6 maart 2018 vastgesteld door het college).
2.	Bestaande bedrijvigheid versterken en nieuwe bedrijvigheid stimuleren.	▪ In mei 2017 vond de conferentie Gastvrij Duurzaam020 plaats, gericht op de hotelbranche, met diverse workshops over verschillende duurzaamheidsthema's. Daaruit is, op initiatief van de gemeente, de Koplopergroep Circulaire Hotels voortgekomen. Hierin participeren tien hotels die met elkaar en met de gemeente verkennen wat de hotelbranche kan bijdragen aan de circulaire economie in Amsterdam. De deelnemende hotels hebben zelf maatregelen in hun eigen bedrijfsvoering genomen. Ook zijn acties benoemd en kansen gesignaleerd voor opschaling. Enkele resultaten: een stappenplan voor circulaire hotels, de projectvoorbereiding van circulaire hotelzeep, ontwikkeling van een circulaire scan als hulpmiddel en afvalpreventie. De resultaten worden gedeeld in een seminar 'Grondstof tot nadenken' in oktober 2018. ▪ Gemeentelijke organisatieonderdelen werken steeds nauwer samen rond het thema duurzame bedrijvigheid. Er wordt een gezamenlijk project opgezet om BIZ-en (Bedrijven Investeringszones) die met duurzaamheid aan de slag willen te ondersteunen. Dit start in het najaar 2018.
3.	Inzet op meer circulair gebruiken van bouwmaterialen in bouwsector.	Er zijn criteria voor circulair bouwen ontwikkeld (*Routekaart Circulaire Gronduitgifte*). Inmiddels zijn drie circulaire tenders voor gronduitgifte gegund: ▪ Op de Kop Zuidas is gekozen is voor een concept waarin ruim 250 woningen met kantoren, werkruimte voor ZZP'ers en plek voor creatieve starters worden gecombineerd. Circulair aan dit concept is de flexibiliteit tussen woningen en kantoren, een materialenpaspoort en veel droge verbindingen (voorbeeld: bout-schroef, vanwege losmaakbaarheid). Hierdoor is toekomstig hergebruik mogelijk. Hergebruikte materialen zitten onder meer in de scheidingswanden (restgips) en de gevel (hergebruikte bakstenen). De nieuwe materialen worden geselecteerd op hun lage milieubelasting. ▪ Voor een kavel in Buiksloterham is een projectontwikkelaar gekozen die een ontwerp mag maken van 6.200 m² aan woningen en werkruimte. Het wordt één van de energiezuinigste gebouwen van Amsterdam. Duurzaam opgewerkte energie wordt gekoppeld aan accu's van elektrische deelauto's en fietsen. Het bouwmateriaal bestaat voor 80% uit gerecycled en hernieuwbaar materiaal. Moerasplanten zuiveren het afvalwater uit douche, wasmachine en keuken. En op het groene dak komt een waterberging. ▪ Op Centrumeiland wordt het entreegebouw van circa 7500 m² circulair. Bij de bouw worden onder meer herbruikbare en gerecyclede materialen gebruikt met een lage milieubelasting. Het ontwerp heeft aandacht voor biodiversiteit en ecologie. Zo komt er een vleermuizenhotel op het dak en nestplekken voor gierzwaluwen in de gevel. Het gebouw wordt aangesloten op het Warmte-Koude-Opslagsysteem dat voor het hele eiland gaat functioneren De gemeente is begonnen met het hergebruiken van gebakken straatklinkers, overeenkomstig het in 2018 vastgestelde *Puccini handboek* en de *Handreiking hergebruik bestratingsmateriaal* van de gemeente en de Omgevingsdienst. Op het terrein van de Heining 50 worden vanaf begin 2018 de klinkers gesorteerd, schoongemaakt en in pakketten opgeslagen. Afgekeurde klinkers (vanwege bijvoorbeeld olieresten) worden afgevoerd naar een erkend verwerker.
4.	65% huishoudelijk afval scheiden in 2020.	De cijfers: percentage scheiding afval **2012** 19% **2014** 27% **2016** 28% **2017** 27% Van het Amsterdamse grof- en fijn huishoudelijk afval is in 2017 27% gescheiden via bron- en nascheiding. De hoeveelheid restafval is in 2017 afgenomen, onder ander door het verminderen van het papierverbruik (toenemende digitalisering) en een lichte stijging van plastic en textiel. Dat het scheidingspercentage af is genomen ten opzichte van 2016, komt voornamelijk doordat eind 2016 is gestopt met het apart inzamelen van hout. De verwachting is dat het scheidingspercentage zal stijgen als gevolg van het verder uitvoeren van het *Uitvoeringsplan Afval*, met als hoofdlijnen de in gebruik name van de nascheidingsinstallatie, de verdere uitbreiding van het netwerk waardecontainers en bewustwordingscampagne rondom afvalscheiding. ▪ In 2017 zijn 2.060 ondergrondse containers vernieuwd, vervangen en/of bijgeplaatst. Het betreft 847 waardecontainers en 1.253 containers voor restafval. ▪ Om de inzameling van grofvuil te verbeteren zijn we begonnen met harmonisatie van de inzameling van grofvuil (ophalen op afspraak). ▪ De scheidingsinstallatie voor het huishoudelijk restafval is geopend en draait op proef. De installatie levert uiteindelijk een bijdrage aan het scheidingspercentage van circa 9%. ▪ Het voorkomen van afval (tegengaan papierverspilling) heeft in 2017 aandacht gekregen door het voorbereiden van de invoering van de JA/JA sticker per 1 januari 2018. ▪ Amsterdam doet samen met zes instellingen rond het Leidseplein mee met het initiatief van RWS om afval te reduceren en beter te scheiden bij cultuurinstellingen: Zero waste expeditie. Afhankelijk van de uitkomsten willen we een gezamenlijk vervolg geven gericht op het opstellen van een plan van aanpak voor afval reductie, scheiden en hergebruik grondstoffen, met aandacht voor samenwerking en het effect op transportbewegingen.

Klimaatbestendige Stad

Groene gevels en daken van het SportPlaza Mercator aan de Jan van Galenstraat. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Doelstelling	Resultaat 2017
Vanaf 2020 is klimaatadaptatie in het relevante gemeentelijke beleid verankerd.	Het onderwerp klimaatadaptatie ontwikkelt steeds meer van pilots naar een gestructureerde aanpak en is in het relevant gemeentelijk beleid verankerd.

Klimaatbestendige Stad

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
1.	Regenbestendigheid van de stad vastleggen in het primair proces (programma Rainproof).	▪ De thematische studie regenbestendige gebiedsontwikkeling is afgerond. Binnen deze studie is onderzocht hoe de ambitieuze woningbouwopgave gecombineerd kan worden met het bestendig maken van de stad tegen extreme neerslag. Het resultaat bestaat uit 3 delen: regenbestendig beleid (bestaand en wenselijk), regenbestendige gebiedsontwikkeling (ontwerpprincipes, planprocesstappen) en een onderzoek naar het beschikbare juridisch instrumentarium. ▪ Rainproof is in 2017 opgenomen in verschillend gemeentelijk beleid en handboeken o.a. in het beleidskader voor de openbare ruimte (Puccini), in het PLABERUM, en in de gemeentelijke menukaart voor onderwijshuisvesting. In de *Visie Openbare Ruimte* (8 juni 2017 vastgesteld door de raad) is opgenomen dat de openbare ruimte in 2025 duurzaam en klimaatbestendig ingericht zal zijn. In de subsidie Amsterdamse Impuls Schoolpleinen is regenbestendigheid een van de criteria. ▪ Amsterdam kent ongeveer 100 locaties die extra kwetsbaar zijn voor schade en overlast bij een extreme bui. Bij werkzaamheden in de openbare ruimte in een "regenwaterknelpunt", moeten maatregelen worden meegenomen om deze meteen rainproof te maken. Vanuit het SMF zijn middelen beschikbaar gesteld om de kosten voor deze maatregelen in de uitvoeringsprojecten van 2018 en 2019 te financieren. ▪ Oplossingkaarten worden ontwikkeld voor zowel bestaande gebieden (onder andere Rivierenbuurt, Bellamybuurt) als nieuwe gebiedsontwikkelingen (Centrumeiland, Amstelstad, Strandeiland). Deze zijn bedoeld om samenhangend rainproof ontwerp mogelijk te maken voor een hele buurt. ▪ Het betrekken van burgers, ondernemers en maatschappelijke partijen via communicatie en stimuleringsprogramma's gebeurt via het Rainproof-netwerk. Versterkt met vertegenwoordigers van overheid, groensector, buurtinitiatieven, kennisinstituten, ondernemers en vastgoedeigenaren. In 2017 lag de focus nadrukkelijk op het bewustmaken van (specifieke doelgroepen van) Amsterdammers en samenwerking. Samenwerking met woningcorporaties begint tot resultaten te leiden, zoals minder verharde binnentuinen.
2.	Waterbestendigheid van de stad vastleggen in het primair proces.	In het kader van het programma *Waterbestendig Westpoort* is gewerkt aan een pilot die moet leiden tot een aanpassingsstrategie voor het omgaan met vitale en kwetsbare infrastructuur in relatie tot overstromingsrisico's. De pilot wordt momenteel afgerond. In MRA-verband wordt op dit moment bekeken hoe de (positieve) resultaten uit de pilot kunnen worden uitgerold naar andere gebieden en specifieke infrastructuur.
3.	Bijdragen vanuit Groen en Openbare ruimte aan regenbestendigheid.	In de periode 2015- juni 2018 is de hoeveelheid groene daken toegenomen met circa 70.000 m² (waarvan circa 38.000 m² met subsidie en circa 32.000 zonder subsidie in 2015 en 2016). Er zijn veel projecten in voorbereiding waardoor het doel van 50.000 m² extra groen dak eind 2018 ruimschoots gehaald wordt. Door initiatieven als Groen in de Buurt, buurtparken en vergroenen van schoolpleinen wordt de stad groener en regenbestendiger. Zie voor meer resultaten de *Monitor Agenda Groen* (december 2017).

Daktuin Hogeschool van Amsterdam aan het Rhijnspoorplein. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Groen dak aan de Hoofdweg. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Gemeente Duurzaam

Zonnepanelen op Stadsdeelwerf Zuid. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Elektrische scanauto. Foto: Fotobank gemeente Amsterdam

Doelstelling	Resultaat 2017
Gemeente bespaart 45 % CO2 per 2025 op de gemeentelijke bedrijfsvoering.	De uitstoot van CO2 is eind 2017 met naar schatting 22.842 ton per jaar terug gedrongen. Dit is een reductie van 33% ten opzichte van de uitstoot in 2012. Hiermee is bijna drie kwart van de beoogde doelstelling voor 2025 (30.942 ton) behaald.
Gemeentelijke inkoop voldoet aan doelen van Agenda Duurzaam Amsterdam.	Bij inkoop voldoen we aan landelijke duurzaamheidscriteria en de door de gemeente gestelde hogere normen die volgen uit de Agenda. Amsterdam heeft de intentieverklaring *Circulair opdrachtgeverschap en inkopen* van de MRA ondertekend. Hierin wordt de intentie uitgesproken om per 2022 10% circulair in te kopen en per 2025 50%.
Gemeente biedt helder kader om duurzame investeringen te vergemakkelijken.	Sinds medio mei 2016 is de toepassingsregel voor duurzame investeringen door de gemeente van kracht.

Gemeente Duurzaam

	Focus 2015-2018	Stand van zaken
1.	Uitvoeren Routekaart CO2.	De Routekaart CO2 wordt uitgevoerd. De Routekaart is een dynamisch programma: nieuwe kansrijke maatregelen worden onderzocht op haalbaarheid en, indien haalbaar, toegevoegd aan de routekaart en uitgevoerd. De verwachting is dat met verdere uitvoering van de Routekaart, de uitstoot van CO2 in 2025 met 44.593 ton teruggebracht is, dat is bijna 65% ten opzichte van 2012. Voor de uitgebreide rapportage wordt verwezen naar het Jaarverslag 2017 (paragraaf 5.3 Duurzaamheid). Enkele maatregelen en resultaten uitgelicht: ▪ Bij 80 panden die de gemeente in gebruik heeft is een energieaudit uitgevoerd en is het energieverbruik in beeld gebracht. In 2018 wordt een maatregelenpakket opgesteld om het verbruik naar beneden te brengen. ▪ De functionaliteit van WKO's (Warmte koude opslag) is onderzocht. Daarbij zijn verschillende gebreken naar voren gekomen. Per WKO zijn acties ondernomen om problemen te verhelpen. Hierdoor is bijvoorbeeld het energieverbruik van de WKO waar stadsdeelkantoor Oost gebruik van maakt, met 94% teruggebracht. ▪ Slimme meters en toepassing van het energiemonitoringsysteem heeft geleid tot een afname van het elektriciteitsverbruik van 2-3% en ruim 13% minder gasverbruik. ▪ Centralisatie van de inkoop en digitalisering van diverse werkprocessen hebben geleid tot een vermindering van papiergebruik met circa 25%. ▪ De overgang van 50 decentrale datacenters naar 2 centrale energiezuinige datacenters is afgerond. Tevens zijn de ADW werkplekken energiezuiniger gemaakt. ▪ Tot eind 2017 zijn circa 30.000 led in de openbare ruimte geplaatst. De Michiel de Ruijtertunnel en Spaarndammertunnel zijn met 100% ledverlichting opgeleverd. ▪ De aanbesteding van zonnepanelen op metrostations is gestart. De verwachting is dat in het komende jaar 6.000 zonnepanelen op 13 metrostation worden geplaatst (1.5 megawatt). Verder werkt Metro en Tram onder andere aan verduurzaming van de koeling van technische ruimten, verbetering van de energie-efficiëntie van het tractiesysteem metro, vervanging van conventionele verlichting op metrostations door led en energiezuinige liften en roltrappen.
2.	Gemeentelijke inkoop voldoet aan de doelen in de *Agenda duurzaam Amsterdam.*	Duurzame inkoop is onderdeel van de aanpak *Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeverschap en Inkopen* van de gemeente Amsterdam (MVOI). Dit instrument is gericht op het behalen van zowel duurzaamheids- als sociale doelstellingen. Enkele voorbeelden van MVOI / duurzame inkoop: ▪ Europese aanbesteding ICT Hardware voor werkplekken, servers & storage, netwerken en mobiele devices. De inschrijvers hebben een Circulair Plan opgesteld waarmee zij de gemeentelijke ambities ondersteunen. Tevens is gevraagd hoe ze transport en verpakkingen milieuvriendelijk maken en hoe ze het energieverbruik tijdens de gebruikersfase zo laag mogelijk houden. Duurzaamheid weegt voor 20% mee in de gunning. ▪ Papierlevering is gegund op basis van de LCA (levens cyclus analyse). Hierbij is de milieu impact over de gehele keten bekeken, van het winnen van grondstof tot de productie. ▪ In 2018 is de aanbesteding voor duurzame energie afgerond en gegund aan Greenchoice. Vanaf 2019 is alle stroom die de gemeente afneemt, afkomstig van Nederlandse duurzame bronnen (wind, zon en plantaardige producten en resten). Ook Brandweer Amsterdam-Amstelland, het Afval Energie Bedrijf, het Stedelijk Museum, de Openbare bibliotheek en de Nationale Opera en Ballet zijn aangesloten bij het energiecontract met Greenchoice.
3.	Gemeente biedt helder kader om duurzame investeringen te vergemakkelijken.	Sinds medio 2016 geldt de toepassingsregel voor duurzame investeringen. Deze rekenregels worden gebruikt om een afweging te kunnen maken tussen duurzaamheid en financiën. Op basis van de investeringsvoorstellen uit 2017 is de toepassingsregel geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat het gebruik van de toepassingsregel zeer beperkt is. Afwegingen met betrekking tot duurzaamheid worden vaak later in het proces gemaakt of zijn gebaseerd op beleidsafwegingen zoals vastgelegd in de *Agenda Duurzaam Amsterdam.*

Slimmer omgaan met regels

Focus 2015-2018

Om de uitvoering van duurzame initiatieven makkelijker te laten lopen zet de gemeente zich in om slim om te gaan met regels. We doen dit door te reageren op belemmeringen die initiatiefnemers melden, door initiatiefnemers te begeleiden en waar nodig barrières in procedures en regelgeving structureel aan te pakken.

Stand van zaken

- Amsterdam heeft in het kader van de Crisis- en herstelwet een aanvraag gedaan voor een aangescherpte Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) voor nieuwbouw woningen (0.2 i.p.v. 0.4 uit Bouwbesluit). Deze normen gaan landelijk gelden vanaf begin 2020 (BENG, Bijna Energieneutrale Gebouwen). De aangescherpte EPC is door de minister overgenomen en gaat naar verwachting vanaf november 2018 gelden.
- Er wordt een informatieblad *Duurzaam Verbouwen* ontwikkeld. In deze brochure wordt vanuit de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Welstand) een toelichting gegeven op de procedures voor duurzaam verbouwen.
- Om de adviezen bij vergunningaanvragen voor warmtepompen beter te coördineren is sinds eind 2017 in stadsdeel Centrum een werkgroep gestart die aanvragen voor warmtepompen voorziet van een integraal advies. Dit stadsdeel heeft de status van rijksbeschermd stadsgezicht en hier zijn de meeste monumenten.
- Vergunningen voor zonnepanelen zijn per 1 januari 2017 vrijgesteld van leges. Per 1 januari 2018 geldt dit ook voor zonnepanelen op woonboten en voor een RVV ontheffing bij elektrisch rijden. Vrijstelling van leges voor emissievrij verhuizen en duurzaam verbouwen zijn in voorbereiding en geldt naar verwachting vanaf 1 januari 2019.
- De hand-out: *Duurzaam bouwen in Amsterdam (kavel/gebouw niveau)* is opgesteld. Duurzaamheid is een standaard onderdeel van iedere nieuwe gronduitgifte of aanpassing van een bestaand erfpachtrecht. De hand-out is bedoeld voor projectleiders, ontwikkelaars en ontwerpers/architecten die een rol spelen bij de ontwikkeling of ontwerp van een gebouw. Het vertaalt het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Amsterdam naar specifieke ambities en maatregelen op het niveau van kavel en gebouw.

Hand-out: Duurzaam bouwen in Amsterdam (kavel/gebouw niveau)

Investeringsruimte bieden aan projecten in de stad

Focus 2015-2018

Partijen in de stad zetten zich in om de verduurzaming te versnellen. De gemeente stimuleert en faciliteert dit door verschillende financieringsinstrumenten (zoals leningen en subsidies) aan te bieden.

Stand van zaken

In 2017 is in totaal voor een bedrag van € 20,8 miljoen aan leningen en € 2,4 miljoen subsidie verstrekt voor duurzaamheid in de stad.

- Leningen vanuit het Duurzaamheidsfonds worden verstrekt aan bewonersgroepen, bedrijven en maatschappelijke instellingen voor energie- en circulaire economieprojecten, met een belangrijk aandeel voor zonne-energieprojecten. In 2017 heeft het Duurzaamheidsfonds € 3,8 miljoen uitbetaald aan leningen. Vanaf de start van het fonds zijn 58 leningen (per 1-7-2018) uitbetaald voor een bedrag van € 6,9 miljoen. Hiermee wordt een CO2-reductie behaald van circa 6.533 ton en is 8,5 MW aan zonne-energiesystemen gerealiseerd. De totale projectinvesteringen bedroegen circa € 13,8 miljoen. Daarnaast is per 1 juli 2018 in totaal € 5,8 miljoen toegekend voor leningen die nog niet zijn verstrekt. Overige bestedingen en reserveringen van het fonds:
  - € 10 miljoen vrijgemaakt voor versnellingsmiddelen
  - € 7,9 voor risicoreserveringen, waaronder € 7,2 voor afdekking investering nascheidinginstallatie van het AEB
  - € 3,3 miljoen financiering projecten verduurzaming eigen vastgoed
- Het extern geplaatste Amsterdams Klimaat en Energiefonds (AKEF) verstrekt financiering van € 500.000 tot € 5.000.000 voor duurzame projecten. In 2017 stelde AKEF financiering beschikbaar voor vijf nieuwe duurzaamheidsprojecten en voor de uitbreiding van twee reeds lopende projecten. Bij elkaar betreft dit € 15 miljoen. Vanaf de start is ultimo 2017 € 37 miljoen toegekend aan 21 projecten, waarvan € 22 miljoen daadwerkelijk is geïnvesteerd in duurzaamheidsprojecten.
- In 2017 is in totaal € 2 miljoen aan energieleningen toegekend. Hiermee is in totaal bijna € 4 miljoen door woningeigenaren geïnvesteerd in duurzame maatregelen. Dit leidt naar schatting tot een reductie 1.200 ton CO2 per jaar.
- De volgende subsidiebedragen zijn in 2017 verstrekt:
  - Subsidie Projectvoorbereiding collectieve duurzame initiatieven € 0,2 miljoen
  - Ondersteuning Amsterdamse Zoncoöperaties € 0,2 miljoen
  - Subsidie Groene daken en gevels € 0,5 miljoen
  - Subsidie Amsterdam aardgasvrij € 0,2 miljoen
  - Subsidie Aanschaf elektrische voertuigen voor bedrijven € 1,3 miljoen

Voor het aanjagen van projecten die gebruik kunnen maken van gemeentelijke financiering, worden onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Op grote schaal worden energieadviezen met bijbehorende ondersteuning aangeboden aan bedrijven, VvE's en maatschappelijke instellingen gericht op het realiseren van meer projecten.
- Samenwerking met partijen in de stad, waaronder energiecoöperaties, en per sector inzetten op een maatgerichte aanpak.
- Intensieve communicatie via verschillende media naar de diverse doelgroepen.

In het *Hernieuwde Coalitieakkoord Amsterdam blijft van iedereen* is €10 miljoen vrij gemaakt om duurzaamheid in Amsterdam te versnellen. De middelen zijn vrijgesteld van het revolverende karakter van het duurzaamheidsfonds. Bestedingen hiervan dragen bij aan het realiseren van de doelen van de *Agenda Duurzaam Amsterdam* met een focus op duurzame energie. Ze zijn gericht op het stimuleren van maatschappelijke ontwikkelingen en initiatieven. Het college heeft in de periode tot en met juni 2018 5 Versnellingspakketten met 23 versnellingsmaatregelen vastgesteld voor een totaalbedrag van ruim € 8 miljoen. Daarnaast worden de meerkosten van de vergroening van de gemeentelijke elektriciteitsinkoop met Garanties van Oorsprong voor 100% wind voor 2017 en 2018 (totaal € 0,6 miljoen) gedekt uit de Versnellingsmiddelen.

Lessen voor de Routekaart

Sinds begin 2015 is gewerkt aan uitvoering van de *Agenda Duurzaam Amsterdam*. In het nieuwe coalitieakkoord *Een nieuwe lente en een nieuw geluid* is geconstateerd dat er een trendbreuk nodig is om de CO2 uitstoot terug te dringen en om in 2040 aardgasvrij te worden. Om die trendbreuk te bewerkstelligen wordt een Routekaart opgesteld met concrete doelen, richtingen en acties voor de komende periode. Onderdeel daarvan is dat ook een nieuwe monitor wordt ontwikkeld, die recht doet aan deze nieuwe doelen, richtingen en acties. Uit bijna vier jaar van uitvoering van de Agenda zijn lessen te trekken die van belang zijn voor de ontwikkeling van deze nieuwe producten. Een aantal lessen voor de Routekaart wordt hieronder genoemd.

Reflectie op de uitvoering van de activiteiten:

- Een duidelijke vastgestelde doelstelling vanuit de gemeente geeft richting en werkt. Dit blijkt onder andere uit de resultaten van de nieuwbouwtenders waarbij de markt wordt uitgedaagd om beter te presteren dan de ondergrens van EPC 0,15.
- Om de ambitie energieneutrale nieuwbouw te realiseren is de afgelopen periode vooral ingezet op tenders van nieuwbouwgronden. Hiermee wordt een deel van de nieuwbouwopgave bereikt. De huidige aanpak kan en moet worden verbreed naar andere doelgroepen (corporaties, eigenaren particuliere grond, bestaande grondposities). Tevens kan de ambitie energieneutrale nieuwbouw worden verbreed naar een gebiedsgerichte aanpak, naar voorbeeld van Houthaven.
- De afspraken met de corporaties over het realiseren van zon op de daken van corporatiebezit, hebben nog niet tot het gewenste resultaat geleid. Dit is een aandachtspunt voor de nieuwe set van samenwerkingsafspraken die we met de corporaties gaan voorbereiden.
- Niet alle indicatoren doen recht aan de doelen die zijn vastgesteld. Zo is bijvoorbeeld het aantal woningequivaltenten aangesloten op het stadswarmtenet een indicator voor aardgasvrij. Gebouwen die all electric zijn, zijn nog niet in beeld en worden niet meegenomen.
- De gemeente heeft bij de Raad van State beroep aangetekend tegen het weigeren van vergunningen voor windturbines in de haven. Vervolgens is een Kroonverzoek ingediend om de provinciale regels voor wind op land te vernietigen. Beide acties hebben er niet toe geleid dat er meer windturbines vergund zijn. De minister ziet echter wind als noodzakelijk onderdeel van de energietransitie, de provincie ondersteunt dit. Dit biedt kansen voor het Noordzeekanaalgebied. Om alle potentie voor duurzame opwek in en rond Amsterdam te benutten, zal wind een wezenlijk onderdeel van de routekaart moeten worden.
- De rechtszaak in hoger beroep tegen Aldi (over het afdekken van koelmeubelen) heeft Amsterdam verloren. Dit heeft een grote impact op de doorzetkracht van de gemeente bij het afdwingen van energiebesparende maatregelen via het activiteitenbesluit. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de bewijslast over de terugverdientijd van energiebesparende maatregelen bij het bevoegd gezag is neergelegd. Er is aangepaste regelgeving nodig die het bevoegd gezag de mogelijkheid geeft om dit soort maatregelen effectief af te dwingen.
- De inzet op elektrisch vervoer was primair gericht op verbetering van de luchtkwaliteit. Elektrisch vervoer draagt ook substantieel bij aan de reductie van de CO2-uitstoot, mits de energieketen duurzaam is (alle publieke laadpalen geven groene stroom).
- De evaluatie van de aanpak op circulaire economie, *Amsterdam Circulair. Evaluatie en handelingsperspectieven* bevat vele lessen. Een belangrijke is dat de gemeente een cruciale rol heeft bij het faciliteren en versnellen van de transitie naar een circulaire economie. Inkoop is daarbij een krachtig beleidsinstrument.
- Sommige subsidieregelingen bleken minder goed te werken dan vooraf is ingeschat. Ondanks dat vooraf de behoefte van de doelgroepen is gepeild en er intensieve communicatie heeft plaatsgevonden Zo bleef bijvoorbeeld het gebruik van drie zonsubsidieregelingen achter bij de verwachtingen. Ervaringen met de huidige regelingen nemen we mee bij de ontwikkeling van eventueel nieuwe instrumenten.
- De gemeente zet zich in om slimmer om te gaan met regels. Hierbij hebben we gemerkt dat belemmeringen in regels vaak niet (alleen) de regels zelf zijn. Veel vragen van bewoners en bedrijven gaan ook over de uitvoering van de regels, de communicatie erover, vindbaarheid van informatie en het bijbehorende proces.
- Wat betreft de eigen gemeentelijke organisatie zijn er twee belangrijke lessen:
  1) dat er behoefte is aan een samenhangend en rationeel actieprogramma, gericht op het halen van de gestelde klimaatneutrale doelen, en
  2) dat een helder en vastgelegd commitment nodig is van bestuurders en managers om dit programma uit te voeren.

Reflectie op de monitoring:

De *Staat van Duurzaam Amsterdam* is een op zichzelf staand statisch document dat jaarlijks is opgesteld, met voornamelijk kwantitatieve indicatoren. De ambitie van het college is om de regie te nemen om een trendbreuk te realiseren, de energietransitie op gang te brengen. De huidige indicatoren zijn vooral kwantitatief van aard en doen geen recht aan de dynamiek van het transitieproces en het gewenste inzicht in het proces (waar staan we). Er is behoefte aan inzicht in de voortgang van de transitie, in welke fase is de transitie beland. Hiervoor zijn aanvullende, nieuwe en andersoortige doelen met bijbehorende indicatoren nodig. Bij de ontwikkeling van een nieuwe monitor worden de volgende aandachtspunten meegenomen:

- Ontwikkel indicatoren die het op gang brengen van de transitie in beeld brengen, de maatschappelijke en sociale factoren van de transitie inzichtelijk maken en die goed aansluiten bij de doelen. De huidige monitor is vooral gericht op eindresultaten. Inzicht in de verschillende fases van projecten en processen is wenselijk om de transitie in beeld te krijgen
- Zorg voor inzicht in informatie en de stand van zaken op meerdere momenten en voor partijen in de stad.
- Sluit aan bij de planning en controlcyclus en bij monitoringsinstrumenten van andere partijen (bijvoorbeeld rijksoverheid, netbeheerders).

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 8 januari 2019 12:47
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Staat van Duurzaam Amsterdam
Bijlagen: 1.Staat van Duurzaam Amsterdam juni 2018.pdf

Dag [redacted]

SDA staat geagendeerd voor volgende week in de cie MLD. Zijn er t.a.v. de interne huishouding van de gemeente/?routekaart CO_2 nog actuele ontwikkelingen die in de annotatie voor de wh terecht zouden moeten komen?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
Weesperstraat 113, 1018 VN Amsterdam
Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam
Werkdagen: ma,di, do, vrij

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 20 december 2018 08:44
Aan: [redacted] (R&D Aardgasvrij); [redacted]
CC: [redacted] Bestuurszaken R&D; [redacted]
Onderwerp: FW: Staat van Duurzaam Amsterdam

Dag allemaal,

De Staat van Duurzaam Amsterdam is gepiept in de commissie MDL van vorige week en is nu geagendeerd voor bespreking in de commissie van 17 januari 2019. Het is gepiept door Bij1 omdat binnenkort de Routekaart verwacht wordt en men vooraf de Staat wil bespreken. Duidelijke bespreekpunten zijn nog niet genoemd.
[redacted]zal (vanwege mijn afwezigheid) coördinatie oppakken en annotatie voor de wethouder voorbereiden. Daar is jullie hulp waarschijnlijk bij nodig. En een aantal van jullie moet stand by zijn als het stuk besproken wordt. De commissievergadering is om 9.00 uur op 17 januari.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsadviseur duurzaamheid
Programma Amsterdam Klimaatneutraal
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 20 november 2018 17:44
Aan: Team Duurzaamheid.RD; [redacted] (G&O); [redacted]
Onderwerp: Staat van Duurzaam Amsterdam

Dag allen,

Vanmorgen heeft het college ingestemd met de Staat van Duurzaam Amsterdam, juni 2018. Dit was de laatste monitor over de uitvoering van de Agenda Duurzaam Amsterdam.
Dank allemaal voor jullie input.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Beleidsadviseur duurzaamheid
Ruimte en Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Werkdagen: ma t/m do

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 24 oktober 2019 13:54
Aan: [redacted]

Onderwerp: FW: Uitnodiging voor de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 (II3050) op 29 oktober a.s.

Allen, zie hieronder. Kortdag, maar interessante bijeenkomst. Zou mooi zijn als iemand van ons hierbij zou kunnen zijn. Iemand interesse?
Groeten [redacted]

Projectmanager Haven en Industrie
Programma Amsterdam Klimaatneutraal
Gemeente Amsterdam
telefoon [redacted]
e-mail [redacted]@amsterdam.nl

Van: [redacted]@Netbeheernederland.nl]
Verzonden: woensdag 23 oktober 2019 17:32
Aan: [redacted]@energie-nederland.nl; [redacted]); [redacted]@groningen-seaports.com; [redacted]; [redacted]@groningen-seaports.com; [redacted]@ipo.nl; [redacted]@IPO.Nl; [redacted]@ipo.nl; [redacted]@minbzk.nl; [redacted]@minbzk.nl; [redacted]@minbzk.nl; [redacted]@rijksoverheid.nl; [redacted]@minbzk.nl; [redacted]f@minezk.nl; [redacted]@minezk.nl; [redacted]@minezk.nl; [redacted]@minezk.nl; [redacted]; [redacted]@minez.nl; [redacted]@minezk.nl; [redacted]@minezk.nl; [redacted]@minienw.nl; [redacted]@minienw.nl; [redacted]@minienw.nl; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]@npres.nl; [redacted]@nvde.nl; [redacted]@nvde.nl; [redacted]@nvde.nl; [redacted]@noord-holland.nl; [redacted]@noord-holland.nl; [redacted]l@provinciegroningen.nl; [redacted]@provinciegroningen.nl; [redacted]@p[redacted].nl; [redacted]l@brabant.nl; [redacted]n@brabant.nl; [redacted]s@pzh.nl; [redacted]@pzh.nl; [redacted]@rvo.nl; [redacted]@sitech.nl; [redacted]@tennet.eu; T[redacted]@tennet.eu; info@velin.nl; [redacted]@VNG.NL; [redacted]@VNG.NL; [redacted]@vng.nl; [redacted]@pbl.nl; [redacted]@pbl.nl; [redacted]@vemw.nl; [redacted]hg@vemw.nl; [redacted]@nvde.nl; [redacted]@nvde.nl; [redacted]@nvde.nl; [redacted]@nvde.nl; [redacted]@acm.nl; [redacted]@bouwendnederland.nl; [redacted]@ebn.nl; [redacted]@ebn.nl; [redacted]@minfin.nl; [redacted]@minfin.nl; [redacted]@greenpeace.org; [redacted]@hier.nu; [redacted]@milieudefensie.nl; [redacted]@natuurenmilieu.nl; [redacted]@nogepa.nl; [redacted]@rws.nl; [redacted]r@[redacted].nl; [redacted]@uvw.nl; [redacted]@taqaglobal.com; [redacted]a@taqaglobal.com; [redacted]@rijksoverheid.nl; [redacted]@rijksoverheid.nl; [redacted]@fme.nl; [redacted]@vnci.nl; [redacted]@vnpi.nl; [redacted]@ispt.eu; [redacted]@minezk.nl; [redacted]@portofrotterdam.com; [redacted]@hier.nu; [redacted].nl; [redacted]@pzem.nl; [redacted]@pzh.nl; [redacted]@minezk.nl; si-secretary@ispt.eu; [redacted]@portofamsterdam.com; [redacted]; [redacted]@brabant.nl; [redacted]@brabant.nl; [redacted]@acm.nl; [redacted]s@rws.nl; [redacted]@elaad.nl; [redacted]s@engie.com; [redacted].nu; [redacted]t@hollandsolar.nl; [redacted]@rooftopenergy.nl; [redacted]; [redacted]t); [redacted]; [redacted]'; [redacted]@berenschot.nl'; [redacted]@generation.energy; [redacted]@lcenergy.nl; [redacted]@solarfields.nl; [redacted].werk@outlook.com; [redacted]@bouwendnederland.nl; [redacted]@alliander.com; [redacted]k@bouwendnederland.nl; [redacted]e@alliander.com
Onderwerp: Uitnodiging voor de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 (II3050) op 29 oktober a.s.
Beste mijnheer, mevrouw,

Hierbij stuur ik u de agenda en achtergrondinformatie voor de eerste informatiesessie van de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 (II3050). Deze zal plaatsvinden op 29 oktober tussen 10.00 uur en 12.00 uur bij de Jaarbeurs Meetup in het Beatrixgebouw (centrale hal van de tweede etage, Jaarbeursplein 6 in Utrecht).

In het Klimaatakkoord (gepubliceerd juni 2019) is afgesproken dat de netbeheerders een integrale infrastructuurverkenning zullen opstellen. Het doel van deze verkenning is als volgt geformuleerd:

"Gasunie en TenneT nemen samen met de regionale netbeheerders in 2019 het initiatief om een integrale infrastructuurverkenning 2030-2050 op te stellen waarin inzichten vanuit de energiesector, vraagontwikkeling in de industrie en bevindingen vanuit de regionale energiestrategieën (RES'en) worden meegenomen. Daarbij worden relevante stakeholders betrokken, waaronder marktpartijen. Deze infrastructuurverkenning 2030-2050 dient als leidraad voor onder andere de investeringsplannen van de netbeheerders en voor investeringen door marktpartijen. De verkenning is gereed in 2021."

Naar aanleiding van de eerdere studies *Net voor de Toekomst* (2017) en *Infrastructure Outlook 2050* (2018) hebben de netbeheerders in Nederland de afgelopen twee jaar aan de hand van scenario's de gevolgen van de energietransitie voor de netinfrastructuur in kaart gebracht. Momenteel is het relevant dat deze scenario's verder worden uitgewerkt en verdiept, zodat investeringsrisico's duidelijk worden en gemitigeerd kunnen worden.

Zoals u eerder in de uitnodiging voor de informatiesessie heeft kunnen lezen, willen wij u op 29 oktober verder informeren over de II3050 en de samenhang met het Programma Hoofdstructuur en de Rijksvisie Marktordening. Uiteraard zal er de mogelijkheid zijn om vragen te stellen. De agenda voor de sessie is als volgt:

10.00 – 10.05 Welkom ([redacted], iNET)
10.05 – 10.25 Toelichting op II3050 (iNET)
10.25 – 10.45 Samenhang met Rijksvisie Marktordening en Programma Energiehoofdstructuur (EZK)
10.45 – 12.00 Ontwikkeling van scenario's 2050 (Berenschot / Kalavasta)
12.00 – 12.20 Ruimtelijke uitwerking van de scenario's (Generation Energy)
12.20 – 12.30 Afsluiting

Als u geïnteresseerd bent, dan kunt u zich aanmelden door de uitnodiging te accepteren.

In januari zal er een volgende informatiebijeenkomst plaatsvinden, waarin de resultaten van de scenario's 2050 met ruimtelijke uitwerking worden gepresenteerd. Tevens zal dan een vooruitblik worden gegeven op het vervolg van II3050, het Programma Energiehoofdstructuur en de Rijksvisie Marktordening.

Hopelijk tot dinsdag!

Met vriendelijke groeten,

[redacted] (Netbeheer Nederland),
namens [redacted] (iNET), [redacted] (EZK) en [redacted] (EZK)

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Stand van zaken

Systeemintegratie (rijksvisie marktordening en programma energiehoofdstructuur)

oktober 2019

Rijksvisie marktordening en programma energiehoofdstructuur vormen samen systeemintegratie

- In het Klimaatakkoord staan vijf afspraken gericht op de energie-infrastructuur met een sterke onderlinge samenhang:
  - De rijksvisie op de marktordening voor de energietransitie;
  - Programma energiehoofdstructuur;
  - Taskforce energie-infrastructuur industrie;
  - Integrale verkenning energie-infrastructuur 2030-2050;
  - NP RES.
- Marktordening en PEH worden in samenhang ontwikkeld; nauwe afstemming met II2050 en taskforce industrie (zelfde scenario's, afstemming onderzoeksbureaus).

Samenhangende trajecten voor de energietransitie

Klimaat

Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK):
Uitgebreid rapport aan EU over verwachtingen en plannen tot 2030. Beslaat 2021-2030. Na 10 jaar nieuw INEK, na 5 jaar update, in 2023 en daarna elke 2 jaar voortgangsrapportage.

Klimaatplan
Beschrijft de hoofdlijnen van het klimaatbeleid voor de periode 2021-2030. In 2019 naar Tweede Kamer.
Na 5 jaar nieuw plan maken voor volgende 10 jaar. Na 2 jaar voortgangsrapportage.

Lange Termijn Strategie
Vooruitblik tot 2050 en verder. Scope is volledige klimaatbeleid.

Vooral agenderend, en beschrijvend wat we al doen voor de lange termijn.

Klimaatnota
Jaarlijkse voortgangsrapportage klimaatplan

Publicatie op de vierde donderdag in oktober. De eerste in 2020.

Klimaat- en Energieverkenning (KEV) door PBL
Monitor en prognose, opvolger NEV.
Planning: 1 mei peildatum 'vastgesteld en voorgenomen beleid', augustus concept, 1 november publicatie.

Rijksvisie marktordening voor de energietransitie, inclusief marktordening waterstof
- Focus is marktordening voor de energietransitie met focus op de samenhang tussen de verschillende onderdelen/dragers. Dit traject kijkt daarmee vooral naar het snijvlak tussen markten, zoals opslag, conversie, hybridisering en interconnectie. Deels ook mobiliteit vanwege de kans op benodigde energie-infrastructuur (vb. laadpalen)
- Markten die afbouwen (o.a. aardgaswinning/-transport), markten die opkomen (o.a. warmte, waterstof, groen gas) en markten die omgebouwd worden (vb. gas naar H_2)
- Marktordening omvat: publieke belangen; taken netbeheerders; toegestane activiteiten netwerkbedrijven; plichten leveranciers; rechten afnemers; tarieven, tariefstructuur en toegestane inkomsten; rol voor staatsdeelnemingen energie/infra; en financiële instrumenten mede in relatie tot normeren en beprijzen.
- **Marktordening waterstof** als individueel subtraject onder dit brede project marktordening.

Programma hoofdstructuur (ruimte voor de energietransitie)
- Gaat over nationaal ruimtelijk beleid
- Uitwerking van het nationale belang energie zoals gedefinieerd in NOVI
- Programma in de zin van de Omgevingswet ("thematische structuurvisie") en eventueel op grond daarvan ruimtelijke regelgeving (Besluit Kwaliteit Leefomgeving)
- Belangrijkste schakels: transport, conversie, opslag; in mindere mate opwek en verbruik
- Warmte, elektriciteit, gassen (aardgas, H_2, groen gas), CO_2 en niet energetische stoffen
- Gaat uitspraken bevatten over:
  - Ruimtelijke opgave 2030 en 2050 in Nederland
  - Vastleggen nationaal belang (of herijking daarvan)
  - Inzet ruimtelijk instrumentarium (inrichtingsprincipes, zoekgebieden, ruimtelijke regels en reserveringen)

Dragers

Leveringszekerheidskader
Taak is tweeledig:
- Huidige monitoring bekijken en nagaan (samen met TenneT) of deze afdoende is
- Kader ontwikkelen dat gebruikt kan worden op het moment dat de monitoring laat zien dat de marktontwikkelingen niet toereikend zijn om de leveringszekerheid te blijven garanderen.

Energiewet 1.0
- Samenvoegen van bestaande wetgeving op gebied van elektriciteit en gas
- Implementeren van nieuwe Europese wetgeving op gebied van elektriciteit

Aanpassing Mijnbouwwet
- Omvat o.a. wettelijke bepalingen die nodig zijn om uitvoering te geven aan ambities rond geothermie, inclusief de marktordening en toezicht

Programma waterstof
- Gezamenlijke interdepartementale visie neerzetten eind 2019
- Marktordening waterstof onderdeel van rijksvisie marktordening van de energietransitie

Warmtewet 2.0
- Marktordening voor warmte
- Doorontwikkeling bestaande Warmtewet

Rijksvisie marktordening CCS
- Visie op marktordening
- Randvoorwaarden scheppen voor uitvoering van voorgestelde projecten als Porthos (en Athos), waaronder een (voorlopige) opdracht aan EBN voor Porthos en inbedding van CCS in SDE++
- Marktconsultatie operators voor opslag(vergunning) en in kaart brengen knellende regelgeving
- Hergebruik van infrastructuur
- Randvoorwaarden scheppen voor grensoverschrijdende CO_2

Beheer en ontwikkeling financiële instrumenten
SDE++ richt zich vanaf 2020 op CO_2-reductie. Als gevolg daarvan nieuwe categorieën en naar verwachting een verschuiving in de technieken die vanuit SDE++ gefinancierd worden.

Herziening Europese Gasregelgeving

Trajecten andere departementen

Nationale agenda laadinfrastructuur (NAL) door IenW
5 NAL regio's dienen zorg te dragen dat de laadinfrastructuur geen drempel vormt bij de uitrol van elektrisch vervoer. Denk aan plaatsingsbeleid, uitrolplannen, smartcharging, etc.

Programma Noordzee (IenW)

Programma aardgasvrije wijken door BZK

Beleidsevaluatie nota staatsdeelnemingen door FIN
- Voorbereiding tot eind 2019, start begin 2020 en aanbieding aan de Tweede Kamer eind 2020. Toegevoegde waarde aandeelhouderschap voor borgen publieke belangen en nota Deelnemingen.

Trajecten van stakeholders

Integrale infrastructuurverkenning door Netbeheer Nederland
TenneT, Gasunie en de regionale netbeheerders ontwikkelen een integrale infrastructuurverkenning 2030-2050 met scenario's en ontwikkelpaden voor de energie infrastructuur.

Investeringsplannen NB
De netbeheerders ontwikkelen ieder een investeringsplan, waarin duidelijk wordt welke ontwikkelingen zij zien en tot welke uitbreidingsinvesteringen en vervangingsinvesteringen deze leiden.

Regionale systeemstudies (industrie)
Integraal beeld ontwikkelingen industrie, gebouwde omgeving, transport, landbouw en duurzame opwek tot 2050. Geeft zicht op benodigde/gewenste infrastructuurontwikkelingen.

Regionale energiestrategieën
Transitie van vraag en aanbod energie vanuit lokaal en regionaal perspectief.
Doel: 30 RES-en met regionale aanpak voor de energietransitie (2030/2050)

Taskforce infrastructuur
Gericht op het in kaart brengen van knelpunten en mogelijke oplossingen op het gebied van energie-infrastructuur, om doelstellingen industrie 2030 mogelijk te maken. Taskforce bestaande uit industrie en netbeheer, iov EZK.

Fase 1: bouwstenen rijksvisie en –agenda verzamelen, en waar nodig ontwikkelen

Stap 1: Marktordening nu en binnenkort

Analyse en feitelijke beschrijving huidige situatie.

1. Hoe is het systeem nu geordend
2. Welke ontwikkelingen in de marktordening zijn al in gang gezet, en welke situatie levert dat op de korte termijn op?

Stap 2: Tijdslijn

1. Beschrijving van de ontwikkeling van de energiemix van het verleden tot nu, en lessons learned.
2. Beschrijving van mogelijke toekomstscenario's, met nadruk op de vier basisscenario's uit de gezamenlijke scenariostudie uit 2019 (Berenschot/Kalavasta)

Stap 3: Probleemanalyse en opties ontwikkeling marktordening

1. Gekeken naar stappen 1 en 2: aanscherpen/detailleren van de initiële probleemanalyse
2. Vanuit die analyse beschrijven van de knoppen waar, eventueel gefaseerd, vanuit de marktordening aan gedraaid kan worden.

Stap 4: check basiselementen

Beeld EZK bespreken met externe partijen en clusters van partijen.

1. Ronde tafel gesprekken november 2019
2. Individuele gesprekken (doorlopend)
3. Informatiebijeenkomst januari 2020 (met partners uit gezamenlijke scenariostudie 2019)

Periode juni – december 2019

Fase 2: ontwerpen en bouwen rijksvisie en -agenda

Stap 5: visievorming

Beschrijving van de ontwikkeling van de huidige situatie naar de voorkeurssituatie in de toekomst.
Welke marktordening hoort daarbij en welke panelen verschuiven in welke fasering?

Stap 6: agendavorming

Concrete acties en gewenste producten die voortvloeien uit de visie uitwerken.

Waar mogelijk al tot eindproducten uitwerken, waar nodig agenderen als vervolgtraject of doorontwikkeling van wetgeving, financieel instrument of beleidslijn.

Periode januari 2019 - april 2020

Fase 3: vaststellen en bekend maken rijksvisie en -agenda

Stap 7: besluitvorming

Toetsing van de beoogde eindproducten bij stakeholders binnen en buiten de rijksoverheid, zowel voor de brede marktordening als voor de marktordening waterstof.

Politieke besluitvorming EZK/kabinet.

Stap 8: presentatie

Opstellen van een Kamerbrief over de opgeleverd producten

Actieve presentatie aan de stakeholders, met aanvullend gesprek over de consequenties van de gemaakte keuzes. Zorgen dat de visie echt gaat landen.

Periode mei – september 2020 (besluitvorming voor zomerreces 2020)

Eerste stappen naar een rijksvisie op de marktordening voor de energietransitie

1. Beschrijving van de huidige marktordening voor het energiesysteem als geheel
2. Tijdslijn van de jaren ‘60 tot nu, en forecast naar 2030 en 2050 in scenario’s
3. Probleemanalyse op basis van stappen 1 en 2
4. Stakeholdergesprekken over problemen, kansen en opties
5. Opties voor ontwikkeling van de marktordening
6. Brede informatiebijeenkomst over de bouwstenen
7. Opbouw van de rijksvisie en bijbehorende beleidsagenda

Fasering programma energiehoofdstructuur

Fase 1: start- en inventarisatiefase (t/m eind 2019)

- Samenwerking organiseren binnen rijk en met medeoverheden, sector; **vastleggen besluitvormings- en overlegstructuur**
- Reikwijdte vastleggen, vastleggen in **Startnotitie**
- **Ruimtelijke uitwerking van scenario's** (bijdragen aan scenariostudies door ruimtelijke uitwerking te geven)

Fase 2: ontwerpfase (2020)

- **Beelden voor 2030 en 2050** inclusief combinatiemogelijkheden, benodigde ruimte en effecten op leefomgeving
- **Alternatieve ruimtelijke keuzes** voor robuust nationaal systeem in iteratie met stakeholders
- Continue: **afstemming** met beelden NP RES, systeemstudies, visie marktordening en integrale infraverkenning

Fase 3: besluitvormingsfase (2021)

- Bestuurlijke afstemming en doorwerking
- **Vaststellen (ontwerp) programma**, MER, consultatie
- **Vaststellen definitief programma**; zonodig aanpassen BKL, interbestuurlijke afspraken

Wat is het Programma Energiehoofdstructuur wel?

- Samenhangende visie (energiehoofdstructuur) en nationaal ruimtelijk beleid en regels tbv het “Realiseren van een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening, die in 2050 CO_2-arm is, en de daarbij benodigde hoofdinfrastructuur” (nationaal belang NOVI);
- Tevens opvolger: SWOL, SEV-3, SV Buisleidingen;
- Horizon 2030 en 2050;
- Alle onderdelen energieketen, moleculen en elektronen;
- Beleidsmatige basis voor uitoefening rijksbevoegdheden (oa RCR/projectbesluit).
- NB onderscheid tussen nationaal belang en rijksrol.

Wat is het Programma Energiehoofdstructuur niet?

- Een nationaal masterplan voor de infrastructuur, in de zin van blauwdruk 2050 met gedetailleerde locaties en begrenzingen voor windparken, zonneparken, elektrolyse-installaties, warmtenetten etc.;
- Beleid/afspraken over marktordening, mitigatie emissies, fiscale maatregelen, ruimtelijk beleid dat geen betrekking heeft op energie-infrastructuur.

Taskforce energie-infrastructuur industrie

- Opdrachtgever EZK
- Onafhankelijke adviescommissie;
- Focus op infra-knelpunten voor behalen klimaatakkoord doelen industrie in 2030;
- Advies in twee delen: knelpunten (december) en mogelijke oplossingen (maart 2020)
- Kabinetsstandpunt op basis van advies;

Netbeheer Nederland

II3050: Eerste Informatiesessie

Energietransitie Programma

Auteur: [redacted]

Datum: 29-10-2019

Agenda

10.00 – 10.10	Welkom ([redacted], iNET)
10.10 – 10.25	Toelichting op II3050 (iNET)
10.25 – 10.45	Samenhang met Rijksvisie Marktordening en Programma Energiehoofdstructuur (EZK)
10.45 – 12.00	Ontwikkeling van scenario's 2050 (Berenschot / Kalavasta)
12.00 – 12.20	Ruimtelijke uitwerking van de scenario's (Generation Energy)
12.20 – 12.30	Afsluiting

Ontwikkelingen op het netwerk en energiesysteem

1	 Integrale Infrastructuurverkenning	Focus: 2030-2050 Integraal	Tennet en Gasunie ontwikkelen samen met de regionale netbeheerders een integrale infrastructuurverkenning 2030-2050 met scenario's en ontwikkelpaden voor de energie infrastructuur. Hierin worden inzichten vanuit de energiesector, vraagontwikkeling in de industrie en bevindingen vanuit de regionale energiestrategieën (RES-sen) meegenomen. Ontwikkelingen op de Noordzee en binnen Europa vormen relevante context voor deze verkenning. In Q1-2019 hebben Tennet en Gasunie samen de eerste Infrastructure Outlook 2050 gepresenteerd.
2	 Investeringsplannen (IP's) - 9 netbeheerders	Scenario's voor 10 jaar	De netbeheerders (2 TSO' en, 7 DSO's) ontwikkelen ieder een investeringsplan, waarin duidelijk wordt welke ontwikkelingen zij zien en tot welke uitbreidingsinvesteringen en vervangingsinvesteringen deze leiden. Het investeringsplan is een 2-jaarlijkse wettelijke verplichting.
3	 Regionale systeemstudies	Integrale benadering in industrieregio's Focus: 2030-2050	In verschillende industrieregio's werken industrieën, provincie, gemeentes, netbeheerders en andere stakeholders samen aan een regionale systeemstudie. Vanuit een integrale benadering worden de ontwikkelingen van industrie, gebouwde omgeving, transport, landbouw en duurzame opwek tot 2050 in beeld gebracht. In samenhang met de landelijke Integrale Infrastructuurverkenning geeft dit zicht op de benodigde infrastructuurontwikkelingen.
4	 Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) - 5 regio's	Focus: 2020-2030	5 NAL regio's dienen zorg te dragen dat de laadinfrastructuur geen drempel vormt bij de uitrol van elektrisch vervoer. De ontwikkelingen in de Nationale Agenda Laadinfrastructuur richten zich op: plaatsingsbeleid, uitrolplannen, het versnellen proces en vaststellen basisvoorwaarden laadinfrastructuur, informatievoorziening, prijstransparantie, open protocollen open markten, smart charging, innovatie en logistiek.
5	 Regionale Energie Strategieën (RES) - 30 regio's	Focus: 2030 (& 2050)	30 RES regio's moeten een regionale energiestrategie maken, met regionaal gedragen keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag energie-infrastructuur.
6	 Transitievisie warmte - 355 gemeenten	Focus: 2030	355 gemeenten stellen uiterlijk eind 2021 een transitievisie warmte vast met daarin het tijdspad waarin wijken worden verduurzaamd voor besluitvorming over de energie-infrastructuur van een wijk. Voor de wijken waarvan de transitie voor 2030 gepland is, is ook het duurzame alternatief voor energie bekend (duurzame elektriciteit, duurzaam gas, duurzame warmte) met zo nodig aanpassingen aan energie-infrastructuur.
7	 Uitvoeringsplannen wijken - 10000+ wijken	Focus: 2030	Gemeenten bepalen in samenspraak met de betrokken stakeholders de termijn voor de beëindiging voor de levering van aardgas in de uitvoeringsplannen, die vanaf 2022 worden opgesteld. Hierin staat ook de definitieve keuze voor de alternatieve energie-infrastructuur van een wijk. Definitieve keuzes die voortkomen uit de uitvoeringsplannen op wijkniveau worden opgenomen in de RES 2.0.

Ontwikkelingen op het netwerk en energiesysteem: Scope

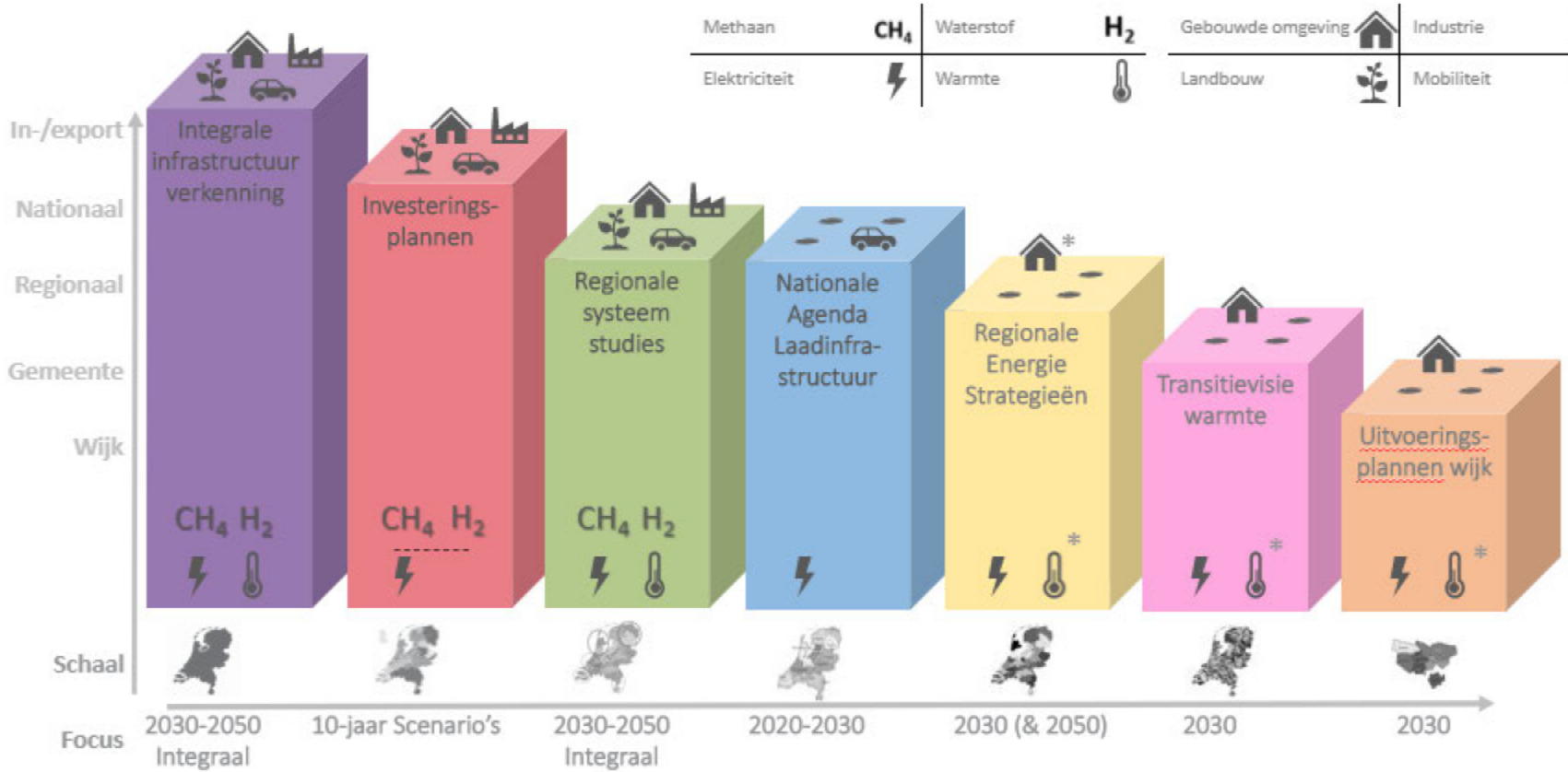

*Dit betreft de huidige minimale scope

Ontwikkelingen op het netwerk en energiesysteem: Onderlinge samenhang

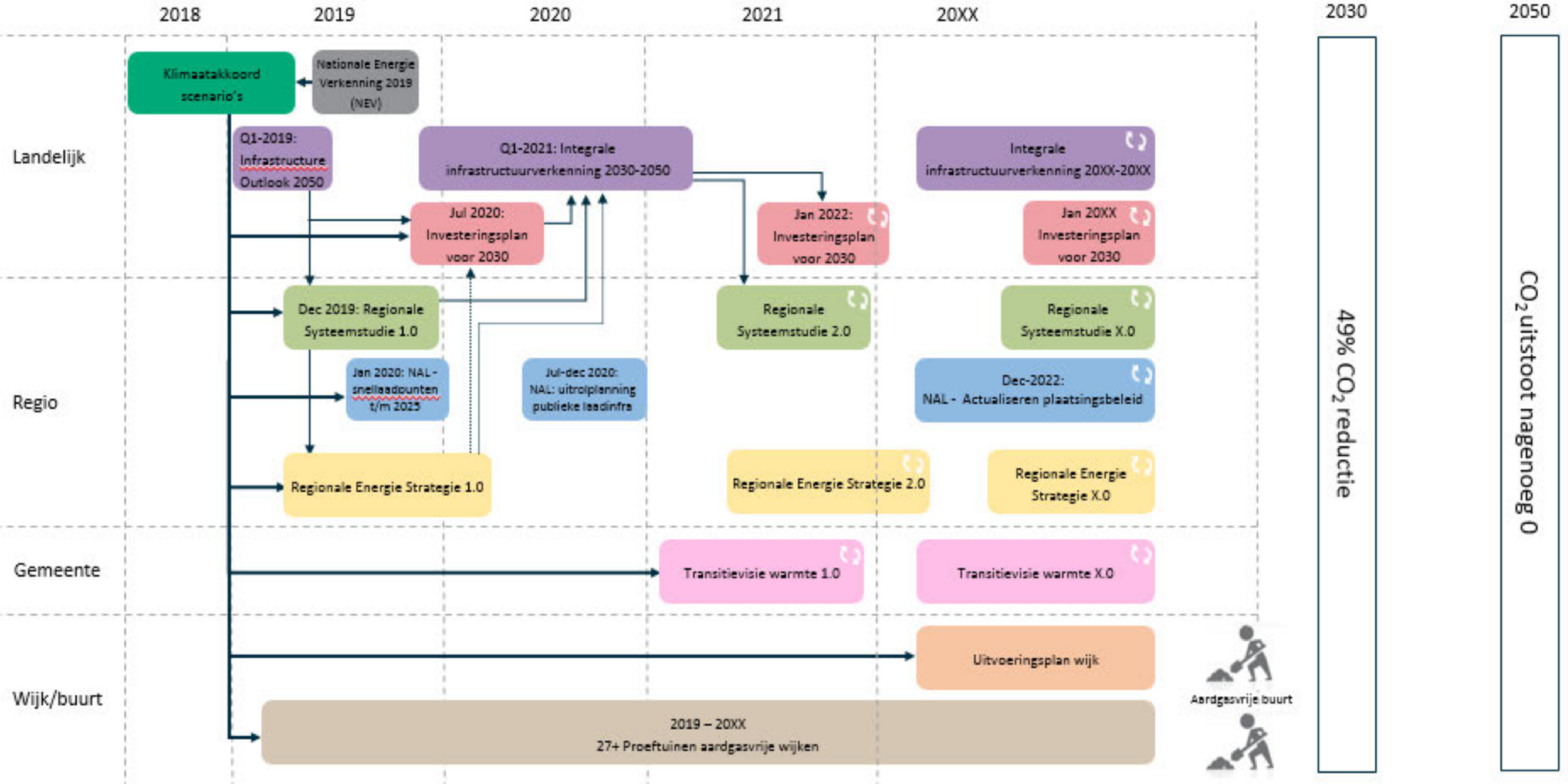

Samenhang II3050 met Regionale Systeemstudies

[redacted]

Landelijke II3050

Systeemstudie Noord Holland (afgerond)
- Concretiseren van oplossingsrichtingen volgt nog
1. Inventariseren ontwikkelingen
2. Knelpunten en oplossingsrichtingen
3. Rapportage voor de regio

Systeemstudie Zuid Holland (binnenkort van start)
1. Inventariseren ontwikkelingen
2. Knelpunten en oplossingsrichtingen
3. Rapportage voor de regio

Systeemstudie Zeeland (loopt)
1. Inventariseren ontwikkelingen
2. Knelpunten en oplossingsrichtingen
3. Rapportage voor de regio

Systeemstudie Groningen Drenthe (bijna afgerond)
1. Inventariseren ontwikkelingen
2. Knelpunten en oplossingsrichtingen
3. Rapportage voor de regio

Systeemstudie Limburg (binnenkort van start)
1. Inventariseren ontwikkelingen, in relatie met Duitsland / België
2. Knelpunten en oplossingsrichtingen
3. Rapportage voor de regio

Systeemstudies in de 5 industrieregio's
NB. Andere provincies (IPO) zien ook meerwaarde van systeembenadering boven RESsen en gaan dit mogelijk bovenregionaal initiëren (ca. 8 regio's, clustering van 30 RESsen)

Agenda

10.00 – 10.10	Welkom ([redacted], iNET)
10.10 – 10.25	Toelichting op II3050 (iNET)
10.25 – 10.45	Samenhang met Rijksvisie Marktordening en Programma Energiehoofdstructuur (EZK)
10.45 – 12.00	Ontwikkeling van scenario's 2050 (Berenschot / Kalavasta)
12.00 – 12.20	Ruimtelijke uitwerking van de scenario's (Generation Energy)
12.20 – 12.30	Afsluiting

Waarom de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050?

- **Infrastructuur** is de sleutel voor een succesvolle en efficiënte energietransitie.

- Om het energiesysteem **betaalbaar en betrouwbaar** te houden, is **systeemintegratie** nodig.

- In het toekomstig energiesysteem zullen het **landelijke en lokale energiesystemen** steeds meer met elkaar verweven raken en de **elektriciteit-, gas en warmtesystemen** steeds nauwer met elkaar samenwerken. Bovendien groeit de **afhankelijkheid tussen de marktsectoren** industrie, gebouwde omgeving, mobiliteit en landbouw.

- Er zijn grote veranderingen in het energiesysteem nodig. Elektriciteitsproducenten (waaronder ook de producenten van duurzame energie), gebruikers van energie (industrie e.a.) en netbeheerders moeten belangrijke keuzes maken over de inzet van **grote investeringen**.
  Maar: **afhankelijkheden** zijn groot, **onzekerheden** zijn groot en **realisatietijden** zijn lang.

Waarom de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050?

- Om **investeringsrisico's te beperken** en **investeringen niet onnodig uit te stellen** (waardoor de Energietransitie vertraagt) is het van belang dat overheid, industrie, energiebedrijven en netbeheerders **gezamenlijk een beeld ontwikkelen** van het energiesysteem in 2050 en de weg daar naar toe.

- In 2019 hebben TenneT en Gasunie al een eerste verkenning op hoofdlijnen gedaan van de ontwikkeling van infrastructuur voor gas en elektriciteit in Nederland en Duitsland in 2050: de **Infrastructure Outlook 2050** (IO2050). Voor verschillende scenario's van het Net van de Toekomst (2050) zijn de **consequenties voor de energienetwerken** op hoofdlijnen in beeld gebracht.

- **Verdere verdieping** en een **nadere uitwerking** is een belangrijke vervolgstap om de investeringsrisico's beter in kaart te krijgen en te kunnen mitigeren.

***Dit vraagt een integrale aanpak. Met alle netbeheerders. En met alle relevante stakeholders. Voor alle energiedragers. Voor alle sectoren. Op zowel landelijk als regionaal niveau*.**

Afspraak over II3050 in Klimaatakkoord (pagina 163)

[redacted]

“Gasunie en TenneT nemen samen met de regionale netbeheerders in 2019 het initiatief om een integrale infrastructuurverkenning 2030-2050 op te stellen waarin inzichten vanuit de energiesector, vraagontwikkeling in de industrie en bevindingen vanuit de regionale energiestrategieën (RES’en) worden meegenomen. Daarbij worden relevante stakeholders betrokken, waaronder marktpartijen. Deze infrastructuurverkenning 2030-2050 dient als leidraad voor onder andere de investeringsplannen van de netbeheerders en voor investeringen door marktpartijen. De verkenning is gereed in 2021.”

Aanpak

II3050 wordt uitgevoerd door **iNET**: werkgroep integraal Netwerk en Energiesysteem van de Toekomst. iNET maakt onderdeel uit van het Energie Transitie Programma (ETP) van Netbeheer Nederland.

Aanpak

Fase 0 Voorbereiding	Fase 1 Scenario's 2050	Fase 2 Netwerkanalyses	Fase 3 Infra ontwikkelpaden
Goedkeuring Programma op 6 juni 2019	<u>Update scenario's 2050:</u> • Consistent met Net vd Toekomst • Alle energie en feedstock • Met stakeholders • Inclusief lucht en scheepvaart • Inclusief context omliggende landen • Regionale ontw kkelingen uit systeemstudies en RES'en • Tijdreeksen en regionaliseren <u>Inrichting integraal netwerkmodel:</u> • Hoofd en regionaal netwerk • Offshore en andere leidingen	<u>Netwerkanalyses voor 2050:</u> • Visualiseren stromingspatronen en knelpunten • Identificeren van flexibiliteitsoplossingen • Bepalen conversie en opslagbehoefte, incl kosten • Bepalen oplossingen voor knelpunten, incl kosten • Identificeren van slimme integrale oplossingen om investeringen te beperken en risico's te mitigeren. • Gevoeligheidsanalyses vanwege onzekerheden	<u>Mogelijke ontwikkelpaden 2030-2050:</u> • inschatting van de totale kosten voor de ontwikkelpaden infrastructuur • inzicht in ruimtelijke consequenties • onderbouwing voor systeemkeuzes • inzicht in leadtimes en beslismomenten Infrastructuur 2030 conform Investeringsplannen is uitgangspunt
Resultaat	**Afgestemde scenario's 2050 met uurprofielen en regio-specifiek**	**Infrastructuurontwerpen voor 2050**	**Infrastructuur ontwikkelpaden voor 2030-2050**

Betrokkenheid externe stakeholders

HOE	KERNTEAM II3050	KLANKBORDGROEP II3050	OVERIGE STAKEHOLDERS	VOORTGANGSTAFEL ELEKTRICITEIT
DOEL	Nauwe afstemming en samenwerking met EZK over a. Ontwikkeling scenario's 2050 b. Ruimtelijke impact van scenario's en infra ontwikkelpaden c. Stroomlijning met andere lopende trajecten van het Rijk	Regelmatige toetsing van de (tussen)resultaten en leveren van input voor de scenario's. In okt, nov, dec. …	Periodieke informatiebijeenkomsten om belanghebbende stakeholders te informeren over het proces en de eindresultaten (scenario's en infra ontwikkelpaden). In okt, jan, … Gecombineerd met EZK trajecten	Afleggen verantwoording over voortgang en (tussen)resultaten via vertegenwoordigers netbeheerders aan voortgangstafel elektriciteit.
DEELNEMERS	- EZK	- Overheid - Industrie - Energiebedrijven - NVDE	**Achterban van Klankbordgroep** En diverse andere partijen	Deelnemers Elektriciteitstafel

Agenda

10.00 – 10.10	Welkom ([redacted], iNET)
10.10 – 10.25	Toelichting op Il3050 (iNET)
10.25 – 10.45	Samenhang met Rijksvisie Marktordening en Programma Energiehoofdstructuur (EZK)
10.45 – 12.00	Ontwikkeling van scenario's 2050 (Berenschot / Kalavasta)
12.00 – 12.20	Ruimtelijke uitwerking van de scenario's (Generation Energy)
12.20 – 12.30	Afsluiting

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 14 november 2019 16:05
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Presentaties Informatiesessie II3050
Bijlagen: EZK svz systeemintegratie oktober 2019.pdf; II3050 informatiesessie agenda.pdf

FYI

[redacted]
Projectmanager Haven en Industrie
Programma Amsterdam Klimaatneutraal

Gemeente Amsterdam

telefoon: +31 [redacted]
e-mail: [redacted]@amsterdam.nl

Van: [redacted]@Netbeheernederland.nl]
Verzonden: donderdag 31 oktober 2019 19:51
Onderwerp: Presentaties Informatiesessie II3050

Geachte mijnheer, mevrouw,

Afgelopen dinsdag vond de eerste informatiesessie van de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 (II3050) en de samenhangende Rijkstrajecten plaats. Hierin is ook een eerste indruk van de opzet van de energiescenario's 2050 en de ruimtelijke uitwerking gegeven. We waren blij met de grote opkomst en de goede vragen en opmerkingen tijdens de bijeenkomst. Hierbij ontvangt u de eerste twee presentaties. In januari is de volgende informatiesessie II3050, waarin de resultaten van de energiescenario's 2050 met ruimtelijke uitwerking worden gepresenteerd. Er zal dan ook een inhoudelijke toelichting op het Programma Energiehoofdstructuur en de Rijksvisie Marktordening worden gegeven en een vooruitblik op het vervolg van de II3050. U bent dan opnieuw van harte welkom!

Met vriendelijke groet,

[redacted] (Netbeheer Nederland), namens [redacted] (iNET, II3050), [redacted] (EZK, Programma Energiehoofdstructuur) en [redacted] (EZK, Rijksvisie Marktordening)

-

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 14 april 2020 16:48
Aan: [redacted]
CC:
Onderwerp: RE: Publicatie rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050".

He dank, heel boeiende materie -[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 14 april 2020 15:19
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Publicatie rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050".

Hi[redacted]

N.a.v. het gesprek in de RES van zojuist, ter inspiratie (om iets meer feeling te krijgen over het onderwerp):

De ruimtelijke uitwerking klimaatneutrale energiescenario's door Netbeheer NL (in het klimaatakkoord is afgesproken dat dit product zou worden gemaakt).

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Programma Klimaatneutraal
Ruimte & Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

T +[redacted]

Werkdagen: ma, di, wo, do

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Van: [redacted]@Netbeheernederland.nl>
Verzonden: dinsdag 14 april 2020 12:14
Onderwerp: Publicatie rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050".

Geachte stakeholder van de Integrale Infrastructuurverkenning 2030 – 2050 (II3050),

Graag wil ik u erop attenderen dat de rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050" morgen worden gepubliceerd. Op deze dag zullen de rapporten tevens overhandigd worden aan de leden van de Tweede Kamer. Daarnaast komen de Q&A's van de brede II3050-informatiebijeenkomst, welke plaatsvond op 10 februari jl., beschikbaar op de website van Netbeheer Nederland.

Aangezien u stakeholder bent van de II3050, ontvangt u de rapporten vandaag al onder embargo. De documenten zijn een week lang te downloaden via deze link. Ik wil u vriendelijk verzoeken om ze nog niet te verspreiden vóór 15 april 10:00 uur.

Inmiddels wordt er al hard gewerkt aan Fase 2 van de II3050, waarin de netwerkanalyses worden uitgevoerd. Ook hierbij willen wij u als stakeholder graag betrekken. U zult daarom t.z.t. weer een uitnodiging ontvangen voor de volgende informatiesessie.

Bij vragen over de publicatie kunt u mailen naar [redacted] @Netbeheernederland.nl). Voor inhoudelijke vragen omtrent het rapport "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050" kunt u terecht bij [redacted] @netbeheernederland.nl) en [redacted] ([redacted] @gasunie.nl). Ten slotte kunt u zich voor vragen over de rapporten "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050" wenden tot [redacted] ([redacted] @minezk.nl).

Met vriendelijke groet,
Namens [redacted] (iNET), [redacted] (EZK) en [redacted] (EZK),

[redacted]
Programmaconsultant Energietransitie

M [redacted]
E [redacted] @netbeheernederland.nl

Netbeheer Nederland

Anna van Buerenplein 43 – 2595 DA Den Haag
Gebouw New Babylon – Center Offices

netbeheernederland.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 17 april 2020 10:34
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Publicatie rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050".

Dan gaan we dat regelen jongens!

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: vrijdag 17 april 2020 10:33
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Publicatie rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050".

Ja, graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Bestuursadviseur

Email: [redacted]**@amsterdam.nl**
Internet: **www.amsterdam.nl**

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: donderdag 16 april 2020 14:26
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Publicatie rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050".

Gaarne

Verstuurd vanaf mijn iPhone

> Op 16 apr. 2020 om 14:24 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Hoi [redacted] en [redacted]
>
> Ik weet niet of jullie deze studies kennen. Zo niet, wellicht de moeite waard om een blik op te werpen. Ik moet er zelf ook nog induiken. Mochten jullie het handig vinden kan ik een paar 'take-aways' in bullits op papier zetten.

Groeten [redacted]

Van: [redacted]@Netbeheernederland.nl>
Verzonden: dinsdag 14 april 2020 12:14
Onderwerp: Publicatie rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050".

Geachte stakeholder van de Integrale Infrastructuurverkenning 2030 – 2050 (II3050),

Graag wil ik u erop attenderen dat de rapporten "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050", "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050" morgen worden gepubliceerd. Op deze dag zullen de rapporten tevens overhandigd worden aan de leden van de Tweede Kamer. Daarnaast komen de Q&A's van de brede II3050-informatiebijeenkomst, welke plaatsvond op 10 februari jl., beschikbaar op de website van Netbeheer Nederland.

Aangezien u stakeholder bent van de II3050, ontvangt u de rapporten vandaag al onder embargo. De documenten zijn een week lang te downloaden via deze link. Ik wil u vriendelijk verzoeken om ze nog niet te verspreiden vóór 15 april 10:00 uur.

Inmiddels wordt er al hard gewerkt aan Fase 2 van de II3050, waarin de netwerkanalyses worden uitgevoerd. Ook hierbij willen wij u als stakeholder graag betrekken. U zult daarom t.z.t. weer een uitnodiging ontvangen voor de volgende informatiesessie.

Bij vragen over de publicatie kunt u mailen naar [redacted]@Netbeheernederland.nl). Voor inhoudelijke vragen omtrent het rapport "Klimaatneutrale Energiescenario's 2050" kunt u terecht bij [redacted]@netbeheernederland.nl) en [redacted]@gasunie.nl). Ten slotte kunt u zich voor vragen over de rapporten "Ruimtelijke Uitwerking Energiescenario's" en "Systeemeffecten van nucleaire centrales, in Klimaatneutrale Energiescenario's 2050" wenden tot [redacted]@minezk.nl).

Met vriendelijke groet,
Namens [redacted] (iNET), [redacted] (EZK) en [redacted] (EZK),

[redacted]
Programmaconsultant Energietransitie

M [redacted]
E [redacted]@netbeheernederland.nl
<image001.jpg>

Anna van Buerenplein 43 – 2595 DA Den Haag
Gebouw New Babylon – Center Offices

netbeheernederland.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 11 januari 2021 17:11
Aan: [redacted]; [redacted]
Onderwerp: FW: Het naslagwerk en de terugkijk links van de digitale stakeholderbijeenkomsten

Dag beiden, jullie wellicht al bekend, zie hieronder info over rijkstrajecten rondom energie infrastructuur.

[redacted]

Van: [redacted]@portofamsterdam.com>
Verzonden: woensdag 6 januari 2021 11:00
Aan: [redacted]@Noord-Holland.nl>; [redacted]@noord-holland.nl>; [redacted]@noord-holland.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@tatasteeleurope.com
Onderwerp: FW: Het naslagwerk en de terugkijk links van de digitale stakeholderbijeenkomsten

---

Van: Energieinfra <Energieinfra@minezk.nl>
Verzonden: zaterdag 19 december 2020 17:50
Aan: [redacted]@portofamsterdam.com>; [redacted]@portofamsterdam.com>
Onderwerp: Het naslagwerk en de terugkijk links van de digitale stakeholderbijeenkomsten

Beste professional betrokken bij energie-infrastructuur,

Op 9 en 10 december hebben twee digitale stakeholderbijeenkomsten plaats gevonden vanuit drie beleidsprogramma's, voor respectievelijk Noord-Nederland en Zuid-Nederland. In deze mail sturen wij u het naslagwerk en de terugkijklinks. Het ging om de volgende drie programma's:

- Programma Energiehoofdstructuur (PEH)
- Programma Infrastructuur Duurzame Industrie (PIDI)
- Verkenning Aanlanding Wind op Zee (VAWOZ)

De drie beleidsprogramma's hebben betrekking op energie-infrastructuur en worden vanuit het ministerie voor Economische Zaken en Klimaat gecoördineerd. Omdat de stakeholders, thema's en timing van deze programma's zo vergelijkbaar zijn, proberen we u zoveel mogelijk gezamenlijk te betrekken en te informeren. De doelgroep van de bijeenkomst was gericht op mensen die vanuit professioneel oogpunt bezig zijn met energie-infrastructuur. Meer dan 200 bezoekers hebben meegedaan aan deze digitale stakeholderbijeenkomsten en we willen hen hierbij danken voor hun aanwezigheid.

Terugkijk links en naslagwerk
Een naslagwerk waaronder de gepresenteerde sheets en vragen en antwoorden kunt u vinden op de projectpagina van Programma Energiehoofdstructuur. Voor wie er niet bij kon zijn hebben we van elk programma-onderdeel een sessie online gezet om terug te kijken:

- Plenaire sessie introductie energie-infrastructuur - https://youtu.be/eG-fJTqwdho
- Subsessie Programma Energiehoofdstructuur: https://youtu.be/cZrS7Hs-rw0
- Subsessie Programma Infrastructuur Duurzame Industrie: https://youtu.be/csp1NmGQMYI
- Subsessie Verkenning Aanlanding Wind op Zee – Versnelling 2030: https://youtu.be/8hfMTwmm0nM
- Subsessie Verkenning Aanlanding Wind op Zee – Opgave 2030-2040: https://youtu.be/WMJJOhMbWhI

Vragen?
Vragen of opmerkingen over Verkenning Aanlanding Wind op Zee kunt u doorgeven op VAWOZ@minezk.nl.

Op de ochtend van 5 februari zal een nieuwe stakeholdersbijeenkomst plaats vinden, speciaal voor het programma Energiehoofdstructuur. Bij interesse kunt u zich nu alvast aanmelden met een reply op deze mail. Overige vragen of opmerkingen over energie-infrastructuur kunt u doorgeven op energieinfra@minezk.nl.

Vriendelijke groeten,

Het organisatieteam stakeholdersbijeenkomst 'Energie-infrastructuur van de toekomst'
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Namens

[redacted]
Programma Energiehoofdstructuur

[redacted]
Programma Infrastructuur Duurzame Industrie

[redacted]
Verkenning Aanlanding Wind op Zee

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Op berichtgeving en correspondentie van Havenbedrijf Amsterdam N.V. is een disclaimer van toepassing. Lees hier de volledige tekst van de e-mail disclaimer.

On notices and correspondence of Port of Amsterdam, a disclaimer applies. You can read the full e-mail disclaimer here.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 8 april 2021 10:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Dank voor het delen [redacted]. Interessant en leerzaam. De site http://polderpv.nl/ kende ik nog niet, maar ga ik eens bekijken.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: donderdag 8 april 2021 9:19
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]amsterdam.nl>
Onderwerp: FW: EenVandaag Uitzending

Ter info, voor de fijnproevers of het archief.

Gaat over een discussie tussen [redacted] en min EZK over cijfers die achter het KA liggen en de aannames achter de RES.
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
[redacted]

Van: [redacted]@npres.nl>
Verzonden: woensdag 7 april 2021 22:20
Aan: [redacted]@noord-holland.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Fwd: EenVandaag Uitzending

En nog een beantwoording aan [redacted] vanuit EZK,

groeten,

[redacted]

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending
Datum: 7 april 2021 om 21:50:54 CEST

Aan: [redacted]@eceat-projects.org>, [redacted]@npres.nl>, [redacted]@gmail.com>
Kopie: [redacted]@carbid.nl>

Hoi [redacted],

Ik was je mail niet vergeten hoor, hierbij alsnog mijn antwoord.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: maandag 29 maart 2021 14:03
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@npres.nl>; [redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted],

Dank voor onderstaande verduidelijkingen. Zie hieronder mijn verdere vragen en opmerkingen.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 29 maart 2021 13:11
Aan: [redacted]'; [redacted]'
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Ha [redacted],

Dank voor je reactie. Ik zie geen aanleiding opnieuw te reageren op jouw toevoegingen.

Dank ook voor jullie achterliggende berekeningen. Daarover zou ik wel één punt willen benoemen dat me opviel na snelle lezing. Betreft de analyse PBL en hoe daar interpretatie aan wordt gegeven:
Je schrijft:

- "35 TWh doelstelling bestaat uit 21 TWh wind + 14 TWh zon."; dit klopt niet. Het doel is 35 TWh, in te vullen door zon en wind. PBL heeft een aanname gedaan over de verdeling tbv berekening. De aanname is niet leidend voor het doel

[redacted]: OK, het was inderdaad niet duidelijk of dat er specifieke doelen waren voor de wind en zon in het klimaatakkoord. Ik weet dat dit nu binnen de RES niet meer is. Maar het lijkt alsof er een soort van ideale uitkomt was. Vanuit die oorspronkelijke ideale uitkomst lijkt het zo dat wind naar verhouding geen achterstand heeft ten opzichte van zon. Maar ik zal dit in ons document nuanceren. Wat de achterliggende verdeling is weet ik niet precies; ik vermoed (maar heb dat niet nagerekend) dat men uit is gegaan van een verdeling van additionele productie van wind/zon van 50%/50%.

- De 14 TWh is inclusief kleinschalig (panelen op huizen bekostigd via saldering). RES gaat over 35 TWh grootschalig (dus vanaf 15kW). Aanname ten tijde van KA was dat er in 2030 7 TWh kleinschalig zon op dak zou zijn.

[redacted] Dit begrijp ik niet. Volgens mijn kennis is de 35 TWh alleen wind en grootschalige zon. De 7 TWh kleinschalige zon is additioneel boven op de 35 TWh.

Ja, dat klopt. Ik begrijp zelf de tabel van PBL niet helemaal, omdat de voetnoot suggereert dat zon inclusief het kleinschalige deel (alles onder 15kW dat via salderingsregeling wordt bekostigd) is. Terwijl voor de 35 TWh kleinschalig zon niet meetelt.

Kleinschalig valt niet onder 35 TWh doel. In het KA is afgesproken dat kleinschalig op dak mag meetellen indien er meer dan 35 TWh wordt gerealiseerd. Zie daarvoor pagina 182 van het klimaatakkoord:

[redacted] deze uitspraak lijkt dus in tegenspraak met je bovenstaande statement. Niet in tegenspraak met mijn statement, want gaat over een mogelijke situatie waarin er sprake zou zijn van ophoging van het doel. Toen is afgesproken dat – indien het doel opgehoogd wordt – kleinschalig zon boven de 7 TWh mee mag tellen voor invulling van het (hogere) doel. Echter, die situatie is momenteel niet aan de orde.

"Partijen zijn bereid om het gesprek aan te gaan over een eventuele verhoging van de ambities voor Hernieuwbaar op Land, onder de voorwaarden dat allereerst wordt gekeken naar de mogelijkheden voor Wind op Zee en kleinschalig zon. Inspanningen van decentrale overheden die leiden tot meer dan 7 TWh kleinschalig zon (zoals lokale stimuleringsregelingen) tellen daarbij mee voor deze opgave."

[redacted] Wat is de huidige stand m.b.t. kleinschalige zon? Hoe snel groeit dat? Is dat ergens te vinden op een website? Nee, daar hebben we geen goede cijfers voor, omdat er veel onzekerheden zijn. Een daarvan is dat mensen zelf hun panelen bij netbeheerder moeten aanmelden (hebben ze dat allemaal gedaan?) en onzekerheid nummer twee is dat niet iiedereen een slimme meter heeft. Een betrouwbare bron, maar geen officiële is de website van [redacted] polderpv.nl). Hij schat dit momenteel op 3,2 GW, dus kleine 3 TWh (Solar statistics CBS Netherlands up till 2018 (new methodology) 2012-2017 (polderpv.nl)

[redacted]: Wanneer en door wie wordt besloten aangaande het eventueel verhogen van de doelstelling Hernieuwbaar op land? Welke beleidsopties liggen voor? Stel dat er besloten wordt om de wind-op-land ambitie niet verder te verhogen na halen van 35 TWh doelstelling, wordt dan de SDE subsidie regeling voor wind-op-land stopgezet? Wat als private partijen toch een windturbine op land zonder subsidie willen bouwen. Mag dat dan? Ondermijnt dat dan niet de business case voor wind-op-zee? Er kan dan een overschot komen en prijzen dalen teveel. Hoe zorgt de overheid dat investeren loont? Indien de overheid een garantieprijs gaat instellen dan wil je ook niet dat er teveel stroom gaat komen, dat zou de belastingbetaler alleen maar geld kosten. Dus er zal optimalisering moeten plaatsvinden door de overheid. Dat lijkt in conflict met een vrije markt die er nu is. Welke plannen liggen daartoe voor?
Hiertoe wordt vooralsnog niet besloten, dit is echt aan het nieuwe kabinet. Waarbij de afspraak uit het Klimaatakkoord geldt, dat dan eerst gekeken wordt naar meer wind op zee en meer kleinschalig op dak (via saldering). Beiden zijn duurder dan wind op land (met name het kleinschalige zon op dak), maar het biedt precies de voordelen die jij ook schetst en dus ook zijn onderkend in het Klimaatakkoord. Overigens is de verwachting dat vanaf 2025/2026 zonneparken en windturbines op land zonder subsidie kunnen. En dan is er dus geen middel meer anders dan inpassingsplan/ vergunning om te sturen op nieuwe projecten. Het klopt dat de buca zeer afhankelijk is van prijsvorming en daarmee van de vraag en met name ook de mate waarin de vraag zich kan aanpassen aan het aanbod. Daaraan wordt gewerkt in de vorm van een kader leveringszekerheid waarbij de aspecten die jij noemt ook meespelen. Maar ook dat is allemaal aan het volgende kabinet om daar uitvoering aan te geven.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: dinsdag 23 maart 2021 15:10
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@npres.nl>; [redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted],

Hartelijk dank voor je reactie. Hieronder wederom mijn reactie. Het gaat uit boven een discussie over cijfers en formeel beleid en ik begrijp dat het niet jouw rol is om hierop te reageren. Maar ik hoop dat het signaal uit de samenleving doordringt tot de politieke top van het ministerie. Bijna iedereen is gecommitteerd aan de Green Deal doelstellingen (en zelfs veel meer wat mij betreft). Het is goed een open debat te hebben over hoe deze het beste gehaald kunnen worden. Wind-op-land is duidelijk niet populair (binnen de huidige randvoorwaarden). Laten we open kijken of het ook anders kan. Wij geloven inmiddels van wel.

Zie ook de bijlage met de cijfers.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 22 maart 2021 10:17
Aan: [redacted]'; [redacted]'; [redacted]'
CC: [redacted]'
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted],

Hartelijk bedank voor je mail.

De gegevens die [redacted] hanteert zijn ons bekend. Het ministerie, noch NPRES hebben zich uitgelaten over de kwaliteit ervan. Wel zijn er, zoals je zegt, verschillen in de aannames die enerzijds Martien en anderzijds het PBL hanteert.

[redacted] de aannames van [redacted] zijn conservatiever dan die van PBL. Martien gaat uit van 50% realisatie SDE gesubsidieerde zon projecten. PBL gaat uit van 60 %. PBL gaat uit van 99% realisatie wind projecten net als Martien Visser. Verder gebruikt PBL exact dezelfde methode die vrij eenvoudig is: realisatie CBS + subsidie beschikking SDE. In de bijlage de SDE tabel per januari 2021. Het enige verschil is dat het PBL een jaar achter loopt. Het is ons niet duidelijk waarom dat is. De enige reden die we kunnen bedenken is dat dit anders de regio's zou kunnen demotiveren om meer ambitie op te halen. Maar waarom meer ambitie ophalen voordat de politiek de doelstelling heeft verhoogd op basis van een maatschappelijk debat? Het staat een eerlijke discussie over de noodzaak tot meer wind-op-land in de weg. Daar wind-op-land enorme nadelen heeft voor het welzijn van mensen en de volksgezondheid, ook volgens het RIVM (www.rivm.nl/nieuwsbrief?id=101500-813-54268&), is het essentieel een open debat te hebben op basis van de laatste informatie over hoe we wind-op-land zo snel mogelijke kunnen minimaliseren. Het eerder halen van de doelstellingen zou als positief nieuws gebracht moeten worden en het PBL en het ministerie zouden dit moeten toejuichen als succes omdat het daarmee niet meer nodig is om nog meer mensen te confronteren met een bron van overlast. Wind-op-land was ooit een noodzakelijk kwaad maar nu zijn er andere oplossingen (…). Leve de energierevolutie.

Eind dit jaar komt PBL met een monitor RES 1.0 en daarmee ook een geactualiseerde berekening, mede op grond van de nieuwe cijfers van het CBS en de nadere keuzen in de RES'en.

[redacted] dat zijn dus de gegevens van het CBS en SDE die nu gewoon al openbare informatie zijn. De methode is openbaar en transparant en indien de heer [redacted] het verkeerd doet dan is het belangrijk om hem / ons precies te wijzen op de foute aannames.

Wat we wel hebben aangegeven richting EenVandaag, is dat de realisatiegraad van alle geplande en deels ook al beschikte projecten niet zeker is.

[redacted] De methode om tot een realisatiegraad te komen is hetzelfde. Ook de heer Visser neemt dezelfde onzekerheidsmarge, alleen op basis van de 2020 cijfers.

Daarom is in het Klimaatakkoord afgesproken uit te gaan van enige 'overprogrammering' om zeker te stellen dat de doelen worden gehaald. Er zijn daarbij op grond van de keuzen op hoofdlijnen in de RES 1.0 nog de nodige afwegingen te maken: past het op het energienet? Hoe is

het draagvlak onder bewoners? Wat is de impact op de natuur? Kortom, de situatie zoals die zich nu voordoet hebben we ten tijde van het Klimaatakkoord voorzien en bewust gekozen voor een aanpak op land die haalbaar is en ruimte geeft voor nadere afwegingen. De RES-aanpak geeft ruimte om deze afwegingen te maken. Dit is ook opgenomen in de recente brief aan de Tweede Kamer.

Dit gaat over de ambitie. Daar heeft de heer [redacted] het helemaal niet over (….). Door het ambitie verhaal te verwarren met realisatie en pijplijn wordt zand in de ogen gestrooid. Maar we weten beide dat ambitie binnen de RES / PBL termen heel iets anders is. Het gaat erom dat de doelstelling al min of meer gehaald is volgens de definitie van PBL die heel scherp gedefinieerd is. Daar is een heldere een eenduidige definitie voor gemaakt vanwege de transparantie in het maatschappelijke debat. Ik blijf er dan ook bij dat wij het een ernstige zaak vinden dat de overheid een open debat dat voor de verkiezingen had kunnen plaatsvinden over nut en noodzaak over ophogen doelstelling wind-op-land (daar moet het nieuwe kabinet over besluiten) hiermee in de kiem lijkt te smoren. Wij proberen mee te denken en in alternatieve scenario's te denken vanuit het gemeenschappelijke doel van de klimaatcrises.

Een tweede punt betreft de situatie na 2030. Het is inderdaad nog niet duidelijk hoe de gevolgen van de verhoogde EU-doelstelling (55%) worden vertaald naar nationale doelstellingen. Het rapport van de studiegroep Van Geest bevat alle mogelijke opties. Het is niet aan het huidige (demissionaire) kabinet om een dergelijk besluit te nemen. We kunnen daarom niet vooruitlopen op mogelijke keuzes die een nieuw kabinet maakt. Dit hebben we begin februari naar aanleiding van uw eerdere vragen daarom ook zo opgenomen in de QenA over de onderbouwing van de gemaakte keuzes in het Klimaatakkoord.

Nijpels was gisteren bij Nieuwsuur om aan te geven dat het nieuwe kabinet maatregelen moet nemen. Hoe mooi was het geweest als dit onderdeel was geweest van de debatten voor de verkiezingen. Dan was de optie wind-op-land doelstelling wel of niet verhogen deel geweest van het debat. Dan was helder geweest dat ook het niet verhogen een optie kan zijn binnen de verhoogde 55% doelstelling zoals de studiegroep Van Geest aangeeft. Als belangengroep van inwoners hebben we toch het recht om juist wel voorop te lopen en een mening te hebben voordat het kabinet keuzes gaat maken. Dat is ook het hele punt van de commissie Brenninkmeijer. Daarbij past het dat de overheid informatie die al publiekelijk bekend is en waarop stakeholders een discussie willen starten niet afdoet als niet kloppend.

Tot slot vinden we elkaar in het belang van het betrekken van burgers bij de verschillende plannen rond de energietransitie. Om die reden buigt momenteel een expertcommissie onder leiding van oud ombudsman Brenninkmeijer zich over de vraag hoe burgers actiever bij klimaatbeleid kunnen worden betrokken en of burgerpanels/fora daar een rol bij kunnen spelen. Dit advies is gisteren gepubliceerd en wordt om 11:00 vandaag gepresenteerd.

We hoeven niet te wachten of we geselecteerd worden voor een burgerberaad maar hebben het recht om op elk moment deel te nemen aan het maatschappelijke debat. We hebben ons inmiddels zeer goed geïnformeerd. Brengen een visie die binnen het narratief van het akkoord van Parijs past en al het overheidsbeleid, zelfs binnen de meeste verkiezingsprogramma's. Toch is de overheid bang om de optie te stoppen met verdere uitrol wind-op-land (tot 2030) deel te maken van het publieke debat. In plaats daarvan wordt over kernenergie gesproken (…), omdat mensen geen windmolens willen en de overheid en alle klimaatakkoord partijen vertellen dat er niet genoeg plek op zee is. Wij zeggen stop met wind-op-land na halen doelstelling klimaatakkoord en verhoog de (enorme) ambitie op zee met 5-10 %. Maar die discussie is volledig taboe verklaard om bestaande RES processen niet te verstoren. Zo is dat ook met Kiimaatakkoord gegaan en de betrokken partijen hebben met elkaar afgesproken de afspraken te verdedigen (ieder heeft zijn deelbelang). Bestaand beleid leidt zo automatisch tot meer bestaand beleid ten koste van het maatschappelijk belang en het welbevinden van mensen. Tijdens de verkiezingen komen de werkelijke keuzes niet aan bod want iedereen zit in een soort van beleidskartel. Ook de SP wethouder in Amsterdam heeft zich verbonden aan meer windturbines. Ook de VVD gedeputeerde in Twente heeft zich verbonden aan meer windturbines. Dan is het dus veilig om over kernenergie te gaan praten. Maar de burger blijft in verwarring achter. Het voelt als een gemiste kans voor de democratie. Wij kunnen (na gedegen studie) begrijpen wat er werkelijk speelt, maar de gemiddelde burger voelt dat er iets niet klopt dat zich vervolgens uit in een algemene onvrede die op allerlei manieren tot uiting komt.

Ik hoop je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met groet

[redacted]

[redacted]
Coördinerend beleidsmedewerker Energie & Ruimte / Trajectcoördinator Hernieuwbaar op Land
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directoraat-Generaal Klimaat en Energie
T [redacted]
E [redacted]@minezk.nl
@ [redacted]
Ik werk ma,di,do,vr

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: vrijdag 12 maart 2021 10:43
Aan: [redacted]@npres.nl>; [redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@carbid.nl>; [redacted]@tweedekamer.nl; [redacted]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: EenVandaag Uitzending

Ministerie van EZK
Minister van 't Wout

voor deze

De heer [redacted], Ministerie van EZK
cc [redacted], Nationaal Programma Regionale Energiestrategie

Geachte heer [redacted],

Gisteren was er een uitzending van EenVandaag over de laatste cijfers van het CBS en de SDE regeling met betrekking tot de gehaalde doelstelling duurzame energie op land tot en met 2020. Deze zijn door [redacted] onlangs naar buiten gebracht. De conclusie is dat de 2030 klimaatakkoorddoelstellingen voor wind en zon op land (35 TWh) op een haar na gehaald zijn. Wij hebben die zelf ook nagerekend (gewoon openbaar via CBS en SDE websites). Het zijn dezelfde cijfers en methode als die door het PBL gebruikt zijn om de tussenstand in 2019 te berekenen. Mij is door het NPRES schriftelijk medegedeeld dat van de projecten in de pijplijn (SDE subsidies) 99% van de wind en 60% van de zon projecten uiteindelijk gerealiseerd worden (binnen 4 jaar na toekenning). De heer [redacted]r rekent met slechts 50 % van de zonprojecten die gerealiseerd gaat worden. De methode die de heer [redacted]r gebruikt is dus nog iets voorzichtiger dan het PBL. Met uw methode zouden we nu op 34,25 TWh zitten, terwijl de uitslag van de tweede SDE ronde 2020 nog moet komen. Dat zal deze maand zijn. Dan zitten we ruim boven de 35 TWh.

Waarom zegt u en het NPRES dan in de media (EenVandaag en FD zie bijlage) dat de methode van de heer [redacted] geen goede berekening is omdat u denkt dat er nog veel projecten zullen afvallen? Dat klopt toch gewoon niet?

Het is belangrijk in een democratie dat burgers juist geïnformeerd worden zodat ze beleid kunnen volgen en waar nodig kunnen (bij)sturen door het opstarten van een maatschappelijk debat. Het gaat hier om keuzes die een impact hebben op tienduizenden mensen en ons landschap voorgoed gaan veranderen. Hoe kan hun stem meegenomen worden indien ze niet aan de overlegtafels zitten en een open publiek debat in kiem wordt gemoord?

Goede en eerlijke informatie heeft de overheid ook toegezegd naar aanleiding van de toeslagen affaire. Indien de 35 TWh doelstelling daadwerkelijk (bijna) gehaald is dan is dit een belangrijk moment om het beleid opnieuw te herijken. Hoe moet de verhoogde EU Green Deal doelstelling worden ingevuld? Voor die keuze staan we nu.

Zie ook het rapport Bestemming Parijs. Daar wordt bijvoorbeeld de suggestie gedaan om de doelstelling wind-op-land niet of slechts zeer beperkt te verhogen vanwege maatschappelijke bezwaren, etc. Ook de meeste politieke partijen (met uitzondering van GroenLinks en de CU) geven aan de doelstelling duurzame energie op land niet te willen verhogen (zie PBL doorrekening verkiezingsprogramma's).

Uw eerlijke antwoord in de uitzending had dan ook kunnen zijn: "*nadat we de klimaatakkoord doelstelling van 35 TWh gehaald hebben, hebben we de keuze of we deze verder verhogen of voor wat betreft bijvoorbeeld windenergie deze alleen verder ophogen voor wind-op-zee. Het nieuwe kabinet moet hier een besluit op nemen. Er is een advies rapport Bestemming Parijs met een keuze menu waarin de voor en nadelen van verschillende opties staan uitgewerkt*".

Dat was toch prachtig geweest in het kader van een open nationaal debat, zeker rondom de verkiezingen. U laat een mooi rapport schrijven en vervolgens laat u een kans liggen om de bevolking bij dit debat te betrekken? Hoe kan dit? Mensen zijn enorm betrokken maar worden buitengesloten. Het is nergens voor nodig. Mensen staan achter de energietransitie. Maar willen een open debat over de keuzes die daarbinnen gemaakt worden. Het tegenhouden van een debat schept wantrouwen. Er is veel kritiek op de besluiten die genomen zijn binnen het klimaatakkoord. Het doorgaan met wind-op-land was niet noodzakelijk meer door de enorme kostendaling van wind-op-zee. Dit was bekent voor het tekenen van het klimaatakkoord. Toch ging men door met wind-op-land. Er is toen nooit een nationaal debat geweest over de keuzes die we hadden. Nu wordt wederom dezelfde fout gemaakt terwijl de politiek tegelijkertijd aangeeft dat het beter moet.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Windalarm Nederland
[redacted]
[redacted]@windalarm.org
www.windalarm.org

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Online gesprek windenergie/-molens OOST

DRAAIBOEK (integraal, alleen bestemd voor bestuurder, experts, crew)

90% versie 11 april.

Contactpersoon: [redacted] | [redacted]@amsterdam.nl | [redacted]
[redacted] | [redacted]@amsterdam.nl | [redacted]

Datum gesprek: maandag 12 april
Tijd: 19.00 – 20.15-30 uur
Focus: stadsdeel Oost

Aan tafel + 2de ring

Naam	Functie, organisatie, rol	Contactgegevens, bijzonderheden
[redacted]	Moderator	[redacted]
[redacted]	Portefeuillehouder stadsdeel Oost	[redacted]@amsterdam.nl
[redacted] (IJburg)	Representant bewoners	
[redacted] (Zeeburgereiland)	Representant bewoners	
[redacted] (IJburg)	Representant bewoners	
[redacted] (Oost, KNSM)	Representant bewoners	
[redacted]	Expert GGD	[redacted]@ggd.amsterdam.nl
[redacted]	Experts proces	[redacted]@amsterdam.nl
[redacted]	Expert proces	[redacted]@amsterdam.nl
Volgt	Expert natuur & windmolens	
Via online: [redacted]	Expert energietransitie	[redacted]@minezk.nl

VERSIE 11/4

Programma op hoofdlijnen (stadsdeel-bijeenkomst)

Voor deze informatiebijeenkomsten nemen we het **gesprek als werkvorm.** Bestuurder en experts (met name GGD en proces) hebben het aan tafel in direct contact met bewoners (representanten) over hun zorgen en informatiebehoeften. We laten zien dat we als gemeente en bestuurders luisteren en hen serieus nemen in de afwegingen. Het gaat daarbij niet om het perfecte antwoord, maar veeleer om aan te sluiten bij de zorgen en informatiebehoeften van bewoners – die staan centraal in het gesprek. Er is geen interactie met kijkers via chat, alleen aan tafel vindt het gesprek met bewoners (representanten) plaats. Aan het begin van het gesprek laten we de recent gemaakte video zien 'Wat zeggen Amsterdammers over windmolens' zien.
De informatie richt zich op hoofdlijnen op:

a) Windenergie Amsterdam: **waarom** zijn windmolens op land onmisbaar in de energiemix voor de gemeente en waarom binnen de gemeente?
b) Stand van zaken: feiten over de **groene zoekgebieden** in het stadsdeel Oost
c) Welke **afwegingen** zijn er geweest voor deze specifieke zoekgebieden in stadsdeel Oost
d) Zorgen en vragen van bewoners: **gezondheids- en natuuraspecten in stadsdeel Oost**
e) Het **proces** tot besluitvorming RES 1.0 en het proces daarna (tussenfase, rol gemeente, initiatiefnemers en participatieproces, 50% lokaal eigendom en financieel meeprofiteren).

Blok 1 Intro
a. Welkom door moderato [redacted] en [redacted]
b. Toelichting op programma door moderator: opzet van het vraaggesprek uitleggen; verslag in de vorm van een tekening; uitzending is na te zien
c. Voorstellen deelnemers aan vraaggesprek
d. Introductievideo 'Wat zeggen Amsterdammers over windmolens?'

Blok 2 Waarom
Waarom en urgentie windenergie (klimaatakkoord, RES); hoe zijn zoekgebieden tot stand gekomen (ook: afwegingen); hoe zien de zoekgebieden in Oost eruit?

1. Toelichting met presentatie/beelden/kaart en gesprek (experts)
2. Gesprek met bestuurder
3. Gesprek met representanten: nog meer informatie of toelichting? Vragen hierover?
4. Aangeven voor kijkers: waar kunnen nog nadere vragen worden gesteld (via formulier op amsterdam.nl/windenergie)

Blok 3 Gezondheids- en natuuraspecten

1. Toelichting met presentatie/beelden: welke aspecten spelen een rol?
2. Vragen van bewoners (eventueel uit introductievideo) laten stellen
3. Gesprek waarin de vragen worden beantwoord
4. Check: zijn alle zorgen/vragen benoemd en naar tevredenheid?
5. Aangeven voor kijkers: waar kunnen nog nadere vragen worden gesteld (via formulier op amsterdam.nl/windenergie)

Blok 4 Het proces

1. Toelichting met presentatie/beelden: waar staan we nu, waar gaan we naartoe?
    a. Fase Tot RES 1.0: toelichting bestuurder op besluitvorming gemeenteraad
    b. Tussenfase: toelichting bestuurder en experts
    c. Fase Projectvoorbereiding: toelichting bestuurder en experts
2. Vragen van bewoners, gesprek waarin de vragen worden beantwoord
3. Check: zijn alle zorgen/vragen benoemd en naar tevredenheid?
4. Aangeven voor kijkers: waar kunnen nog nadere vragen worden gesteld (via formulier op amsterdam.nl/windenergie)

Blok 5 Afsluiting
Tonen van visueel verslag van deze avond
Danken gasten/deelnemers, laatste woord aan bestuurder
Afsluiting door moderator

VERSIE 11/4

Kijkers laten zien waar nog meer informatie te vinden is (= bumper)

VERSIE 11/4

BLOK 1: INTRODUCTIE

AAN TAFEL EN 2E RING: 18.45 UUR

AAN TAFEL **2de RING** *2de ring heeft ook microfoon en kan door moderator worden betrokken bij gesprek*	Tafel: 1. [redacted] 2. [redacted] 3. [redacted] (IJburg) 4. [redacted] (Zeeburgereiland) 5. [redacted] (IJburg) 6. [redacted] (Oost, KNSM) [redacted] (voorman van Windalarm) heeft deze selectie gemaakt, waarbij op ons verzoek is gelet op diversiteit (waar mogelijk) en verspeiding over de verschillende zoeklocaties. Een deel van deze mensen is ook bij het gesprek met de wethouder op donderdag 8 april geweest. Zij hebben een MA.AK-achtig initiatief waarin bewoners en overheid samen naar mogelijkheden voor schone energie kijken. Ring: 1. [redacted] (proces) 2. [redacted] (proces) 3. [redacted] (GGD gezondheid) 4. Expert natuur (ovb) 5. Expert energietransitie (ovb)

TIJD	SPREKER	ONDERWERP TEKST	BIJZONDERHEDEN
19.00	[redacted]	Welkom kijkers en aanwezigen bij dit eerste gesprek over windmolens in Amsterdam, waarbij vanavond het stadsdeel Oost centraal staat.	Belangrijk: vanavond staat stadsdeel Oost centraal!
		Toelichting op opzet: gesprek met bewoners, bestuurder en experts waar we alle aspecten, zorgen en vragen van windmolens aan de orde stellen. Om daarmee u als kijker zo veel mogelijk informatie te geven over dit actuele onderwerp. Het gesprek hebben we in een paar blokken verdeeld: 1. Waarom windmolens? 2. Gezondheid en natuur 3. Het proces 4. Verdere informatie en afsluiting	

VERSIE 11/4

		Voordat ik de deelnemers aan het gesprek voorstel: van alle avonden maken we een visueel verslag in de vorm van een tekening, aan het eind van het gesprek tonen we het verslag van deze avond. Ten tweede: als u na het gesprek nog vragen heeft over windenergie, dan kunt u daarvoor terecht op amsterdam.nl/windenergie.	
		Voorstellen van bewoners, bestuurder, experts (naam en expertise).	
	[redacted]	Woord aan [redacted]: waarom is dit gesprek over windmolens zo belangrijk?	
	[redacted]	Veel burgers, ook in stadsdeel Oost, maken zich zorgen over windmolens. Die zorgen nemen we als gemeente- en als stadsdeelbestuur serieus, daarom dit gesprek. Tegelijkertijd weten we dat in de strijd tegen klimaatverandering er veel meer duurzame elektriciteit moet worden opgewekt. Door zonnepanelen op grote en kleine daken, door windmolens op zee maar ook door windmolens op land, zoals vastgelegd in het landelijke Klimaatakkoord. Als stad willen we daar onze verantwoordelijkheid in nemen, door ook binnen onze stadsgrenzen te zoeken naar de meest geschikte plekken voor windmolens. Opwek van duurzame energie met windmolens in een stedelijke omgeving zoals stadsdeel Oost: dat kán ingrijpende veranderingen in onze leef- en woonomgeving betekenen. Bewoners maken zich zorgen dat windmolens misschien bij hen in de buurt komen te staan. Windmolens dichtbij huis roepen emoties op en zorgen, over met name gezondheid en natuur. Die zorgen begrijp ik heel goed. Dat is begrijpelijk en tegelijkertijd ook lastig. Daarover voeren we een open en eerlijk gesprek. Zoals ook vanavond.	
	[redacted]	Vanavond staan bewoners centraal met hun zorgen en vragen rondom windenergie en windmolens. We hebben Amsterdammers gevraagd wat zij vinden van windmolens.	
		Introductievideo 'Wat zeggen Amsterdammers over windmolens?'	REGIE: Video = http://windmolens.jktv.nl
			REGIE: Bumper 2 (5 seconden)

VERSIE 1.1/4

BLOK 2: WAAROM

BUMPER 2 (5 sec.)	Gesprek over windmolens in stadsdeel Oost *Waarom?*
AAN TAFEL **2de RING** *2de ring heeft ook microfoon en kan door moderator worden betrokken bij gesprek*	Tafel: 1. [redacted] 2. [redacted] 3. [redacted] (IJburg) 4. [redacted] (Zeeburgereiland) 5. [redacted] (IJburg) 6. [redacted] (Oost, KNSM) Ring: 7. [redacted] (proces) 8. [redacted] (proces) 9. [redacted] (gezondheid 10. Expert natuur 11. Expert energietransitie: Lennert Goemans

TIJD	SPREKER	ONDERWERP TEKST	BIJZONDERHEDEN
			REGIE: beeld van windmolens
19.10	[redacted]	Inleiding op dit blok: wat komt er aan de orde?	Waarom windenergie? Waarom windmolens in Amsterdam en misschien ook in stadsdeel Oost? Wat is de stand van zaken? Hoe zien de windzoekgebieden er in Amsterdam en met name in Oost eruit?
	[redacted]	Om te beginnen: kunnen we aangeven *waarom* we windenergie in Nederland en ook in Nederland willen? Wat zegt het landelijke beleid (Klimaatakkoord) over duurzame opwek met wind- en zonne-energie? [redacted]: wat kun jij hierover zeggen?	Verwijzing naar
19.12	[redacted]	Kort en krachtig antwoord Dan vervolgvragen van [redacted]:	

VERSIE 11/4

		- waarom niet op zee? - waarom hebben we zee én land nodig? - waarom ook in een dichtbevolkt gebied? [redacted] blijft beschikbaar voor eventuele vervolgvragen van aanwezige vertegenwoordigers van de bewoners in dit blok.	
	[redacted]	Dank aan [redacted] [redacted] of [redacted], kunnen jullie in het kort aangeven hoeveel energie Amsterdam wil opwekken met windmolens?	
		• Gemeenteraad: ambitie is om voor 2030 minstens 50MW extra opgesteld vermogen windenergie (totaal 127) te realiseren • 50MW extra = ongeveer 17 windmolens extra in Amsterdam • De gemeente is afgelopen jaren op zoek gegaan naar mógelijke windzoekgebieden • Na vele gesprekken met bewoners en veel onderzoek is de gemeente gekomen met een aantal zoekgebieden; dat is dus niet hetzelfde als het bepalen waar de windmolens komen te staan • We hebben nog geen concrete locaties bepaald!	Beeld windmolens
19.20	[redacted]	Dat betekent ruimte zoeken. Hoe vinden we deze gebieden, hoe is dat aangepakt, [redacted]?	
	[redacted]	Op hoofdlijnen. Je moet twee fases onderscheiden: • De fase waarin je als gemeente bedenkt welke richting je opgaat • En de fase waarin je deze richting uitwerkt Om te komen tot de RES hebben we drie hoofdstappen bewandeld: 1. We zijn in 2019 begonnen en hebben toen scenario's uitgewerkt. Daarop hebben bewoners hun input kunnen geven, daarom staat landelijk Noord bijvoorbeeld als reservezoekgebied. 2. Vervolgens heeft het bestuur op basis van deze scenario's concept zoekgebieden aangewezen en de ambitie van 50 MW extra in 2030 geformuleerd, dus ongeveer 17 nieuwe molens. Dat is door de gemeenteraad vastgelegd in de zogeheten concept RES. Op de concept RES hebben we veel reacties ontvangen. 3. Sindsdien is de gemeente op zoek gegaan naar hoe de windzoekgebieden aangepast moeten worden. Dat is nu gebeurd: - De gebieden zijn verkleind, - De kleuren zijn aangepast. Met de vaststelling van deze zoekgebieden sluiten we deze fase af.	Beeld van scenario naar concept RES naar RES 1.0 Beeld met bewoners aan het werk tijdens zo'n avond

VERSIE 1.1/4

		Belangrijk: een zoekgebied is dus niet hetzelfde dat we al weten waar exact de molens komen te staan. We moeten nog veel uitzoeken en bespreken, daarmee starten we na de vaststelling binnenkort van de zoekgebieden. En dat gesprek hierover voeren we ook samen met de bewoners.	
	[redacted]	[redacted] en [redacted], kun je toelichten hoe die zoekgebieden tot stand zijn gekomen?	
	[redacted] 2de ring	[redacted]] Ik zal aan de hand van een paar beelden toelichten waar we staan bij het verkennen en voorstellen van zoekgebieden in Amsterdam en in stadsdeel Oost. Net als alle andere regio's en gemeenten hanteren we vier afwegingen (zie beeld): 1. De hoeveelheid duurzame elektriciteit die we kunnen opwekken. 2. Het maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak. 3. De ruimtelijke inpassing en de effecten op natuur en landschap 4. De effecten op het elektriciteitssysteem. Het afgelopen jaar hebben we als gemeente onderzoek gedaan naar deze vier aspecten in de eerder opgestelde zoekgebieden, zie het beeld met de oude kaart. Op basis van alle onderzoeken heeft de gemeente een afweging gemaakt en zijn de zoekgebieden aangepast. Zie de nieuwe kaart met de zoekgebieden in heel Amsterdam. Als we inzoomen op stadsdeel Oost zien we in dit stadsdeel nu twee voorgestelde zoekgebieden (zie ingezoomde kaart). Groen = een voorkeursgebied voor nieuwe windmolens Geel = reservegebied Rood = reservegebied	Beeld vier afwegingen Beeld oude zoekgebieden Beeld aangepaste kaart Beeld zoekgebieden Oost (ingezoomd)
	[redacted]	[redacted], kun jij in het kort de zoekgebieden van Oost toelichten?	
	[redacted]	Ik zal heel kort de zoekgebieden in Oost toelichten. *Zoekgebied 4a) Science Park* Op Science Park is er wellicht één locatie voor een windturbine: in de oksel van knooppunt A10/A1 en het spoor. Een windturbine in dit gebied past bij de duurzame ambities van de campus. Vanwege de doorlooptijd van de gebiedsontwikkeling is de verwachting dat hier vóór 2025 geen windmolen komt te staan. *Zoekgebied 4b) Zeeburgereiland & 4d) IJburg Baai & 4e) IJburg Diemerpark*	Beeld zoekgebieden Oost (ingezoomd)

VERSIE 11/4

		Deze gebieden zijn "rood" gekleurd vanwege de beperkte technische potentie, in relatie tot de gebiedsontwikkeling op Zeeburgereiland, tot de beperkte afstand over water tot de huidige bebouwing op IJburg (Baai), en de hoogspanningsmast die een eventuele ontwikkeling van turbines in het Diemerpark vrijwel onmogelijk maakt. Naast de recreatieve waarde van deze gebieden. *Zoekgebied 4c) Strandeiland/ Buiteneiland* Dit gebied is het enige zoekgebied in Amsterdam zonder hoogtebeperkingen door Schiphol. Dit betekent dat in dit gebied relatief veel potentie is voor duurzame opwek, en dan door grotere turbines. Er kunnen eventueel windturbines van bijvoorbeeld 5,6 MW per stuk worden gerealiseerd. In de andere zoekgebieden is dit naar verwachting 2,2 tot 3 MW per stuk vanwege de hoogte van maximaal 146 meter die is toegestaan. De strekdam is een ruimtelijk aanknopingspunt. Eventueel kunnen een of meerdere turbines in het verlengde van de strekdam worden gerealiseerd en/of als markeringspunt in het water dienen. Het westelijk deel is "geel" gekleurd vanwege de nabijheid van Vuurtoreneiland. Tot slot kunnen in dit gebied windturbines relatief zeer goed worden aangesloten op het elektriciteitsnet. In de uiteindelijke afweging is daarom het oostelijk deel van het gebied "groen" gekleurd. Aandachtspunten zijn hierbij: • In NNN-gebied (Natuur Netwerk Nederland). • Nabij Natura 2000 gebied. • Ruimte voor o.a. scheepsvaart, visserij, recreatie en watersport	
19.35	[redacted]	**Is ons allen duidelijk wat een zoekgebied is?** Bewoners: hoe kijken jullie hier tegenaan? Begrijpen jullie de manier waarop de regio en ook gemeente Amsterdam dit **aanpakken**?	Beeld zoekgebieden Oost
	Bewoners [redacted] Experts	Gesprek aan tafel	Bewoners en [redacted] Mogelijkheid van aanvulling door experts vanuit 2de ring
	[redacted]	Afsluitende vraag voor dit blok aan tafel: alles gezegd en gevraagd? Over naar het volgende item: gezondheid en natuur	
19.45			Inzet Bumper blok 3 (10 seconden) (Stoelwisseling eventueel)

VERSIE 1.1/4

VERSIE 11/4

BLOK 3: GEZONDHEID & NATUUR

Over geluid vindt maandagochtend nog nadere afstemming plaats met de GGD, mede nav artikel in de Volkskrant van dit weekend.

Zoektocht naar expert natuur is nog niet afgerond. Er zijn nog verschillende lijnen die maandagochtend een reactie geven. Als om 12.00 geen uitsluitsel is alterntief alsnog de inzet van iemand uit de gemeente.

Reactie van MER commissie (zie bijlage achterin) kan worden gebruikt om inhoudelijk in te brengen op een moment waar dat het beste van toepassing is. Kan door [redacted], [redacted], [redacted] of [redacted].

BUMPER 3	Gesprek over windmolens in stadsdeel Oost *Gezondheid & natuur*
AAN TAFEL **2de RING** *2de ring heeft ook microfoon en kan door moderator worden betrokken bij gesprek*	Tafel: 1. [redacted] 2. [redacted] 3. [redacted] (IJburg) 4. [redacted] (Zeeburgereiland) 5. [redacted] (IJburg) 6. [redacted] (Oost, KNSM) Ring: 7. [redacted] (proces) 8. [redacted] (proces) 9. [redacted] (gezondheid) 10. Expert natuur 11. Expert energietransitie

TIJD	SPREKER	ONDERWERP TEKST	BIJZONDERHEDEN
19.45	[redacted]	Inleiding op dit blok: wat komt er aan de orde? Vraag aan bewoners: wat zijn jullie zorgen en vragen rondom gezondheid en natuur?	REGIE: Beeld van (draaiende) windmolens (kan herhaald worden als afwisseling met andere visuals in dit blok) *Zorgen en vragen over:* • *Gezondheid: geluid / zicht / afstand / slagschaduw* • *Natuur: Natura 2000 / vogels* *Andere aspecten: waardevermindering huizen*

VERSIE 11/4

			Kritische vragen en opmerkingen te verwachten: • *Waarom niet eerst meer onderzoek?* • *Onderzoeken RIVM deugen niet, onderzoek Jan de Laat wel* • Idem voor Deens Onderzoek naar natuur-effecten
	[redacted] Bewoners Expert geluid Expert geluid	[top 5] **Geluid** **Laagfrequent geluid**	REGIE: Sheets/visuals staan klaar: • Soorten geluid • Geluidsnormen verschillende geluidsbronnen • Laagfrequent geluid in/om huis • Geluidsnormen Mogelijke vragen: • Wat is het geluid van windmolens? *Bij het draaien van de wieken maken WT een karakteristiek geluid, een soort 'swoosh, swoosh'. Daarnaast is dicht bij de molens het geluid van het binnenwerk en mogelijk het gezoem van de ventilatoren voor de elektrische apparatuur te horen.* • Wat is de geluidsnorm? *47 dB Lden en 41 dB Lnight + [PLAATJE] geluidnormen verschillende geluidsbronnen* • Welke regels zijn er om geluidshinder zo klein/laag mogelijk te houden? • Ik ben bang voor geluidshinder en hoor dat mensen er niet van kunnen slapen, hoe zit dat? *Geluid kan hinderlijk zijn en in de nacht kan geluid voor slaapverstoring zorgen. Dat is in NL een probleem rond bv. wegen en luchthavens. Niet iedereen heeft daar last van, maar een deel van de omwonenden wel. Hoe meer geluid, hoe groter het aantal mensen met hinder zal zijn. Daarom is het van groot belang om zeer zorgvuldig te zijn bij het uitzoeken van de plaats waar WM komen te staan, en goede afspraken te maken met de omwonenden om in de situaties waarin hinder optreedt bv. de draaisnelheid van de wieken aan te passen of de molen tijdelijk stil te zetten. Het handhaven van de geluidnorm is daarvoor belangrijk, maar goede afspraken met de omgeving zijn evenzeer belangrijk.* • Hoe zit het met laagfrequent geluid, zeker in wateromgeving, en gezondheidsklachten? *Zie boven* • Hoe zit het met de normering van geluid over een jaar heen: kunnen we drie maanden stilzetten en 9 maanden vol laten draaien om aan het gemiddelde te voldoen?
	idem	[top 5] **Zicht**	Mogelijke vragen: • Hoe hoog worden de windmolens? *Hoogte is vraag voor RES team. Impact is geluid, slagschaduw, licht op de top, uitzicht.* • Welke impact heeft dat straks op mijn woon- en leefomgeving?
	idem	[top 5] **Afstand**	Mogelijke vragen:

VERSIE 1/4

			• Kunnen we windmolens geplaatst worden op 350 meter van een woning? *Vraag voor RES team/ROB, maar kan wel aangeven dat vanuit gezondheid geluidniveau belangrijker is dan afstand.*
	idem	[Top 5] **Slagschaduw**	Mogelijke vragen: • Kan ik hinder verwachten van slagschaduw? *Ja, in de directe omgeving van de molen kan slagschaduw optreden. Er zijn regels om slagschaduw te verminderen. Als er veel hinder wordt verwacht is een stilstandvoorziening mogelijk.*
	idem	[Top 5] **Natuur (vogels)** **Natura 2000-gebied**	Mogelijke vragen: • Wat zijn de effecten voor vogels en de natuur? • Mogen molens in Natura 2000-gebied?
	idem	Recreatiegebieden	Mogelijke vragen: • Komen er ook windmolens in recreatie- en sportgebieden?
	[redacted]	Hoe gaat u als bestuurder de afweging maken, tegen de achtergrond van deze zorgen en vragen?	
	[redacted]		We zullen voor alle zoekgebieden nader moeten bekijken wat kan. Pas als we echt locaties hebben, weten we tegen welke exacte bezwaren van natuur en geluid we tegenkomen. Vooral dan is ook nog de optie open dat bepaalde deelgebieden op zoveel bezwaren stuiten, dat die afvallen. Juist daarom moeten we nu aan de slag, want we weten dat dit een tijd duurt. En hierbij gaan we de bewoners betrekken!
	[redacted]	Afsluitende vraag voor dit blok aan tafel: alles gezegd? Over naar het volgende item: het proces	
20.05-10			Bumper 4 (10 seconden) (Stoelwisseling eventueel)

VERSIE 1.1.4

BLOK 4: HET PROCES

BUMPER 4	Gesprek over windmolens in stadsdeel Oost *Het proces nu en straks*
AAN TAFEL **2de RING** *2de ring heeft ook microfoon en kan door moderator worden betrokken bij gesprek*	Tafel: 1. [redacted] 2. [redacted] 3. [redacted] (IJburg) 4. [redacted] (Zeeburgereiland) 5. [redacted] (IJburg) 6. [redacted] (Oost, KNSM) Ring: 7. [redacted] (proces) 8. [redacted] (proces) 9. [redacted] (gezondheid 10. Expert natuur 11. Expert energietransitie

TIJD	SPREKER	ONDERWERP TEKST	BIJZONDERHEDEN
			REGIE: beeld van windmolens
20.05-10	[redacted]	Inleiding op dit blok: wat komt er aan de orde?	
	[redacted]	Reactie vragen aan bewoners: hoe zijn jullie betrokken bij het proces, wat zijn jullie ervaringen in de periode tot nu, welke behoeften hebben jullie voor in het vervolg van het proces? Waaraan hebben jullie behoefte?	
	Bewoners	Inbreng Gesprek	
	[redacted]	Hoe zien het proces op hoofdlijnen eruit de komende periode/jaren? Hoe komen we de zorgen en vragen van bewoners tegemoet? Hoe worden bewoners direct betrokken bij verdere ontwikkelingen?	
	[redacted]	Toelichting op fasen: startnotitie, concept RES, reactienota, **RES 1.0 (mei 2021)**, en vervolgens RES 2.0	Beeld van besluitvorming nu

VERSIE 11/4

		Vervolgens: **Tussenfase** = gesprek over de ruimte en over de rollen tussen belanghebbenden = met name bewoners, initiatiefnemers, gemeente en andere betrokken partijen: • Wat verwachten we van een gemeente en van elkaar? • Zijn er voorkeursgebieden voor windmolens? Waar liggen kansen voor verbetering van een gebied? • Ook: bespreken van zorgen over gezondheid en vragen die leven In deze fase ook inzet van geluidssimulatoren mogelijk. Toelichting op initiatiefnemers windmolen • Eerst participatieplan in gesprek met de bewoners • Dan uitvoeren van dit plan en bewoners laten meepraten over de onderwerpen die bepaald zijn. Zoals geluid en gezondheid, natuur, hoe het eruit zal zien • Ook verplicht MER-onderzoek over milieueffecten en GGD onderzoeken over locatie Pas aan het einde van deze tussenfase komt besluitvorming, die kan altijd nog negatief zijn. **Toelichting participatie = betrokkenheid bewoners!**	Beeld van fases Beeld van gebied Beeld van participatie
	[redacted]	Bewoners van stadsdeel Oost, hoe kijken jullie hier tegen aan?	Beeld van zoekgebieden Oost
	Bewoners	Inbreng Gesprek	
	[redacted]	Hoe gaat u als bestuurder de eigen bewoners betrekken in het vervolgproces?	
	[redacted]	Bewoners kunnen meepraten in de tussenfase Bewoners kunnen meepraten over hoe participatie eruit zal zien, en vervolgens eraan deelnemen Participatie kan bijvoorbeeld gebeuren aan tafels over natuur, over geluid, over financieel meeprofiteren (lid van windcoöperatie), zoals ook aangegeven door de man in het filmpje En bewoners kunnen bij de besluitvorming in de gemeenteraad (raadscommissie) hun stem laten horen.	
		Afsluitende vraag voor dit blok aan tafel: alles gezegd?	Mogelijke extra vragen: • Wie bepaalt straks de precieze locatie van de windmolens? • Wie bepaalt straks wie een windmolen mag plaatsen? • Waar gaat de energie naartoe die een windmolen opwekt?

VERSIE 11/4

			• Kan ik mede-eigenaar van een windmolen worden?
20.20	[redacted]	Over naar het volgende item: Informatie en afsluiting	Bumper 5: Afsluiting (10 seconden)

VERSIE 11/4

BLOK 5: AFSLUITING

BUMPER 5	Gesprek over windmolens in stadsdeel Oost *Afsluiting*
AAN TAFEL **2de RING** *2de ring heeft ook microfoon en kan door moderator worden betrokken bij gesprek*	Tafel: 1. [redacted] 2. [redacted] 3. [redacted] (IJburg) 4. [redacted] (Zeeburgereiland) 5. [redacted] (IJburg) 6. [redacted] (Oost, KNSM) Ring: 1. [redacted] (proces) 2. [redacted] (proces) 3. [redacted] (gezondheid) 4. Expert energietransitie 5. Expert natuur

TIJD	SPREKER	ONDERWERP TEKST	BIJZONDERHEDEN
20.20	[redacted]	Dit is niet het laatste gesprek dat we over windmolens in Amsterdam voeren, er gaat nog veel contact en overleg plaatsvinden tussen gemeente, bewoners en alle betrokkenen. We nodigen iedereen uit om betrokken te blijven!	
	[redacted]	Visueel verslag laten zien	Bas zorgt voor aanlevering in beeld plus toelichting van [redacted]
	[redacted]	Zeer korte reacties vragen aan inwoners en aan [redacted]	
Max 20.30	[redacted]	Dank aan gasten Dank aan kijkers Wijzen op slotbeeld met informatie, links	

SLOTBUMPER **10 MINUTEN IN BEELD**	Dank u voor het kijken naar het gesprek over windmolens in stadsdeel Oost op maandag 12 april. Deze uitzending (met ondertiteling) kunt u terugzien op Amsterdam.nl/bijeenkomstenwindenergie Zie voor meer informatie over windenergie in Amsterdam: Amsterdam.nl/windenergie Zie voor meer informatie over windcoöperaties: Amsterdam-wind.nl Zie voor meer informatie over Windalarm: www.Windalarm.amsterdam

VERSIE 11/4

Reactie MER

Geachte heer [redacted], beste [redacted]

U heeft mij/ de Commissie m.e.r., gevraagd om informatie te verstrekken en vragen te beantwoorden op vier gespreksavonden de komende weken over windmolens in en om Amsterdam.

De Commissie m.e.r. adviseert, als onafhankelijke organisatie, over de inhoud van milieueffectrapporten. Onze werkwijze is transparant en onze adviezen zijn openbaar. Hier vindt u informatie over de hoe we werken: https://www.commissiemer.nl/documenten/00000239.pdf.
Om onafhankelijk advies te kunnen geven kunnen we geen betrokkenheid hebben bij een initiatief, de besluitnemer of de initiatiefnemer. Om die reden behoort het ondersteunen van de initiatiefnemer/ bevoegd gezag op bewonersavonden, in dit geval de gemeente Amsterdam, niet tot de mogelijkheden; het verhoudt zich niet tot onze onafhankelijke rol.
Wellicht is een mogelijkheid dat u zich laat ondersteunen door de opstellers van de milieu-informatie bij de RES (Tauw) of de opstellers van de omgevingseffectrapportage bij de Omgevingsvisie Amsterdam (Antea Groep).

Als besproken hierbij nog enige aanvullende informatie.

- Het instrument milieueffectrapportage is uitstekend geschikt om milieu- en omgevingseffecten van windturbines/ windparken in beeld te brengen, zoals geluidhinder, schaduw, impact op het landschap, effecten op de natuur en Natura2000-gebieden, biodiversiteit, risico's, gezondheid, vogels en vleermuizen. Ook komen in milieueffectrapportage de afweging van alternatieven en mogelijke mitigerende maatregelen aan de orde. Op de website van de Commissie m.e.r. vindt u een groot aantal voorbeelden van milieueffectrapportage bij windparken.
- Voor alle (bestemmings)plannen en structuurvisies over windenergie of die windturbineparken mogelijk maken (kaderstelling voor toekomstige m.e.r.-beoordeling van windturbineparken) geldt de plicht om een plan-MER op te stellen.
- Wanneer is bij een windpark sprake van m.e.r.(-beoordelings)plicht? De oprichting, wijziging of uitbreiding van een windturbinepark op zee of land is bijna altijd m.e.r.-beoordelingsplichtig (categorie D22.2 Besluit m.e.r.). Voor een windpark is vaak naast een m.e.r.-beoordeling in het kader van een omgevingsvergunnning ook een wijziging van een ruimtelijk plan nodig. Voor dit plan geldt los van de uitkomst van de m.e.r.-beoordeling dan meestal nog een aparte plan-m.e.r.-plicht. Of er project-m.e.r.-plicht is, hangt af van de m.e.r.-beoordeling. In bepaalde gevallen is een windpark ook direct project-m.e.r.-plichtig op grond van categorie C22.2. Besluit m.e.r.
- Voor meer info: https://www.commissiemer.nl/documenten/00000226.pdf.
- De Commissie m.e.r. voorziet de gemeente Amsterdam uiteraard graag van advies bij de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en bij het uiteindelijke MER voor windturbines in en om Amsterdam.

In de verwachting u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd,

Met vriendelijke groet,
[redacted]
Directeur / algemeen secretaris

VERSIE 1.1/4

Van: [redacted]
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Update draaiboek 12 april versie 11 april 92%
Datum: zondag 11 april 2021 21:39:56
Bijlagen: 20210411 DRAAIBOEK OOST 12april.docx

Hallo [redacted],
Hoe was je vakantie? Ik reken ook morgen avond op je, om desnoods ook te kunnen aanvullen op inhoudelijke details.
Zullen we morgen ochtend het draaiboek kort doornemen? 8:30 overleg?
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
+[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: zondag 11 april 2021 21:31
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; Vermin, Rick [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Update draaiboek 12 april versie 11 april 92%

Goedenavond,
Dit weekend is doorgewerkt aan het draaiboek voor maandagavond.
Bijgaand stuur ik de 92% versie van zondag. NB dit is het draaiboek voor de inhoud en regie van de avond. Vanaf nu gebruiken we alleen deze nog om te updaten.
Zaterdag is de 90% versie met Rick Vermin gedeeld. Daarna zijn nog de volgende toevoegingen gedaan

- [redacted] heeft namens het Ministerie van EZ bevestigd dat hij aanwezig is om de vragen te beantwoorden over nut en noodzaak van de energietransitie en windmolens op land. Dit is onderdeel van blok 2.
- Maandagochtend is nader overleg met de GGD over het onderwerp geluid. Mede nav het artikel in de Volkskrant.
- Er is zaterdag een reactie gekomen van de MER commissie die relevante informatie geeft over de inzet van de MER in het proces.
- Er is parallel aan Rick een update geven over het proces van de tussenfase.

Ik heb er vertrouwen in dat we met elkaar maandagavond een goede avond gaan neerzetten. We kunnen verrast worden, waarop we moeten improviseren. We zullen uitgedaagd worden, waarop we gepast moeten reageren. En we zullen leren van deze avond voor de volgende sessies.
Als er vragen of opmerkingen zijn ben ik morgenochtend vanaf 0800 bereikbaar.
Met vriendelijke groet,
[redacted]
M [redacted]

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: maandag 19 april 2021 10:01
Aan: [redacted]; [redacted]
Onderwerp: FW: Kosten wind-op-zee vs land [redacted]

Categorieën: plannen en administratie

Hoi [redacted], [redacted]

Zie onderstaand een tamelijk uitgebreide mailcorrespondentie met Amsterdam.
Groet en tot vanavond.

[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: zondag 18 april 2021 15:55
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@windalarm.org>; [redacted]@gmail.com>
Onderwerp: Kosten wind-op-zee vs land [redacted]

Beste [redacted]

Dank voor je email. Hieronder onze eerste reactie. We gaan verder de cijfers analyseren. PBL laat echter niet de achterliggende berekeningen zien.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]) [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: woensdag 14 april 2021 11:45
Aan: [redacted]
CC: [redacted]'
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land[redacted]@eceat-projects.org>

Hallo [redacted],

Ik ben nog even in de kosten land vs zee gedoken.
WOL varieert tussen 4-5 ct/kWh (indien tot 150m 4,5-6 ct) en WOZ tussen 6-8 ct/kWh. In beiden zitten de aansluitingen op het hoogspanningsnet wel en de benodigde versterking van het net op land niet.
Dit lijkt me dus een redelijk bruikbare vergelijking. Met de kanttekening dat na 2030 de WOZ nog verder van de kust afliggen en dus aan de bovenzijde van de bandbreedte tot 2030 liggen.

NK: PBL gaat niet uit van innovaties. Ze rekenen bijvoorbeeld met molens van 8-10 MW, dit terwijl in 2024 de gangbare molen op de markt 14-15 MW zal zijn. Daarnaast vele andere innovaties. NVDE rekent daardoor op 1.5 cent productiekosten verschil in 2030 ten voordeel van WoZ (bij WoZ is veel meer winst te halen met innovaties en schaalvergroting dan WoL). Ook gaat PBL uit van 20 / 25 jaar afschrijving kabels op zee, terwijl dit recent verhoogd is naar 40 jaar en op land is dit 50 jaar. De laatste inschatting aangaande kosten aansluiting IJmuiden Ver is 1.8 cent. Voor wind op land moeten ook inpassingskosten gemaakt worden. Het is uiteindelijk ook een politieke keuze in de UK en Denemarken is er al moratorium voor wind-op-land terwijl ze daar veel meer ruimte hebben dan in Nederland.

Voor 2050 zijn wel LCOE's beschikbaar, bv uit II3050 traject en ontlopen de kosten elkaar niet zoveel. Daar is de onzekerheid natuurlijk wel groter. Andere scenario;s geven weer andere uitkomsten. In onderstaand plaatje heb ik ze samengevat.
De gebruikte bronnen zijn: PBL advies basisbedragen SDE++ 2020 en een PBL rapport dat heel precies heeft gekeken naar de kosten voor de windparken tot 2030.

Tav jouw pleidooi om amsterdam te ontzien tav wind op land zou ik het volgende willen opmerken:

- Het klopt dat het rijk alleen "stuurt" op het nationale doel zoals neergelegd in het klimaatakkoord; het is idd aan gemeenten en provincies om voorstellen te doen over de invulling van die keuze. Dat staat zo in het Klimaatakkoord en het rijk, gemeenten en provincies zitten daarover op één lijn. Ik heb de stadsdeelbestuurder niet horen zeggen dat er een verplichting is specifiek voor amsterdam. Wel een ambitie van alle partijen (klimaatakkoord).

[redacted]: in Amsterdam wordt de hele tijd de indruk gegeven dat het plaatsen van windmolens voorkomt uit het Klimaatakkoord en een verplichting van bovenaf. Maar het is een keuze van de stad zelf. Noord Holland heeft zelfs 10 jaar lang Amsterdam verboden windmolens te plaatsen vanwege de volksgezondheid. De ambitie komt voort uit het klimaatneutraal willen zijn en lag al vast in het coalitie akkoord in 2018. Heeft niets met RES te maken.

- In de toelichting die in vraag/antwoord staat op RES site hebben ook de decentrale overheden zelf ambities; om die reden hebben alle gemeenten (op 1 of 2 na) ook ingestemd met het klimaatakkoord (VNG congres) en in elke raad is een startnotitie RES vastgesteld

[redacted]: De gemeente mag ambities hebben, maar geeft de hele tijd de indruk dat dit is vanuit een nationale verplichting. Ze moet daarin eerlijk communiceren.

- Het klopt dat windmolens in nabijheid van mensen komen, maar dat dit altijd binnen de geldende geluidsnormen moet zijn; de man van de GGD gaf daar een goede en genuanceerde toelichting op wmb

[redacted]: die normen leiden tot gezondheidsschade en veel overlast, ook volgens het RIVM. De norm is vastgesteld tegen advies van RIVM en TNO in. Dat was nodig om toch wind-op-land mogelijk te maken rond 2011. WoZ was nog te duur. Dit was ook in het kader van een inpasssingsbeleid waarbij de molens zouden worden geplaatst in de meest dunbevolkte gebieden van Nederland. Een geluidsnorm staat nooit op zichzelf en gaat altijd samen met een goed Ruimtelijk Ordeningsbeleid zodat de overlast wordt geminimaliseerd. Dat is verantwoord bestuur. Wij hebben vele voorstellen gedaan aan de gemeente om tot een oplossing te komen. Dat betekend bijvoorbeeld molens ten noorden van het Noordzee kanaal of iets verderop in het IJmeer (wat ook niet willen maar gewoon als gedachte experiment). Maar dat kon allemaal niet omdat dat niet de gemeente Amsterdam is, en Amsterdam wil klimaatneutraal worden. Dit is allemaal niet meer uit te leggen. Er moet een signaal komen van de nationale overheid dat wind er alleen kan komen met draagvlag en op voldoende afstand van woonwijken. Het draagvlak onderzoek wordt verkeerd uitgelegd. Deelnemers hebben 400 pagina's aan opmerkingen gemaakt, zaals "Ik ben voor windmolens maar op voldoende afstand van mensen, of niet in de natuur". We hebben dit geanalyseerd en dan blijkt 70 % van de Amsterdamers tegen de huidige planen. Dit was zelfs binnen een heel erg sturende vraagstelling zonder informatie vooraf.

- Tav die nabijheid is amsterdam niet uniek; dit geldt ook voor andere steden in NL. Zo staat er ook aan de grens van Veendam een groot windpark;

Daar zijn ook nu al veel problemen. Als het mag, dan is het nog niet de beste oplossing. Er is regie nodig van de nationale overhied. www.dvhn.nl/groningen/Overleg-over-bromtonen-26731428.html

- Daarbij komt dat de elektriciteitsvraag in de regio A'dam heel groot is en onder druk staat door toename van onder meer datacenters en afbouw van kolen/gascentrales in de regio.

[redacted]: Amsterdam is verbonden aan het hoofdnet. Die paar windmolens kunnen overal goed staat waar het hoofdnet is, inclusief op zee en zelfs in Duitsland. Het is marginaal ten opzichte van de totale stroomvraag. Ook die datacentra kunnen staan bij aanlandpunten voor WoZ. Klimaatneutraliteit als concept voor een stad is net zo bizar als dat Amsterdam in zijn eigen kippenvlees wil voldoen. Zie ook ons onderzoek voor alternatieven. Het overheidsbeleid is ook zon-op-dak en wind-op-zee. De overheid zegt het een en doet het ander. Naar stemmen uit de samenleving wordt niet geluisterd. 400 mensen hebben ingesproken, duizenden brieven zijn geschreven aan de politiek. Geen inhoudelijk reacties, alleen maar drogredenaties, die we eenvoudig kunnen weerleggen. Geen wil om er samen uit te komen. Geen echte persoonlijke gesprekken. Zie ook in de bijlage de brieven van burgers. Stuk voor stuk weldenkende verantwoordelijke burgers. Wat is het nationaal belang dat EZK toch meehelpt dit door te drukken? Waarom voeren jullie geen regie tegen een ideologisch gedreven zelfvoorzieningsheid politiek? Stel aub heldere randvoorwaarden?

Bovenstaande is bij onze minister bekend en hij is ook op de hoogte van de situatie in amsterdam. Wat betreft het onder zijn aandacht brengen: je kunt een brief sturen aan de minister, maar de eerlijkheid gebied te zeggen dat deze dan cf de geldende werkwijze tav burgerbrieven "ambtelijk wordt afgedaan"; maw je krijgt dan een antwoord in bovenstaande strekking van mij of een van mijn collega's. Weet niet of dat tegemoet komt aan jouw behoefte.

Table 1 – Summary of the results from the offshore wind energy cost assessment

Wind farm	Investment costs [EUR/kW]	Operation and maintenance costs * [EUR/kW/year]	Base amount [EUR/kWh]	Grid connection costs [EUR/kWh]	Full load hours [hours/year]	Total [EUR/kWh]
Hollandse Kust (Zuid) (III&IV)	1600	41	0.043	+0.017 to +0.019	4,400	0.061
Hollandse Kust (West)	1750	44	0.047	+0.019 to +0.020	4,500	0.066
Hollandse Kust (Noord) (V)	1700	41	0.046	+0.016 to +0.018	4,400	0.063
IJmuiden Ver	1850	56	0.050	+0.024 to +0.032	4,600	0.078
Boven de Wadden Eilanden	1900	64	0.050	+0.021	4,800	0.071

*Operational and maintenance costs do not include decommissioning costs. These costs are included under incidental expenditures in year 26.

[redacted]: Net zoals de signalen rondom de toeslagen affaire ooit ambtelijk zijn afgedaan. Het huidige beleid is niet meer uit te leggen. Een echt gesprek kan dus niet. Het gaat niet alleen om Amsterdam maar we spreken namens meer dan 60 burgerinitiatieven in Nederland. Dan zullen we aandacht verder via de media moeten vinden. Er zit gelukkig nog veel media in het vat. We willen een overheid die uitlegt hoe ze heeft gekozen uit alternatieve opties op basis van een integrale afweging. Die openstaat voor een veranderende werkelijkheid. Die eerlijk communiceert. Geen informatie achterhoudt of verdraait om een discussie uit de weg te gaan. Niet bang is voor het gesprek met inwoners.

Groet
[redacted]

Tabel S–3. Windenergie

Categorie	Type	Subsidie-intensiteit [€/tCO₂]	Eindadvies basisbedrag SDE++ 2020 [€/kWh]	Bodemprijs of basis-prijs [€/kWh]	Voorlopig cor-rectiebedrag 2020 [€/kWh]	Voorlopige GvO-waarde 2020** [€/kWh]	Vol-last-uren* [uur/jaar]
Wind op land, ≥ 8,5 m/s	E	-16	0,040	0,029	0,043	0,007	4050
Wind op land, ≥ 8,0 en < 8,5 m/s	E	-5	0,042	0,029	0,043	0,007	3800
Wind op land, ≥ 7,5 en < 8,0 m/s	E	11	0,045	0,029	0,043	0,007	3500
Wind op land, ≥ 7,0 en < 7,5 m/s	E	27	0,048	0,029	0,043	0,007	3200
Wind op land, ≥ 6,75 en < 7,0 m/s	E	48	0,052	0,029	0,043	0,007	2900
Wind op land, < 6,75 m/s	E	70	0,056	0,029	0,043	0,007	2650
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 8,5 m/s	E	11	0,045	0,029	0,043	0,007	3650
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 8,0 en < 8,5 m/s	E	21	0,047	0,029	0,043	0,007	3400
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 7,5 en < 8,0 m/s	E	48	0,052	0,029	0,043	0,007	3030
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 7,0 en < 7,5 m/s	E	64	0,055	0,029	0,043	0,007	2800
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 6,75 en < 7,0 m/s	E	86	0,059	0,029	0,043	0,007	2550
Wind op land, hoogtebeperk < 6,75 m/s	E	107	0,063	0,029	0,043	0,007	2350
Wind op waterkeringen, ≥ 8,5 m/s	E	0	0,043	0,029	0,043	0,007	4070
Wind op waterkeringen, ≥ 8,0 en < 8,5 m/s	E	16	0,046	0,029	0,043	0,007	3820
Wind op waterkeringen, ≥ 7,5 en < 8,0 m/s	E	32	0,049	0,029	0,043	0,007	3520
Wind op waterkeringen, ≥ 7,0 en < 7,5 m/s	E	48	0,052	0,029	0,043	0,007	3210
Wind op waterkeringen, ≥ 6,75 en < 7,0 m/s	E	75	0,057	0,029	0,043	0,007	2910
Wind op waterkeringen, < 6,75 m/s	E	96	0,061	0,029	0,043	0,007	2660
Wind in meer, water ≥ 1 km²	E	86	0,059	0,029	0,043	0,007	4250

* Getoond wordt het aantal vollasturen van de referentie-installatie. In de SDE++ is het maximum aantal vollasturen projectspecifiek.
** Alleen van toepassing op GvO's voor netlevering. Niet van toepassing op eigen verbruik.

In this chapter we summarise the LCOEs of the previous sources technologies in the following table and graphs:

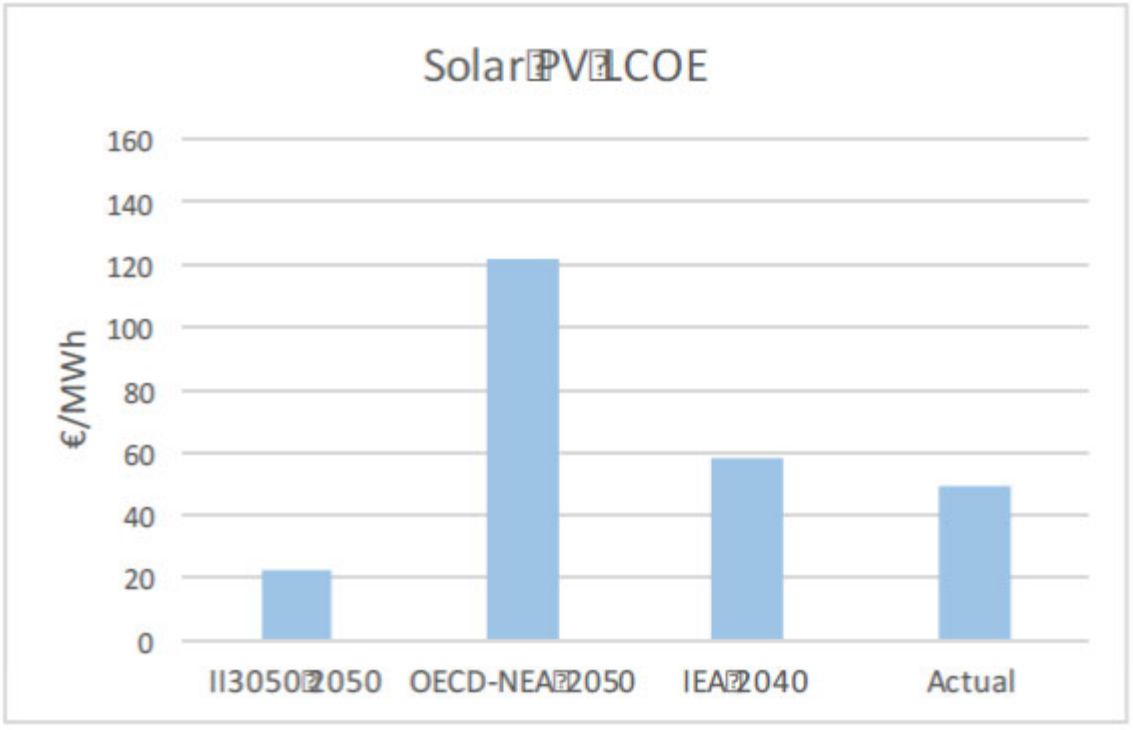

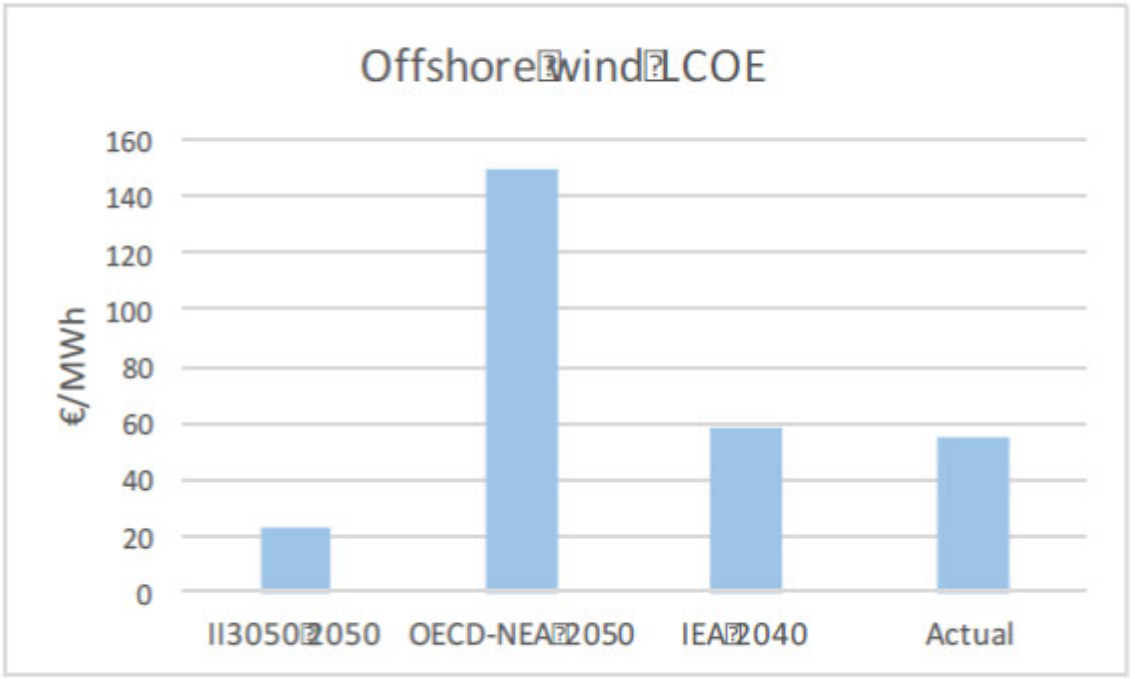

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: dinsdag 13 april 2021 22:45
Aan: [redacted]@minezk.nl>

CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Beste [redacted],

Dit zat er al aan te komen toch en is deel van het programma versnelling wind-op-zee 2030. Of komt dit daar weer bovenop?

Goed dat je er gisteren was. Jammer dat er geen tijd was om even te praten.

Het probleem in Amsterdam is dat die windturbines niet goed zijn in te passen zonder dat dit voor heel veel mensen tot overlast leidt. Het is een van de meest dichtbevolkte delen van Nederland en Nederland is weer veel dichter bevolkt dan de rest van Europa. Ze komen nu grotendeels in of bovenop de volkstuincomplexen, waar in de zomer duizenden mensen slapen; binnen 600 meter van dorpen en steden in andere gemeenten, die ze niet willen; en bovenop dicht bevolkte woonwijken. Dat moet je allemaal niet willen als centrale overheid. Het Amsterdams bestuur is geradicaliseerd in haar hang naar zelfvoorziening. In Amsterdam wordt het door de wethouder echter verkocht als zijnde een nationale verplichting dat de windturbines in Amsterdam moeten komen. Dat is niet eerlijk want dat is het helemaal niet. Het is een lokale keuze. De provincie moet zelfs een uitzondering op de regels maken. Het zou helpen als dat signaal ook van de minister komt en het ministerie van EZK. De overheid dient eerlijk te zijn. Dit gaat het verdere draagvlak voor windmolens in heel het land ondermijnen. Want alle media hier in Amsterdam en landelijk denken dat dit komt van de minister omdat de wethouder dit zegt “we hebben als stad een landelijke opgave en daar kan geen discussie over zijn en die windmolens moeten er links of rechtsom komen”.

Kan je dit signaal doorgeven aan de minister of heb een formeel contact adres voor mij?

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] [mailto[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 12 april 2021 10:14
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi [redacted]

hierbij het rapport.
Grt
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: zondag 11 april 2021 20:37
Aan: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi [redacted]

Ja ik ben er morgen ook, maar dan live in de tolhuispoort (….).

Heb je het rapport wat vrijdag is uitgekomen? Ik ben benieuwd.

45 TWh is ongeveer 8 GW op zee, bij 15 MW molens zijn dat 540 molens is 750 vierkante km.

Van der Geest gaat ook uit van 4-6 GW extra op zee.

Uiteindelijke kom je in 2050 uit op totaal 38 GW bij een internationaal systeem. Dus dat zou dan naar voren getrokken moeten worden (aanlandplekken moeten links of rechtsom toch een keer gevonden worden, het lijkt me van groot maatschappelijk belang dus wellicht regie van centrale overheid).

Goede zondag nog,
[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: zondag 11 april 2021 20:06
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi[redacted]
Degene die bij ons meegewerkt heeft aan het rapport is momenteel met verlof. Wat ik denk (maar nu niet kan checken) is dat Van Geest uitgaat van een gelijkblijvende vraag in NL. Dat betekent dat extra aanbod ten koste gaat van CO2 reductie in het buitenland. Daar worden dan minder kolen/gas verbruikt. Goed voor het klimaat, maar niet voor de NL'se consument aangezien er bij dat uitgangspunt maar heel weinig CO2 in NL wordt gereduceerd en daardoor de kosten per vermeden CO2 hoger zijn.

De trend is dat de kosten per kWh nog steeds dalen. Dat is goed te zien aan de opeenvolgende adviezen van het PBL over de SDE waar men de kostprijs van wind op land berekend.

Afgelopen vrijdag is overigens een rapport uitgekomen van een aantal partijen over de benodigde extra vraag agv elektrificatie industrie. Dat zou 45TWh moeten zijn in 2030. Op te wekken via wind op zee. Dat is nogal wat, als je bedenkt dat we nu al heel flinke moeite moeten doen om de kabels ruimtelijk in te passen om de reeds afgesproken 11,5GW te realiseren.

Overigens ben ik gevraagd om morgenavond in een soort ring van deskundigen aan te schuiven bij een bijeenkomst over RES in Amsterdam. Ik zag jouw naam ook staan dus wellicht treffen we elkaar digitaal.

Groet
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone. Sorry als het wat kort is of typefouten bevat □

> Op 9 apr. 2021 om 08:58 heeft [redacted]@minezk.nl> het volgende geschreven:
>
> Hoi[redacted]
>
> Ja, dat lijkt in tegenstrijd met elkaar. Onderstaande is natuurlijk wel de combi van wind en zon. Hier moet ik op terugkomen.
>
> Grt
> [redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: donderdag 8 april 2021 20:03
Aan: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi [redacted]

Dank, ga dit bestuderen en zal contact opnemen met PBL bij vragen. Voor wind-op-land staat -20 euro als kosten. Dus het levert geld op door goedkopere stroom. Nu noemt het rapport Bestemming Parijs dat een verhoging van de grootschalige zon en wind-op-land doelstelling bovenop de 35 TWh Klimaatakkoorddoelstelling rond de 500 ton per vermeden CO2 kost (zie hieronder en bijlage, pag 5). Dat is nogal een verschil met het PBL rapport. Hoe moet ik dit zien?

Met vriendelijke groet,
[redacted]

<image001.png>

Van: [redacted]) [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: donderdag 8 april 2021 18:24
Aan: [redacted]'
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi [redacted]

In generieke zin vallen wij altijd terug op de kosten per ton vermeden CO2. Dat is immers het uiteindelijke doel. Dus ook de vraag kant is daarbij van belang.

In dit rapport staan voor 2030 de verschillende opties.
<image002.png>

Belangrijk daarbij:

1. Alle cijfers in het rapport gaan over de kosten in 2030, de kosten nu liggen over het algemeen een stuk hoger.
2. Het betreft nationale kosten. Dus de kosten voor de samenleving als totaal (is dus inclusief systeemkosten, back-up ed)
3. Negatieve kosten betekent eigenlijk dat de investeringen die we als land doen minder kosten dan dat het aan energiebaten (lagere energierekening) oplevert.
4. Wind op zee is niet goedkoper dan wind op land.
5. Bij de kosten van zon speelt schaal een hele grote rol. Zie onderstaand de kosten van wat kleinere installaties. Dan zie je een heel ander kostenplaatje ☺ Ook de wat grotere daken zijn dan nog vrij duur.

<image003.jpg>

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: donderdag 8 april 2021 16:35

Aan: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: Kosten wind-op-zee vs land

Beste [redacted]

Je geeft hieronder aan dat wind-op-zee duurder is dan wind-op-land. We zijn benieuwd op welke wijze die vergelijking gemaakt wordt. Zijn daar berekeningen van?

Met name bij wind-op-land zal het ook heel erg van de locatie en de capaciteit van de molen / het project afhangen en de inpassingskosten, etc.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: woensdag 7 april 2021 21:51
Aan: [redacted]'; [redacted]'; [redacted]'
CC: [redacted]'
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Hoi [redacted]

Ik was je mail niet vergeten hoor, hierbij alsnog mijn antwoord.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: maandag 29 maart 2021 14:03
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]'
[redacted]@npres.nl>; [redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted]

Dank voor onderstaande verduidelijkingen. Zie hieronder mijn verdere vragen en opmerkingen.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 29 maart 2021 13:11
Aan: [redacted]'; [redacted]'; [redacted]'
CC: [redacted]'
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Ha [redacted]

Dank voor je reactie. Ik zie geen aanleiding opnieuw te reageren op jouw toevoegingen.

Dank ook voor jullie achterliggende berekeningen. Daarover zou ik wel één punt willen benoemen dat me opviel na snelle lezing. Betreft de analyse PBL en hoe daar interpretatie aan wordt gegeven:
Je schrijft:

- "35 TWh doelstelling bestaat uit 21 TWh wind + 14 TWh zon."; dit klopt niet. Het doel is 35 TWh, in te vullen door zon en wind. PBL heeft een aanname gedaan over de verdeling tbv berekening. De aanname is niet leidend voor het doel

[redacted] OK, het was inderdaad niet duidelijk of dat er specifieke doelen waren voor de wind en zon in het klimaatakkoord. Ik weet dat dit nu binnen de RES niet meer is. Maar het lijkt alsof er een soort van ideale uitkomt was. Vanuit die oorspronkelijke ideale uitkomst lijkt het zo dat wind naar verhouding geen achterstand heeft ten opzichte van zon. Maar ik zal dit in ons document nuanceren. Wat de achterliggende verdeling is weet ik niet precies; ik vermoed (maar heb dat niet nagerekend) dat men uit is gegaan van een verdeling van additionele productie van wind/zon van 50%/50%.

- De 14 TWh is inclusief kleinschalig (panelen op huizen bekostigd via saldering). RES gaat over 35 TWh grootschalig (dus vanaf 15kW). Aanname ten tijde van KA was dat er in 2030 7 TWh kleinschalig zon op dak zou zijn.

[redacted] Dit begrijp ik niet. Volgens mijn kennis is de 35 TWh alleen wind en grootschalige zon. De 7 TWh kleinschalige zon is additioneel boven op de 35 TWh.
Ja, dat klopt. Ik begrijp zelf de tabel van PBL niet helemaal, omdat de voetnoot suggereert dat zon inclusief het kleinschalige deel (alles onder 15kW dat via salderingsregeling wordt bekostigd) is. Terwijl voor de 35 TWh kleinschalig zon niet meetelt.

Kleinschalig valt niet onder 35 TWh doel. In het KA is afgesproken dat kleinschalig op dak mag meetellen indien er meer dan 35 TWh wordt gerealiseerd. Zie daarvoor pagina 182 van het klimaatakkoord:

[redacted] deze uitspraak lijkt dus in tegenspraak met je bovenstaande statement. Niet in tegenspraak met mijn statement, want gaat over een mogelijke situatie waarin er sprake zou zijn van ophoging van het doel. Toen is afgesproken dat – indien het doel opgehoogd wordt – kleinschalig zon boven de 7 TWh mee mag tellen voor invulling van het (hogere) doel. Echter, die situatie is momenteel niet aan de orde.

"Partijen zijn bereid om het gesprek aan te gaan over een eventuele verhoging van de ambities voor Hernieuwbaar op Land, onder de voorwaarden dat allereerst wordt gekeken naar de mogelijkheden voor Wind op Zee en kleinschalig zon. Inspanningen van decentrale overheden die leiden tot meer dan 7 TWh kleinschalig zon (zoals lokale stimuleringsregelingen) tellen daarbij mee voor deze opgave."

[redacted] Wat is de huidige stand m.b.t. kleinschalige zon? Hoe snel groeit dat? Is dat ergens te vinden op een website? Nee, daar hebben we geen goede cijfers voor, omdat er veel onzekerheden zijn. Een daarvan is dat mensen zelf hun panelen bij netbeheerder moeten aanmelden (hebben ze dat allemaal gedaan?) en onzekerheid nummer twee is dat niet iiedereen een slimme meter heeft. Een betrouwbare bron, maar geen officiële is de website van [redacted] (polderpv.nl). Hij schat dit momenteel op 3,2 GW, dus kleine 3 TWh (Solar statistics CBS Netherlands up till 2018 (new methodology) 2012-2017 (polderpv.nl)

[redacted] Wanneer en door wie wordt besloten aangaande het eventueel verhogen van de doelstelling Hernieuwbaar op land? Welke beleidsopties liggen voor? Stel dat er besloten wordt om de wind-op-land ambitie niet verder te verhogen na halen van 35 TWh doelstelling,

wordt dan de SDE subsidie regeling voor wind-op-land stopgezet? Wat als private partijen toch een windturbine op land zonder subsidie willen bouwen. Mag dat dan? Ondermijnt dat dan niet de business case voor wind-op-zee? Er kan dan een overschot komen en prijzen dalen teveel. Hoe zorgt de overheid dat investeren loont? Indien de overheid een garantieprijs gaat instellen dan wil je ook niet dat er teveel stroom gaat komen, dat zou de belastingbetaler alleen maar geld kosten. Dus er zal optimalisering moeten plaatsvinden door de overheid. Dat lijkt in conflict met een vrije markt die er nu is. Welke plannen liggen daartoe voor? Hiertoe wordt vooralsnog niet besloten, dit is echt aan het nieuwe kabinet. Waarbij de afspraak uit het Klimaatakkoord geldt, dat dan eerst gekeken wordt naar meer wind op zee en meer kleinschalig op dak (via saldering). Beiden zijn duurder dan wind op land (met name het kleinschalige zon op dak), maar het biedt precies de voordelen die jij ook schetst en dus ook zijn onderkend in het Klimaatakkoord. Overigens is de verwachting dat vanaf 2025/2026 zonneparken en windturbines op land zonder subsidie kunnen. En dan is er dus geen middel meer anders dan inpassingsplan/ vergunning om te sturen op nieuwe projecten. Het klopt dat de buca zeer afhankelijk is van prijsvorming en daarmee van de vraag en met name ook de mate waarin de vraag zich kan aanpassen aan het aanbod. Daaraan wordt gewerkt in de vorm van een kader leveringszekerheid waarbij de aspecten die jij noemt ook meespelen. Maar ook dat is allemaal aan het volgende kabinet om daar uitvoering aan te geven.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: dinsdag 23 maart 2021 15:10
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]'
[redacted]@npres.nl>; [redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted]

Hartelijk dank voor je reactie. Hieronder wederom mijn reactie. Het gaat uit boven een discussie over cijfers en formeel beleid en ik begrijp dat het niet jouw rol is om hierop te reageren. Maar ik hoop dat het signaal uit de samenleving doordringt tot de politieke top van het ministerie. Bijna iedereen is gecommitteerd aan de Green Deal doelstellingen (en zelfs veel meer wat mij betreft). Het is goed een open debat te hebben over hoe deze het beste gehaald kunnen worden. Wind-op-land is duidelijk niet populair (binnen de huidige randvoorwaarden). Laten we open kijken of het ook anders kan. Wij geloven inmiddels van wel.

Zie ook de bijlage met de cijfers.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]) [mailto[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 22 maart 2021 10:17
Aan: [redacted]'; [redacted]'; [redacted]'
CC: [redacted]'
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted]

Hartelijk bedank voor je mail.

De gegevens die [redacted] hanteert zijn ons bekend. Het ministerie, noch NPRES hebben zich uitgelaten over de kwaliteit ervan. Wel zijn er, zoals je zegt, verschillen in de aannames die enerzijds [redacted] en anderzijds het PBL hanteert.

[redacted] de aannames van [redacted] zijn conservatiever dan die van PBL. [redacted] gaat uit van 50% realisatie SDE gesubsidieerde zon projecten. PBL gaat uit van 60 %. PBL gaat uit van 99% realisatie wind projecten net als [redacted]. Verder gebruikt PBL exact dezelfde methode die vrij eenvoudig is: realisatie CBS + subsidie beschikking SDE. In de bijlage de SDE tabel per januari 2021. Het enige verschil is dat het PBL een jaar achter loopt. Het is ons niet duidelijk waarom dat is. De enige reden die we kunnen bedenken is dat dit anders de regio's zou kunnen demotiveren om meer ambitie op te halen. Maar waarom meer ambitie ophalen voordat de politiek de doelstelling heeft verhoogd op basis van een maatschappelijk debat? Het staat een eerlijke discussie over de noodzaak tot meer wind-op-land in de weg. Daar wind-op-land enorme nadelen heeft voor het welzijn van mensen en de volksgezondheid, ook volgens het RIVM (www.rivm.nl/nieuwsbrief?id=101500-813-54268&), is het essentieel een open debat te hebben op basis van de laatste informatie over hoe we wind-op-land zo snel mogelijke kunnen minimaliseren. Het eerder halen van de doelstellingen zou als positief nieuws gebracht moeten worden en het PBL en het ministerie zouden dit moeten toejuichen als succes omdat het daarmee niet meer nodig is om nog meer mensen te confronteren met een bron van overlast. Wind-op-land was ooit een noodzakelijk kwaad maar nu zijn er andere oplossingen (…). Leve de energierevolutie.

Eind dit jaar komt PBL met een monitor RES 1.0 en daarmee ook een geactualiseerde berekening, mede op grond van de nieuwe cijfers van het CBS en de nadere keuzen in de RES'en.

[redacted] dat zijn dus de gegevens van het CBS en SDE die nu gewoon al openbare informatie zijn. De methode is openbaar en transparant en indien de heer [redacted] het verkeerd doet dan is het belangrijk om hem / ons precies te wijzen op de foute aannames.

Wat we wel hebben aangegeven richting EenVandaag, is dat de realisatiegraad van alle geplande en deels ook al beschikte projecten niet zeker is.

[redacted] De methode om tot een realisatiegraad te komen is hetzelfde. Ook de heer [redacted] neemt dezelfde onzekerheidsmarge, alleen op basis van de 2020 cijfers.

Daarom is in het Klimaatakkoord afgesproken uit te gaan van enige 'overprogrammering' om zeker te stellen dat de doelen worden gehaald. Er zijn daarbij op grond van de keuzen op hoofdlijnen in de RES 1.0 nog de nodige afwegingen te maken: past het op het energienet? Hoe is het draagvlak onder bewoners? Wat is de impact op de natuur? Kortom, de situatie zoals die zich nu voordoet hebben we ten tijde van het Klimaatakkoord voorzien en bewust gekozen voor een aanpak op land die haalbaar is en ruimte geeft voor nadere afwegingen. De RES-aanpak geeft ruimte om deze afwegingen te maken. Dit is ook opgenomen in de recente brief aan de Tweede Kamer.

Dit gaat over de ambitie. Daar heeft de heer [redacted] het helemaal niet over (….). Door het ambitie verhaal te verwarren met realisatie en pijplijn wordt zand in de ogen gestrooid. Maar we weten beide dat ambitie binnen de RES / PBL termen heel iets anders is. Het gaat erom dat de doelstelling al min of meer gehaald is volgens de definitie van PBL die heel scherp gedefinieerd is. Daar is een heldere een eenduidige definitie voor gemaakt vanwege de transparantie in het maatschappelijke debat. Ik blijf er dan ook bij dat wij het een ernstige zaak vinden dat de overheid een open debat dat voor de verkiezingen had kunnen

plaatsvinden over nut en noodzaak over ophogen doelstelling wind-op-land (daar moet het nieuwe kabinet over besluiten) hiermee in de kiem lijkt te smoren. Wij proberen mee te denken en in alternatieve scenario's te denken vanuit het gemeenschappelijke doel van de klimaatcrises.

Een tweede punt betreft de situatie na 2030. Het is inderdaad nog niet duidelijk hoe de gevolgen van de verhoogde EU-doelstelling (55%) worden vertaald naar nationale doelstellingen. Het rapport van de studiegroep Van Geest bevat alle mogelijke opties. Het is niet aan het huidige (demissionaire) kabinet om een dergelijk besluit te nemen. We kunnen daarom niet vooruitlopen op mogelijke keuzes die een nieuw kabinet maakt. Dit hebben we begin februari naar aanleiding van uw eerdere vragen daarom ook zo opgenomen in de QenA over de onderbouwing van de gemaakte keuzes in het Klimaatakkoord.

Nijpels was gisteren bij Nieuwsuur om aan te geven dat het nieuwe kabinet maatregelen moet nemen. Hoe mooi was het geweest als dit onderdeel was geweest van de debatten voor de verkiezingen. Dan was de optie wind-op-land doelstelling wel of niet verhogen deel geweest van het debat. Dan was helder geweest dat ook het niet verhogen een optie kan zijn binnen de verhoogde 55% doelstelling zoals de studiegroep Van Geest aangeeft. Als belangengroep van inwoners hebben we toch het recht om juist wel voorop te lopen en een mening te hebben voordat het kabinet keuzes gaat maken. Dat is ook het hele punt van de commissie Brenninkmeijer. Daarbij past het dat de overheid informatie die al publiekelijk bekend is en waarop stakeholders een discussie willen starten niet afdoet als niet kloppend.

Tot slot vinden we elkaar in het belang van het betrekken van burgers bij de verschillende plannen rond de energietransitie. Om die reden buigt momenteel een expertcommissie onder leiding van oud ombudsman Brenninkmeijer zich over de vraag hoe burgers actiever bij klimaatbeleid kunnen worden betrokken en of burgerpanels/fora daar een rol bij kunnen spelen. Dit advies is gisteren gepubliceerd en wordt om 11:00 vandaag gepresenteerd.

We hoeven niet te wachten of we geselecteerd worden voor een burgerberaad maar hebben het recht om op elk moment deel te nemen aan het maatschappelijke debat. We hebben ons inmiddels zeer goed geïnformeerd. Brengen een visie die binnen het narratief van het akkoord van Parijs past en al het overheidsbeleid, zelfs binnen de meeste verkiezingsprogramma's. Toch is de overheid bang om de optie te stoppen met verdere uitrol wind-op-land (tot 2030) deel te maken van het publieke debat. In plaats daarvan wordt over kernenergie gesproken (…), omdat mensen geen windmolens willen en de overheid en alle klimaatakkoord partijen vertellen dat er niet genoeg plek op zee is. Wij zeggen stop met wind-op-land na halen doelstelling klimaatakkoord en verhoog de (enorme) ambitie op zee met 5-10 %. Maar die discussie is volledig taboe verklaard om bestaande RES processen niet te verstoren. Zo is dat ook met Kiimaatakkoord gegaan en de betrokken partijen hebben met elkaar afgesproken de afspraken te verdedigen (ieder heeft zijn deelbelang). Bestaand beleid leidt zo automatisch tot meer bestaand beleid ten koste van het maatschappelijk belang en het welbevinden van mensen. Tijdens de verkiezingen komen de werkelijke keuzes niet aan bod want iedereen zit in een soort van beleidskartel. Ook de SP wethouder in Amsterdam heeft zich verbonden aan meer windturbines. Ook de VVD gedeputeerde in Twente heeft zich verbonden aan meer windturbines. Dan is het dus veilig om over kernenergie te gaan praten. Maar de burger blijft in verwarring achter. Het voelt als een gemiste kans voor de democratie. Wij kunnen (na gedegen studie) begrijpen wat er werkelijk speelt, maar de gemiddelde burger voelt dat er iets niet klopt dat zich vervolgens uit in een algemene onvrede die op allerlei manieren tot uiting komt.

Ik hoop je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met groet

[redacted]

[redacted]
Coördinerend beleidsmedewerker Energie & Ruimte / Trajectcoördinator Hernieuwbaar op Land
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directoraat-Generaal Klimaat en Energie
T [redacted]
E [redacted]@minezk.nl
[redacted]
Ik werk ma,di,do,vr

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: vrijdag 12 maart 2021 10:43
Aan: [redacted]@npres.nl>; [redacted]@tweedekamer.nl>; [redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@minezk.nl>; [redacted] root' [redacted]@carbid.nl>; [redacted]t@tweedekamer.nl; [redacted] <[redacted]@tweedekamer.nl>
Onderwerp: EenVandaag Uitzending

Ministerie van EZK
Minister van 't Wout

voor deze

De heer [redacted], Ministerie van EZK
cc [redacted], Nationaal Programma Regionale Energiestrategie

Geachte heer [redacted],

Gisteren was er een uitzending van EenVandaag over de laatste cijfers van het CBS en de SDE regeling met betrekking tot de gehaalde doelstelling duurzame energie op land tot en met 2020. Deze zijn door [redacted] onlangs naar buiten gebracht. De conclusie is dat de 2030 klimaatakkoorddoelstellingen voor wind en zon op land (35 TWh) op een haar na gehaald zijn. Wij hebben die zelf ook nagerekend (gewoon openbaar via CBS en SDE websites). Het zijn dezelfde cijfers en methode als die door het PBL gebruikt zijn om de tussenstand in 2019 te berekenen. Mij is door het NPRES schriftelijk medegedeeld dat van de projecten in de pijplijn (SDE subsidies) 99% van de wind en 60% van de zon projecten uiteindelijk gerealiseerd worden (binnen 4 jaar na toekenning). De heer [redacted] rekent met slechts 50 % van de zonprojecten die gerealiseerd gaat worden. De methode die de heer Visser [redacted] is dus nog iets voorzichtiger dan het PBL. Met uw methode zouden we nu op 34,25 TWh zitten, terwijl de uitslag van de tweede SDE ronde 2020 nog moet komen. Dat zal deze maand zijn. Dan zitten we ruim boven de 35 TWh.

Waarom zegt u en het NPRES dan in de media (EenVandaag en FD zie bijlage) dat de methode van de heer [redacted] geen goede berekening is omdat u denkt dat er nog veel projecten zullen afvallen? Dat klopt toch gewoon niet?

Het is belangrijk in een democratie dat burgers juist geïnformeerd worden zodat ze beleid kunnen volgen en waar nodig kunnen (bij)sturen door het opstarten van een maatschappelijk debat. Het gaat hier om keuzes die een impact hebben op tienduizenden mensen en ons landschap voorgoed gaan veranderen. Hoe kan hun stem meegenomen worden indien ze niet aan de overlegtafels zitten en een open publiek debat in kiem wordt gemoord?

Goede en eerlijke informatie heeft de overheid ook toegezegd naar aanleiding van de toeslagen affaire. Indien de 35 TWh doelstelling daadwerkelijk (bijna) gehaald is dan is dit een belangrijk moment om het beleid opnieuw te herijken. Hoe moet de verhoogde EU Green Deal doelstelling worden ingevuld? Voor die keuze staan we nu. Zie ook het rapport Bestemming Parijs. Daar wordt bijvoorbeeld de suggestie gedaan om de doelstelling wind-op-land niet of slechts zeer beperkt te verhogen vanwege maatschappelijke bezwaren, etc. Ook de meeste politieke partijen (met uitzondering van GroenLinks en de CU) geven aan de doelstelling duurzame energie op land niet te willen verhogen (zie PBL doorrekening verkiezingsprogramma's).

Uw eerlijke antwoord in de uitzending had dan ook kunnen zijn: "*nadat we de klimaatakkoord doelstelling van 35 TWh gehaald hebben, hebben we de keuze of we deze verder verhogen of voor wat betreft bijvoorbeeld windenergie deze alleen verder ophogen voor wind-op-zee. Het nieuwe kabinet moet hier een besluit op nemen. Er is een advies rapport Bestemming Parijs met een keuze menu waarin de voor en nadelen van verschillende opties staan uitgewerkt*".

Dat was toch prachtig geweest in het kader van een open nationaal debat, zeker rondom de verkiezingen. U laat een mooi rapport schrijven en vervolgens laat u een kans liggen om de bevolking bij dit debat te betrekken? Hoe kan dit? Mensen zijn enorm betrokken maar worden buitengesloten. Het is nergens voor nodig. Mensen staan achter de energietransitie. Maar willen een open debat over de keuzes die daarbinnen gemaakt worden. Het tegenhouden van een debat schept wantrouwen. Er is veel kritiek op de besluiten die genomen zijn binnen het klimaatakkoord. Het doorgaan met wind-op-land was niet noodzakelijk meer door de enorme kostendaling van wind-op-zee. Dit was bekent voor het tekenen van het klimaatakkoord. Toch ging men door met wind-op-land. Er is toen nooit een nationaal debat geweest over de keuzes die we hadden. Nu wordt wederom dezelfde fout gemaakt terwijl de politiek tegelijkertijd aangeeft dat het beter moet.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Windalarm Nederland

[redacted]

[redacted]@windalarm.org
www.windalarm.org

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you

are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 19 april 2021 10:04
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: FW: Kosten wind-op-zee vs [redacted]@eceat-projects.org>

Nog meer achtergrond over kosten van wind op land, wind op zee.
Gesprek van [redacted] met [redacted].

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
[redacted]

Van: [redacted]@npres.nl>
Verzonden: zondag 18 april 2021 18:25
Aan: [redacted]@noord-holland.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Fwd: Kosten wind-op-zee vs land [redacted]eceat-projects.org>

TK ook nog even voor jullie,

Groet [redacted]

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: Doorst.: Kosten wind-op-zee vs land [redacted]**@eceat-projects.org>**
Datum: 14 april 2021 om 14:09:17 CEST
Aan: [redacted]@npres.nl>, "[redacted]@npres.nl" [redacted]@npres.nl>

Hoi
Hierbij tkn mailcontact met A'dam nav sessie afgelopen maandag.

Grt
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone. Sorry als het wat kort is of typefouten bevat ☐

Begin doorgestuurd bericht:

Van: [redacted]@minezk.nl>
Datum: 14 april 2021 om 11:45:03 CEST
Aan: [redacted]@eceat-projects.org>
Kopie: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land [redacted]**@eceat-projects.org>**

Hallo [redacted]

Ik ben nog even in de kosten land vs zee gedoken.
WOL varieert tussen 4-5 ct/kWh (indien tot 150m 4,5-6 ct) en WOZ tussen 6-8 ct/kWh. In beiden zitten de aansluitingen op het hoogspanningsnet wel en de benodigde versterking van het net op land niet.
Dit lijkt me dus een redelijk bruikbare vergelijking. Met de kanttekening dat na 2030 de WOZ nog verder van de kust afliggen en dus aan de bovenzijde van de bandbreedte tot 2030 liggen.

Voor 2050 zijn wel LCOE's beschikbaar, bv uit II3050 traject en ontlopen de kosten elkaar niet zoveel. Daar is de onzekerheid natuurlijk wel groter. Andere scenario;s geven weer andere uitkomsten. In onderstaand plaatje heb ik ze samengevat.
De gebruikte bronnen zijn: PBL advies basisbedragen SDE++ 2020 en een PBL rapport dat heel precies heeft gekeken naar de kosten voor de windparken tot 2030.

Tav jouw pleidooi om amsterdam te ontzien tav wind op land zou ik het volgende willen opmerken:

- Het klopt dat het rijk alleen "stuurt" op het nationale doel zoals neergelegd in het klimaatakkoord; het is idd aan gemeenten en provincies om voorstellen te doen over de invulling van die keuze. Dat staat zo in het Klimaatakkoord en het rijk, gemeenten en provincies zitten daarover op één lijn. Ik heb de stadsdeelbestuurder niet horen zeggen dat er een verplichting is specifiek voor amsterdam. Wel een ambitie van alle partijen (klimaatakkoord).
- In de toelichting die in vraag/antwoord staat op RES site hebben ook de decentrale overheden zelf ambities; om die reden hebben alle gemeenten (op 1 of 2 na) ook ingestemd met het klimaatakkoord (VNG congres) en in elke raad is een startnotitie RES vastgesteld
- Het klopt dat windmolens in nabijheid van mensen komen, maar dat dit altijd binnen de geldende geluidsnormen moet zijn; de man van de GGD gaf daar een goede en genuanceerde toelichting op wmb
- Tav die nabijheid is amsterdam niet uniek; dit geldt ook voor andere steden in NL. Zo staat er ook aan de grens van Veendam een groot windpark;
- Daarbij komt dat de elektriciteitsvraag in de regio A'dam heel groot is en onder druk staat door toename van onder meer datacenters en afbouw van kolen/gascentrales in de regio.

Bovenstaande is bij onze minister bekend en hij is ook op de hoogte van de situatie in amsterdam. Wat betreft het onder zijn aandacht brengen: je kunt een brief sturen aan de minister, maar de eerlijkheid gebied te zeggen dat deze dan cf de geldende werkwijze tav burgerbrieven "ambtelijk wordt afgedaan"; maw je krijgt dan een antwoord in bovenstaande strekking van mij of een van mijn collega's. Weet niet of dat tegemoet komt aan jouw behoefte.

Groet
[redacted]

Table 1 – Summary of the results from the offshore wind energy cost assessment

Wind farm	Investment costs [EUR/kW]	Operation and maintenance costs * [EUR/kW/year]	Base amount [EUR/kWh]	Grid connection costs [EUR/kWh]	Full load hours [hours/year]	Total [EUR/kWh]
Hollandse Kust (Zuid) (III&IV)	1600	41	0.043	+0.017 to +0.019	4,400	0.061
Hollandse Kust (West)	1750	44	0.047	+0.019 to +0.020	4,500	0.066
Hollandse Kust (Noord) (V)	1700	41	0.046	+0.016 to +0.018	4,400	0.063
IJmuiden Ver	1850	56	0.050	+0.024 to +0.032	4,600	0.078
Boven de Wadden Eilanden	1900	64	0.050	+0.021	4,800	0.071

*Operational and maintenance costs do not include decommissioning costs. These costs are included under incidental expenditures in year 26.

Tabel S-3. Windenergie

Categorie	Type	Subsidie-intensiteit [€/tCO₂]	Eindadvies basisbedrag SDE++ 2020 [€/kWh]	Bodemprijs of basis-prijs [€/kWh]	Voorlopig correctiebedrag 2020 [€/kWh]	Voorlopige GvO-waarde 2020** [€/kWh]	Vo las ure [us jas
Wind op land, ≥ 8,5 m/s	E	-16	0,040	0,029	0,043	0,007	40
Wind op land, ≥ 8,0 en < 8,5 m/s	E	-5	0,042	0,029	0,043	0,007	38
Wind op land, ≥ 7,5 en < 8,0 m/s	E	11	0,045	0,029	0,043	0,007	35
Wind op land, ≥ 7,0 en < 7,5 m/s	E	27	0,048	0,029	0,043	0,007	32
Wind op land, ≥ 6,75 en < 7,0 m/s	E	48	0,052	0,029	0,043	0,007	29
Wind op land, < 6,75 m/s	E	70	0,056	0,029	0,043	0,007	26
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 8,5 m/s	E	11	0,045	0,029	0,043	0,007	36
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 8,0 en < 8,5 m/s	E	21	0,047	0,029	0,043	0,007	34
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 7,5 en < 8,0 m/s	E	48	0,052	0,029	0,043	0,007	30
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 7,0 en < 7,5 m/s	E	64	0,055	0,029	0,043	0,007	28
Wind op land, hoogtebeperkt ≥ 6,75 en < 7,0 m/s	E	86	0,059	0,029	0,043	0,007	25
Wind op land, hoogtebeperk < 6,75 m/s	E	107	0,063	0,029	0,043	0,007	23
Wind op waterkeringen, ≥ 8,5 m/s	E	0	0,043	0,029	0,043	0,007	40
Wind op waterkeringen, ≥ 8,0 en < 8,5 m/s	E	16	0,046	0,029	0,043	0,007	38
Wind op waterkeringen, ≥ 7,5 en < 8,0 m/s	E	32	0,049	0,029	0,043	0,007	35
Wind op waterkeringen, ≥ 7,0 en < 7,5 m/s	E	48	0,052	0,029	0,043	0,007	32
Wind op waterkeringen, ≥ 6,75 en < 7,0 m/s	E	75	0,057	0,029	0,043	0,007	29
Wind op waterkeringen, < 6,75 m/s	E	96	0,061	0,029	0,043	0,007	26
Wind in meer, water ≥ 1 km²	E	86	0,059	0,029	0,043	0,007	42

* Getoond wordt het aantal vollasturen van de referentie-installatie. In de SDE++ is het maximum aantal vollasturen projectspecifiek.
** Alleen van toepassing op GvO's voor netlevering. Niet van toepassing op eigen verbruik.

In this chapter we summarise the LCOEs of the previous sources (II3050, OECD NEA, IEA, actual results) for all technologies in the following table and graphs:

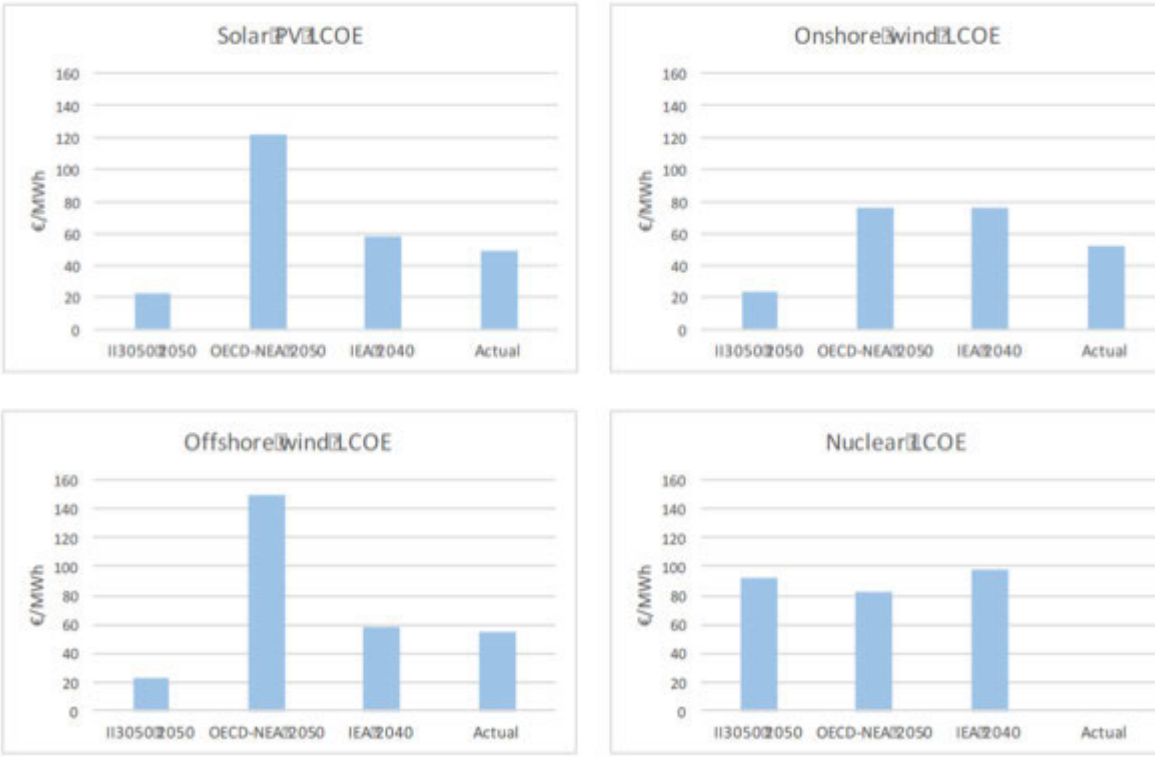

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: dinsdag 13 april 2021 22:45
Aan: [redacted]@minezk.nl>
CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Beste [redacted]

Dit zat er al aan te komen toch en is deel van het programma versnelling wind-op-zee 2030. Of komt dit daar weer bovenop?

Goed dat je er gisteren was. Jammer dat er geen tijd was om even te praten.

Het probleem in Amsterdam is dat die windturbines niet goed zijn in te passen zonder dat dit voor heel veel mensen tot overlast leidt. Het is een van de meest dichtbevolkte delen van Nederland en Nederland is weer veel dichter bevolkt dan de rest van Europa. Ze komen nu grotendeels in of bovenop de volkstuincomplexen, waar in de zomer duizenden mensen slapen; binnen 600 meter van dorpen en steden in andere gemeenten, die ze niet willen; en bovenop dicht bevolkte woonwijken. Dat moet je allemaal niet willen als centrale overheid. Het Amsterdams bestuur is geradicaliseerd in haar hang naar zelfvoorziening. In Amsterdam wordt het door de wethouder echter verkocht als zijnde een nationale verplichting dat de windturbines in Amsterdam moeten komen. Dat is niet eerlijk want dat is het helemaal niet. Het is een lokale keuze. De provincie moet zelfs een uitzondering op de regels maken. Het zou helpen als dat signaal ook van de minister komt en het ministerie van EZK. De overheid dient eerlijk te zijn. Dit gaat het verdere draagvlak voor windmolens in heel het land ondermijnen. Want alle media hier in Amsterdam en landelijk denken dat dit komt van de minister omdat de

wethouder dit zegt “we hebben als stad een landelijke opgave en daar kan geen discussie over zijn en die windmolens moeten er links of rechtsom komen”.

Kan je dit signaal doorgeven aan de minister of heb een formeel contact adres voor mij?

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]) [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 12 april 2021 10:14
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Ho [redacted]

hierbij het rapport.
Grt
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: zondag 11 april 2021 20:37
Aan: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi [redacted]

Ja ik ben er morgen ook, maar dan live in de tolhuispoort (….).

Heb je het rapport wat vrijdag is uitgekomen? Ik ben benieuwd.

45 TWh is ongeveer 8 GW op zee, bij 15 MW molens zijn dat 540 molens is 750 vierkante km.

Van der Geest gaat ook uit van 4-6 GW extra op zee.

Uiteindelijke kom je in 2050 uit op totaal 38 GW bij een internationaal systeem. Dus dat zou dan naar voren getrokken moeten worden (aanlandplekken moeten links of rechtsom toch een keer gevonden worden, het lijkt me van groot maatschappelijk belang dus wellicht regie van centrale overheid).

Goede zondag nog,
[redacted]

Van: [redacted]) [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: zondag 11 april 2021 20:06
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi [redacted]
Degene die bij ons meegewerkt heeft aan het rapport is momenteel met verlof. Wat ik denk (maar nu niet kan checken) is dat Van Geest uitgaat van een

gelijkblijvende vraag in NL. Dat betekent dat extra aanbod ten koste gaat van CO2 reductie in het buitenland. Daar worden dan minder kolen/gas verbruikt. Goed voor het klimaat, maar niet voor de NL'se consument aangezien er bij dat uitgangspunt maar heel weinig CO2 in NL wordt gereduceerd en daardoor de kosten per vermeden CO2 hoger zijn.

De trend is dat de kosten per kWh nog steeds dalen. Dat is goed te zien aan de opeenvolgende adviezen van het PBL over de SDE waar men de kostprijs van wind op land berekend.

Afgelopen vrijdag is overigens een rapport uitgekomen van een aantal partijen over de benodigde extra vraag agv elektrificatie industrie. Dat zou 45TWh moeten zijn in 2030. Op te wekken via wind op zee. Dat is nogal wat, als je bedenkt dat we nu al heel flinke moeite moeten doen om de kabels ruimtelijk in te passen om de reeds afgesproken 11,5GW te realiseren.

Overigens ben ik gevraagd om morgenavond in een soort ring van deskundigen aan te schuiven bij een bijeenkomst over RES in Amsterdam. Ik zag jouw naam ook staan dus wellicht treffen we elkaar digitaal.

Groet
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone. Sorry als het wat kort is of typefouten bevat 😷

> Op 9 apr. 2021 om 08:58 heeft [redacted] [redacted]@minezk.nl> het volgende geschreven:
>
> Hoi [redacted]
>
> Ja, dat lijkt in tegenstrijd met elkaar. Onderstaande is natuurlijk wel de combi van wind en zon. Hier moet ik op terugkomen.
>
> Grt
> [redacted]
>
> ---
>
> **Van:** [redacted]@eceat-projects.org>
> **Verzonden:** donderdag 8 april 2021 20:03
> **Aan:** [redacted]@minezk.nl>
> **Onderwerp:** RE: Kosten wind-op-zee vs land
>
> Hoi [redacted]
>
> Dank, ga dit bestuderen en zal contact opnemen met PBL bij vragen. Voor wind-op-land staat -20 euro als kosten. Dus het levert geld op door goedkopere stroom. Nu noemt het rapport Bestemming Parijs dat een verhoging van de grootschalige zon en wind-op-land doelstelling bovenop de 35 TWh Klimaatakkoorddoelstelling rond de 500 ton per vermeden CO2 kost (zie hieronder en bijlage, pag 5). Dat is nogal een verschil met het PBL rapport. Hoe moet ik dit zien?
>
> Met vriendelijke groet,
> [redacted]

<image001.png>

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: donderdag 8 april 2021 18:24
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Kosten wind-op-zee vs land

Hoi [redacted]

In generieke zin vallen wij altijd terug op de kosten per ton vermeden CO2. Dat is immers het uiteindelijke doel. Dus ook de vraag kant is daarbij van belang.

In dit rapport staan voor 2030 de verschillende opties.
<image002.png>

Belangrijk daarbij:

1. Alle cijfers in het rapport gaan over de kosten in 2030, de kosten nu liggen over het algemeen een stuk hoger.
2. Het betreft nationale kosten. Dus de kosten voor de samenleving als totaal (is dus inclusief systeemkosten, back-up ed)
3. Negatieve kosten betekent eigenlijk dat de investeringen die we als land doen minder kosten dan dat het aan energiebaten (lagere energierekening) oplevert.
4. Wind op zee is niet goedkoper dan wind op land.
5. Bij de kosten van zon speelt schaal een hele grote rol. Zie onderstaand de kosten van wat kleinere installaties. Dan zie je een heel ander kostenplaatje 😊 Ook de wat grotere daken zijn dan nog vrij duur.

<image003.jpg>

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: donderdag 8 april 2021 16:35
Aan: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: Kosten wind-op-zee vs land

Beste [redacted]

Je geeft hieronder aan dat wind-op-zee duurder is dan wind-op-land. We zijn benieuwd op welke wijze die vergelijking gemaakt wordt. Zijn daar berekeningen van?

Met name bij wind-op-land zal het ook heel erg van de locatie en de capaciteit van de molen / het project afhangen en de inpassingskosten, etc.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: woensdag 7 april 2021 21:51

Aan: [redacted]; [redacted]; [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Hoi [redacted]

Ik was je mail niet vergeten hoor, hierbij alsnog mijn antwoord.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: maandag 29 maart 2021 14:03
Aan [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@npres.nl>; [redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted]

Dank voor onderstaande verduidelijkingen. Zie hieronder mijn verdere vragen en opmerkingen.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]) [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 29 maart 2021 13:11
Aan: [redacted]; [redacted]; [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Ha [redacted]

Dank voor je reactie. Ik zie geen aanleiding opnieuw te reageren op jouw toevoegingen.

Dank ook voor jullie achterliggende berekeningen. Daarover zou ik wel één punt willen benoemen dat me opviel na snelle lezing. Betreft de analyse PBL en hoe daar interpretatie aan wordt gegeven:
Je schrijft:

- "35 TWh doelstelling bestaat uit 21 TWh wind + 14 TWh zon."; dit klopt niet. Het doel is 35 TWh, in te vullen door zon en wind. PBL heeft een aanname gedaan over de verdeling tbv berekening. De aanname is niet leidend voor het doel

[redacted] OK, het was inderdaad niet duidelijk of dat er specifieke doelen waren voor de wind en zon in het klimaatakkoord. Ik weet dat dit nu binnen de RES niet meer is. Maar het lijkt alsof er een soort van ideale uitkomt was. Vanuit die oorspronkelijke ideale uitkomst lijkt het zo dat wind naar verhouding geen achterstand heeft ten opzichte van zon. Maar ik zal dit in ons document nuanceren. Wat de achterliggende verdeling is weet ik niet

precies; ik vermoed (maar heb dat niet nagerekend) dat men uit is gegaan van een verdeling van additionele productie van wind/zon van 50%/50%.

- De 14 TWh is inclusief kleinschalig (panelen op huizen bekostigd via saldering). RES gaat over 35 TWh grootschalig (dus vanaf 15kW). Aanname ten tijde van KA was dat er in 2030 7 TWh kleinschalig zon op dak zou zijn.

[redacted] Dit begrijp ik niet. Volgens mijn kennis is de 35 TWh alleen wind en grootschalige zon. De 7 TWh kleinschalige zon is additioneel boven op de 35 TWh.
Ja, dat klopt. Ik begrijp zelf de tabel van PBL niet helemaal, omdat de voetnoot suggereert dat zon inclusief het kleinschalige deel (alles onder 15kW dat via salderingsregeling wordt bekostigd) is. Terwijl voor de 35 TWh kleinschalig zon niet meetelt.

Kleinschalig valt niet onder 35 TWh doel. In het KA is afgesproken dat kleinschalig op dak mag meetellen indien er meer dan 35 TWh wordt gerealiseerd. Zie daarvoor pagina 182 van het klimaatakkoord:

[redacted] deze uitspraak lijkt dus in tegenspraak met je bovenstaande statement.
Niet in tegenspraak met mijn statement, want gaat over een mogelijke situatie waarin er sprake zou zijn van ophoging van het doel. Toen is afgesproken dat – indien het doel opgehoogd wordt – kleinschalig zon boven de 7 TWh mee mag tellen voor invulling van het (hogere) doel. Echter, die situatie is momenteel niet aan de orde.

"Partijen zijn bereid om het gesprek aan te gaan over een eventuele verhoging van de ambities voor Hernieuwbaar op Land, onder de voorwaarden dat allereerst wordt gekeken naar de mogelijkheden voor Wind op Zee en kleinschalig zon. Inspanningen van decentrale overheden die leiden tot meer dan 7 TWh kleinschalig zon (zoals lokale stimuleringsregelingen) tellen daarbij mee voor deze opgave."

[redacted] Wat is de huidige stand m.b.t. kleinschalige zon? Hoe snel groeit dat? Is dat ergens te vinden op een website? Nee, daar hebben we geen goede cijfers voor, omdat er veel onzekerheden zijn. Een daarvan is dat mensen zelf hun panelen bij netbeheerder moeten aanmelden (hebben ze dat allemaal gedaan?) en onzekerheid nummer twee is dat niet iedereen een slimme meter heeft. Een betrouwbare bron, maar geen officiële is de website van [redacted] (polderpv.nl). Hij schat dit momenteel op 3,2 GW, dus kleine 3 TWh (Solar statistics CBS Netherlands up till 2018 (new methodology) 2012-2017 (polderpv.nl)

[redacted] Wanneer en door wie wordt besloten aangaande het eventueel verhogen van de doelstelling Hernieuwbaar op land? Welke beleidsopties liggen voor? Stel dat er besloten wordt om de wind-op-land ambitie niet verder te verhogen na halen van 35 TWh doelstelling, wordt dan de SDE subsidie regeling voor wind-op-land stopgezet? Wat als private partijen toch een windturbine op land zonder subsidie willen bouwen. Mag dat dan? Ondermijnt dat dan niet de business case voor wind-op-zee? Er kan dan een overschot komen en prijzen dalen teveel. Hoe zorgt de overheid dat investeren loont? Indien de overheid een garantieprijs gaat instellen dan wil je ook niet dat er teveel stroom gaat komen, dat zou de belastingbetaler alleen maar geld kosten. Dus er zal optimalisering moeten plaatsvinden door de overheid. Dat lijkt in conflict met een vrije markt die er nu is. Welke plannen liggen daartoe voor?

Hiertoe wordt vooralsnog niet besloten, dit is echt aan het nieuwe kabinet. Waarbij de afspraak uit het Klimaatakkoord geldt, dat dan eerst gekeken wordt naar meer wind op zee en meer kleinschalig op dak (via saldering). Beiden zijn duurder dan wind op land (met name het kleinschalige zon op dak), maar het biedt precies de voordelen die jij ook schetst en dus ook zijn onderkend in het Klimaatakkoord. Overigens is de verwachting dat vanaf 2025/2026 zonneparken en windturbines op land zonder subsidie kunnen. En dan is er dus geen middel meer anders dan inpassingsplan/ vergunning om te sturen op nieuwe projecten. Het klopt dat de buca zeer afhankelijk is van prijsvorming en daarmee van de vraag en met name ook de mate waarin de vraag zich kan aanpassen aan het aanbod. Daaraan wordt gewerkt in de vorm van een kader leveringszekerheid waarbij de aspecten die jij noemt ook meespelen. Maar ook dat is allemaal aan het volgende kabinet om daar uitvoering aan te geven.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@eceat-projects.org>
Verzonden: dinsdag 23 maart 2021 15:10
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@npres.nl>; [redacted]'[redacted]@gmail.com>
CC: [redacted]@carbid.nl>
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted]

Hartelijk dank voor je reactie. Hieronder wederom mijn reactie. Het gaat uit boven een discussie over cijfers en formeel beleid en ik begrijp dat het niet jouw rol is om hierop te reageren. Maar ik hoop dat het signaal uit de samenleving doordringt tot de politieke top van het ministerie. Bijna iedereen is gecommitteerd aan de Green Deal doelstellingen (en zelfs veel meer wat mij betreft). Het is goed een open debat te hebben over hoe deze het beste gehaald kunnen worden. Wind-op-land is duidelijk niet populair (binnen de huidige randvoorwaarden). Laten we open kijken of het ook anders kan. Wij geloven inmiddels van wel.

Zie ook de bijlage met de cijfers.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]) [mailto:[redacted]@minezk.nl]
Verzonden: maandag 22 maart 2021 10:17
Aan: [redacted]'; [redacted]'; [redacted]'
CC: [redacted]'
Onderwerp: RE: EenVandaag Uitzending

Beste [redacted]

Hartelijk bedank voor je mail.

De gegevens die [redacted] hanteert zijn ons bekend. Het ministerie, noch NPRES hebben zich uitgelaten over de kwaliteit

ervan. Wel zijn er, zoals je zegt, verschillen in de aannames die enerzijds [redacted] en anderzijds het PBL hanteert.

[redacted] de aannames van [redacted] zijn conservatiever dan die van PBL. [redacted] gaat uit van 50% realisatie SDE gesubsidieerde zon projecten. PBL gaat uit van 60 %. PBL gaat uit van 99% realisatie wind projecten net als [redacted]. Verder gebruikt PBL exact dezelfde methode die vrij eenvoudig is: realisatie CBS + subsidie beschikking SDE. In de bijlage de SDE tabel per januari 2021. Het enige verschil is dat het PBL een jaar achter loopt. Het is ons niet duidelijk waarom dat is. De enige reden die we kunnen bedenken is dat dit anders de regio's zou kunnen demotiveren om meer ambitie op te halen. Maar waarom meer ambitie ophalen voordat de politiek de doelstelling heeft verhoogd op basis van een maatschappelijk debat? Het staat een eerlijke discussie over de noodzaak tot meer wind-op-land in de weg. Daar wind-op-land enorme nadelen heeft voor het welzijn van mensen en de volksgezondheid, ook volgens het RIVM (www.rivm.nl/nieuwsbrief?id=101500-813-54268&), is het essentieel een open debat te hebben op basis van de laatste informatie over hoe we wind-op-land zo snel mogelijke kunnen minimaliseren. Het eerder halen van de doelstellingen zou als positief nieuws gebracht moeten worden en het PBL en het ministerie zouden dit moeten toejuichen als succes omdat het daarmee niet meer nodig is om nog meer mensen te confronteren met een bron van overlast. Wind-op-land was ooit een noodzakelijk kwaad maar nu zijn er andere oplossingen (...). Leve de energierevolutie.

Eind dit jaar komt PBL met een monitor RES 1.0 en daarmee ook een geactualiseerde berekening, mede op grond van de nieuwe cijfers van het CBS en de nadere keuzen in de RES'en.

[redacted] dat zijn dus de gegevens van het CBS en SDE die nu gewoon al openbare informatie zijn. De methode is openbaar en transparant en indien de heer [redacted] het verkeerd doet dan is het belangrijk om hem / ons precies te wijzen op de foute aannames.

Wat we wel hebben aangegeven richting EenVandaag, is dat de realisatiegraad van alle geplande en deels ook al beschikte projecten niet zeker is.

[redacted] De methode om tot een realisatiegraad te komen is hetzelfde. Ook de heer [redacted] neemt dezelfde onzekerheidsmarge, alleen op basis van de 2020 cijfers.

Daarom is in het Klimaatakkoord afgesproken uit te gaan van enige 'overprogrammering' om zeker te stellen dat de doelen worden gehaald. Er zijn daarbij op grond van de keuzen op hoofdlijnen in de RES 1.0 nog de nodige afwegingen te maken: past het op het energienet? Hoe is het draagvlak onder bewoners? Wat is de impact op de natuur? Kortom, de situatie zoals die zich nu voordoet hebben we ten tijde van het Klimaatakkoord voorzien en bewust gekozen voor een aanpak op land die haalbaar is en ruimte geeft voor nadere afwegingen. De RES-aanpak geeft ruimte om deze afwegingen te maken. Dit is ook opgenomen in de recente brief aan de Tweede Kamer.

Dit gaat over de ambitie. Daar heeft de heer [redacted] het helemaal niet over (....). Door het ambitie verhaal te verwarren met realisatie en pijplijn wordt zand in de ogen gestrooid. Maar we weten beide dat ambitie binnen de RES / PBL termen heel iets anders is. Het gaat erom dat de doelstelling al min of meer gehaald is volgens de definitie van PBL die heel scherp gedefinieerd is. Daar is een heldere een eenduidige definitie voor gemaakt vanwege de transparantie in het maatschappelijke debat. Ik blijf er dan ook bij dat wij het

een ernstige zaak vinden dat de overheid een open debat dat voor de verkiezingen had kunnen plaatsvinden over nut en noodzaak over ophogen doelstelling wind-op-land (daar moet het nieuwe kabinet over besluiten) hiermee in de kiem lijkt te smoren. Wij proberen mee te denken en in alternatieve scenario's te denken vanuit het gemeenschappelijke doel van de klimaatcrises.

Een tweede punt betreft de situatie na 2030. Het is inderdaad nog niet duidelijk hoe de gevolgen van de verhoogde EU-doelstelling (55%) worden vertaald naar nationale doelstellingen. Het rapport van de studiegroep Van Geest bevat alle mogelijke opties. Het is niet aan het huidige (demissionaire) kabinet om een dergelijk besluit te nemen. We kunnen daarom niet vooruitlopen op mogelijke keuzes die een nieuw kabinet maakt. Dit hebben we begin februari naar aanleiding van uw eerdere vragen daarom ook zo opgenomen in de QenA over de onderbouwing van de gemaakte keuzes in het Klimaatakkoord.

Nijpels was gisteren bij Nieuwsuur om aan te geven dat het nieuwe kabinet maatregelen moet nemen. Hoe mooi was het geweest als dit onderdeel was geweest van de debatten voor de verkiezingen. Dan was de optie wind-op-land doelstelling wel of niet verhogen deel geweest van het debat. Dan was helder geweest dat ook het niet verhogen een optie kan zijn binnen de verhoogde 55% doelstelling zoals de studiegroep Van Geest aangeeft. Als belangengroep van inwoners hebben we toch het recht om juist wel voorop te lopen en een mening te hebben voordat het kabinet keuzes gaat maken. Dat is ook het hele punt van de commissie Brenninkmeijer. Daarbij past het dat de overheid informatie die al publiekelijk bekend is en waarop stakeholders een discussie willen starten niet afdoet als niet kloppend.

Tot slot vinden we elkaar in het belang van het betrekken van burgers bij de verschillende plannen rond de energietransitie. Om die reden buigt momenteel een expertcommissie onder leiding van oud ombudsman Brenninkmeijer zich over de vraag hoe burgers actiever bij klimaatbeleid kunnen worden betrokken en of burgerpanels/fora daar een rol bij kunnen spelen. Dit advies is gisteren gepubliceerd en wordt om 11:00 vandaag gepresenteerd.

We hoeven niet te wachten of we geselecteerd worden voor een burgerberaad maar hebben het recht om op elk moment deel te nemen aan het maatschappelijke debat. We hebben ons inmiddels zeer goed geïnformeerd. Brengen een visie die binnen het narratief van het akkoord van Parijs past en al het overheidsbeleid, zelfs binnen de meeste verkiezingsprogramma's. Toch is de overheid bang om de optie te stoppen met verdere uitrol wind-op-land (tot 2030) deel te maken van het publieke debat. In plaats daarvan wordt over kernenergie gesproken (…), omdat mensen geen windmolens willen en de overheid en alle klimaatakkoord partijen vertellen dat er niet genoeg plek op zee is. Wij zeggen stop met wind-op-land na halen doelstelling klimaatakkoord en verhoog de (enorme) ambitie op zee met 5-10 %. Maar die discussie is volledig taboe verklaard om bestaande RES processen niet te verstoren. Zo is dat ook met Kiimaatakkoord gegaan en de betrokken partijen hebben met elkaar afgesproken de afspraken te verdedigen (ieder heeft zijn deelbelang). Bestaand beleid leidt zo automatisch tot meer bestaand beleid ten koste van het maatschappelijk belang en het welbevinden van mensen. Tijdens de verkiezingen komen de werkelijke keuzes niet aan bod want iedereen zit in een soort van beleidskartel. Ook de SP wethouder in Amsterdam heeft zich verbonden aan meer windturbines. Ook de VVD gedeputeerde in Twente heeft zich verbonden aan meer windturbines. Dan is het dus veilig om over kernenergie te gaan praten. Maar de burger blijft in verwarring achter. Het voelt als een gemiste kans voor de democratie. Wij kunnen (na gedegen studie) begrijpen wat er werkelijk speelt, maar de gemiddelde

burger voelt dat er iets niet klopt dat zich vervolgens uit in een algemene onvrede die op allerlei manieren tot uiting komt.

Ik hoop je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met groet

[redacted]

[redacted]
Coördinerend beleidsmedewerker Energie & Ruimte / Trajectcoördinator
Hernieuwbaar op Land
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directoraat-Generaal Klimaat en Energie
T [redacted]
E [redacted] @minezk.nl
@ [redacted] s
Ik werk ma,di,do,vr

Van: [redacted] @eceat-projects.org>
Verzonden: vrijdag 12 maart 2021 10:43
Aan: [redacted] @npres.nl>; [redacted] @tweedekamer.nl>; [redacted] @gmail.com>
CC: [redacted] @minezk.nl>; [redacted] @carbid.nl>; [redacted] @tweedekamer.nl; [redacted] @tweedekamer.nl>
Onderwerp: EenVandaag Uitzending

Ministerie van EZK
Minister van 't Wout

voor deze

De heer [redacted], Ministerie van EZK
cc [redacted], Nationaal Programma Regionale Energiestrategie

Geachte heer [redacted]

Gisteren was er een uitzending van EenVandaag over de laatste cijfers van het CBS en de SDE regeling met betrekking tot de gehaalde doelstelling duurzame energie op land tot en met 2020. Deze zijn door [redacted] onlangs naar buiten gebracht. De conclusie is dat de 2030 klimaatakkoorddoelstellingen voor wind en zon op land (35 TWh) op een haar na gehaald zijn. Wij hebben die zelf ook nagerekend (gewoon openbaar via CBS en SDE websites). Het zijn dezelfde cijfers en methode als die door het PBL gebruikt zijn om de tussenstand in 2019 te berekenen. Mij is door het NPRES schriftelijk medegedeeld dat van de projecten in de pijplijn (SDE subsidies) 99% van de wind en 60% van de zon projecten uiteindelijk gerealiseerd worden (binnen 4 jaar na toekenning). De heer [redacted] rekent met slechts 50 % van de zonprojecten die gerealiseerd gaat worden. De methode die de heer [redacted] gebruikt is dus nog iets voorzichtiger dan het PBL. Met uw methode zouden we nu op 34,25 TWh

zitten, terwijl de uitslag van de tweede SDE ronde 2020 nog moet komen. Dat zal deze maand zijn. Dan zitten we ruim boven de 35 TWh.

Waarom zegt u en het NPRES dan in de media (EenVandaag en FD zie bijlage) dat de methode van de heer [redacted] geen goede berekening is omdat u denkt dat er nog veel projecten zullen afvallen? Dat klopt toch gewoon niet?

Het is belangrijk in een democratie dat burgers juist geïnformeerd worden zodat ze beleid kunnen volgen en waar nodig kunnen (bij)sturen door het opstarten van een maatschappelijk debat. Het gaat hier om keuzes die een impact hebben op tienduizenden mensen en ons landschap voorgoed gaan veranderen. Hoe kan hun stem meegenomen worden indien ze niet aan de overlegtafels zitten en een open publiek debat in kiem wordt gemoord?

Goede en eerlijke informatie heeft de overheid ook toegezegd naar aanleiding van de toeslagen affaire. Indien de 35 TWh doelstelling daadwerkelijk (bijna) gehaald is dan is dit een belangrijk moment om het beleid opnieuw te herijken. Hoe moet de verhoogde EU Green Deal doelstelling worden ingevuld? Voor die keuze staan we nu. Zie ook het rapport Bestemming Parijs. Daar wordt bijvoorbeeld de suggestie gedaan om de doelstelling wind-op-land niet of slechts zeer beperkt te verhogen vanwege maatschappelijke bezwaren, etc. Ook de meeste politieke partijen (met uitzondering van GroenLinks en de CU) geven aan de doelstelling duurzame energie op land niet te willen verhogen (zie PBL doorrekening verkiezingsprogramma's).

Uw eerlijke antwoord in de uitzending had dan ook kunnen zijn: "*nadat we de klimaatakkoord doelstelling van 35 TWh gehaald hebben, hebben we de keuze of we deze verder verhogen of voor wat betreft bijvoorbeeld windenergie deze alleen verder ophogen voor wind-op-zee. Het nieuwe kabinet moet hier een besluit op nemen. Er is een advies rapport Bestemming Parijs met een keuze menu waarin de voor en nadelen van verschillende opties staan uitgewerkt*".

Dat was toch prachtig geweest in het kader van een open nationaal debat, zeker rondom de verkiezingen. U laat een mooi rapport schrijven en vervolgens laat u een kans liggen om de bevolking bij dit debat te betrekken? Hoe kan dit? Mensen zijn enorm betrokken maar worden buitengesloten. Het is nergens voor nodig. Mensen staan achter de energietransitie. Maar willen een open debat over de keuzes die daarbinnen gemaakt worden. Het tegenhouden van een debat schept wantrouwen. Er is veel kritiek op de besluiten die genomen zijn binnen het klimaatakkoord. Het doorgaan met wind-op-land was niet noodzakelijk meer door de enorme kostendaling van wind-op-zee. Dit was bekent voor het tekenen van het klimaatakkoord. Toch ging men door met wind-op-land. Er is toen nooit een nationaal debat geweest over de keuzes die we hadden. Nu wordt wederom dezelfde fout gemaakt terwijl de politiek tegelijkertijd aangeeft dat het beter moet.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Windalarm Nederland
[redacted]
[redacted]@windalarm.org
www.windalarm.org

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u
niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,
wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te
verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard
ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch
verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you
are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you
are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the
risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u
niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,
wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te
verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard
ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch
verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you
are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you
are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the
risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u
niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,
wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te
verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard
ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het

elektronisch
verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you
are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you
are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the
risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u
niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,
wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te
verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard
ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch
verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you
are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you
are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the
risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you

are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: dinsdag 20 april 2021 10:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: gegevens 35 TWh

Ha [redacted]

Hier wat zaken die je kunt gebruiken richting vragen gemeenteraad over 35 TWh. Is interne redeneerlijn, maar wel bruikbaar lijkt me.
Grt
[redacted]

Redeneerlijn RES aanpak en realisatie HOL doel 35 TWh

- [redacted] (lector Hanzehogeschool) heeft in een Twitterbericht voorspeld dat we zonder verdere inspanningen 33 TWh in 2030 gaan halen. Hij heeft dit toegelicht in een aflevering van Studio Energie.
- Naar aanleiding hiervan is discussie ontstaan over enerzijds het verschil met de cijfers van PBL, die veronderstelt dat er nog aanvullend inspanningen nodig zijn. Anderzijds gaat de discussie over de RES aanpak zelf, zeker nu op verschillende plekken weerstand ontstaat voor windmolens op land. Zo pleit Windalarm Amsterdam voor ophogen van de wind op zee doelstelling, zodat er geen extra wind op land nodig is. Dit leidt dus, mede aangezwengeld door [redacted] zelf, tot een discussie of we nu niet een pas op de plaats moeten maken.
- Wij steunen het belang van continueren van de RES aanpak, vanwege de grote onzekerheden in de realisatie tot 2030 en de onzekerheden na 2030 (Green Deal, vraagontwikkeling elektriciteit).
- Daarom is door het Hernieuwbaar op Land team en DC onderstaande redeneerlijn opgesteld die enige houvast moet geven in de discussies.

Algemeen/redeneerlijn

- Naar aanleiding van een discussie op sociale media over de beschikbare inschattingen van de doelrealisatie van de RES'en van 35 TWh is het belangrijk deze inschattingen goed te vergelijken.
- Er zijn namelijk verschillen tussen de analyses van PBL en [redacted] die voornamelijk verklaard worden door andere aannames, bijvoorbeeld ten aanzien van de 'mate van zekerheid' dat projecten in de pijplijn daadwerkelijk worden gerealiseerd.
- De ervaring is namelijk dat het voorkomt dat een deel van alle voorgenomen projecten afvallen voordat ze daadwerkelijk worden gerealiseerd, soms ten gevolge van juridische procedures.
- In het Klimaatakkoord is naar de ruimtelijke uitvoerbaarheid gekeken. We hebben met het KA er bewust voor gekozen voor een behapbare opgave, deels vanwege ervaringen uit het verleden, deels omdat de RES systematiek zich ook nog moest ontwikkelen. Dit wordt nu door de analyses onderschreven.
- Er blijven bovendien nog de nodige afwegingen te maken, denk aan de netcapaciteit, betrokkenheid bewoners en impact op de natuur. Ook onderzoeken die uiteindelijk bij concrete projecten uit de pijplijn gedaan moeten worden, kunnen leiden tot andere uitkomsten en afwegingen. Daarom is in het Klimaatakkoord afgesproken uit te gaan van enige "overprogrammering." Dit geeft ruimte om deze afwegingen te maken. Met andere woorden: er valt dan nog wat te kiezen.
- Eind dit jaar komt PBL met geactualiseerde gegevens op basis van de dan beschikbare CBS gegevens

Toelichting op de redeneerlijn:

- Allereerst de cijfers: de analyses van PBL (komt uit op 26,7) en [redacted] (komt uit op 33,2 TWh) verschillen vooral door andere aannames.
  - PBL gaat uit van de realisatie per 1.1.2020 zoals gepubliceerd door CBS, [redacted] doet een aanname voor de realisatie eind 2020. Er is in 2020 vooral veel wind gerealiseerd. Een deel wat PBL "ambitie" noemt, noemt [redacted] dus pijplijn.
  - Bovendien corrigeert [redacted] de CBS gegevens over 2019 nog met het gegeven dat CBS over 2019 voor slechts 'de helft' meetelde. Dit wordt door PBL nog gecheckt.

- Daarnaast gaat [redacted] uit van de daadwerkelijke productie in 2019 en PBL van genormaliseerde productie (dit is een langjarig gemiddelde met een correctiefactor voor heel windrijke of windarme jaren).
- PBL doet een heel gedetailleerde aanname van het aandeel kleinschalig zon (op daken van huizen), die niet meetellen voor het 35 TWh doel. [redacted] doet een grovere aanname. Onduidelijk is wat voor verschil dit oplevert.
- Verder doet [redacted] de aanname dat alle SDE beschikkingen voor wind gerealiseerd worden, zonder daarbij rekening te houden met te saneren turbines. Dit is met name in Flevoland het geval, waar de komende jaren 400 MW gaat verdwijnen (~1 TWh).
- Tot slot doen zowel PBL als [redacted] aannames over de realisatiegraad van zon-pv. [redacted] denkt dat 50% gerealiseerd wordt van de verstrekte SDE beschikkingen, PBL pakt een bandbreedte. Ook hierbij dient te worden opgemerkt dat dit (nog) papier is; ook hiervan is het niet zeker of dit allemaal gerealiseerd wordt, ondanks de transportindicaties.
- Eind dit jaar zal PBL de aannames opnieuw actualiseren. De verwachting is dat dit leidt tot een kleiner verschil tov de cijfers van [redacted].

- Concluderend tav de cijfers: er zijn verschillen tussen de analyses die voornamelijk verklaard worden door andere aannames; eind dit jaar komt NPRES met geactualiseerde gegevens op basis van de dan beschikbare CBS gegevens. Daarin zullen bovenstaande punten, zoals hetgeen CBS in welk jaar meerekent, worden meegenomen.
- Bijstellen van de RES-aanpak nodig? Er is een gegronde reden om de RES aanpak en daarmee het HOL doel nu niet bij te stellen. Dit is met name gelegen in de uitdaging om de totale afgesproken 35 TWh te halen:
  - Allereerst is het belangrijk dat de RES'en een zekere overprogrammering hebben. Dit is ook zo afgesproken in het Klimaatakkoord. De RES'en bevinden zich momenteel in de fase van zoekgebieden. Sommige zijn concreet, andere nog heel vaag. Zoekgebieden geven mogelijkheden aan. In de fase waarin de RES'en concreter worden, dienen deze ook verankerd te worden in ruimtelijk beleid. In die fase kan besloten worden sommige zoekgebieden niet te benutten. Na borging in ruimtelijk beleid start de projectfase, waarbij een initiatiefnemer een vergunning aanvraagt. Ook in die fase zijn nog veel onzekerheden en kunnen projecten afvallen.
  - Kortom: overprogrammering nu is nodig om keuzeruimte te houden. Het nu aanpassen van de aanpak of het doel is daarom niet logisch.
  - Bovendien halen we met de huidige routekaart van 11,5 GW WOZ in 2030, de 49 TWh WOZ in 2030 niet. Er is 700MW aan extra windcapaciteit nodig om zeker te zijn dat de doelstelling uit het Klimaatakkoord gehaald wordt. Dit is per brief gemeld aan de Tweede Kamer (p.10 bovenaan).
  - Het versneld realiseren van extra wind op zee zal een enorme klus worden. Niet alleen dienen nieuwe windenergiegebieden te worden aangewezen, ook dient de transportinfrastructuur tijdig gerealiseerd te zijn. Er wordt zoveel mogelijk dicht bij de industrieclusters aan zee aangesloten, om te lengte van transport zoveel mogelijk te beperken. Bovendien is de aansluitcapaciteit en de beschikbare fysieke ruimte naar en in de havengebieden beperkt. Ook dit zijn ingewikkelde trajecten die vragen om een zekere doorlooptijd ten behoeve van een zorgvuldig proces met vroegtijdige participatie.

[redacted]
Coördinerend beleidsmedewerker Energie & Ruimte / Trajectcoördinator Hernieuwbaar op Land
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Directoraat-Generaal Klimaat en Energie
T [redacted]
E [redacted]@minezk.nl
@ [redacted]
Ik werk ma,di,do,vr

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 20 april 2021 18:08
Aan: [redacted]
Onderwerp: Input van EZK / [redacted]

Om klimaatverandering tegen te gaan, moeten we steeds meer energie halen uit hernieuwbare bronnen. Dat vraagt om een omschakeling naar elektriciteitsproductie op basis van zon en wind.
Om dit te bereiken hebben meer dan 100 partijen afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord; dit moet uitmonden in 49% reductie van CO2 in 2030 tov 1990.
In het Klimaatakkoord staat ook dat er in 2030 84 TWh aan elektriciteit uit wind en zon moet zijn, want dat zijn in NL de goedkoopste energiebronnen.
Het merendeel van deze opgave kan met wind op zee worden gerealiseerd: 49 TWh oftewel 60% van het doel 84 TWh.
Maar niet alles kan op zee. Ook daar is de ruimte beperkt en levert het aanwijzen van nieuwe gebieden (wat nodig is om extra wind mogelijk te maken) beperkingen op voor andere functies, zoals visserij. En ook op zee zijn er effecten op natuur en blijkt het zeer uitdagend om kabels naar de kust te trekken om de op zee geproduceerde stroom aan land te brengen.
Tot slot is 84 TWh mogelijk niet genoeg om het doel van 49% CO2 reductie in 2030 te halen. Vrij recent is een advies uitgebracht waarin staat dat er voor 2030 15 tot 45 TWh extra hernieuwbare elektriciteit moet zijn om de industrie te verduurzamen.
Kortom: we kunnen het ons niet permitteren om opties, zoals wind op land, uit te sluiten.
De aanpak die in Amsterdam gekozen wordt, door het aanwijzen van zoekgebieden en daarover het gesprek aan te gaan, is goed. Nu zijn er immers nog geen besluiten genomen en valt er nog wat te kiezen. Enige “overprogrammering” past daarbij een geeft de ruimte om te kiezen.

[redacted]

De mails komen niet of laat aan vanuit EZK vandaag. Daarom via app en copy paste in mail.

Met vriendelijke groet,
[redacted]
M[redacted]

20-04-21 08:44 - Berichten en oproepen worden end-to-end versleuteld. Niemand buiten deze chat kan ze lezen of beluisteren, zelfs WhatsApp niet. Tik voor meer informatie.
20-04-21 08:44 - [redacted]: Hi [redacted], [redacted] hier van gemeente Amsterdam. Naar aanleiding van gisteravond gaan hier morgen in de raad vragen worden gesteld over de 35 TWh en of die al bereikt is.
20-04-21 08:44 - [redacted]: Zoals Windalarm zei met die taart.
20-04-21 08:45 - [redacted]: Weet jij bij wie ik vandaag terecht kan voor uitleg hierover?
20-04-21 09:00 - [redacted]: Ja bij mij. Ik zal je straks wat sturen.
20-04-21 09:00 - [redacted]: Of bij [redacted] van NPRES.
20-04-21 09:10 - [redacted]: Thanks. Die info kan ik goed gebruiken. Ik zie het graag tegemoet. Ik moet vanmiddag al een annotatie hierover aanleveren.
20-04-21 09:11 - [redacted]: Heb je eventueel ook zijn telefoonnummer?
20-04-21 09:36 - [redacted]: [redacted], NP RES.
Thema-expert data en monitoring.
Email: [redacted]@npres.nl. Tel.: [redacted]
NB Ik werk op dinsdag, woensdag en donderdag.
20-04-21 10:34 - [redacted]: Redeneerlijn RES aanpak en realisatie HOL doel 35 TWh
- [redacted] (lector Hanzehogeschool) heeft in een Twitterbericht voorspeld dat we zonder verdere inspanningen 33 TWh in 2030 gaan halen. Hij heeft dit toegelicht in een aflevering van Studio Energie.
- Naar aanleiding hiervan is discussie ontstaan over enerzijds het verschil met de cijfers van PBL, die veronderstelt dat er nog aanvullend inspanningen nodig zijn. Anderzijds gaat de discussie over de RES aanpak zelf, zeker nu op verschillende plekken weerstand ontstaat voor windmolens op land. Zo pleit Windalarm Amsterdam voor ophogen van de wind op zee doelstelling, zodat er geen extra wind op land nodig is. Dit leidt dus, mede aangezwengeld door [redacted] zelf, tot een discussie of we nu niet een pas op de plaats moeten maken.
- Wij steunen het belang van continueren van de RES aanpak, vanwege de grote onzekerheden in de realisatie tot 2030 en de onzekerheden na 2030 (Green Deal, vraagontwikkeling elektriciteit).
- Daarom is door het Hernieuwbaar op Land team en DC onderstaande redeneerlijn opgesteld die enige houvast moet geven in de discussies.

Algemeen/redeneerlijn
• Naar aanleiding van een discussie op sociale media over de beschikbare inschattingen van de doelrealisatie van de RES'en van 35 TWh is het belangrijk deze inschattingen goed te vergelijken.
• Er zijn namelijk verschillen tussen de analyses van PBL en [redacted] die voornamelijk verklaard worden door andere aannames, bijvoorbeeld ten aanzien van de 'mate van zekerheid' dat projecten in de pijplijn daadwerkelijk worden gerealiseerd.
• De ervaring is namelijk dat het voorkomt dat een deel van alle voorgenomen projecten afvallen voordat ze daadwerkelijk worden gerealiseerd, soms ten gevolge van juridische procedures.
• In het Klimaatakkoord is naar de ruimtelijke uitvoerbaarheid gekeken. We hebben met het KA er bewust voor gekozen voor een behapbare opgave, deels vanwege ervaringen uit het verleden, deels omdat de RES systematiek zich ook nog moest ontwikkelen. Dit wordt nu door de analyses onderschreven.
• Er blijven bovendien nog de nodige afwegingen te maken, denk aan de netcapaciteit, betrokkenheid bewoners en impact op de natuur. Ook onderzoeken die uiteindelijk bij concrete projecten uit de pijplijn gedaan moeten worden, kunnen leiden tot andere uitkomsten en afwegingen. Daarom is in het Klimaatakkoord afgesproken uit te gaan van enige "overprogrammering." Dit geeft ruimte om deze afwegingen te maken. Met andere woorden: er valt dan nog wat te kiezen.
• Eind dit jaar komt PBL met geactualiseerde gegevens op basis van de dan beschikbare CBS gegevens

Toelichting op de redeneerlijn:
- Allereerst de cijfers: de analyses van PBL (komt uit op 26,7) en [redacted] (komt uit op 33,2 TWh) verschillen vooral door andere aannames.
o PBL gaat uit van de realisatie per 1.1.2020 zoals gepubliceerd door CBS, [redacted] doet een aanname voor de realisatie eind 2020. Er is in 2020 vooral veel wind gerealiseerd. Een deel wat PBL "ambitie" noemt, noemt [redacted] dus pijplijn.
o Bovendien corrigeert [redacted] de CBS gegevens over 2019 nog met het gegeven dat CBS over 2019 voor slechts 'de helft' meetelde. Dit wordt door PBL nog gecheckt.
o Daarnaast gaat [redacted] uit van de daadwerkelijke productie in 2019 en PBL van genormaliseerde productie (dit is een langjarig gemiddelde met een correctiefactor voor heel windrijke of windarme jaren).

o PBL doet een heel gedetailleerde aanname van het aandeel kleinschalig zon (op daken van huizen), die niet meetellen voor het 35 TWh doel. [redacted] doet een grovere aanname. Onduidelijk is wat voor verschil dit oplevert.
o Verder doet [redacted] de aanname dat alle SDE beschikkingen voor wind gerealiseerd worden, zonder daarbij rekening te houden met te saneren turbines. Dit is met name in Flevoland het geval, waar de komende jaren 400 MW gaat verdwijnen (~1 TWh).
o Tot slot doen zowel PBL als [redacted] aannames over de realisatiegraad van zon-pv. [redacted] denkt dat 50% gerealiseerd wordt van de verstrekte SDE beschikkingen, PBL pakt een bandbreedte. Ook hierbij dient te worden opgemerkt dat dit (nog) papier is; ook hiervan is het niet zeker of dit allemaal gerealiseerd wordt, ondanks de transportindicaties.
o Eind dit jaar zal PBL de aannames opnieuw actualiseren. De verwachting is dat dit leidt tot een kleiner verschil tov de cijfers van [redacted].
- Concluderend tav de cijfers: er zijn verschillen tussen de analyses die voornamelijk verklaard worden door andere aannames; eind dit jaar komt NPRES met geactualiseerde gegevens op basis van de dan beschikbare CBS gegevens. Daarin zullen bovenstaande punten, zoals hetgeen CBS in welk jaar meerekent, worden meegenomen.
- Bijstellen van de RES-aanpak nodig? Er is een gegronde reden om de RES aanpak en daarmee het HOL doel nu niet bij te stellen. Dit is met name gelegen in de uitdaging om de totale afgesproken 35 TWh te halen:
o Allereerst is het belangrijk dat de RES'en een zekere overprogrammering hebben. Dit is ook zo afgesproken in het Klimaatakkoord. De RES'en bevinden zich momenteel in de fase van zoekgebieden. Sommige zijn concreet, andere nog heel vaag. Zoekgebieden geven mogelijkheden aan. In de fase waarin de RES'en concreter worden, dienen deze ook verankerd te worden in ruimtelijk beleid. In die fase kan besloten worden sommige zoekgebieden niet te benutten. Na borging in ruimtelijk beleid start de projectfase, waarbij een initiatiefnemer een vergunning aanvraagt. Ook in die fase zijn nog veel onzekerheden en kunnen projecten afvallen.
o Kortom: overprogrammering nu is nodig om keuzeruimte te houden. Het nu aanpassen van de aanpak of het doel is daarom niet logisch.
o Bovendien halen we met de huidige routekaart van 11,5 GW WOZ in 2030, de 49 TWh WOZ in 2030 niet. Er is 700MW aan extra windcapaciteit nodig om zeker te zijn dat de doelstelling uit het Klimaatakkoord gehaald wordt. Dit is per brief gemeld aan de Tweede Kamer (p.10 bovenaan).
o Het versneld realiseren van extra wind op zee zal een enorme klus worden. Niet alleen dienen nieuwe windenergiegebieden te worden aangewezen, ook dient de transportinfrastructuur tijdig gerealiseerd te zijn. Er wordt zoveel mogelijk dicht bij de industrieclusters aan zee aangesloten, om te lengte van transport zoveel mogelijk te beperken. Bovendien is de aansluitcapaciteit en de beschikbare fysieke ruimte naar en in de havengebieden beperkt. Ook dit zijn ingewikkelde trajecten die vragen om een zekere doorlooptijd ten behoeve van een zorgvuldig proces met vroegtijdige participatie.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 12 mei 2021 11:30
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Technische Sessie

Ha [redacted],

Zie onder zoals besproken mijn reactie.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 11 mei 2021 18:47
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: FW: Technische Sessie

[redacted], kunnen we morgen overleggen wat we wel en wat niet behandelen?
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 11 mei 2021 18:15
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Technische Sessie

Yep, prima

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 11 mei 2021 om 17:35 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Ja, die had ik.
>
> Vraag van mijn kant: waar trekken we de grens?

Je kan wel de hele energietransitie als college opvragen, maar het verband met de RES wordt steeds minder. Ik zal met [redacted] met een voorstel komen.
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 11 mei 2021 17:28
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: FW: Technische Sessie

Deze had je, toch?

Van: [redacted]@raad.amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 10 mei 2021 16:15
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@gmail.com>
Onderwerp: Technische Sessie

Beste [redacted],

Ik zou jou nog mailen over een technische sessie in de aanloop naar de RES.
Ik denk dat het goed is met alle raadsleden de context en cijfers door te lopen.

Bijvoorbeeld:
Door even kort door de verschillende eenheden te lopen: TW, GW, MW en de eenheid Megavoltampere. Kan ik toelichten En over hoeveel windturbines en/of zonnepanelen we dan praten. Kan ik toelichten
Door inzicht te geven in de totale elektriciteitsopgave, zowel Amsterdam als landelijk. Kan ik toelichten

Antwoord te geven op de vraag:
Hoe het elektriciteitsverbruik zich ontwikkelt, zowel in Amsterdam als landelijk en hoe dat komt. Kan ik toelichten
Hoe verschillende energiebronnen zich tot elkaar verhouden/aanvullen. Deze vind ik iets lastiger, omdat je hier ook te maken hebt met dag-/maandpatronen. Ik kan 1e voorzet doen. Fijn als iemand kritisch meekijkt (bv. [redacted]
Hoe opgesteld vermogen en daadwerkelijke opwek zich tot elkaar verhouden per bron. Kan ik toelichten
Hoe de prijs van verschillende bronnen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en naar verwachting zal ontwikkelen. Ben ik niet goed in thuis. Kunnen [redacted] en [redacted] voorzet doen obv PBL-studies? Ik zal ook een poging doen. Hier helpt ook externe ondersteuning (bv. [redacted] van PBL, [redacted] van EZK of expert bij NP Res)
Hoe de capaciteit op land zich verhoudt tot de capaciteit op zee. Ben ik niet goed in thuis. Hier helpt externe ondersteuning (bv. [redacted] van EZK of expert bij NP Res)

Daarnaast goed om iets te zeggen over al dan niet gehaald zijn van de 35 TWh: mbv [redacted]/NP Res?

Zal deze straks ook aan de commissie sturen.

Met vriendelijke groet,

Kevin Kreuger
Raadslid JA21 Amsterdam

Woordvoerder Economische Zaken - Sociale Zaken - Duurzaamheid - Mobiliteit - Zorg - Sport - Personeel & Organisatie
Lid Regioraad
[redacted]@raad.amsterdam.nl

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 12 mei 2021 13:27
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Technische Sessie

Oké! Ik stel ergens in komende dagen concept-presi op en stuur die naar alle betrokken rond.

Groet,
[redacted]

Van [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 12 mei 2021 13:06
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Technische Sessie

[redacted] is akkoord met deze insteek, [redacted] ook akkoord.
Ik doe nog een voorstel om de uitnodiging dan nog met een zin aan te passen.
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 12 mei 2021 12:49
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Technische Sessie

Check
Wie had tot nu toe contact met
[redacted]?
[redacted]?

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 12 mei 2021 12:41
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Technische Sessie

Hi allen, heb net ook [redacted] gesproken.

- Gespreksleider lijkt me heel wenselijk, bij voorkeur [redacted] van de online gespreksavonden. Hij heeft eerder ook een technische sessie van ons begeleid. Alternatief: kijken of [redacted] of [redacted] kunnen?

- EZK zou ik zeker benaderen, ik heb gegevens van [redacted].
  Alternatief NP RES.

Ik denk dat het ook nodig is met [redacted] af te stemmen wat de inhoudelijke focus is.
Voorstel:
- Inleiding energie breed,
- Focus op elektriciteit,
- Ingaan op hoofdlijnen op gebruik Amsterdam/ landelijk [redacted]
- en mogelijkheden voor opwek door zon en wind Amsterdam. ([redacted]
- opwek landelijk (land/ zee) → EZK
- Op hoofdlijnen ingaan op karakteristieken (prijs, verdeling dag/nacht), maar niet verdiepen.

We gaan dan niet in op elektriciteitsinfra, niet op geluid/ gezondheid/natuur en wind, niet op warmte en bronnenstrategie RSW.
Is dat een risico? Ik koppel inschatting Joris later terug.
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
+[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 12 mei 2021 12:29
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Technische Sessie

Dank [redacted],
@[redacted] of [redacted]: is het nodig/wenselijk om iemand van EZK bij de technische sessie te vragen voor de landelijke vragen? Zo ja is dat dan [redacted] en wie heeft dit lijntje? Of iemand van het nationaal programma RES?
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 12 mei 2021 11:30
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Technische Sessie

Ha[redacted],

Zie onder zoals besproken mijn reactie.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 11 mei 2021 18:47

Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: FW: Technische Sessie

[redacted], kunnen we morgen overleggen wat we wel en wat niet behandelen?
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 11 mei 2021 18:15
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Technische Sessie

Yep, prima

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 11 mei 2021 om 17:35 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Ja, die had ik.
>
> Vraag van mijn kant: waar trekken we de grens?
>
> Je kan wel de hele energietransitie als college opvragen, maar het verband met de RES wordt steeds minder. Ik zal met [redacted] met een voorstel komen.
> Groet, [redacted]
>
> [redacted]
> Coördinator RES Amsterdam
> Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
> **Gemeente Amsterdam**
> [redacted]
>
> ---
>
> **Van:** [redacted]@amsterdam.nl>
> **Verzonden:** dinsdag 11 mei 2021 17:28
> **Aan:** [redacted]@amsterdam.nl>
> **Onderwerp:** FW: Technische Sessie
>
> Deze had je, toch?
>
> ---
>
> **Van:** [redacted]@raad.amsterdam.nl>
> **Verzonden:** maandag 10 mei 2021 16:15
> **Aan:** [redacted]@amsterdam.nl>
> **CC:** [redacted]@gmail.com>
> **Onderwerp:** Technische Sessie

Beste [redacted]

Ik zou jou nog mailen over een technische sessie in de aanloop naar de RES.
Ik denk dat het goed is met alle raadsleden de context en cijfers door te lopen.

Bijvoorbeeld:
Door even kort door de verschillende eenheden te lopen: TW, GW, MW en de eenheid Megavoltampere. Kan ik toelichten En over hoeveel windturbines en/of zonnepanelen we dan praten. Kan ik toelichten
Door inzicht te geven in de totale elektriciteitsopgave, zowel Amsterdam als landelijk. Kan ik toelichten

Antwoord te geven op de vraag:
Hoe het elektriciteitsverbruik zich ontwikkelt, zowel in Amsterdam als landelijk en hoe dat komt. Kan ik toelichten
Hoe verschillende energiebronnen zich tot elkaar verhouden/aanvullen. Deze vind ik iets lastiger, omdat je hier ook te maken hebt met dag-/maandpatronen. Ik kan 1e voorzet doen. Fijn als iemand kritisch meekijkt (bv. [redacted]
Hoe opgesteld vermogen en daadwerkelijke opwek zich tot elkaar verhouden per bron. Kan ik toelichten
Hoe de prijs van verschillende bronnen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en naar verwachting zal ontwikkelen. Ben ik niet goed in thuis. Kunnen [redacted] en [redacted] voorzet doen obv PBL-studies? Ik zal ook een poging doen. Hier helpt ook externe ondersteuning (bv. [redacted] van PBL, [redacted] van EZK of expert bij NP Res)
Hoe de capaciteit op land zich verhoudt tot de capaciteit op zee. Ben ik niet goed in thuis. Hier helpt externe ondersteuning (bv. [redacted] van EZK of expert bij NP Res)

Daarnaast goed om iets te zeggen over al dan niet gehaald zijn van de 35 TWh: mbv [redacted]/NP Res?

Zal deze straks ook aan de commissie sturen.

Met vriendelijke groet,

Kevin Kreuger
Raadslid JA21 Amsterdam

Woordvoerder Economische Zaken - Sociale Zaken - Duurzaamheid - Mobiliteit - Zorg - Sport - Personeel & Organisatie
Lid Regioraad
[redacted]@raad.amsterdam.nl

Hoeveel hernieuwbare energiebronnen zijn 1 TWh?

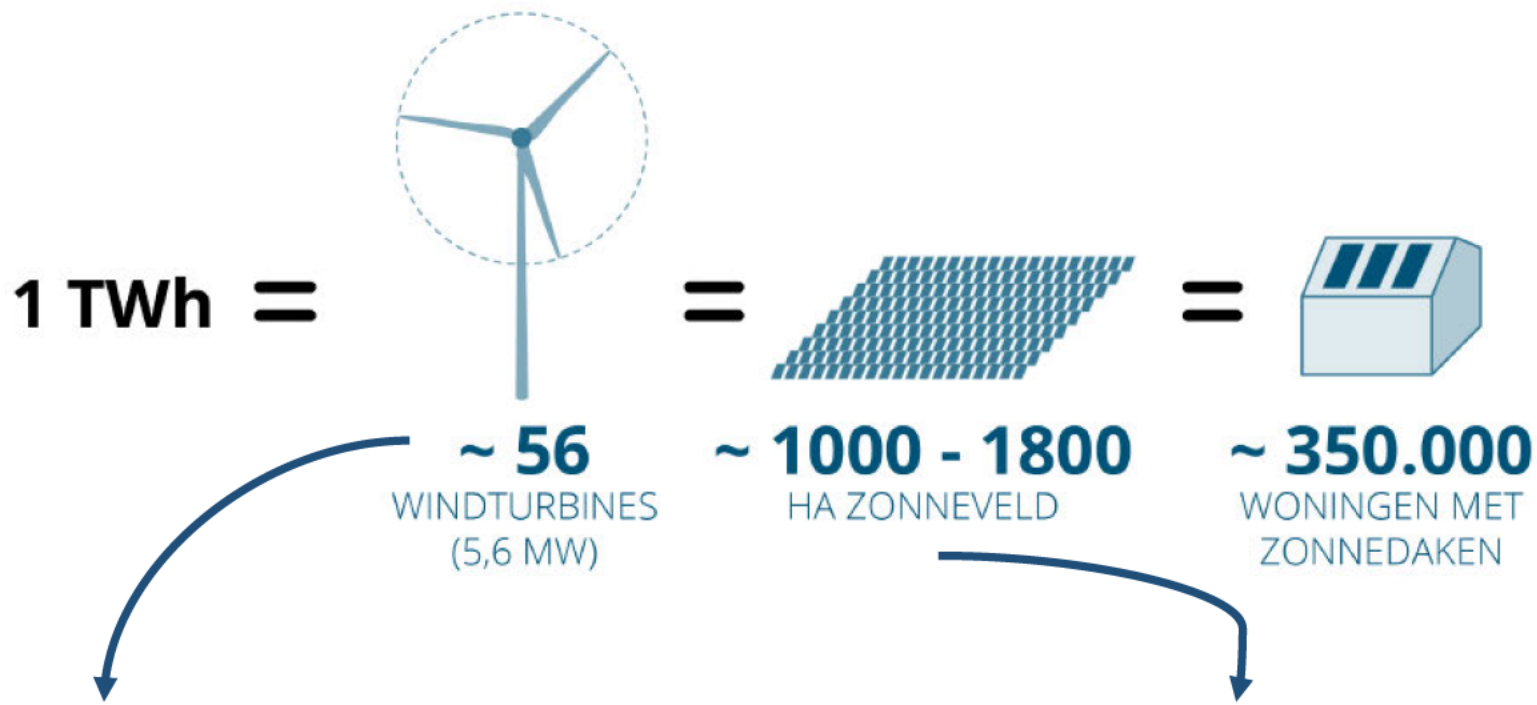

Indien wind op zee: dan ~ 13 turbines van 15MW

Dit is ongeveer 20-40 x het Vondelpark

https://ruimtevoorenergie.nl/files/RSE_Rapport_GenerationEnergy-Bright-GroenLicht.pdf

Gemeente
Amsterdam

Technische sessie RES

18-5-2021

Energieverbruik in Amsterdam

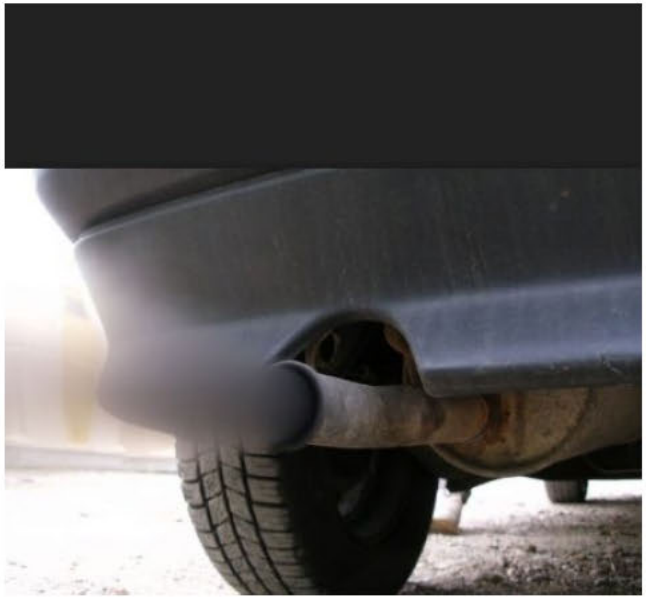

Elektriciteitsverbruik Amsterdam in cijfers

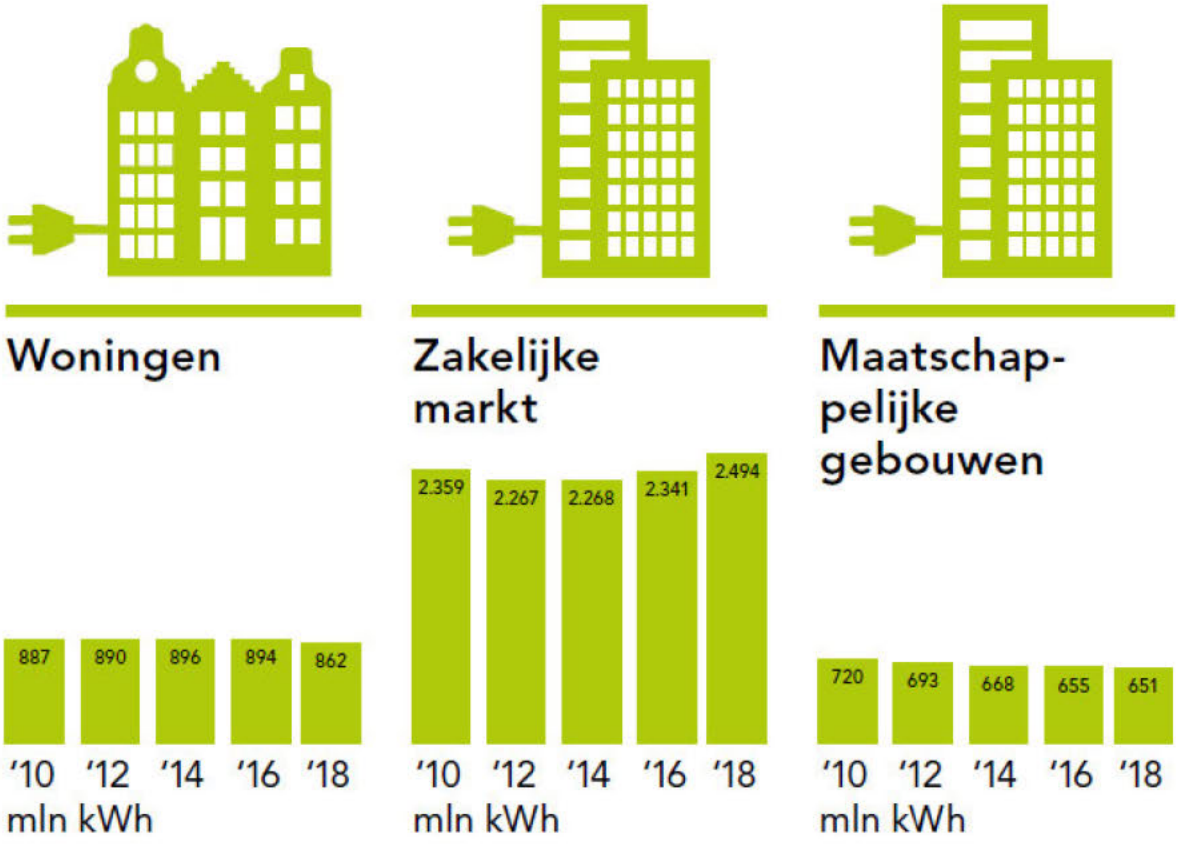

2.494.000.000 kWh

↓

2.494.000 MWh

↓

2.494 GWh

↓

2,5 TWh

Elektriciteitsverbruik datacenters

opgesteld vermogen (in MVA ≈ MW)

↓

gecontracteerd vermogen (in MVA ≈ MW)

↓

elektriciteitsverbruik (in GWh)

Verwachte ontwikkelingen elektriciteitsverbruik Amsterdam

- Reductie door apparaten die zuiniger worden
- Groei van aantal oplaadpunten voor elektrische auto's
- Groei van aantal woningen en overige gebouwen
- Groei van vermogen datacenters
- Meer verwarmen mbv warmtepompen

- *CE Delft (studie uit 2021) verwacht toename van elektriciteitsverbruik in Amsterdam van ca. 45-70% tussen 2018 en 2030*

- *PBL (studie uit 2020) verwacht toename van elektriciteitsverbruik in Amsterdam van ca. 3% tussen 2018 en 2030*

Elektriciteitsproductie in Amsterdam

Elektriciteitsproductie in Amsterdam in cijfers

Opwek zonne-energie	Opwek windenergie
opgesteld vermogen (550 MW in 2030) ≈ 2,2 miljoen panelen	opgesteld vermogen (127 MW 2030) ≈ 40-50 turbines
↓	↓
vollasturen	vollasturen
↓	↓
elektriciteitsproductie (523 GWh)	elektriciteitsproductie (296 GWh)

Landelijke verwachte ontwikkelingen elektriciteitsproductie

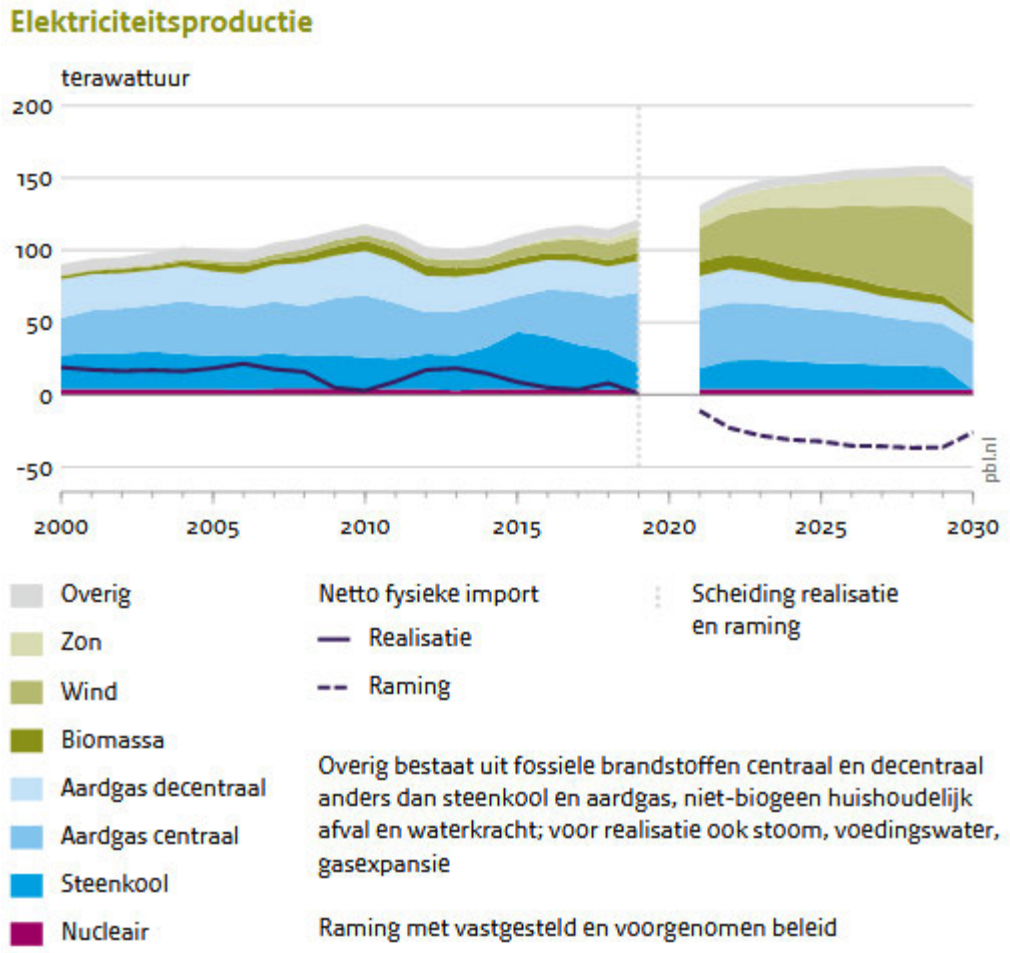

Bron: CBS; bewerking PBL (realisatie); KEV-raming 2020

Karakteristieken elektriciteitsproductie

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 13 mei 2021 11:45
Aan: [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]@minezk.nl'; [redacted]; [redacted]; [redacted]@[redacted].nl'; [redacted]
Onderwerp: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam
Bijlagen: Technische sessie RES 1.0_v1.pptx

Beste allemaal,

Bijgaand stuur ik jullie de concept-presentatie toe voor de technische sessie voor de raadscommissie op 18 mei over de RES. Presentatie gaat primair over cijfers over elektriciteitsverbruik en –productie (heden en prognose, A'dam en NL) en een toelichting op de bijbehorende eenheden, zoals is verzocht door de raadsleden die het initiatief hebben genomen tot deze technische sessie.

Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.

@[redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?

@[redacted]: we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van [redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt? https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen

Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam

M 06 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

	49% basispakket	55%
Wind op zee	49 TWh + PM	120 TWh
Hernieuwbaar op land (> 15 kW)	35 TWh + PM[76]	
Overige hernieuwbare opties (incl. CO2 vrij regelbaar vermogen) [77]	PM	
Totaal	84 TWh + PM (*)	

In voorbereiding/uitvoering ~ 26,8 TWh op land

~ 49 TWh op zee

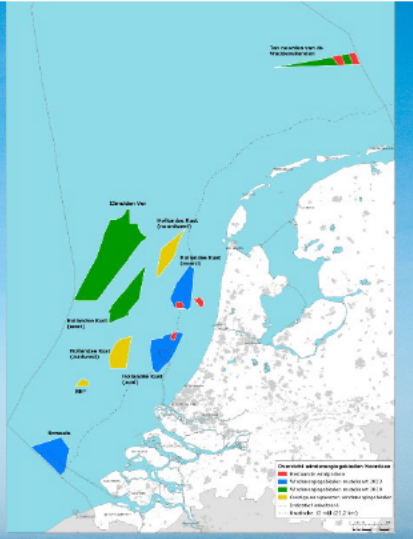

Standpunt EZK wind en zon

- In 2030 84 TWh hernieuwbare elektriciteit uit grootschalig wind en zon;
- 60% hiervan op zee (49 TWh)
- 40% hiervan op land (35TWh)
- Niet alles kan op zee, vanwege ecologie, andere functies, tijdig realiseren netinfra;
- Voor 35 TWh zijn gemeenten en provincies aan zet in afweging obv efficiency, ruimtelijke inpasbaarheid en draagvlak;
- Onzekerheden:
  - Extra vraag uit industrie en datacenters
  - Tijdig aanwijzen nieuwe gebieden op zee
  - Netcapaciteit op land
  - Extra ambitie om 55% CO_2 reductie in 2030 te halen

Om klimaatdoelen te halen, is het onverstandig op voorhand opties uit te sluiten

No single or simple solutions to reach sustainable energy goals

Energy-related CO_2 emissions and reductions in the Sustainable Development Scenario by source

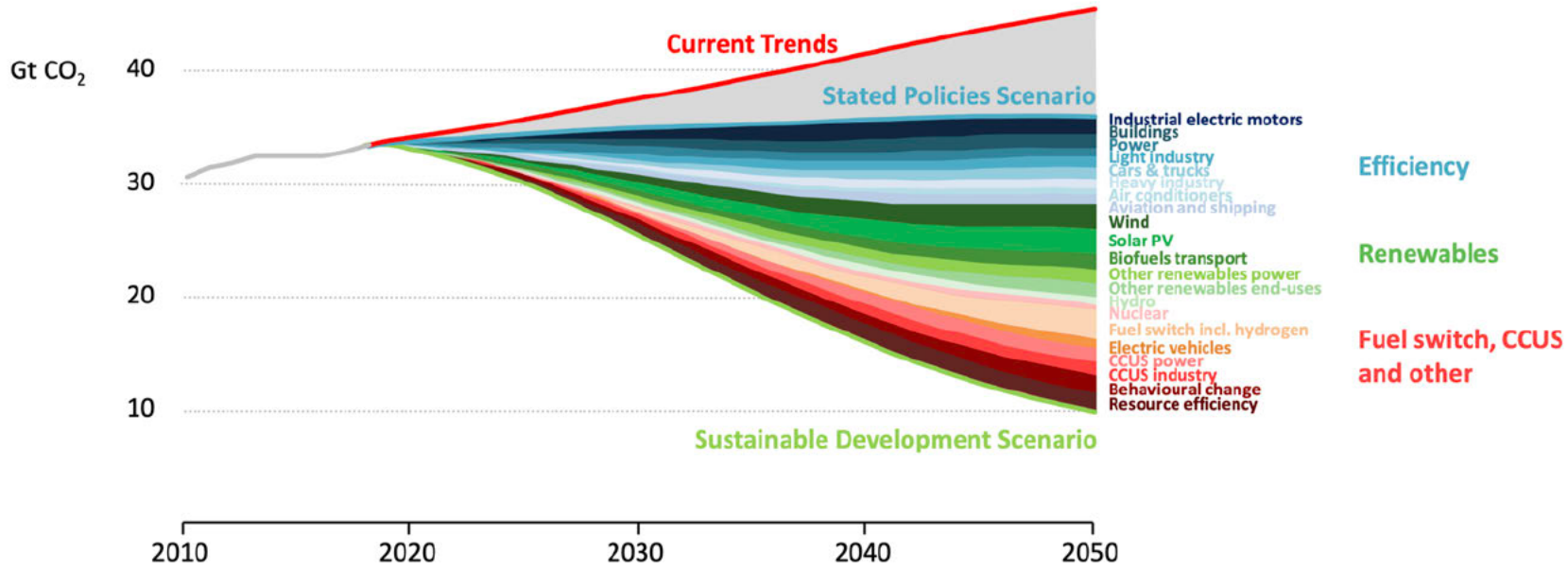

A host of policies and technologies will be needed across every sector to keep climate targets within reach, and further technology innovation will be essential to aid the pursuit of a 1.5°C stabilisation

IEA 2019. All rights reserved.

Kostprijs wind en zon op land 2015-2020

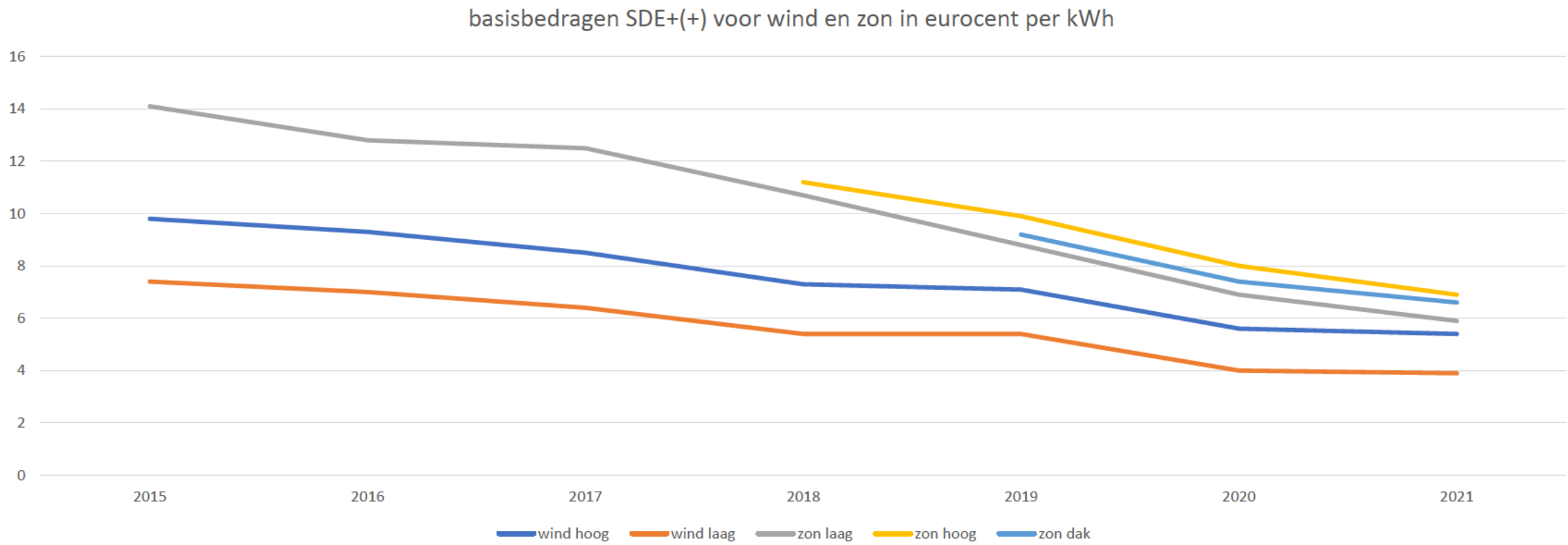

Kosten wind op zee (Algemene Rekenkamer, 2018)

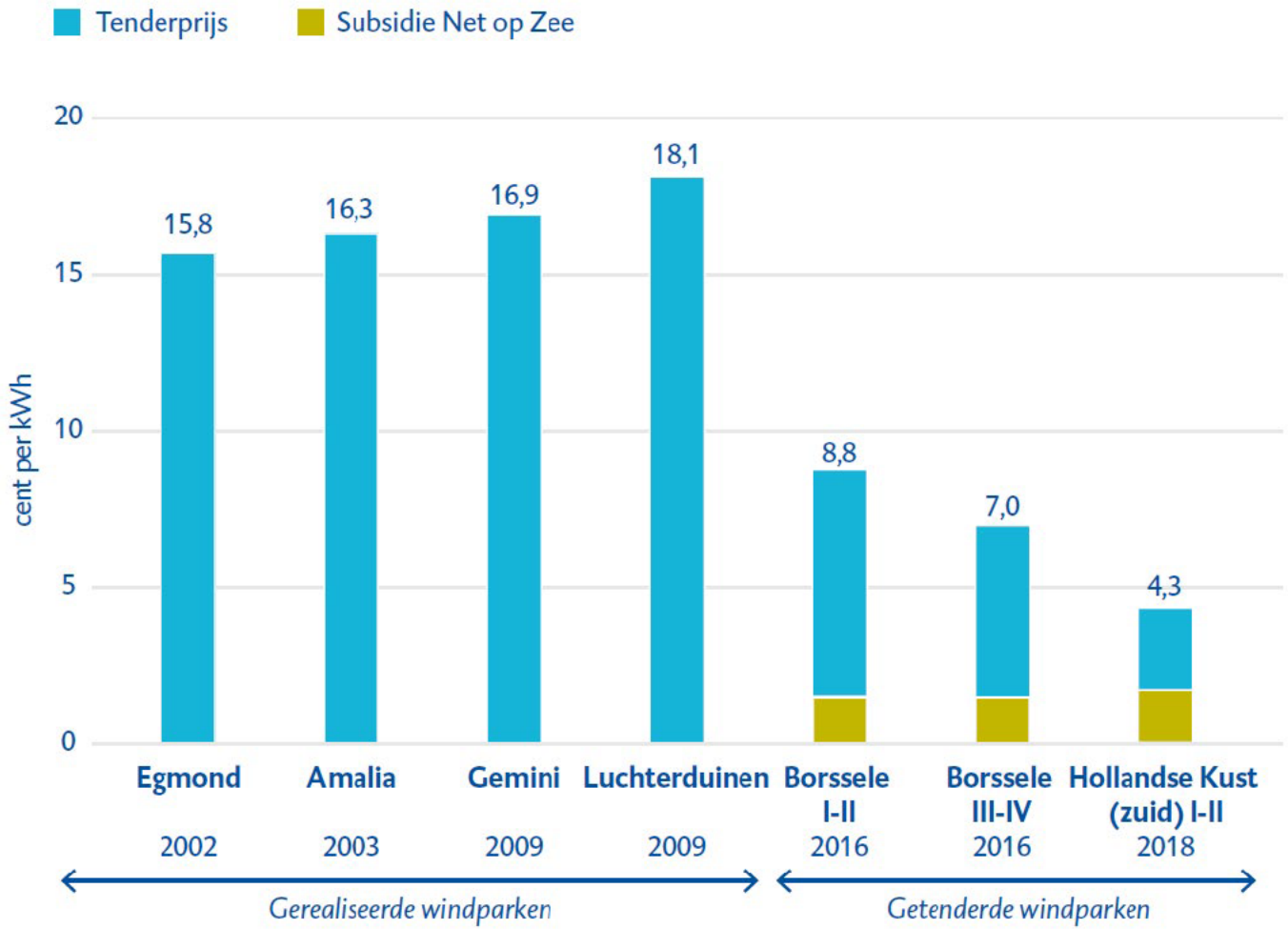

Kostprijs wind op zee komende parken (PBL, 2019)

Table 1 – Summary of the results from the offshore wind energy cost assessment

Wind farm	Investment costs [EUR/kW]	Operation and maintenance costs * [EUR/kW/year]	Base amount [EUR/kWh]	Grid connection costs [EUR/kWh]	Full load hours [hours/year]	Total [EUR/kWh]
Hollandse Kust (Zuid) (III&IV)	1600	41	0.043	+0.017 to +0.019	4,400	0.061
Hollandse Kust (West)	1750	44	0.047	+0.019 to +0.020	4,500	0.066
Hollandse Kust (Noord) (V)	1700	41	0.046	+0.016 to +0.018	4,400	0.063
IJmuiden Ver	1850	56	0.050	+0.024 to +0.032	4,600	0.078
Boven de Wadden Eilanden	1900	64	0.050	+0.021	4,800	0.071

*Operational and maintenance costs do not include decommissioning costs. These costs are included under incidental expenditures in year 26.

Kostprijs wind en zon richting 2030 (NVDE, 2018)

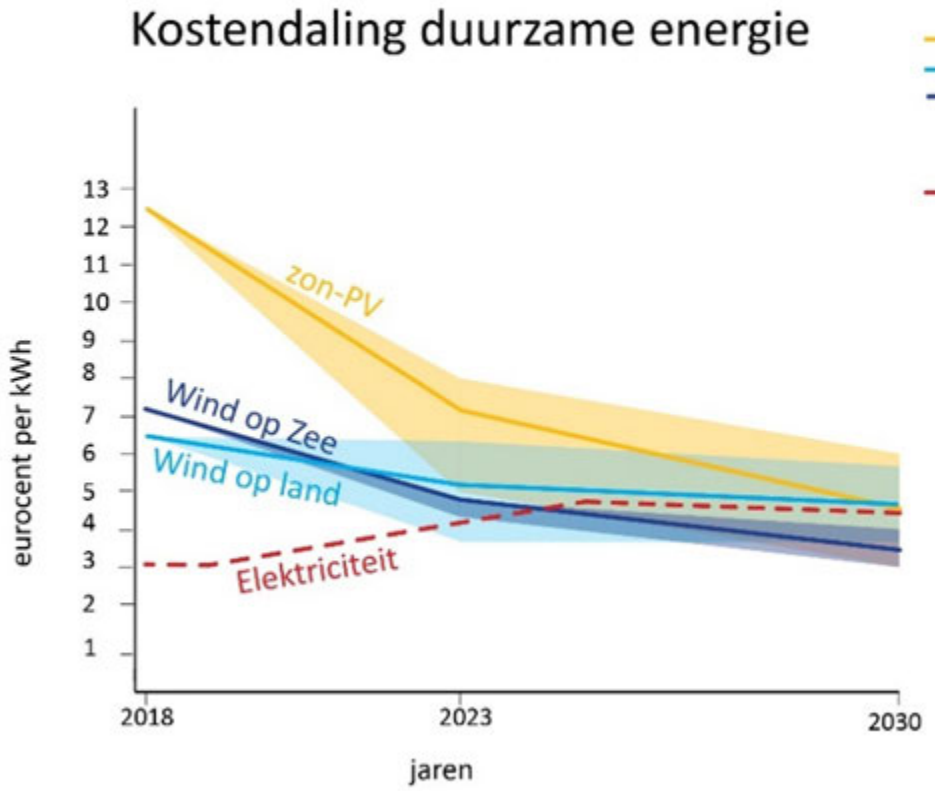

Zon-PV >15 kWp < 1 MWp
Wind op land (aan de kust) ≥ 8 m/s
Wind op zee
bron: ECN realisatiebedragen SDE+,
Rapport Ecofys 'Kostprijs van zon-PV en wind in 2030' Mei 2018
Elektriciteit (Groothandelsprijs basislast)
bron: NEV 2017

(eurocent per kWh)	2023	2030
Zon PV	5-8	3-6
Wind op Land	4-7	4-6
Wind op zee	5	3-4
Elektriciteit	4,2	4,4

Levelised Costs of Electricity in 2050 (obv verschillende scenario's)

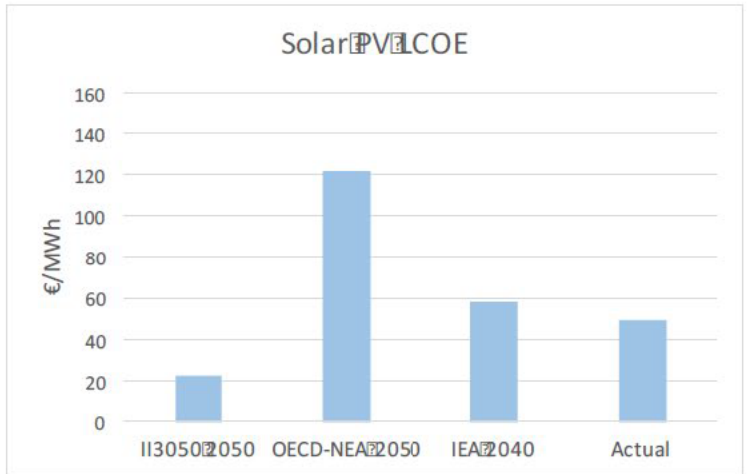

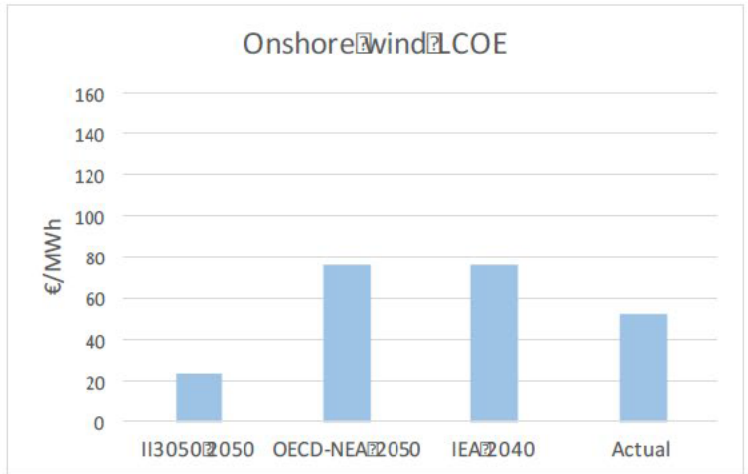

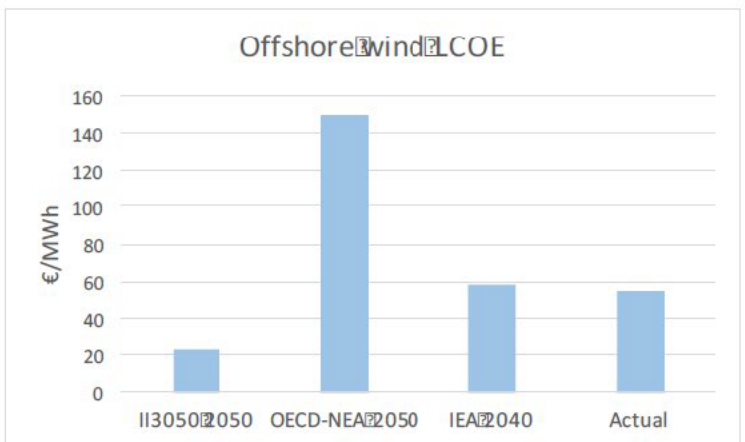

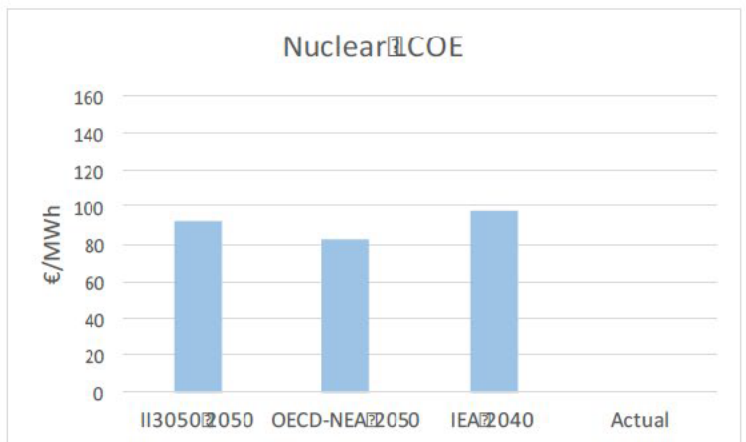

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 14:56
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam
Bijlagen: 1 TWh.pptx; EZK bijdrage technische sessie gemeente amsterdam mei 2021.pptx

Beste mensen

Hierbij enkele sheets die ik vanuit EZK zou kunnen laten zien (staan nog wel uit voor collegiale check):

- Ingaand op verdeling KA over zee en land
- Aantal sheets over kostprijsontwikkeling; niet alleen nu, ook richting 2030 en 2050

Daarnaast lijkt het me goed ook een sheet in te voegen in het eerste deel hoeveel 1 TWh is. Hierbij een slide daarvoor, op Amsterdamse maat gesneden ☺.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: vrijdag 14 mei 2021 09:22
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted]nl; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Ha[redacted]
Ziet er goed uit.

Ik denk dat het ook wijs is om te laten zien hoe onze ambities voor opwek en ons bod voor de RES past binnen onze 55% ambitie.

Ik zou ook even laten zien dat we nog niet op koers liggen voor die 55% ambitie, zulks om het beeld te weerspreken dat we er al bijna zijn.

[redacted]zou wellicht het beeld kunnen weerleggen dat de 35 TWH zo ongeveer wel binnen is.

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 13 mei 2021 om 11:45 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste allemaal,

Bijgaand stuur ik jullie de concept-presentatie toe voor de technische sessie voor de raadscommissie op 18 mei over de RES. Presentatie gaat primair over cijfers over elektriciteitsverbruik en –productie (heden en prognose, A'dam en NL) en een toelichting op de bijbehorende eenheden, zoals is verzocht door de raadsleden die het initiatief hebben genomen tot deze technische sessie.

Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.

@[redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?

@[redacted] we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van[redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt?
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen

Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

<Technische sessie RES 1.0_v1.pptx>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: maandag 17 mei 2021 10:29
Aan: [redacted]; [redacted]
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Ha

Ik kijk er vanochtend nog even naar.
@[redacted]: ik kan de volgende momenten bellen:

- Tussen 13-14u
- Tussen 15-16u

Grt
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 17 mei 2021 08:52
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Hi [redacted], [redacted],

Mooie pres voorzet!

Nog een tweetal punten van mij:

- Sheet 11: er wordt uitgegaan van 5.6 MW turbines op land in vergelijking met zee. Dat snap ik omdat daar in de RES mee wordt gewerkt. In Amsterdam zullen we echter in de meeste zoekgebieden vanwege de hoogtebeperkingen door Schiphol uitkomen op max. 3 MW turbines. Het lijkt mij verstandig om of die erbij te zetten, boven de 5.6 MW. Of alleen de 3 MW turbines gebruiken, en de 5.6 MW te schrappen in het voorbeeld. Wij kunnen 5.6 MW turbines eventueel alleen in het voorkeurszoekgebied bij Buiteneiland realiseren.
- Niet alle windturbines kunnen op zee. De argumentatie moet duidelijker in de sheets. Dit is waar we de meeste weerstand op ervaren, o.a. door Windalarm die op haar website en in haar petitie (20.000 keer getekend) aangeeft dat de windturbines gewoon naar zee moeten. En ik hoor mensen van Windalarm altijd iets roepen over een Noordzeeakkoord waaruit blijkt dat de windturbines gewoon naar zee kunnen (ik ken de inhoud niet). Als deze punten nader kunnen worden geduid.. graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Team Bedrijven, Energiebronnen en Infrastructuur (BEI)
Ruimte & Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

T + 31[redacted]

Werkdagen: ma, di, wo, do

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 23:45
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Beste allemaal,

Hartelijk dank voor jullie reacties [redacted] en [redacted] en voor je sheets [redacted]!

Bijgaand een aangepaste versie van de presentatie met daarin:
- schatting voor elektriciteitsverbruik datacenters Amsterdam (sheet 4)
- sheet over relatie met CO_2-uitstoot (sheet 8)
- sheets van [redacted] toegevoegd (sheets 9 t/m 17)

@[redacted]:
- diagrootte bij jouw sheets is standaard ipv breedbeeld geworden, is hopelijk geen probleem
- heb je morgen of di-ochtend misschien 15-30 min om te overleggen? Ik vermoed dat we de gehele presentatie iets moeten indikken om voldoende ruimte voor vragen over te houden

@**allen**: laat het graag ma-ochtend weten als je opmerkingen over de bijgaande presentatie hebt.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 14:56
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]r@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Beste mensen

Hierbij enkele sheets die ik vanuit EZK zou kunnen laten zien (staan nog wel uit voor collegiale check):
- Ingaand op verdeling KA over zee en land
- Aantal sheets over kostprijsontwikkeling; niet alleen nu, ook richting 2030 en 2050

Daarnaast lijkt het me goed ook een sheet in te voegen in het eerste deel hoeveel 1 TWh is. Hierbij een slide daarvoor, op Amsterdamse maat gesneden ☺.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: vrijdag 14 mei 2021 09:22
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted].nl; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Ha [redacted]
Ziet er goed uit.

Ik denk dat het ook wijs is om te laten zien hoe onze ambities voor opwek en ons bod voor de RES past binnen onze 55% ambitie.

Ik zou ook even laten zien dat we nog niet op koers liggen voor die 55% ambitie, zulks om het beeld te weerspreken dat we er al bijna zijn.

[redacted] zou wellicht het beeld kunnen weerleggen dat de 35 TWH zo ongeveer wel binnen is.

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 13 mei 2021 om 11:45 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste allemaal,
>
> Bijgaand stuur ik jullie de concept-presentatie toe voor de technische sessie voor de raadscommissie op 18 mei over de RES. Presentatie gaat primair over cijfers over elektriciteitsverbruik en –productie (heden en prognose, A'dam en NL) en een toelichting op de bijbehorende eenheden, zoals is verzocht door de raadsleden die het initiatief hebben genomen tot deze technische sessie.
>
> Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.
>
> @[redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?
>
> @[redacted]: we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van[redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt?
> https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen
>
> Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

<Technische sessie RES 1.0_v1.pptx>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 17 mei 2021 12:56
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)
Bijlagen: aantal molens_v2.xlsx

Ha [redacted],

Om 15 u spreek ik [redacted]. Dan neem ik je onderstaande punten nog mee.

Dan nog over het aantal windturbines:

Ik had eerder "ca. 40-50" genoteerd in de presentatie.
De 40 was gebaseerd op situatie waarin alle resterende opgave (30-33 MW) wordt ingevuld oor 5,6 MW-turbines.

In je onderstaande mail lees ik dat die alleen mogelijk zijn in het voorkeurszoekgebied bij Buiteneiland.

Als ik uit ga van max 3 turbines van 5,6 MW, dan wordt de range "ca. 43-50" turbines, zie bijgaand het sommetje. Dat zal ik nog aanpassen in de presentatie.
Laat het graag weten als je dit anders ziet.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]**@amsterdam.nl>**
Verzonden: maandag 17 mei 2021 8:52
Aan: [redacted]**@amsterdam.nl>;** [redacted]**@minezk.nl'** [redacted]**s@minezk.nl>**
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Hi [redacted], [redacted]

Mooie pres voorzet!

Nog een tweetal punten van mij:

- Sheet 11: er wordt uitgegaan van 5.6 MW turbines op land in vergelijking met zee. Dat snap ik omdat daar in de RES mee wordt gewerkt. In Amsterdam zullen we echter in de meeste zoekgebieden vanwege de hoogtebeperkingen door Schiphol uitkomen op max. 3 MW turbines. Het lijkt mij verstandig om of die erbij te zetten, boven de 5.6 MW. Of alleen de 3 MW turbines gebruiken, en de 5.6 MW te schrappen in het voorbeeld. Wij kunnen 5.6 MW turbines eventueel alleen in het voorkeurszoekgebied bij Buiteneiland realiseren.
- Niet alle windturbines kunnen op zee. De argumentatie moet duidelijker in de sheets. Dit is waar we de meeste weerstand op ervaren, o.a. door Windalarm die op haar website en in haar petitie (20.000 keer getekend) aangeeft dat de windturbines gewoon naar zee moeten. En ik hoor mensen van Windalarm altijd iets roepen over een Noordzeeakkoord waaruit blijkt dat de windturbines gewoon naar zee kunnen (ik ken de inhoud niet). Als deze punten nader kunnen worden geduid.. graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Team Bedrijven, Energiebronnen en Infrastructuur (BEI)
Ruimte & Duurzaamheid

Gemeente Amsterdam

T + 31[redacted]

Werkdagen: ma, di, wo, do

Volg ons via
www.facebook.com/duurzaam020
www.twitter.com/duurzaam020
Nieuwsbrief duurzaam020

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 23:45
Aan: [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Beste allemaal,

Hartelijk dank voor jullie reacties [redacted] en [redacted] en voor je sheets [redacted]!

Bijgaand een aangepaste versie van de presentatie met daarin:
- schatting voor elektriciteitsverbruik datacenters Amsterdam (sheet 4)
- sheet over relatie met CO_2-uitstoot (sheet 8)
- sheets van [redacted] toegevoegd (sheets 9 t/m 17)

@[redacted]:
- diagrootte bij jouw sheets is standaard ipv breedbeeld geworden, is hopelijk geen probleem
- heb je morgen of di-ochtend misschien 15-30 min om te overleggen? Ik vermoed dat we de gehele presentatie iets moeten indikken om voldoende ruimte voor vragen over te houden

@**allen**: laat het graag ma-ochtend weten als je opmerkingen over de bijgaande presentatie hebt.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 14:56
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]

[redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [

Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.

@[redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?

@[redacted]: we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van[redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt?
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen

Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

<Technische sessie RES 1.0_v1.pptx>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 17 mei 2021 13:03
Aan: [redacted]; [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

De marge van het bod is iets anders dan de ambitie. De ambitie van Amsterdam is hoger dan verplicht omdat Amsterdam de noodzaak tot opwekken van duurzame energie heel serieus neemt, dit is vastgesteld in de raad, zie alinea twee in tekst.
De marge in het bod zit in de potentie van de zoekgebieden.

Lees jij even mee [redacted], voor de zekerheid?

groet [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 17 mei 2021 12:59
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)
Oké [redacted], dank.
Doel je hierbij ook op de potentie in de zoekgebieden van ca. 100 MW extra en dat ambitie +50/52 MW is?
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 17 mei 2021 12:40
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)
Ah ja, dat is misschien niet zo'n hele duidelijke formulering. Het gaat er om dat bij het doen van het bod is er van is uitgegaan dat sommige locaties later toch niet geschikt blijken te zijn. Daarom is er een marge ingebouwd.

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 17 mei 2021 12:17:44
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)
Ha [redacted],
Dank voor je mail.
Om 15 u spreek ik [redacted]. Dan zal ik punt over 35 TWh doornemen.
Wat bedoel je met de zin *"Bij het doen van het bod is rekening gehouden met enige overcapaciteit."*?
(onderaan 2e alinea)
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 17 mei 2021 10:44
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted].nl' [redacted].nl>
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Beste [redacted],

Ik zie in de EZK bijdrage wel iets over de onzekerheden/redenen waarom het niet vanzelfsprekend is dat de 35 Twh wordt gehaald, maar ik denk dat dat wat meer benadrukt/echt specifiek benoemd mag worden. Daarbij kan ook vermeld worden waarom de ambitie van Amsterdam hoger ligt. In onderstaande tekst wordt het uiteengezet, wellicht kun je daar iets uit halen.

groet [redacted]

In het klimaatakkoord (van Parijs?) zijn afspraken gemaakt over het opwekken van elektriciteit. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is verantwoordelijk voor de uitvoering daarvan. Voor de opwekking van hernieuwbare energie op land (wind en zon) geldt een toename naar 35 TWh per jaar in 2030. Volgens informatie van het ministerie zijn er verschillende berekeningen en analyses gemaakt waaruit volgt dat nog niet aangenomen kan worden dat de doelstellingen uit het klimaatakkoord zonder meer gehaald worden. Zo is door deskundigen van de Hanzehogeschool voorspeld dat zonder extra inspanningen een vermogen van 33,2 TWh gehaald kan worden en het Planbureau voor de Leefomgeving komt uit op 26,7 TWh. Het PBL veronderstelt dus dat er nog inspanningen nodig zijn om het doel te halen. De verschillen in analyses van de Hanzehogeschool en PBL kunnen worden verklaard door andere aannames, o.a. ten aanzien van de 'mate van zekerheid' dat projecten in de pijplijn daadwerkelijk worden gerealiseerd. De ervaring leert dat een deel van alle voorgenomen projecten afvalt en niet daadwerkelijk worden gerealiseerd, bijvoorbeeld door juridische procedures of technische problemen bij de aansluiting op het elektriciteitsnet. In het Klimaatakkoord is dan ook afgesproken om uit te gaan van enige "overprogrammering". Dit geeft ruimte om nog afwegingen te kunnen maken in de zoekgebieden over zaken als netcapaciteit, impact op de natuur en betrokkenheid van bewoners. Op dit moment kan dus niet worden aangenomen dat de doelen uit het klimaatakkoord zonder verdere inspanningen worden bereikt. Daarbij wordt opgemerkt dat in het coalitieakkoord 'Een nieuwe lente en een nieuw geluid' is vastgelegd dat Amsterdam een wezenlijke bijdrage wil leveren aan het halen van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Met het oog op de uitvoering van het coalitieakkoord heeft de gemeenteraad op 22 april 2020 de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 vastgesteld. In de Routekaart zijn de ambities van Amsterdam opgenomen en voor het bereiken van deze ambities is het van belang dat het potentieel voor windenergie optimaal wordt benut. Met het oog op de landelijke klimaatdoelstellingen als ook de eigen doelstellingen van de gemeente Amsterdam is het bod voor de opwek van duurzame energie in de RES 1.0 gedaan. Bij het doen van het bod is rekening gehouden met enige overcapaciteit. De mogelijkheden in de zoekgebieden worden nader onderzocht en beschouwd.

[redacted]
Communicatieadviseur
Programma Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M + 31 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Van: [redacted]
Verzonden: zondag 16 mei 2021 23:45:23
Aan: [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted];

[redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted] @[redacted].nl'; [redacted]

Onderwerp: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Beste allemaal,

Hartelijk dank voor jullie reacties J[redacted] en [redacted] en voor je sheets [redacted]!

Bijgaand een aangepaste versie van de presentatie met daarin:

- schatting voor elektriciteitsverbruik datacenters Amsterdam (sheet 4)
- sheet over relatie met CO2-uitstoot (sheet 8)
- sheets van [redacted] toegevoegd (sheets 9 t/m 17)

@[redacted]

- diagrootte bij jouw sheets is standaard ipv breedbeeld geworden, is hopelijk geen probleem
- heb je morgen of di-ochtend misschien 15-30 min om te overleggen? Ik vermoed dat we de gehele presentatie iets moeten indikken om voldoende ruimte voor vragen over te houden

@**allen**: laat het graag ma-ochtend weten als je opmerkingen over de bijgaande presentatie hebt.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>

Verzonden: zondag 16 mei 2021 14:56

Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>

CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted], [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted].nl [redacted]@[redacted].nl>; [redacted]@amsterdam.nl>

Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Beste mensen

Hierbij enkele sheets die ik vanuit EZK zou kunnen laten zien (staan nog wel uit voor collegiale check):

- Ingaand op verdeling KA over zee en land
- Aantal sheets over kostprijsontwikkeling; niet alleen nu, ook richting 2030 en 2050

Daarnaast lijkt het me goed ook een sheet in te voegen in het eerste deel hoeveel 1 TWh is. Hierbij een slide daarvoor, op Amsterdamse maat gesneden ☺.

Groet

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>

Verzonden: vrijdag 14 mei 2021 09:22

Aan: [redacted]@amsterdam.nl>

CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted].nl; [redacted]@amsterdam.nl>

Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Ha[redacted],

Ziet er goed uit.

Ik denk dat het ook wijs is om te laten zien hoe onze ambities voor opwek en ons bod voor de RES past binnen onze 55% ambitie.

Ik zou ook even laten zien dat we nog niet op koers liggen voor die 55% ambitie, zulks om het beeld te weerspreken dat we er al bijna zijn.

Lennart zou wellicht het beeld kunnen weerleggen dat de 35 TWH zo ongeveer wel binnen is.

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 13 mei 2021 om 11:45 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

Beste allemaal,
Bijgaand stuur ik jullie de concept-presentatie toe voor de technische sessie voor de raadscommissie op 18 mei over de RES. Presentatie gaat primair over cijfers over elektriciteitsverbruik en –productie (heden en prognose, A'dam en NL) en een toelichting op de bijbehorende eenheden, zoals is verzocht door de raadsleden die het initiatief hebben genomen tot deze technische sessie.
Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.
@[redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?
@[redacted]: we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van [redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt?
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen
Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,

[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
<Technische sessie RES 1.0_v1.pptx>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 17 mei 2021 10:44
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Beste [redacted]

Ik zie in de EZK bijdrage wel iets over de onzekerheden/redenen waarom het niet vanzelfsprekend is dat de 35 Twh wordt gehaald, maar ik denk dat dat wat meer benadrukt/echt specifiek benoemd mag worden. Daarbij kan ook vermeld worden waarom de ambitie van Amsterdam hoger ligt. In onderstaande tekst wordt het uiteengezet, wellicht kun je daar iets uit halen.

groet [redacted]

In het klimaatakkoord (van Parijs?) zijn afspraken gemaakt over het opwekken van elektriciteit. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is verantwoordelijk voor de uitvoering daarvan. Voor de opwekking van hernieuwbare energie op land (wind en zon) geldt een toename naar 35 TWh per jaar in 2030. Volgens informatie van het ministerie zijn er verschillende berekeningen en analyses gemaakt waaruit volgt dat nog niet aangenomen kan worden dat de doelstellingen uit het klimaatakkoord zonder meer gehaald worden. Zo is door deskundigen van de Hanzehogeschool voorspeld dat zonder extra inspanningen een vermogen van 33,2 TWh gehaald kan worden en het Planbureau voor de Leefomgeving komt uit op 26,7 TWh. Het PBL veronderstelt dus dat er nog inspanningen nodig zijn om het doel te halen. De verschillen in analyses van de Hanzehogeschool en PBL kunnen worden verklaard door andere aannames, o.a. ten aanzien van de 'mate van zekerheid' dat projecten in de pijplijn daadwerkelijk worden gerealiseerd. De ervaring leert dat een deel van alle voorgenomen projecten afvalt en niet daadwerkelijk worden gerealiseerd, bijvoorbeeld door juridische procedures of technische problemen bij de aansluiting op het elektriciteitsnet. In het Klimaatakkoord is dan ook afgesproken om uit te gaan van enige "overprogrammering". Dit geeft ruimte om nog afwegingen te kunnen maken in de zoekgebieden over zaken als netcapaciteit, impact op de natuur en betrokkenheid van bewoners. Op dit moment kan dus niet worden aangenomen dat de doelen uit het klimaatakkoord zonder verdere inspanningen worden bereikt.

Daarbij wordt opgemerkt dat in het coalitieakkoord 'Een nieuwe lente en een nieuw geluid' is vastgelegd dat Amsterdam een wezenlijke bijdrage wil leveren aan het halen van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Met het oog op de uitvoering van het coalitieakkoord heeft de gemeenteraad op 22 april 2020 de Routekaart Amsterdam Klimaatneutraal 2050 vastgesteld. In de Routekaart zijn de ambities van Amsterdam opgenomen en voor het bereiken van deze ambities is het van belang dat het potentieel voor windenergie optimaal wordt benut. Met het oog op de landelijke klimaatdoelstellingen als ook de eigen doelstellingen van de gemeente Amsterdam is het bod voor de opwek van duurzame energie in de RES 1.0 gedaan. Bij het doen van het bod is rekening gehouden met enige overcapaciteit. De mogelijkheden in de zoekgebieden worden nader onderzocht en beschouwd.

[redacted]
Communicatieadviseur
Programma Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Ruimte en Duurzaamheid
Gemeente Amsterdam
M + 31 [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

Van: [redacted]
Verzonden: zondag 16 mei 2021 23:45:23
Aan: [redacted]
Onderwerp: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Beste allemaal,

Hartelijk dank voor jullie reacties [redacted] en [redacted] en voor je sheets [redacted]

Bijgaand een aangepaste versie van de presentatie met daarin:

- schatting voor elektriciteitsverbruik datacenters Amsterdam (sheet 4)
- sheet over relatie met CO_2-uitstoot (sheet 8)
- sheets van [redacted] toegevoegd (sheets 9 t/m 17)

@[redacted]

- diagrootte bij jouw sheets is standaard ipv breedbeeld geworden, is hopelijk geen probleem
- heb je morgen of di-ochtend misschien 15-30 min om te overleggen? Ik vermoed dat we de gehele presentatie iets moeten indikken om voldoende ruimte voor vragen over te houden

@**allen**: laat het graag ma-ochtend weten als je opmerkingen over de bijgaande presentatie hebt.

Met vriendelijke groeten,

J[redacted]

Van: [redacted]minezk.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 14:56
Aan: [redacted]amsterdam.nl>; [redacted]amsterdam.nl>
CC: [redacted]amsterdam.nl>; [redacted]amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Beste mensen

Hierbij enkele sheets die ik vanuit EZK zou kunnen laten zien (staan nog wel uit voor collegiale check):

- Ingaand op verdeling KA over zee en land
- Aantal sheets over kostprijsontwikkeling; niet alleen nu, ook richting 2030 en 2050

Daarnaast lijkt het me goed ook een sheet in te voegen in het eerste deel hoeveel 1 TWh is. Hierbij een slide daarvoor, op Amsterdamse maat gesneden ☺.

Groet

[redacted]

Van [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: vrijdag 14 mei 2021 09:22
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>; [redacted]n@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@v[redacted].nl; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Ha [redacted]

Ziet er goed uit.

Ik denk dat het ook wijs is om te laten zien hoe onze ambities voor opwek en ons bod voor de RES past binnen onze 55% ambitie.

Ik zou ook even laten zien dat we nog niet op koers liggen voor die 55% ambitie, zulks om het beeld te weerspreken dat we er al bijna zijn.

[redacted] zou wellicht het beeld kunnen weerleggen dat de 35 TWH zo ongeveer wel binnen is.

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 13 mei 2021 om 11:45 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

Beste allemaal,
Bijgaand stuur ik jullie de concept-presentatie toe voor de technische sessie voor de raadscommissie op 18 mei over de RES. Presentatie gaat primair over cijfers over elektriciteitsverbruik en –productie (heden en prognose, A'dam en NL) en een toelichting op de bijbehorende eenheden, zoals is verzocht door de raadsleden die het initiatief hebben genomen tot deze technische sessie.
Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.
@[redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?
@[redacted]**t**: we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van[redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt?
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen
Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,
[redacted]
[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam
M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl
<Technische sessie RES 1.0_v1.pptx>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: zondag 16 mei 2021 23:45
Aan: [redacted]
Onderwerp: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)
Bijlagen: Technische sessie RES 1.0_v2.pptx

Beste allemaal,

Hartelijk dank voor jullie reacties [redacted] en [redacted] en voor je sheets [redacted] t!

Bijgaand een aangepaste versie van de presentatie met daarin:

- schatting voor elektriciteitsverbruik datacenters Amsterdam (sheet 4)
- sheet over relatie met CO_2-uitstoot (sheet 8)
- sheets van [redacted] toegevoegd (sheets 9 t/m 17)

@[redacted]:

- diagrootte bij jouw sheets is standaard ipv breedbeeld geworden, is hopelijk geen probleem
- heb je morgen of di-ochtend misschien 15-30 min om te overleggen? Ik vermoed dat we de gehele presentatie iets moeten indikken om voldoende ruimte voor vragen over te houden

@allen: laat het graag ma-ochtend weten als je opmerkingen over de bijgaande presentatie hebt.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 14:56
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted].nl' <[redacted]@[redacted].nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Beste mensen

Hierbij enkele sheets die ik vanuit EZK zou kunnen laten zien (staan nog wel uit voor collegiale check):

- Ingaand op verdeling KA over zee en land
- Aantal sheets over kostprijsontwikkeling; niet alleen nu, ook richting 2030 en 2050

Daarnaast lijkt het me goed ook een sheet in te voegen in het eerste deel hoeveel 1 TWh is. Hierbij een slide daarvoor, op Amsterdamse maat gesneden 😊.

Groet
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: vrijdag 14 mei 2021 09:22
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted].nl; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam

Ha [redacted]
Ziet er goed uit.

Ik denk dat het ook wijs is om te laten zien hoe onze ambities voor opwek en ons bod voor de RES past binnen onze 55% ambitie.

Ik zou ook even laten zien dat we nog niet op koers liggen voor die 55% ambitie, zulks om het beeld te weerspreken dat we er al bijna zijn.

[redacted] zou wellicht het beeld kunnen weerleggen dat de 35 TWH zo ongeveer wel binnen is.

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 13 mei 2021 om 11:45 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste allemaal,
>
> Bijgaand stuur ik jullie de concept-presentatie toe voor de technische sessie voor de raadscommissie op 18 mei over de RES. Presentatie gaat primair over cijfers over elektriciteitsverbruik en –productie (heden en prognose, A'dam en NL) en een toelichting op de bijbehorende eenheden, zoals is verzocht door de raadsleden die het initiatief hebben genomen tot deze technische sessie.
>
> Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.
>
> [redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?
>
> @[redacted]: we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van [redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt?
> https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen
>
> Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

<Technische sessie RES 1.0_v1.pptx>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 17 mei 2021 23:11
Aan: [redacted]
Onderwerp: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)
Bijlagen: Technische sessie RES 1.0 18 mei 2021_v6.pptx

Beste allen,

Bijgaand stuur ik opnieuw een aangepaste versie van de presentatie voor de technische sessie van morgen aan jullie toe. In deze versie zijn de opmerkingen van [redacted] en [redacted] verwerkt. Ook zijn de gewijzigde sheets van [redacted] ingevoegd (nav vragen van enkele collega's over de eerdere versie).

@[redacted]:

- Het format is nu overal breedbeeld ;)
- Juliane heeft nog enkele vragen bij jouw gewijzigde sheets geplaatst (alleen voor als je morgenochtend nog in de gelegenheid bent om daar naar te kijken)

Mocht iemand vragen/opmerkingen op de bijgaande versie van de presentatie hebben, laat het dan graag morgenochtend weten.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: zondag 16 mei 2021 23:45
Aan: [redacted]
Onderwerp: Concept-presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (aangepaste versie)

Beste allemaal,

Hartelijk dank voor jullie reacties [redacted] en [redacted] en voor je sheets [redacted]!

Bijgaand een aangepaste versie van de presentatie met daarin:

- schatting voor elektriciteitsverbruik datacenters Amsterdam (sheet 4)
- sheet over relatie met CO_2-uitstoot (sheet 8)
- sheets van [redacted] toegevoegd (sheets 9 t/m 17)

@[redacted]

- diagrootte bij jouw sheets is standaard ipv breedbeeld geworden, is hopelijk geen probleem

- heb je morgen of di-ochtend misschien 15-30 min om te overleggen? Ik vermoed dat we de gehele presentatie iets moeten indikken om voldoende ruimte voor vragen over te houden

@**allen**: laat het graag ma-ochtend weten als je opmerkingen over de bijgaande presentatie hebt.

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: zondag 16 mei 2021 14:56
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>;

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 13 mei 2021 om 11:45 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

Beste allemaal,

Bijgaand stuur ik jullie de concept-presentatie toe voor de technische sessie voor de raadscommissie op 18 mei over de RES. Presentatie gaat primair over cijfers over elektriciteitsverbruik en –productie (heden en prognose, A'dam en NL) en een toelichting op de bijbehorende eenheden, zoals is verzocht door de raadsleden die het initiatief hebben genomen tot deze technische sessie.

Laat het graag, indien haalbaar, **uiterlijk maandagochtend** weten als je opmerkingen hebt. Dan kan ik die nog verwerken.

@[redacted]: obv teksten in RES-rapport kom ik tot ca. 40-50 windturbines in 2030 (afhankelijk van vermogen van nieuwe turbines). Hoe zie jij dat?

@[redacted]: we kennen elkaar nog niet, maar ik begreep van [redacted] dat je er dinsdag bij bent, heel fijn. Weet jij wellicht waardoor de verwachte groei van het elektriciteitsverbruik in NL t/m 2030 beperkt is? (volgens figuur 5.1 uit de KEV2020, als ik het goed heb begrepen) Zit daar de verwachte extra groei zoals beschreven in dit rapport nog niet in verwerkt?
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/29/advies-stuurgroep-extra-opgave-complementair-ontwikkelen

Bij voorbaat dank voor jullie reactie en vriendelijke groeten,

[redacted]

[redacted]
Team Strategie afdeling Duurzaamheid R&D

Gemeente Amsterdam

M [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl

<Technische sessie RES 1.0_v1.pptx>

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te

verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 21:11
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Hoi allemaal
Hierbij het antwoord op de vraag over effect op prijs van het gegeven dat zon/wind voorrang op het net hebben.

- Er is uitsluitend sprake van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit, waaronder zon of wind, wanneer sprake is van congestieproblemen en de netbeheerder gebruik maakt van *redispatching*, een specifieke vorm van congestiemanagement die Europees wettelijk is geregeld. Dit komt in de praktijk momenteel slechts beperkt voor.
- Bij redispatching vraagt de netbeheerder, obv biedingen, aan producenten en verbruikers om productie af te schakelen of juist vraag te verhogen, zodat de congestie niet optreedt. Dit gebeurt op basis van biedingen en onafhankelijk van de markt.
- De "voorrang" houdt in dat netbeheerders bij redispatching de problematiek eerst proberen op te lossen door gebruik te maken van biedingen van verbruikers en niet-hernieuwbare elektriciteitsproducenten. Pas wanneer dat onmogelijk blijkt, mogen zij hernieuwbare elektriciteitsproducenten vragen (of in een uiterste geval dwingen) om hun productiepatroon te verlagen.
- Effect op de prijs is er nagenoeg niet. Dit geldt zowel de spotprijs als de groothandels/leveringsprijs
- Tav de spotprijs komt dit omdat op momenten van congestie er veel opwek is. De spotprijs is dan al zeer laag, immers deze wordt bepaald door de bron met laagste operationele kosten (wind en zon).
- Omdat redispatching onafhankelijk van de markt wordt ingezet, is er ook geen effect op de groothandelsprijs of leveringsprijs van elektriciteit, noch op de contracten die producenten en verbruikers met elkaar hebben gesloten.
- Wel is het zo dat de kosten voor congestiemanagement, waaronder redispatching, via de nettarieven van netbeheerders gesocialiseerd worden en in rekening worden gebracht bij alle aangeslotenen. Het afschaffen van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zou tot gevolg hebben dat hernieuwbare elektriciteitsopwekking sneller in beeld komt voor afregeling dan andere productiebronnen. Dit kan in theorie een klein, verlagend effect hebben op de totale kosten voor redispatching. De kosten voor redispatching zijn echter een klein deel van de kosten voor congestiemanagement; de kosten voor congestiemanagement zijn een klein deel van de kosten van netbeheerders, en de kosten van netbeheerders zijn een klein deel van de totale energierekening. Het effect op de kWh-prijs zou om deze reden waarschijnlijk nihil zijn.
- Afschaffing van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zoals hier omschreven is overigens praktisch onmogelijk omdat deze dwingend volgt uit Europese regels (Verordening 2019/943, artikel 13).

Grt
[redacted]
Verstuurd vanaf mijn iPhone. Sorry als het wat kort is of typefouten bevat □

> Op 18 mei 2021 om 17:44 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Top, dank.
> Ging prima, fijn ook dat [redacted] er was.
>
> Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 18 mei 2021 om 17:43 heeft [redacted], [redacted] [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:

Allen,

Het verslag van de technische sessie zojuist.

Deze vragen/antwoorden zitten ook in de annotatie van de wethouder.

Dank iedereen voor de input/check/aanwezigheid!

@[redacted] en [redacted] voor de CIE zullen we nog extra input datacenterbeleid nodig hebben.

Groet,

[redacted]

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 14:43
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Definitieve presentatie technische sessie RES
Bijlagen: Technische sessie RES 1.0 18 mei 2021_def [redacted].pptx

Ha[redacted]

Excuus, het leek me toch beter in sheet 18 te blijven bij de tekst zoals opgenomen in kamerbrieven. Daarom detail veranderd.

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 14:09
Aan: [redacted]
Onderwerp: Definitieve presentatie technische sessie RES

Beste allen,

Bijgaand de definitieve versie van de presentatie, met daarin nog een paar details aangepast zoals net besproken.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 14:09
Aan: [redacted]
Onderwerp: Definitieve presentatie technische sessie RES
Bijlagen: Technische sessie RES 1.0 18 mei 2021_def.pptx

Beste allen,

Bijgaand de definitieve versie van de presentatie, met daarin nog een paar details aangepast zoals net besproken.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 14:59
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Definitieve presentatie technische sessie RES

Geen probleem [redacted]. Dan gebruiken we deze nieuwe versie van de PPT.

Over sheet 18, voor mijn begrip: klopt het dat het cijfer van [redacted] (33,2 TWh) ook een onderwaarde is en dat deze vergelijkbaar is met de onderwaarde van PBL (31,2 TWh)?

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 14:43
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted].nl>
Onderwerp: RE: Definitieve presentatie technische sessie RES

Ha [redacted]

Excuus, het leek me toch beter in sheet 18 te blijven bij de tekst zoals opgenomen in kamerbrieven. Daarom detail veranderd.

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 14:09
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@minezk.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@[redacted].nl>
Onderwerp: Definitieve presentatie technische sessie RES

Beste allen,

Bijgaand de definitieve versie van de presentatie, met daarin nog een paar details aangepast zoals net besproken.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden,

wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 11:07
Aan: [redacted]; [redacted]
Onderwerp: RE: doorloop pres technische sessie
Bijlagen: Technische sessie RES 1.0 18 mei 2021_v6[redacted].pptx

Hoi [redacted], [redacted]

Ik heb een sheet over 2050 toegevoegd. Dit zijn scenario's. er zijn geen afspraken over doelen opwek na 2030.

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 09:52
Aan: [redacted]@minezk.nl>
Onderwerp: RE: doorloop pres technische sessie

Dag [redacted], ik had nog wat opmerkingen / vragen bij je pres. Zie de ppt.

Daarnaast: het lijkt nu alsof na 2030 geen inzet voor meer wind op land voorzien is. Klopt dat beeld? Of gaat het om "voornamelijk" ? Dan graag nog aanpassen in de sheet. Want anders zou de conclusie ook kunnen zijn: als we nu maar voldoende weerstand bieden, zijn de turbines op land toch van de baan.

Graag je check.
Groet, [redacted]

PS het leek me gewoon goed dat jij ook bij een laatste doorloop bent ivm vragen en inkadering. Als dat niet lukt dan kan het niet. Heb je tijd om van te voren eerder in te loggen?

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
+[redacted]

Van: [redacted]@minezk.nl>
Verzonden: dinsdag 18 mei 2021 9:44
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: doorloop pres technische sessie

Hoi [redacted]
Dit valt voor mij samen met een andere afspraak. Is het belangrijk dat ik er bij ben?
[redacted]

doorloop pres technische sessie
Gepland: 18 mei 2021 12:00 t/m 13:00, CEST
Locatie: link volgt
Genodigden [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone. Sorry als het wat kort is of typefouten bevat
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 13:21
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Ha [redacted],

In vervolg op mijn onderstaande mail:

Ik heb aan [redacted] en [redacted] gevraagd wat hun advies voor de wethouder zou zijn als ze bij de RES-behandeling vragen over het elektriciteitsverbruik van datacenters zou krijgen. Zij raden *niet* aan om te adviseren dat het antwoord is dat de RES alleen over opwek en niet over verbruik gaat. Hun advies is om te antwoorden dat Amsterdam zowel vroeger als in de toekomst voor een belangrijk deel afhankelijk is en blijft van de import van elektriciteit die buiten Amsterdam is opgewekt (net als bv. bij voedsel), dat er vanuit Klimaatakkoord een landelijke opgave is om de elektriciteitsproductie te verduurzamen en dat Amsterdam dmv het RES-bod daar een bijdrage aan levert.

Het is wat mij betreft even aan jou, [redacted] hoe dit verwerkt moet worden in de annotatie voor donderdag.

Ik ben vanmiddag vrij, maar bel me gerust bij vragen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 13:15
Aan [redacted] @amsterdam.nl>; [redacted] @amsterdam.nl>
CC: [redacted] @amsterdam.nl>; [redacted] @amsterdam.nl>; [redacted] @amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Ha [redacted] en [redacted]

Bijgaand de memo over het elektriciteitsverbruik van datacenters in Amsterdam. Deze heb ik zojuist met [redacted] en [redacted] besproken.
Het is 1 A4 geworden. Korter dan dit lukte niet om de materie goed uitgelegd te krijgen.

Laat het weten als één van jullie er opmerkingen over heeft.

Ik ben de rest van de middag niet online, maar wel telefonisch bereikbaar en kan indien nodig vanavond nog eea aanpassen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 9:27
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Nou, [redacted] kwam er dus op terug dat hij dit nog niet snapt, dus moet hij wel ff korte technische uitleg krijgen.

Verstuurd vanaf mijn iPhone

> Op 19 mei 2021 om 09:25 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Ha [redacted],
>
> Zeker goed om te doen, in ieder geval voor onszelf en de wethouder.
> Net ook met [redacted] en [redacted] besproken. Ons voorstel is om dit niet naar de raadsleden te sturen.
>
> In de CIE kan de wethouder hierbij aangeven dat deze vraag gaat over verbruik en de RES gaat over de verschoning van de opwek. Verbruik kan dan op een ander moment behandeld worden of meer info met brief worden verstrekt.
>
> Benieuwd hoe jij dit ziet [redacted]
> Groet,
> [redacted]
>
> **Van:** [redacted]@amsterdam.nl>
> **Verzonden:** woensdag 19 mei 2021 8:53
> **Aan:** [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]
> [redacted]@amsterdam.nl>
> **CC:** [redacted]@amsterdam.nl>
> **Onderwerp:** RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)
>
> Ha [redacted] en [redacted]
>
> Nav je mail [redacted]: helpt het als we op papier nog een keer duidelijker uitleggen hoe je van MVA's naar TWh's kunt komen? (incl. aannames die daar nu voor nodig zijn)
> Ik zou voorzet kunnen doen en die laten aanvullen door [redacted] en [redacted].
>
> Met vriendelijke groet,
> [redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 7:44
Aan: [redacted]@minezk.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Hoi allen,
[redacted], de aanvragen van de sessie, was tevreden, "op de mega amperes na". Ik zal bij de rest ook nog effe feedback ophalen. Sturen jullie de sheets en de aanvullende info snel na?
Dank,

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 18 mei 2021 om 21:10 heeft [redacted]@minezk.nl> het volgende geschreven:
>
> Hoi allemaal
> Hierbij het antwoord op de vraag over effect op prijs van het gegeven dat zon/wind voorrang op het net hebben.
> - Er is uitsluitend sprake van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit, waaronder zon of wind, wanneer sprake is van congestieproblemen en de netbeheerder gebruik maakt van *redispatching*, een specifieke vorm van congestiemanagement die Europees wettelijk is geregeld. Dit komt in de praktijk momenteel slechts beperkt voor.
> - Bij redispatching vraagt de netbeheerder, obv biedingen, aan producenten en verbruikers om productie af te schakelen of juist vraag te verhogen, zodat de congestie niet optreedt. Dit gebeurt op basis van biedingen en onafhankelijk van de markt.
> - De "voorrang" houdt in dat netbeheerders bij redispatching de problematiek eerst proberen op te lossen door gebruik te maken van biedingen van verbruikers en niet-hernieuwbare elektriciteitsproducenten. Pas wanneer dat onmogelijk blijkt, mogen zij hernieuwbare elektriciteitsproducenten vragen (of in een uiterste geval dwingen) om hun productiepatroon te verlagen.
> - Effect op de prijs is er nagenoeg niet. Dit geldt zowel de spotprijs als de groothandels/leveringsprijs
> - Tav de spotprijs komt dit omdat op momenten van congestie er veel opwek is. De spotprijs is dan al zeer laag, immers deze wordt bepaald door de bron met laagste operationele kosten (wind en zon).
> - Omdat redispatching onafhankelijk van de markt wordt ingezet, is er ook geen effect op de groothandelsprijs of leveringsprijs van elektriciteit, noch op de contracten die producenten en verbruikers met elkaar hebben gesloten.
> - Wel is het zo dat de kosten voor congestiemanagement, waaronder redispatching, via de nettarieven van netbeheerders gesocialiseerd worden en in rekening worden gebracht bij alle aangeslotenen. Het afschaffen van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zou tot gevolg hebben dat hernieuwbare elektriciteitsopwekking sneller in beeld komt voor afregeling dan andere productiebronnen. Dit kan in theorie een klein, verlagend effect hebben op de totale kosten voor redispatching. De kosten voor redispatching zijn echter een klein deel van de kosten voor congestiemanagement; de kosten

voor congestiemanagement zijn een klein deel van de kosten van netbeheerders, en de kosten van netbeheerders zijn een klein deel van de totale energierekening. Het effect op de kWh-prijs zou om deze reden waarschijnlijk nihil zijn.
- Afschaffing van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zoals hier omschreven is overigens praktisch onmogelijk omdat deze dwingend volgt uit Europese regels (Verordening 2019/943, artikel 13).

Grt
[redacted]
Verstuurd vanaf mijn iPhone. Sorry als het wat kort is of typefouten bevat □

> Op 18 mei 2021 om 17:44 heeft [redacted] [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Top, dank.
> Ging prima, fijn ook dat [redacted] er was.
>
> Verstuurd vanaf mijn iPad
>
> > Op 18 mei 2021 om 17:43 heeft [redacted] [redacted]amsterdam.nl> het volgende geschreven:
> >
> > Allen,
> >
> > Het verslag van de technische sessie zojuist.
> >
> > Deze vragen/antwoorden zitten ook in de annotatie van de wethouder.
> >
> > Dank iedereen voor de input/check/aanwezigheid!
> >
> > @[redacted] en [redacted], voor de CIE zullen we nog extra input datacenterbeleid nodig hebben.
> >
> > Groet,
> >
> > [redacted]
>
> De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you

are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 20:33
Aan: [redacted]; [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Helemaal mee eens [redacted]

Met vriendelijke groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 14:46
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Dankjewel [redacted], ik stel voor dat het én én wordt, want beide antwoorden sluiten elkaar niet uit maar kunnen elkaar aanvullen.
Groet, [redacted]

[redacted]
Coördinator RES Amsterdam
Programmateam Amsterdam Klimaatneutraal (AKN)
Gemeente Amsterdam
+[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 13:21
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Ha [redacted]

In vervolg op mijn onderstaande mail:

Ik heb aan [redacted] en [redacted] gevraagd wat hun advies voor de wethouder zou zijn als ze bij de RES-behandeling vragen over het elektriciteitsverbruik van datacenters zou krijgen. Zij raden *niet* aan om te adviseren dat het antwoord is dat de RES alleen over opwek en niet over verbruik gaat. Hun advies is om te antwoorden dat Amsterdam zowel vroeger als in de toekomst voor een belangrijk deel afhankelijk is en blijft van de import van elektriciteit die buiten Amsterdam is opgewekt (net als bv. bij voedsel), dat er vanuit Klimaatakkoord een landelijke opgave is om de elektriciteitsproductie te verduurzamen en dat Amsterdam dmv het RES-bod daar een bijdrage aan levert.

Het is wat mij betreft even aan jou [redacted], [redacted] hoe dit verwerkt moet worden in de annotatie voor donderdag.

Ik ben vanmiddag vrij, maar bel me gerust bij vragen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 13:15
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Ha [redacted] en [redacted]

Bijgaand de memo over het elektriciteitsverbruik van datacenters in Amsterdam. Deze heb ik zojuist met [redacted] en [redacted] besproken.
Het is 1 A4 geworden. Korter dan dit lukte niet om de materie goed uitgelegd te krijgen.

Laat het weten als één van jullie er opmerkingen over heeft.

Ik ben de rest van de middag niet online, maar wel telefonisch bereikbaar en kan indien nodig vanavond nog eea aanpassen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 9:27
Aan [redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Nou, [redacted] kwam er dus op terug dat hij dit nog niet snapt, dus moet hij wel ff korte technische uitleg krijgen.

Verstuurd vanaf mijn iPhone

> Op 19 mei 2021 om 09:25 heeft [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Ha [redacted],
>
> Zeker goed om te doen, in ieder geval voor onszelf en de wethouder.
> Net ook met [redacted] en [redacted] besproken. Ons voorstel is om dit niet naar de raadsleden te sturen.
>
> In de CIE kan de wethouder hierbij aangeven dat deze vraag gaat over verbruik en de RES gaat over de verschoning van de opwek. Verbruik kan dan op een ander moment behandeld worden of meer info met brief worden verstrekt.

Benieuwd hoe jij dit ziet [redacted]
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 8:53
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]
[redacted]@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Ha [redacted] en [redacted],

Nav je mail [redacted]: helpt het als we op papier nog een keer duidelijker uitleggen hoe je van MVA's naar TWh's kunt komen? (incl. aannames die daar nu voor nodig zijn)
Ik zou voorzet kunnen doen en die laten aanvullen door [redacted] en [redacted]

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 7:44
Aan: [redacted]@minezk.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: Re: Presentatie technische sessie 18 mei over RES Amsterdam (nieuwe aangepaste versie)

Hoi allen,
[redacted], de aanvragen van de sessie, was tevreden, "op de mega amperes na". Ik zal bij de rest ook nog effe feedback ophalen. Sturen jullie de sheets en de aanvullende info snel na?
Dank,

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 18 mei 2021 om 21:10 heeft [redacted]
> [redacted]@minezk.nl> het volgende geschreven:
>
> Hoi allemaal

Hierbij het antwoord op de vraag over effect op prijs van het gegeven dat zon/wind voorrang op het net hebben.

- Er is uitsluitend sprake van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit, waaronder zon of wind, wanneer sprake is van congestieproblemen en de netbeheerder gebruik maakt van *redispatching*, een specifieke vorm van congestiemanagement die Europees wettelijk is geregeld. Dit komt in de praktijk momenteel slechts beperkt voor.
- Bij redispatching vraagt de netbeheerder, obv biedingen, aan producenten en verbruikers om productie af te schakelen of juist vraag te verhogen, zodat de congestie niet optreedt. Dit gebeurt op basis van biedingen en onafhankelijk van de markt.
- De "voorrang" houdt in dat netbeheerders bij redispatching de problematiek eerst proberen op te lossen door gebruik te maken van biedingen van verbruikers en niet-hernieuwbare elektriciteitsproducenten. Pas wanneer dat onmogelijk blijkt, mogen zij hernieuwbare elektriciteitsproducenten vragen (of in een uiterste geval dwingen) om hun productiepatroon te verlagen.
- Effect op de prijs is er nagenoeg niet. Dit geldt zowel de spotprijs als de groothandels/leveringsprijs
- Tav de spotprijs komt dit omdat op momenten van congestie er veel opwek is. De spotprijs is dan al zeer laag, immers deze wordt bepaald door de bron met laagste operationele kosten (wind en zon).
- Omdat redispatching onafhankelijk van de markt wordt ingezet, is er ook geen effect op de groothandelsprijs of leveringsprijs van elektriciteit, noch op de contracten die producenten en verbruikers met elkaar hebben gesloten.
- Wel is het zo dat de kosten voor congestiemanagement, waaronder redispatching, via de nettarieven van netbeheerders gesocialiseerd worden en in rekening worden gebracht bij alle aangeslotenen. Het afschaffen van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zou tot gevolg hebben dat hernieuwbare elektriciteitsopwekking sneller in beeld komt voor afregeling dan andere productiebronnen. Dit kan in theorie een klein, verlagend effect hebben op de totale kosten voor redispatching. De kosten voor redispatching zijn echter een klein deel van de kosten voor congestiemanagement; de kosten voor congestiemanagement zijn een klein deel van de kosten van netbeheerders, en de kosten van netbeheerders zijn een klein deel van de totale energierekening. Het effect op de kWh-prijs zou om deze reden waarschijnlijk nihil zijn.
- Afschaffing van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zoals hier omschreven is overigens praktisch onmogelijk omdat deze dwingend volgt uit Europese regels (Verordening 2019/943, artikel 13).

Grt
[redacted]
Verstuurd vanaf mijn iPhone. Sorry als het wat kort is of typefouten bevat □

> Op 18 mei 2021 om 17:44 heeft [redacted] [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
>
> Top, dank.
> Ging prima, fijn ook dat [redacted] er was.
>
> Verstuurd vanaf mijn iPad
>
> > Op 18 mei 2021 om 17:43 heeft [redacted] [redacted]@amsterdam.nl> het volgende geschreven:
> >
> > Allen,
> >
> > Het verslag van de technische sessie zojuist.

Deze vragen/antwoorden zitten ook in de annotatie van de wethouder.

Dank iedereen voor de input/check/aanwezigheid!

@[redacted] en[redacted] voor de CIE zullen we nog extra input datacenterbeleid nodig hebben.

Groet,

[redacted]

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

Voortgang RES

De leden van de VVD-fractie nemen kennis van de toezegging van de minister in zijn brief van 12 februari 2021, over continuering van de (financiële) ondersteuning van het proces van de Regionale energiestrategieën (RES'en) na 1 juli 2021. Deze leden hopen dat de ondersteuning voldoende verlengd kan worden totdat een volgend kabinet de fase 2022-2025 verder gaat uitwerken, zodat er niet nogmaals sprake hoeft te zijn van een verlenging. Zij merken daarbij op dat continuïteit van de programmaorganisatie als ook de ondersteuning van de 30 regio's van belang is voor de realisatie van het gestelde doel van 35 terawattuur (TWh) aan duurzame energieopwekking op land in 2030 en het verzorgen van draagvlak in de energieregio's.

Zon op dak

De leden van de VVD-fractie merken op dat in de voorlopige RES-plannen er nog weinig gebruik gemaakt wordt van zon op dak. Klopt dit? Deze leden verbazen zich hierover, gegeven de grote vraag voor schaarse ruimte in de meeste regio's in ons land. Deze leden denken dat het voor het draagvlak beter is dat zonnepanelen eerst op de daken van distributielocaties, kantoorgebouwen, overheidsgebouwen en andere geschikte locaties worden gelegd voordat zonneweides op land worden gebouwd. Kan de minister toelichten wat het verwachte aandeel zon op dak gaat zijn in de RES-plannen? Deelt de minister de constatering van de VVD dat het beter is om gebruik te maken van zon op dak dan zon op land gezien de schaarse ruimte die beschikbaar is? Zijn er specifieke mogelijkheden om het aandeel zon op dak nog te verhogen? Zo ja, kan de minister daar met haast op inzetten? Indien die mogelijkheden er niet zijn voor de huidige plannen, is de regering op de hoogte van de oorzaak van dit kleine aandeel zon op dak? Zo nee, is de minister bereid om te laten onderzoeken hoe het aandeel zon op dak in toekomstige plannen fors vergroot kan worden?

Antwoord

Uit een analyse van de regionale energiestrategieën (RES) door de Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie (NVDE) komt een iets ander beeld. In lijn met de zonneladder wordt zon op daken in de concept-RES'en consequent genoemd als voorkeursoptie. Volgens de meeste RES-regio's is zo'n 30% van alle grote daken in hun regio geschikt voor zonnepanelen. Volgens de analyse van de NVDE willen vrijwel alle RES-regio's in 2030 50-100% van die geschikte dakruimte benutten voor zonnesystemen. Dat is ambitieus, maar tegelijk wil ik verkennen of er nog meer mogelijk is. Daarvoor wil ik laten onderzoeken of het aandeel zon op dak verder kan worden verhoogd door hier enerzijds meer dakoppervlak geschikt voor te maken en er anderzijds op in te zetten dat bijna alle geschikte daken hiervoor worden benut.

Kortom, ik deel de constatering dat het beter is om gebruik te maken van zon op dak dan zon op gronden met primaire functie landbouw of natuur. Met het beantwoorden van de moties van het lid Dik-Faber c.s. (Kamerstuk 345 682 en 32813 nr. 29) is een voorkeursvolgorde voor zon-PV (zonneladder) geïntroduceerd om landbouw en natuur zoveel mogelijk te ontzien. Deze voorkeursvolgorde is opgenomen in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op grond van deze voorkeursvolgorde zon-PV gaat de voorkeur uit naar zonnepanelen op daken en gevels van gebouwen. Daarna hebben terreinen in bebouwd gebied de voorkeur. Hoewel natuur- en landbouwgebieden niet volledig worden uitgesloten, ligt de voorkeur in het landelijk gebied bij gronden met een andere primaire functie dan landbouw of natuur, zoals waterzuiveringsinstallaties, vuilnisbelten, binnenwateren of bermen van spoor- en autowegen. en langs infrastructuur en restgronden. Met die voorkeursvolgorde zijn toen ook aanvullende prikkels geïntroduceerd om zon op dak verder te stimuleren.

Bij deze verkenning zal ik gebruikmaken van het advies van de werkgroep Zon op Daken van het Nationaal Programma RES (NP RES). Zij stellen met het rapport "Samen het Dak op voor een Zonnige Toekomst" dat er voor het behalen van de huidige RES-ambities voor zon op dak meer nodig zal zijn dat het huidige beleid. Deze werkgroep doet hiervoor concrete aanbevelingen, bovenop de prikkels die al zijn geïntroduceerd bij de introductie van de voorkeursvolgorde voor zon-PV. Het gaat dan om een mix van (financiële) stimulering en verplichtingen zoals bouwregelgeving voor nieuwbouw, een uitvoeringsstrategie zon per RES, het stimuleren van aanpassing van bestaande gebouwen, verbeterde mogelijkheden voor opslag van elektriciteit en de versnelde inzet van overheidsdaken. Op basis van deze aanbevelingen zal het Rijk samen met de decentrale overheden aanvullend beleid hierop formuleren. Hierbij kan worden voortgebouwd op de stappen die nu al worden genomen, bijvoorbeeld ten aanzien bouwregelgeving, en waar mijn ambtsvoorganger uw Kamer recent ook over heeft geïnformeerd (Tweede Kamer vergaderjaar 2020-2021, Aanhangsel van de Handelingen 2127).

Verwachte realisatie RES-doelstellingen
De leden van de VVD-fractie nemen kennis van berichtgeving over de verwachte cumulatieve opbrengst van de regionale RES-biedingen. Daarbij lezen deze leden de mogelijkheid dat er ruimschoots voldaan gaat worden aan de gevraagde doelstelling van 35 TWh. Is de minister op de hoogte van de huidige verwachte opbrengst van de RES-plannen? Kan de minister deze commissie informeren over de verwachte opbrengst van de huidige RES-plannen? In hoeverre is er nog extra opwek noodzakelijk bovenop staand beleid?

Antwoord
Ja, ik ben hiervan op de hoogte. PBL schat in de analyse van de concept-RES'en de levering van hernieuwbare elektriciteitsproductie in 2030 in op een bandbreedte van 31,2 tot 45,7 TWh met een middenwaarde van 38,2 TWh. Of het doel van 35 TWh wordt gehaald, is volgens PBL nog geen gegeven. In het Klimaatakkoord is naar de ruimtelijke uitvoerbaarheid gekeken. Met de aanpak en het doel van 35 TWh is bewust gekozen voor een behapbare opgave, deels vanwege ervaringen uit het verleden, deels omdat de RES systematiek zich ook nog moet ontwikkelen. Dat deze opgave behapbaar is, wordt nu door de analyses onderschreven. Er blijven echter nog wel de nodige afwegingen te maken, denk aan de netcapaciteit, betrokkenheid bewoners en impact op de natuur. Ook onderzoeken die uiteindelijk bij concrete projecten gedaan moeten worden, kunnen leiden tot andere uitkomsten en afwegingen. Daarom is in het Klimaatakkoord afgesproken bij het opstellen van de RES'en uit te gaan van enige "overprogrammering". Dit geeft ruimte om deze afwegingen te maken en het doel te realiseren. Eind dit jaar komt PBL met geactualiseerde gegevens op basis van de dan openbaar beschikbare gegevens van CBS en RVO en de analyse van de RES'en 1.0. Dan zal ik uw Kamer nader informeren in hoeverre de realisatie van de 35TWh in zicht is.

Opslag
De leden van de VVD-fractie constateren dat de RES een volledige focus legt op de opwek van duurzame energie. De nieuwe SDE-regeling zal verbreed worden van enkel opwek naar meerdere technologieën om onze doelstellingen voor 2030 te behalen. Onderdeel daarvan is ook opslag van energie. Deelt de minister de constatering dat een toename in het opslagvermogen van energie ertoe kan leiden dat er minder productievermogen opgesteld moet worden? Deelt de minister daarmee ook de constatering dat voor sommige regio's er ook gekeken moet worden naar de potentie voor de opslag van energie in de toekomst? Waarom is dit niet opgenomen in de RES 1.0? Welke plannen heeft de minister op dit vlak?

Antwoord
Het is van belang om de flexibiliteit van onze energiesystemen te vergroten, zodat deze robuuster en beter inpasbaar worden, en er slimmer gebruik kan worden gemaakt van het productievermogen. Daarom verkennen we verschillende vormen van flexibiliteit, waaronder de combinatie van productie en opslag. PBL onderzoekt bijvoorbeeld in opdracht van EZK de mogelijkheden om batterij-opslag in combinatie met zon- en windprojecten in de SDE++ te ondersteunen. Hierover is uw Kamer reeds geïnformeerd (Kamerstuk 31 239, nr. 329). Ook wordt in de voorgenomen Energiewet opgenomen dat netbeheerders als het efficiënt is verplicht zijn om flexibiliteit in te kopen. Ook hiermee wordt flexibiliteit, en daarmee o.a. opslag, gestimuleerd.

Opslag kan ervoor zorgen dat productievermogen efficiënt(er) kan worden ingezet, maar hierbij hangt het van verschillende factoren af of opslag ook de meest kosteneffectieve oplossing is. Dat is niet altijd het geval. Het opslaan van elektriciteit kan er voor zorgen dat minder energie verloren gaat, doordat met bijvoorbeeld een batterij het aanbod van elektriciteit kan worden opgeslagen en afgeleverd op het moment dat er vraag is. Maar het kan in sommige gevallen ook financieel aantrekkelijk zijn om bijvoorbeeld curtailment toe te passen. Hierbij wordt de installatie zo afgesteld of terug geregeld dat deze niet op piekcapaciteit aan het net levert.

Opslag zal in toenemende mate een relevante rol spelen in de transitie naar een CO2 vrij energiesysteem. In het recente onderzoek van de landelijke en regionale netbeheerders en EZK is deze rol ook goed geduid voor het energiesysteem na 2030. In de RES 1.0 is de rol van opslag nog niet prominent meegenomen. Dat komt onder andere omdat de maatschappelijke kosten van het verzwaren van het net in vele gevallen lager zijn.
Voor de RES 2.0, waarbij de zoeklocaties grotendeels zijn toegekend en er al een goed gevulde pijplijn aan projecten is, wordt de regio's wel geadviseerd om de mogelijkheden van opslag voor lokale netcongestie te onderzoeken. Hoewel opslag steeds belangrijker wordt, is de business case op dit moment nog een aandachtpunt. Hierin kunnen alternatieve financiële prikkels behulpzaam zijn om 'uitgestelde levering' mogelijk te maken.

Draagvlak RES
De leden van de VVD-fractie zijn van mening dat de acceptatie van de RES niet overal even soepel verloopt, ook door de beperkingen die vanuit het coronavirus zijn ontstaan. Hoe verwacht de minister de acceptatie te verhogen? Hebben RES-regio's voldoende informatie om een gedegen beslissing te maken? Is er voldoende ruimte in de opzet van de RES voor daadwerkelijke inspraak van burgers? Deze leden lezen voorts dat het mogelijk is dat niet alle participatieprocessen kunnen zijn afgerond als over de RES 1.0 moet worden besloten. Dit is volgens deze leden onwenselijk omdat draagvlak en participatie van groot belang zijn bij de opwek van hernieuwbare energie op land. Begrijpen deze leden het goed dat hierdoor een situatie kan ontstaan dat inwoners van energieregio's geen inspraak hebben gehad op het doel dat hun RES-regio stelt? Kan de minister toelichten of dit op een later moment kan worden hersteld? Kan de minister toelichten wat er in het werk wordt gezet om ervoor te zorgen dat de participatieprocessen worden afgerond voordat de RES 1.0 wordt opgeleverd? Wat is de minister voornemens met RES-regio's waarin de participatieprocessen niet op tijd (kunnen) worden afgerond?

Antwoord
De coronacrisis vormde in eerste instantie 'een hobbel' in de participatie van inwoners bij de concept-RES en RES 1.0. Bijna alle regio's zochten hierdoor intensief naar mogelijkheden voor online-participatie. Dat leidde tot uiteenlopende initiatieven van een enquête, visuele vragenlijst of online bijeenkomst tot een burgerforum, Participatieve Waarde Evaluatie (PWE), Generatielab of online safari. Dit alles leverde vaak een diverser en groter bereik op onder inwoners en veel nieuwe werkvormen. De coronacrisis zorgt, in combinatie met de groeiende urgentie voor de energietransitie, voor een versnelling en vernieuwing van de inzet van participatievormen. NP RES ondersteunt de regio's hierbij. Het platform www.energieparticipatie.nl is er voor volksvertegenwoordigers, ambtenaren, initiatiefnemers en inwoners. Het platform wordt goed bezocht. NP RES werkt ook aan een ondersteuningsproduct dat ingaat op het visualiseren van wind en zon in de leefomgeving, en op welke kansen en valkuilen er zijn om die te gebruiken: van beleid tot zoekgebied tot concreet project.

Dat neemt niet weg dat het coronavirus zijn sporen blijft trekken waar het gaat om het elkaar daadwerkelijk fysiek ontmoeten. Die behoefte wordt groter naarmate keuzes voor bijvoorbeeld locaties of type opwekking concreter worden en de zorgen en emoties toenemen. Dan wil men met elkaar boven een kaart hangen, elkaar in de ogen kijken of het veld in gaan. We zien, doordat we in alle regio's tegelijkertijd werken aan de RES'en, dat de aandacht en zorgen van inwoners met name bij windmolens toeneemt. Het vraagt zorgvuldigheid en bereidheid van overheden, samenleving en media om met elkaar in dialoog te gaan over de vraag waar en hoe duurzame opwek van elektriciteit op land kan worden ingepast in het landschap. Dit gesprek loopt, maar is zeker nog niet afgerond.

Zoals mijn ambtsvoorganger in de brief van 12 februari jl. (Kamerstuk 32 813, nr. 663) aangaf is de RES 1.0 geen eindpunt, maar een belangrijke bestuurlijke mijlpaal in een langjarig proces richting 2030. De RES 1.0 geeft overheden, netbeheerders, inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven richting en houvast over waar we de komende jaren duurzame opwek van elektriciteit op land mogelijk zien worden.
Ook in de fase ná de vaststelling van de RES 1.0 vraagt participatie intensieve aandacht: van zoekgebied, tot concreet project, zowel regionaal als lokaal. Al deze inspanningen nemen de tegenstellingen die er zijn niet weg. Ze brengen wel het gesprek erover, de ontmoeting, en uiteindelijk de weg naar begrip voor de keuzes op gang.

De RES'en zijn in de afgelopen twee jaar in de regio's in een proces van gemeenten, provincies en waterschappen gezamenlijk vormgegeven. Bij de start hebben de volksvertegenwoordigers in veel regio's kaders meegegeven via een startnotitie over zowel het proces als de inhoud. In de regio's zijn gemeenten, provincie en waterschappen samen met de netbeheerders, stakeholders en inwoners aan de slag gegaan met het uitlijnen van hun ambitie binnen deze kaders. Daarbij is veel kennis ontwikkeld en zijn inzichten gedeeld. De afwegingen die op basis van al deze input zijn voorgelegd in het RES document worden ter besluitvorming voorgelegd aan de volksvertegenwoordigingen van de provincies, gemeenten en waterschappen. Zij zijn gedurende het traject vanuit de regio's op diverse manieren betrokken en hebben ook zelf actief om informatie gevraagd. Het is uiteindelijk aan henzelf om af te wegen of zij voldoende informatie hebben gekregen om de voorgestelde besluiten te kunnen nemen.

De RES 1.0 is opgebouwd uit bestaand beleid, projecten die al in de pijplijn zitten en nieuwe ambities. Participatie rond bestaande projecten, en veelal ook pijplijn projecten, heeft al plaatsgevonden. Regio's hebben de afgelopen maanden, zoals hierboven geformuleerd,

verschillende vormen van participatie ingezet op de nieuwe ambities. Alle regio's leveren op 1 juli een vastgestelde of voorlopige versie aan van de RES 1.0. Vier regio's hebben aangegeven hun vastgestelde RES 1.0 na de zomer in te leveren om nog een laatste stukje van het participatie- en besluitvormingsproces te kunnen doorlopen. Er is dus geen sprake van niet-afgeronde participatieprocessen voor de vaststelling van RES'en 1.0, omdat deze regio's de zomermaanden gebruiken voor de afronding hiervan. De participatie en besluitvormingsprocessen zijn in elke fase van de RES aan de orde, van planvorming tot vergunningverlening, en vragen daarmee continue aandacht en inzet.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brief 'Continuering van het RES-proces'. Deze leden zijn er van overtuigd dat de energietransitie slaagt wanneer bewoners mee kunnen praten, profiteren en beslissen. Zij hebben nog enkele vragen.

Democratische legitimiteit
De leden van de D66-fractie hebben eerder de toezegging gekregen van de minister om diverse democratische participatievormen onder de aandacht te brengen van de RES'en. Deze leden vragen de minister naar de voortgang en resultaten van de inzet van dergelijke direct-democratische technieken.

Antwoord
Ik ga ervanuit dat u doelt op de toezegging over digitale raadpleging en participatie uit het notaoverleg van 10 juni jl.. Digitale participatie is van extra belang geweest door de corona-maatregelen. Het NP RES heeft het afgelopen jaar verschillende digitale participatiemethoden – waaronder de participatieve waarde-evaluatie – onder de aandacht gebracht bij de RES-regio's. Dit is onder meer gebeurd via www.energieparticipatie.nl. Regio's zijn uiteindelijk vrij om deze, en andere methoden in te zetten, passend bij de kenmerken van hun regio en inwoners. Participatie is immers maatwerk. Voor volksvertegenwoordigers worden vanuit NP RES – in samenwerking met het programma Democratie in Actie – webinars georganiseerd, onder meer over de rol en positie van volksvertegenwoordigers bij het RES-traject, participatieprocessen, regiodemocratie en omgaan met maatschappelijke weerstand. Om volksvertegenwoordigers te ondersteunen bij het invullen van hun rol zijn er verschillende instrumenten ontwikkeld. Het meest recente voorbeeld is de RES-gespreksassistent, een webapp om feiten te checken en antwoorden te vinden op veelgestelde vragen over de RES.

De leden van de D66-fractie lezen ook dat uiterlijk 1 juli 2021 de RES'en verankerd zullen worden in instrumenten van de Omgevingswet. Tegelijk lezen deze leden dat de participatieprocessen niet overal afgerond zullen zijn voor die tijd. Zij vragen de minister hoeveel regio's dit betreft. Wat zijn de verwachte gevolgen van een niet-afgerond participatieproces voor de haalbaarheid en draagvlak van de regionale energieplannen? Hoe wordt gewaarborgd dat de participatie na de vaststelling van de RES 1.0 ook voldoende ruimte geeft aan bewoners om mee te praten en beslissen?

Antwoord
De ambities en zoekgebieden uit de RES 1.0 worden integraal afgewogen door overheden in relatie tot andere ruimtelijke opgaven en vervolgens vastgelegd in een omgevingsvisie, -programma of -plan. Gemeenten, provincies en waterschappen gaan hier, voor zover dat niet al is opgestart, mee aan de slag na 1 juli. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat vergunningen voor 1 januari 2025 moeten zijn verleend om projecten vóór 2030 te kunnen realiseren. Afhankelijk van de te maken keuzes zullen een of meerdere instrumenten van de Omgevingswet daarvoor worden ingezet. Ook in deze fase vinden participatieprocessen plaats. Daarnaast wordt de RES elke twee jaar geactualiseerd. In 2023 staat de RES 2.0 gepland, in 2025 de RES 3.0, etc.. De ontwikkeling van praktische toepassingen van werkvormen en het actief delen van praktijkvoorbeelden houdt daarom ook niet op bij de RES 1.0. Dat geldt evenmin voor de actieve uitwisseling met het netwerk van (overheids)communicatieadviseurs in het land die bezig zijn met het onderwerp klimaat.

Zie voor de beantwoording van de vragen over de participatieprocessen en de deadline van 1 juli de eerdere beantwoording op de vragen van de VVD-fractie over dit onderwerp.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) dat stelt dat er op lokaal, regionaal en landelijk niveau duidelijke afspraken gemaakt moeten worden over wie welke taak uitvoert en wie waarvoor verantwoordelijk is in de energietransitie. Deze leden vragen de minister om toe te lichten wanneer er een kabinetsreactie komt op het ROB-advies en hoe daarin rekening wordt gehouden met de rol en verantwoordelijkheden van decentrale overheden? Zij vragen tevens aan de minister om te

reflecteren op het bekende Huis van Thorbecke. Hoe verhouden de verschillende overheden en politieke besturen in politieke verantwoordelijkheid zich tot elkaar? Waar ligt de eindverantwoordelijkheid en het recht op controle en beslisbevoegdheid? Wat is de rol van elke overheid- en bestuurslaag hierin?

Antwoord
Het ROB-advies *'Van Parijs naar praktijk: bekostiging en besturing van de decentrale uitvoering van het Klimaatakkoord'* is 12 april jl. door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangeboden (BZK) aan de Tweede Kamer[1]. Gelet op de demissionaire status van het huidige kabinet wordt er geen appreciatie gegeven van het advies. Het is aan een volgend kabinet om te bepalen op welke wijze hieraan een vervolg wordt gegeven. Het ROB-advies wordt betrokken in de gesprekken met de medeoverheden bij de uitwerking van de motie van het lid Özütok[2]. Daarin heeft uw Kamer verzocht om als Rijk en decentrale overheden te komen tot een gezamenlijke voorbereiding ten behoeve van een nieuw kabinet. De gesprekken met VNG, IPO en UvW over de opgaven van het Klimaatakkoord in de volgende fase zijn gestart. Vandaar dat de genoemde brief zich nu beperkt tot de aanbieding van dit advies aan uw Kamer.

De uitvoering van het Klimaatakkoord is een verantwoordelijkheid van Rijk en decentrale overheden samen. De betrokken overheden zullen als één overheid samen moeten werken met bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners om de gestelde doelen te bereiken. Het adagium 'je gaat er over of niet' is niet van toepassing bij deze complexe en meervoudige opgave. Kaderstelling, besluitvorming en controle vindt plaats op alle bestuurlijke niveaus. Goed interdepartementaal en -bestuurlijk samenwerken is een noodzakelijke voorwaarde voor succes. Dat vraagt soms om een actieve rolneming van het Rijk, maar soms juist ook om terughoudendheid. Het Huis van Thorbecke is steeds het vertrekpunt, waarbij we ook gebruik maken van innovatie regionale samenwerkingsverbanden als de RES. De ROB heeft zich in haar advisering over de uitvoeringskosten gebaseerd op de bestaande bevoegdheidsverdeling en de afspraken zoals die zijn vastgelegd in het Klimaatakkoord.

De RES heeft geen wettelijke basis. Deze berust op bestuurlijke afspraken (Klimaatakkoord), waaronder de afspraak dat een RES wordt vastgesteld in gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen besturen van waterschappen. De RES is een document waarin elke regio beschrijft welke energiedoelstellingen zij wil halen en op welke termijn. En welke aanpak/strategie de regio hanteert om deze energiedoelstellingen te realiseren. Het is ook een instrument om de ruimtelijke inpassing van de energietransitie met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren. Daarmee is het een bouwsteen bij het formuleren en vaststellen van omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk. In het omgevingsbeleid vindt integrale besluitvorming over de fysieke leefomgeving plaats, op grond waarvan vergunningen kunnen worden verleend.

Draagvlak
De leden van de D66-fractie vragen de minister hoe financiële participatie van omwonenden, waarbij (een deel van) de opbrengsten ten gunste komt van inwoners, wordt ondersteund vanuit het Rijk. In zijn voortgangsbericht RES-proces refereert de minister aan de vier onafhankelijke werkgroepen die de knelpunten in het RES-proces hebben geanalyseerd. Een daarvan heeft zich gebogen over de stimulering duurzame energieproductie en klimaattransitie (SDE++) en de maatschappelijke kosten en concludeert onder andere dat er behoefte is aan een zogenaamd 'kwaliteitsbudget.' Dit zou kunnen voorzien in de extra financiering die nodig is voor de realisatie van projecten die voor omwonenden het meest wenselijk zijn, maar financieel binnen de kaders van de SDE++ onrendabel is voor initiatiefnemers. Is de minister bereid een dergelijk kwaliteitsbudget in te richten?

Antwoord
Het betrekken van omwonenden van wind- en zonneparken is essentieel voor het werken aan draagvlak. Financiële participatie is een van de manieren om die betrokkenheid te organiseren en tot een eerlijke verdeling van lusten en lasten te komen. Dit ondersteunen gebeurt direct en indirect door het delen van kennis, het oplossen van vraagstukken over financiële participatie en het onder de aandacht brengen van het onderwerp. Dit gebeurt onder andere via NP RES en www.energieparticipatie.nl, in de periodieke foto van de RES'en door NP RES, en door de participatiecoalitie die actief is in alle regio's. Ook werk ik momenteel - in afstemming met VNG en IPO - aan de beantwoording van de motie Bruins c.s. over financiële participatie.

---

[1] Kamerbrief 2021-0000165086

[2] Tweede Kamer, 2020-2021, 35570-VII, nr.12

De werkgroep "SDE en maatschappelijke kosten" heeft inderdaad in haar rapport een aanbeveling opgenomen om een kwaliteitsbudget te introduceren, gericht op de financiering van de extra onrendabele top die regionaal kan ontstaan door het verbinden van lokale maatschappelijke wensen aan projecten. Momenteel wordt door dezelfde werkgroep een proces ingericht om deze en andere aanbevelingen verder uit te werken. Op basis hiervan kunnen de verschillende overheden overwegen of een dergelijk budget een rol kan spelen bij de uitvoering van één of meerdere RES'en. Mijn ministerie is hier nauw bij betrokken. Ik zal uw Kamer eind van dit jaar, in mijn brief over de RES 1.0, verder informeren over de uitwerking van het kwaliteitsbudget en mijn visie daarop.

Doel
De leden van de D66-fractie constateren dat in het Klimaatakkoord het doel van 35 TWh hernieuwbare opwekking op land is afgesproken. De leden van de D66-fractie vragen hoe de minister zicht op dit doel houdt. Welke instrumenten heeft de minister om dit doel te bereiken? Wat is de stok achter de deur? De SDE++ regeling is afgestemd op de 35TWh, wanneer de RES'en dit doel overschrijdt zal de subsidieregeling SDE++ op slot gaan. Dat kan tot gevolg hebben dat lokale plannen (die kunnen leiden tot meer draagvlak en betere netaansluiting) onvoldoende financiële steun ontvangen. Zeker gezien uit onderzoeken blijkt dat we een stijgende vraag naar duurzame energie kunnen verwachten als gevolg van de Klimaatakkoordplannen. Deze leden vragen de minister om te reflecteren op het slot op de SDE++ bij de 35 TWh en hoe hard die is.

Antwoord:
Het doelbereik van de RES wordt gemonitord door PBL ten behoeve van de RES monitor en de Klimaat- en Energieverkenning (KEV). Indien de RES'en (opgave voor elektriciteit) niet optellen tot 35TWh, wordt de regio's gevraagd om de restopgave alsnog onderling te verdelen. Op dit moment lijken de regio's op koers om het doel van 35 TWh te halen in 2030. Mocht de situatie zich voordoen dat de regio's toch niet in staat blijken om met elkaar 35TWh te produceren dan wordt door de decentrale overheden een verdelingssystematiek opgesteld. Deze heeft als doel om tot een rechtvaardige verdeling van de nationale opgave te komen. In het uiterste geval heeft het Rijk de mogelijkheid om terug te vallen op juridische instrumenten om de opgave alsnog te realiseren.

In het Klimaatakkoord is naast de 35 TWh op land een ambitie van 49 TWh wind op zee afgesproken. Deze ambities sluiten aan op het algemene CO2-reductiedoel van het kabinet van 49%. Bij de SDE++ staat het kosteneffectief bereiken van dit doel centraal. Zoals in het Klimaatakkoord is afgesproken wordt er daarom gestuurd op de realisatie van 35 TWh aan subsidiabele productie uit wind op land en zon-PV (> 15kW). Daarbij is rekening gehouden met de verwachte toename van de elektriciteitsvraag door elektrificatie. Zolang er wordt gestuurd op de doelstellingen uit het Klimaatakkoord, zal de SDE++ hier qua vormgeving op aansluiten, ook als hiervoor een plafond in de SDE++-regeling moet worden opgenomen. Ook is in het Klimaatakkoord een kostenreductiepad afgesproken, wat er toe leidt dat vanaf 2026 deze vormen van duurzame energie-opwekking op land zonder subsidie gerealiseerd moeten kunnen worden.

Technieken
De leden van de D66-fractie valt het op dat in de RES'en veelvuldig wordt gekozen voor het realiseren van de doelen met zonnepanelen op daken. In hoeverre houdt de minister overzicht en sturing op de keuze in technieken? En op welke wijze wordt gestuurd op efficiënte benutting van netcapaciteit en op betaalbaarheid? Deze leden vragen dit naar aanleiding van de grote netcapaciteitsproblemen die reeds zijn ontstaan en dreigen, wat grote vertragingen en kostenoverschrijdingen tot gevolg kan hebben. Regionale netbeheerders hebben al een netimpactanalyse gemaakt op de plannen in de RES'en. Deze leden zijn voorstander van het uitvoeren van een vergelijkbare analyse op de uitvoerbaarheid van de RES-plannen, waarbij wordt gekeken naar de financiële, technische en planologische realiseerbaarheid van de plannen. Op deze wijze kan worden voorkomen dat te laat in het proces aan het licht komt dat de doelstellingen niet gehaald worden vanwege onuitvoerbare plannen. Deze leden vragen of de minister bereid is om een dergelijke markttoets verplicht onderdeel te maken van het RES-proces?

Antwoord
De regio's zijn zelf verantwoordelijk voor de invulling van hun RES. PBL verzorgt de monitoring van de resultaten in de RES'en. In de analyse over de concept-RES'en in de zomer van 2020 is het onderscheid in vermogen en opwek van zonne- wind techniek uitgewerkt. In de vervolg analyses wordt dit verschil verder geduid. Mocht duidelijk worden dat door de regionaal gemaakte techniekkeuzes de doelen niet gehaald worden dan treden de borgingsafspraken in werking. Zie hiervoor mijn eerdere antwoord.

Regionale en landelijke netbeheerders bieden de RES-regio's de mogelijkheid om periodiek de impact van de gemaakte keuzes op het energiesysteem door te laten rekenen. Hierbij geven de netbeheerders inzicht in de kosten, het ruimtegebruik en de capaciteit van het netwerk. Daarbij wordt advies gegeven welke maatregelen genomen kunnen worden om de kosten te verlagen en de uitvoerbaarheid van de gevraagde investeringen te verhogen. Alle RES regio's hebben hier gedurende de uitwerking naar RES 1.0 gebruik van gemaakt. De mate waarin de inzichten uit deze impact berekening worden meegenomen verschilt per regio en is sterk afhankelijk van de keuze van de regio's. Zoals mijn ambtsvoorganger in de brief van 8 maart jl. heeft aangegeven (Kamerstuk 32813 nr. 672) ben ik in gesprek met de regio's over de optimalisatie van de keuzes in de RES'en. Bijvoorbeeld de afweging tussen regionaal draagvlak (met een voorkeur voor kleinschaligheid en zon boven wind) en de nationale kosten die volgen uit die keuze (via de SDE++ en de nettarieven).

Ik ben geen voorstander van een verplichte markttoets omdat de RES regio's reeds gebruik maken van de mogelijkheden om meer inzicht in de netimpact te krijgen door middel van een netimpact analyse. Een netimpact analyse is geen verplicht onderdeel in de RES, maar deze wordt door alle regio's in samenwerking met de netbeheerders ingezet in het proces. Alle 30 RES-regio's hebben de impact van hun beleid op het energiesysteem in beeld. In de analyse wordt geduid welke elektriciteits-infrastructuur aanpassingen en uitbreidingen nodig zijn en wat hier globaal de kosten en het ruimtebeslag van zijn. Deze indicaties geven echter nog geen beeld van de uitvoerbaarheid van de RES'en of de mate waarin de investeringen voor de netbeheerders financierbaar zijn. Voor de zomer publiceren de netbeheerders een nadere analyse met een eerste inschatting van de uitvoerbaarheid.

De leden van de D66-fractie zien stijgende zorgen bij omwonenden over geluidsoverlast en slagschaduw van windmolens. Er is landelijk een minimale afstand van huizen tot windturbines afgesproken en deze leden vragen of de minister deze afstand regelmatig evalueert en toetst op de laatste wetenschappelijke inzichten. Maakt de minister ook vergelijkingen met andere landen die in grootte en bevolkingsdichtheid te vergelijken zijn met Nederland? Inmiddels zijn er ook verschillen te bemerken tussen de aanpak van provincies. Zo zijn er provincies die een verbod of begrenzing hebben ingesteld op het plaatsen van zonnepanelen op landbouwgrond. Deze leden vragen hoe de minister voorkomt dat dit leidt tot onnodige verschillen en onduidelijkheid tussen de regio's.

Antwoord
Om het woon- en leefklimaat te beschermen van inwoners die in de buurt van een windturbine wonen, zijn wettelijke normen vastgelegd voor de maximaal toelaatbare geluidbelasting en slagschaduw van windturbines op woningen of andere gevoelige objecten en voor het plaatsgebonden veiligheidsrisico. Deze normen zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit onder de Wet Milieubeheer en worden na inwerkingtreding van de Omgevingswet overgenomen in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Hier moet elk windpark in Nederland aan voldoen. Er bestaat in Nederland geen vaste afstandsnorm voor de plaatsing van windturbines. De afstand wordt bepaald door de maximaal toelaatbare geluidbelasting, de slagschaduw of het plaatsgebonden risico bij een woning. Ik verwijs u tevens naar het antwoord op vragen van het lid Van Gerven over het mogelijk plaatsten van windturbines in het IJmeer, in de buurt van de woonwijk IJburg (Kamerstuknummer nog niet bekend). Ook de meeste omringende landen hebben geen afstandsnorm maar een normering voor geluid, die soms strenger en soms ruimer is dan in Nederland. De norm is gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten en het RIVM houdt de bestaande kennis over gezondheid en windturbines up to date. Indien nieuwe wetenschappelijke inzichten aanleiding geven tot het herzien van de norm zal hier naar worden gekeken.

In aanvulling op diverse nationale kaders als de NOVI, het natuurbeleid en het energiebeleid, ligt de primaire verantwoordelijkheid voor het maken van ruimtelijke afwegingen bij de decentrale overheden. Om die reden is het dus logisch en ook niet onwenselijk dat er verschillen bestaan tussen provincies, gemeenten en tussen RES'en. Deze decentrale invulling stelt provincies en gemeenten in staat om zelf af te wegen waar en op welke wijze de benodigde hernieuwbare elektriciteit op een zorgvuldige wijze kan worden ingepast, rekening houdend met het toekomstperspectief voor het eigen gebied. Ook in RES verband is hier aandacht voor. Indien keuzes binnen de RES'en regio-overstijgend tot botsende belangen leidt, zal er binnen het verband van NP-RES regio regio-overstijgend afstemmingsoverleg plaatsvinden.

Natuur
De leden van de D66-fractie zijn van mening dat de natuur in Nederland beschermd en versterkt moet worden. Daarom vragen deze leden hoe de minister bewaakt dat de energieplannen in de

RES'en in balans met natuurbescherming uitgevoerd worden en dat daarbij ook compensatie plaatsvindt waar nodig.

Antwoord
Voor alle ruimtelijke ontwikkelingen geldt dat ze moeten voldoen aan regelgeving, waaronder de landelijke en provinciale regelgeving voor natuur. Dat is het uitgangspunt voor de verschillende RES'en bij het maken van afwegingen. Afhankelijk van keuzes binnen een RES, zullen in de RES, of bij de uitwerking daarvan, zoekgebieden aangewezen worden. De zoekgebieden kunnen - afhankelijk van keuzes binnen de RES- ook in of nabij natuurgebieden liggen. Vervolgens zal bij de verdere uitwerking binnen deze zoekgebieden onder regie van provincie en/of betrokken gemeente(n) worden gezocht naar precieze locaties voor projecten. Om van zoekgebied tot precieze locatiekeuze te komen, zal onderzoek worden uitgevoerd waaronder in veel gevallen een zogenoemde milieu-effectrapportage (m.e.r.). Indien op grond van de m.e.r. blijkt dat een project een bepaalde locatie negatieve of positieve impact heeft op beschermde natuur, zal dit meewegen in de keuze om een project op deze of juist op een andere locatie realiseren. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt primair bij het lokale bevoegde gezag. Indien de uiteindelijk gekozen locatie negatieve effecten heeft op beschermde natuurwaarden, zullen er op grond van wettelijke kaders ten eerste mitigerende maatregelen moeten worden genomen om deze effecten zoveel mogelijk te beperken. Ten tweede zullen er voor de resterende negatieve effecten compenserende maatregelen moeten worden getroffen. Indien blijkt dat de effecten op natuur niet in overeenstemming zijn met de landelijke en provinciale regelgeving, dan zal er geen vergunning worden verkregen.

Haalbaarheid
De leden van de D66-fractie constateren dat RES-regio's de regionale netbeheerders hebben gevraagd om een netimpactanalyse te maken van de plannen in de RES'en, zodat tijdig duidelijk wordt wat de impact is van de RES-plannen op de energie-infrastructuur, waar knelpunten dreigen te ontstaan en hoe deze op te lossen zijn. Hoe worden combinaties tussen zon en wind aangemoedigd (wat scheelt in ruimtegebruik en netverzwaring)?

Antwoord
In de netimpact analyses van de netbeheerders is dit een prominent onderdeel van het advies. Ook heeft NP RES aanvullende kennis aangeboden aan de regio's hoe gecombineerde zon- en windprojecten ontwikkeld kunnen worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om informatie over publiek- private samenwerking, het delen van best practices van hybride parken zoals park Haringvliet en Energielandschap Bergen, en het onder de aandacht brengen van relevante rapporten (zoals het rapport van EnergieSamen[3] over hoe systeemintegratie toegepast kan worden in RES-regio's). In veel gevallen zal de markt zijn werk doen. Bij knelpunten in de transportcapaciteit zijn veelal combinaties van wind en zonprojecten op één bestaande aansluiting nog wel mogelijk. Deze kunnen dan eerder operationeel zijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie
De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister over de continuering van het RES-proces en hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben reeds in november 2020 vragen gesteld over de continuering van het Nationaal Programma RES (NP RES) en hebben zich ervoor uitgesproken dat het NP RES ook na 1 juli 2021 wordt voorgezet. Deze leden zijn verheugd om te lezen dat de minister aangeeft dat continuering van NP RES, en daarmee de ondersteuning van de regio's, in de rede ligt. Zij begrijpen dat een besluit over de continuering van het NP RES na 2021 aan een volgend kabinet is, maar merken op dat, indien er niet snel duidelijkheid komt over de continuering van de financiële ondersteuning in 2021, de RES-regio's de projectorganisatie zullen moeten afbouwen. Deze leden menen dat dit niet de bedoeling kan zijn. Zij vinden het van groot belang dat er snel duidelijkheid komt, met name over voortzetting in 2021, zodat de RES-organisatie na 1 juli 2021 niet stilvalt. Deze leden merken ook op dat de regio's vragen om een bedrag van 4 miljoen euro voor de resterende periode in 2021. Zij vragen de minister te bevestigen dat de uitvoeringskosten voor de RES in 2021 zullen worden gefinancierd. Kan de minister daarbij ook aangeven om welk bedrag het daarbij gaat?

Antwoord

[3] Systeemintegratie - Energie Samen

Op 1 april jl. hebben de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de minister van Financiën en mijn ambtsvoorganger een brief ontvangen van de regionale RES-bestuurders, portefeuillehouders van VNG, IPO en de Unie van Waterschappen en de voorzitter van het voortgangsoverleg. Zij vragen hierin het Kabinet om een tegemoetkoming voor de uitvoeringslasten van de RES-regio's voor resterende periode in 2021 om de RES-organisaties na 1 juli a.s. niet stil te laten vallen. Ik heb veel waardering voor het werk wat is verzet en de ambitie die is neergelegd door de RES-regio's. Gezien de urgentie van de problematiek willen we voorkomen dat het proces stilvalt na 1 juli en de ambities waaraan hard gewerkt is niet gerealiseerd gaan worden. Momenteel ben ik in gesprek met mijn ambtsgenoot van BZK over de claim van de RES-regio's. Ik verwacht uw Kamer en de regio's uitsluitsel hierover te kunnen geven vóór het Commissiedebat Klimaat en Energie op 10 juni a.s..

De leden van de CDA-fractie merken op dat er in de RES-regio's ook zorgen zijn over de uitvoeringslasten. Deze leden vragen de minister daarom om tevens toe te lichten hoeveel van deze middelen en de eerder al beschikbaar gestelde middelen daadwerkelijk in de regio's terecht komen.

Antwoord
Het Rijk heeft vanuit de klimaatenvelop tot en met 2021 jaarlijks 22,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het NP RES en de totstandkoming van de RES'en. Dit bedrag is als volgt verdeeld:

- Gelden ten behoeve van het programmabureau en de programmaorganisatie – €5 miljoen.
- Procesgelden ten behoeve van de regio – €15 miljoen:
    - Procesgelden voor de regio's zelf - €12 miljoen
    - Expertpool gericht op ondersteuning regio's - €3 miljoen
- Gelden ten behoeve van de participatiecoalitie gericht op bewonersondersteuning – €2,5 miljoen.

De leden van de CDA-fractie hebben altijd het grote belang van draagvlak en daarmee het belang van inwonersparticipatie genoemd als belangrijke voorwaarde voor de energietransitie. Deze leden delen de constatering van de minister dat maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak belangrijke pijlers zijn in de RES'en. Het baart deze leden daarom zorgen dat de minister stelt dat 'het zou kunnen zijn dat deze participatieprocessen niet in alle regio's afgerond zijn als er over de RES 1.0 moet worden besloten.' Zij vragen de minister om deze uitspraak verder te duiden. In hoeveel regio's zullen de participatieprocessen daadwerkelijk niet zijn afgerond op het moment dat er over de RES 1.0 wordt besloten? Wat zal dat betekenen voor het vertrouwen van inwoners in de mate van en wijze waarop zij bij het RES-proces worden betrokken?

Antwoord
Zie voor het antwoord op de bovengenoemde vragen mijn eerdere beantwoording op de vragen van de VVD-fractie.

De leden van de CDA-fractie lezen tevens in de brief van de minister van 8 maart 2021 (Kamerstuk 32813, nr. 672) dat participatie en draagvlak in oktober 2020 in veel regio's nog vorm moesten krijgen en dat ze in de huidige concretiseringsfase spannende issues worden. De vraag is daarbij volgens de minister of het regionaal gaat lukken om tot een gedragen en realiseerbaar RES-proces te komen. Gezien het grote belang van participatie en draagvlak roepen deze leden de minister op om hier samen met de regio's extra op in te zetten. Zij vragen de minister om daarbij ook gebruik te maken van het advies van de adviescommissie over burgerbetrokkenheid bij het klimaatbeleid (Kamerstuk 32813, nr. 674) en dit niet alleen actief bij de regio's onder de aandacht te brengen en met hen bespreken, maar ook concrete acties naar aanleiding van dit advies te stimuleren en deze voor de Kamer in kaart te brengen.

Deze leden merken op dat de regio's aangeven dat er voor een zorgvuldig participatieproces en voor het eventueel tot stand komen van regionale burgerberaden ook voldoende financiële middelen nodig zijn. Deelt de minister deze constatering van de regio's? In hoeverre zijn er momenteel voldoende financiële middelen voor het inrichten van het participatieproces in de RES'en? Zijn financiële middelen een knelpunt voor het participatieproces of zijn andere zaken, zoals kennis en andere vormen van ondersteuning, daarbij van groter belang?

Antwoord
Het organiseren van burgerparticipatie vraagt inderdaad de nodige capaciteit, waaronder financiële middelen, net als het organiseren van andere onderdelen van het RES-proces, zoals het uitvoeren van onderzoeken. De hoogte van de middelen is onder meer afhankelijk van de

participatiemethoden die gekozen worden en van de aanwezige kennis en ervaring. Het procesgeld dat de regio's hebben ontvangen is onder meer bestemd voor het inrichten van het participatieproces. Hiernaast worden de regio's vanuit NP RES ondersteund met kennis, kunde, handreikingen, een expertpool en goede voorbeelden uit de praktijk. Ook kunnen zij gebruik maken van de kennis en inbreng van de Participatiecoalitie. De meeste participatieprocessen in de regio's vinden lokaal plaats en zijn daar meest kwetsbaar. Kennis, ondersteuning en capaciteit zijn allemaal van groot belang. Capaciteit (en daarmee dus ook financiën) is lokaal een groot knelpunt. De kosten van participatietrajecten voor de decentrale overheden zijn meegenomen in het ROB-advies *'Van Parijs naar praktijk: bekostiging en besturing van de decentrale uitvoering van het Klimaatakkoord'*. Het advies van de Commissie Brenninkmeijer zal in het kader van NP RES met de decentrale bestuurders en andere RES-betrokkenen worden besproken. In dat kader wordt onder meer bekeken hoe dit advies effectief vorm kan krijgen in de praktijk van het RES proces, en wat dat vraagt van de diverse overheden en andere partijen.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de minister in zijn brief van 8 maart 2021 tevens meldt dat er vier onafhankelijke werkgroepen zijn opgericht die bestuurders van oplossingen moeten wijzen op kansen en knelpunten die zijn gesignaleerd ten aanzien van de uitvoering van de RES'en. Het gaat daarbij om de onderwerpen netcapaciteit, SDE en maatschappelijke kosten, energie in natuur en zon op daken. Deze leden vinden het opvallend dat het onderwerp participatie en draagvlak, ondanks het grote belang daarvan, blijkbaar niet in een van deze werkgroepen wordt besproken. Ziet de minister aanleiding om dit belangrijke thema alsnog ook onderdeel te maken van een van deze werkgroepen en daarmee ook voor het 'spannende issue' van participatie en draagvlak oplossingen te creëren?

Antwoord
Het NP RES en de participatiecoalitie ondersteunen de regio's op allerlei wijzen bij hun participatieproces. Daarbij is er veel ruimte voor uitwisselen en leren rond theorie en praktijkcases. Tevens vindt met de decentrale overheden structureel afstemming plaats over participatie, bijvoorbeeld als het gaat om lokaal eigendom, en is er periodiek overleg tussen NP RES, VNG, IPO, BZK en EZK over participatie. Conform de motie Moorlag/Mulder (Kamerstuk 30 196, nr. 654) is in het kader van NP RES een aanpak ontwikkeld voor het tijdig identificeren en wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving en het oplossen van knelpunten. De regio's hebben in de concept-RES'en aangegeven tegen welke knelpunten ze aanlopen bij hun ambities. Ook andere partijen zoals de Netbeheerders, NVDE, NMF en PBL hebben knelpunten benoemd die het bereiken van het doel van de RES'en in de weg staan. De geconstateerde knelpunten zijn onderverdeeld in zes onderwerpen. Op vier daarvan zijn werkgroepen ingericht: 1) energie in natuur en landschap, 2) zon op daken, 3) SDE en maatschappelijke kosten, 4) netcapaciteit. De andere onderwerpen worden al anderszins opgepakt. De werkgroepen hebben op 1 februari hun advies opgeleverd en zijn daarna ontbonden. Participatie is door de regio's en de eerder genoemde partijen destijds niet als knelpunt geïdentificeerd.

De leden van de CDA-fractie constateren dat een deel van de zoekgebieden voor windenergie zich op of vlakbij gemeentegrenzen of grenzen van RES-regio's bevinden. Vanwege dit feit hebben bijvoorbeeld inwoners van Weesp, Diemen en Zaanstad aangegeven zorgen te hebben over verschillende voorgenomen zoekgebieden voor windenergie die zich in Amsterdam bevinden, maar geografisch nabij de in buurgemeenten liggen. Inwoners van deze gemeenten ervaren dit proces als ondemocratisch, omdat zij via hun eigen gemeenteraad geen invloed kunnen uitoefenen op deze besluitvorming. Deze leden vragen de minister op welke manier buurgemeenten van gemeenten met plannen voor windturbines beter betrokken zouden kunnen worden bij planvorming voor onder andere windturbines, met name als deze zich nabij de gemeentegrens en gevoelige bestemmingen bevinden. Wordt hier in RES-verband over nagedacht?

Antwoord:
RES'en zijn samenwerkingsverbanden tussen provincies, gemeenten en waterschappen. Als RES-regio hebben zij verkend hoeveel ze bij kunnen bijdragen aan de opgave voor elektriciteit. In deze verkenning is ook nagegaan waar deze opwekkingseenheden (wind, zon) en bijbehorende infrastructuur zouden kunnen komen. In de praktijk zijn deze zoekgebieden vaak nog ruim begrensd. En vaak gaan ze ook over gemeentegrenzen heen. Het is dan belangrijk dat je als samenwerkende gemeenten in RES verband ook de locaties samen nader gaat verkennen en afbakenen. Deze afbakening van gebieden moet gebeuren in het kader van het Omgevingsbeleid. Het nader vormgeven van het Omgevingsbeleid, in afstemming met andere opgaven en belangen, kan als buurgemeenten samen (regionaal) gebeuren. Ook kan de provincie hierbij ondersteunen.

De leden van de CDA-fractie constateren dat er ook rondom de transitie in de gebouwde omgeving nog werk aan de winkel is op het vlak van inwonersparticipatie. In dat kader wijzen deze leden de minister op het artikel 'Werkgroep Duurzaam Kloosterveen roept hulp in van Tweede Kamer'.[4] Inwoners van de gemeente Assen vrezen om voor 2030 onder dwang van het gas af te moeten. Dit als onderdeel van plannen van de gemeente om de proefwijk Kloosterveen volledig elektrisch te maken, terwijl veel huizenbezitters de overstap naar een warmtepomp niet zien zitten. Van een vrijwillige basis en een zorgvuldig proces waarin samen met bewoners wordt geleerd is volgens deze bewoners in hun wijk geen sprake. Ook klagen inwoners over 'rechtsongelijkheid' omdat zij het oneerlijk vinden dat zij voor 2030 al gasloos moeten zijn, in plaats van in 2050. Deze leden vragen de minister te reageren op deze casus en te verduidelijken in hoeverre er in deze situatie daadwerkelijk sprake is van dwang om van het gas af te gaan en de mogelijke rechtsongelijkheid die dat met zich mee zou brengen. Deze leden vragen de minister te bevestigen dat er zonder uitzondering sprake dient te zijn van vrijwilligheid in het Programma Aardgasvrije Wijken. Ook vragen zij de minister te verduidelijken hoe hij aankijkt tegen de vraag van de G40-gemeenten om een wettelijke regeling die woonwijken kan dwingen om van het gas af te gaan. Is een dergelijke regeling volgens de minister wenselijk? Zo ja, onder welke voorwaarden zou in dat geval door gemeenten van zo'n regeling gebruik mogen worden gemaakt?

Antwoord
In de wijk Kloosterveen is onrust ontstaan over het beeld dat bewoners geforceerd worden om een all electric verwarming toe te passen. In de transitievisie warmte Assen is Kloosterveen benoemd als startwijk, omdat dit een geschikte wijk is om over te gaan op all electric verwarming. Volgens de gemeente Assen is dit gebeurd op basis van de strategieën uit de startanalyse van PBL. De gemeente Assen geeft aan dat het van meet af aan de intentie is geweest om samen met de bewoners in een participatief proces te onderzoeken onder welke voorwaarden de warmtetransitie in Kloosterveen kan plaatsvinden. Dit proces zou uitmonden in een zogeheten uitvoeringsplan. Desalniettemin is er een ander beeld ontstaan. Vanwege de ontstane onrust heeft de gemeente een moment van bezinning ingelast en gaat zij met de bewoners in gesprek over het vervolgproces.
Gemeenten beschikken op dit moment niet over een bevoegdheid om het transport van aardgas te kunnen (laten) beëindigen. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten deze bevoegdheid wel krijgen. Deze bevoegdheid wordt – conform de afspraak in het Klimaatakkoord – voorzien van waarborgen. Hiervoor is zorgvuldige aanpassing van wetgeving nodig.

Voor alle duidelijkheid: de wijk Kloosterveen is geen proeftuin in het Programma Aardgasvrije Wijken. De gemeente Assen heeft wel een proeftuinwijk. Dat is de wijk Lariks. Gemeenten met een proeftuin aardgasvrije wijken zijn inmiddels gestart met de uitvoering of starten op korte termijn. Omdat gemeenten op dit moment geen bevoegdheid hebben om het transport van aardgas te kunnen beëindigen is het uitfaseren van aardgas in de proeftuinen nu gebaseerd op een vrijwillige deelname van de bewoners. Gemeenten met een proeftuin in de eerste ronde hebben aangegeven wetgeving over deze bevoegdheid van groot belang te vinden om te voorkomen dat er grote maatschappelijke kosten moeten worden gemaakt voor het in stand houden van een gasnet voor enkele woningen waarvan de bewoners niet kiezen om aardgasvrij te worden.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten een bevoegdheid krijgen voor het stellen van regels in het gemeentelijk omgevingsplan over het beëindigen van de energievoorziening door middel van aardgas in gebouwen voor wijken die de gemeente aardgasvrij gaat maken. Zo kan worden voorkomen dat op termijn hoge kosten worden gemaakt voor het in stand houden (en eventueel vervangen) van een gasnet voor een relatief kleine groep bewoners in een wijk. Deze bevoegdheid wordt – conform de afspraak in het Klimaatakkoord – voorzien van waarborgen. Het gaat daarbij onder andere om waarborgen rondom een zorgvuldig proces, participatie en rechtsbescherming. Deze afspraken uit het Klimaatakkoord worden ambtelijk (BZK en EZK, waarbij het voortouw bij BZK ligt) uitgewerkt. Ervaringen uit wijken waar gemeenten reeds aan de slag gaan, zoals Kloosterveen en de proeftuinen, worden daarbij benut. In de uitwerking in regelgeving wordt gezocht naar een goede balans tussen bevoegdheden en verantwoordelijkheden voor gemeenten en waarborgen voor bewoners en andere gebouweigenaren.

De leden van de CDA-fractie zijn het met de minister eens dat een zorgvuldige ruimtelijke inpassing een belangrijk aspect is in het creëren van een regionaal gedragen plan (Kamerstuk

[4] RTV Drenthe, 26 april 2021 'Werkgroep Duurzaam Kloosterveen roept hulp in van Tweede Kamer' (https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/169657/Werkgroep-Duurzaam-Kloosterveen-roept-hulp-in-van-Tweede-Kamer)

32813, nr. 672). Het is in dat kader goed om te horen dat vrijwel alle regio's de voorkeursvolgorde voor zon benoemen en de ambitie hebben om zon op daken maximaal te benutten. Deze leden vragen hoe deze ambitie van de regio's concreet wordt ingevuld in hun voorlopige plannen in het kader van de RES? Kan de minister aangeven wat momenteel de verhouding is tussen de plannen voor zon op land en zon op daken in de RES'en? Komt de voorkeursvolgorde voor zon ook in de concrete plannen van de regio's volgens de minister voldoende naar voren?

Antwoord
Op basis van de NVDE analyse is mijn beeld dat zon op grote daken de helft van de ambitie voor zonne-energie invult en dat de andere helft wordt ingevuld met zon op land. Daarbij moet worden opgemerkt dat bij zon op land, in lijn met de voorkeursvolgorde, ook wordt gekeken naar slimme functiecombinaties, zoals zon langs snelwegen en andere infrastructuur. Zie tevens mijn eerdere beantwoording op de vragen van de VVD-fractie.

Voorts merken de leden van de CDA-fractie op dat er in de RES 1.0 vooralsnog een voorkeur lijkt te zijn voor zonneparken, bijvoorbeeld langs infrastructuur, en minder voor windturbines. Tegelijkertijd is er vanuit netbeheerders juist de wens om zon en wind te combineren, zodat ook de netinfrastructuur beter benut kan worden. Zij vragen de minister of nu al bekend is of er plekken zijn in Nederland waar dit tot een disbalans kan leiden die (zonder grote investeringen) niet goed oplosbaar is. Zo ja, om welke gebieden gaat dat en hoe zal daar mee worden omgegaan in het vervolg van het RES-proces?

Antwoord
Er is in de RES'en inderdaad een voorkeur voor zon-PV en in mindere mate voor wind. Hierdoor is de inpassing van de opwekking vanuit netperspectief bezien niet het meest efficiënt ingericht. Door (grootschalige) wind en zon-PV te combineren wordt er in de regel altijd efficiënter gebruik gemaakt van de netinfrastructuur en worden netinvesteringen voorkomen of uitgesteld. Voor netbeheerders scheelt dit tijd en/of geld. Hierdoor kan met name het schaarse technische personeel efficiënter worden ingezet om de toenemende transportcapaciteitsproblemen op te lossen waar mijn ambtsvoorganger uw Kamer op 21 april over heeft geïnformeerd (Kamerstuk 29023, nr. 268). Ook zou het bijdragen aan het reduceren van de investeringen in het net die door PWC recent op 102 miljard euro zijn ingeschat tot 2050. Dergelijke problematiek speelt met name in regio's waar de vraag naar elektriciteit lokaal relatief laag is en tevens het net relatief dun is uitgelegd. Een actueel overzicht van deze transportcapaciteitsproblemen treft u aan op https://capaciteitskaart.netbeheernederland.nl. Daarin kunt u zien hoe de situatie in de verschillende gebieden is. Netbeheerders zijn en blijven in het RES proces intensief betrokken en houden daarbij rekening met de beschikbare capaciteit.

Ten slotte merken de leden van de CDA-fractie op dat er door verschillende deskundigen, waaronder [redacted] (lector energietransitie, Hanzehogeschool), op basis van onderbouwde schattingen wordt gesteld dat het RES-doel van 35 TWh in 2030 met de huidige plannen al bijna wordt gehaald en daarmee veel dichterbij is dan door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in februari 2021 is berekend. Deze leden vragen de minister hierop te reageren en te verklaren hoe het kan dat er zulke verschillen zijn tussen de schattingen van deze experts en de berekeningen van PBL. Heeft dit met name te maken met het feit dat PBL kijkt naar realisatie tot en met 2019 terwijl deze experts ook 2020 meenemen, of zijn er andere redenen voor de verschillende uitkomsten? Kan de minister daarbij tevens aangeven wat het succespercentage is van projecten uit de laatste SDE-ronde? Hoeveel TWh komt er in de laatste in SDE-ronde bij en op welke termijn neemt de minister dat mee als het gaat om de opgave uit de RES?

Antwoord
De cijfers van de heer [redacted] geven geen andere boodschap dan die van PBL. Ze passen binnen de bandbreedte die PBL aangeeft (31,2-45,7 TWh in 2030, met een middenwaarde van 38,2TWh). PBL geeft hiermee aan dat het doel van 35 TWh binnen bereik lijkt, maar zegt gezien de onzekerheden nog niets over de snelheid waarmee het doel binnen bereik zal komen. De verschillen tussen de cijfers van PBL en die van de heer [redacted] gaan over wat er op korte termijn zou kunnen worden gerealiseerd:

- Er zit een verschil in peildatum van de gegevens die PBL en de heer [redacted] gebruiken. Voor die korte termijnschatting van de productie uit gerealiseerde projecten is PBL uitgegaan van de realisatie per 1 januari 2020 volgens het CBS. Voor de productie uit projecten die in de zogenoemde pijplijn zitten, is PBL voor de mogelijke realisatie uitgegaan van projecten met een subsidiebeschikking (SDE) per 1 januari 2020 zoals gepubliceerd door RVO. De heer [redacted] doet hetzelfde, alleen met een peildatum van een jaar later, 1 januari 2021. Er zijn in 2020 vooral veel windprojecten gerealiseerd. Ook hebben veel projecten voor zon-

PV een subsidiebeschikking gekregen in 2020. Een deel van de RES-plannen, wat PBL "ambitie" noemt, kon de heer [redacted] dus zo als pijplijnproject meenemen. PBL houdt ook rekening met de realisatie van deze plannen maar dan als onderdeel van het aandeel ambitie. PBL kijkt namelijk, anders dan de heer [redacted], ook naar de RES-plannen die nog geen subsidiebeschikking hebben, het aandeel ambitie. De realisatie van die plannen is logischerwijs onzekerder dan de realisatie van pijplijnprojecten, waar een vergunning en subsidiebeschikking voor zijn verleend.

- PBL houdt rekening met oude windmolens die om economische redenen gesaneerd gaan worden. Dat leidt tot een verlaging van de productie in 2030 van 0,5 tot 2,5 TWh. De heer [redacted] houdt geen rekening met deze verlaging.
- Verder zijn er enkele relatief kleine verschillen die het gevolg zijn van een andere aanpak door PBL ten opzichte van de aanpak door de heer [redacted]. Die verschillen hebben te maken met de CBS-informatie over recent bijgeplaatste installaties en de aanpak om de gegevens te normaliseren tot een benodigde meteorologisch gemiddelde situatie. Tot slot doen zowel PBL als de heer [redacted] aannames over de realisatiegraad van wind en zon-pv projecten. PBL beschrijft en onderbouwt deze aannames in de Monitor concept-RES. Eind dit jaar zal PBL de aannames opnieuw actualiseren in de Monitor RES 1.0. Belangrijk te vermelden is dat dit prognoses blijven. Ruimtelijke beperkingen, maatschappelijk draagvlak en het gebrek aan netcapaciteit kan de groei van wind en zon veranderen. Een vergunning, SDE++ beschikking en transportindicatie geven geen zekerheid op daadwerkelijk beschikbare transportcapaciteit en dus of de prognose feitelijk behaald zal worden.

De laatste openstellingsronde van de SDE++ vond plaats in het najaar van 2020. Hierover is de Kamer geïnformeerd (Kamerstuk 31 239, nr. 328). RVO is momenteel nog bezig met de beoordeling van de aanvragen, waardoor het nog niet bekend is hoeveel beschikkingen er worden verleend. Ik kan dus niet aangeven wat het succespercentage is van deze projecten. Ik informeer uw Kamer hier voor de zomer over. In de SDE+ voorjaarsronde 2020 zijn 6.916 projecten positief beschikt voor hernieuwbare elektriciteit op land (6.882 zon-PV en 34 wind). Deze tellen op tot een aangevraagd vermogen van 3.556 MW: 3.440 MW voor zon-PV en 116 MW voor wind. Hoewel niet gegarandeerd is dat dit vermogen daadwerkelijk wordt opgesteld, omdat deze projecten zich grotendeels nog in de realisatiefase bevinden, kunnen er wel voorspellingen worden gedaan op basis van verwachte realisatiegraad, productiecijfers, vollasturen et cetera. Op basis van deze voorspellingen evalueer ik bij elke volgende SDE++ openstellingsronde of het indicatieve plafond van 35 TWh in zicht komt en of hierop maatregelen moeten worden genomen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie
De leden van de SP-fractie constateren dat het doel van de RES is om in 2030 35 Twh in 2030 op te wekken. De voorstellen die RES-regio's tot nu toe hebben ingediend zijn goed voor ruim 50 Twh aan voorstellen, maar hier kan nog veel aan veranderen. Deze leden vragen waar deze doelstellingen op gebaseerd zijn en hoe wordt gekeken wat een realistische doelstelling is per RES-regio?

Antwoord
In het Klimaatakkoord is afgesproken om in 2030 84 TWh hernieuwbare elektriciteitsproductie te realiseren uit wind en zon. Ca 60% (49 TWh) daarvan komt op zee en ongeveer 40% op land (35 TWh). De afspraak van tenminste 35 TWh is niet verder uitgesplitst in wind of zon. Ook is er geen verdeling afgesproken tussen de regio's. Die keuzes zijn aan de provincies, gemeenten en waterschappen uit de 30 RES regio's. Wel is afgesproken dat elke regio bijdraagt aan de benodigde verduurzaming, daartoe een aanbod doet op basis van redelijkheid en daarbij een afweging maakt tussen draagvlak, ruimte, milieu, systeem- en kostenefficiëntie. Tevens is afgesproken om te streven naar "overprogrammering". Er blijven immers nog de nodige afwegingen te maken, denk aan de netcapaciteit, betrokkenheid bewoners en impact op de natuur. Onderzoeken die uiteindelijk bij concrete zoekgebieden gedaan moeten worden, kunnen leiden tot andere uitkomsten en afwegingen.

De leden van de SP-fractie constateren dat er een spanningsveld ontstaat tussen centrale regie versus regionale/lokale regie en dat er onduidelijkheid is over de RES als zelfstandig beleidsvormend orgaan dan wel als uitvoeringsstructuur. Wat is de reactie van de minister hierop? Deelt de minister de mening dat het goed is om zo snel mogelijk voor de voorstellen een Milieu Effecten Rapportage te laten uitvoeren om de overlast voor mens en natuur in kaart te brengen? Hoe wordt invulling gegeven aan de aanbevelingen uit het rapport van de commissie Brenninkmeijer over participatie en inspraak, belangrijke onderwerpen aangezien een groot onderdeel van de RES is het creëren en behouden van draagvlak? Op welke manier worden hier ondersteuning en middelen voor vrij gemaakt?

Antwoord
De RES is geen zelfstandig orgaan maar een hulpinstrument. De energietransitie vraagt om gezamenlijk optrekken van de overheden en om betrokkenheid van de samenleving. Voor de RES-aanpak is gekozen vanuit het besef dat we deze opgave alleen kunnen realiseren door samenwerking, regionaal maatwerk en een samenhangende besluitvorming door overheden, netbeheerders en private partijen. De decentrale overheden nemen het voortouw in het RES-proces en de verankering van de RES-plannen in hun Omgevingsbeleid (Omgevingsvisie, Omgevingsplan/Omgevingsverordening). De interbestuurlijke samenwerking vindt plaats op basis van vertrouwen en gelijkwaardigheid vanuit de één-overheid gedachte. Het Rijk acteert als actieve partner in het proces, ondersteunend, meewerkend en borgend vanuit de nationale publieke belangen en nationale afspraken. Daarmee kunnen we niet voorkomen dat er in de toekomst spanning ontstaat tussen centrale en regionale regie. De RES beoogt hiervoor een voertuig te bieden waarbij spanningen tussen nationale, regionale en lokale afwegingen een plek kunnen krijgen en hanteerbaar worden gemaakt. Uitgangspunten binnen de samenwerking zijn subsidiariteit en bestuurlijke instrumenten (het goede gesprek) boven juridische instrumenten.

Ik juich het toe als decentrale overheden vroegtijdig in het RES-proces de (milieu)gevolgen van bepaalde keuzes over energie in beeld brengen. Dit gebeurt al in verschillende RES'en, bijvoorbeeld voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid. Decentrale overheden kunnen vrijwillig besluiten om een Milieueffectrapportage op te stellen, via een zogenaamde plan m.e.r.-procedure. Het meewegen van omgevingseffecten blijkt ook ondersteunend wanneer een RES niet kiest voor een plan m.e.r.-procedure. NP RES ondersteunt, samen met de Commissie M.e.r. zowel RES'en die voor een plan m.e.r.-procedure kiezen als die ervoor kiezen om op een andere manier omgevingseffecten betrekken. Het NP RES organiseert bijvoorbeeld gezamenlijke sessies en besteedt hier aandacht aan in de Handreiking RES. De keuzes van de RES'en dienen als vervolgstap vertaald te worden naar het omgevingsbeleid van de decentrale overheden, zoals omgevingsplan of omgevingsvisie. In die fase is een plan m.e.r. veelal wettelijk verplicht. Eventueel eerder opgehaalde informatie over omgevingseffecten/milieugevolgen kan dan ook weer benut worden.

Het kabinet onderschrijft dat betrokkenheid van burgers essentieel is voor het klimaatbeleid, en dus ook voor de RES'en. Een onafhankelijke adviescommissie, onder voorzitterschap van dhr. Brenninkmeijer, heeft hoofdzakelijk gekeken naar de mogelijke meerwaarde van burgerfora, in de bredere context van de noodzaak voor goede burgerbetrokkenheid. Het advies van de commissie is op 21 maart gepubliceerd en met u gedeeld (Kamerstuk 32813, nr. 674). Gelet op de demissionaire status van het huidige kabinet heb ik als demissionair minister geen appreciatie gegeven van het advies. Het is aan een volgend kabinet om te bepalen op welke wijze hieraan een vervolg wordt gegeven, hoe de borging vorm moet krijgen, en wat de eventuele budgettaire consequenties zijn. Dit laat onverlet dat al in het land geëxperimenteerd is en wordt met burgerfora: gemeentelijk in Súdwest-Fryslân en regionaal in de RES-regio Foodvalley. NP RES organiseert dit voorjaar een leer- en werksessie voor RES coördinatoren en communicatiemedewerkers voor de praktische vertaling van het advies.

De leden van de SP-fractie wijzen erop dat dergelijke burgerinspraak de democratisering van het proces niet mag ondermijnen. Er moet worden voorkomen dat deze fora hun doel voorbij schieten doordat het exclusieve clubjes zijn van mensen met een toch al bovengemiddelde interesse voor bestuur en politiek, waardoor een grote groep alsnog buiten de boot valt. Keer op keer blijkt dat het de theoretisch opgeleiden zijn die hun weg weten te vinden en erbij betrokken worden. Mensen die ondervertegenwoordigd zijn komen niet opdagen of voelen zich niet gehoord. Hoe worden deze mensen betrokken bij de besluitvorming en wordt ervoor gezorgd dat er blijvend aandacht is voor bepaalde groepen, te weten mensen die het vertrouwen in de overheid kwijt zijn, praktisch opgeleiden, mensen met een migratie-achtergrond, mensen met gezondheidsproblemen die hen belemmeren deel te nemen aan een dergelijk burgerberaad, of bijvoorbeeld laaggeletterdheid? Graag een reactie hierop van de minister. Tegelijkertijd benadrukken deze leden dat de regionalisering van dit proces de zeggenschap van gemeenteraden niet mag uithollen. Dit zijn immers democratisch verkozen volksvertegenwoordigers. Hoe wordt dit gewaarborgd?

Antwoord
Dit is voor alle vormen van participatie van inwoners een grote uitdaging, op alle beleidsterreinen en voor alle overheidslagen. Genoemde doelgroepen zijn moeilijker te bereiken. Wel wordt hiervoor in RES regio's moeite gedaan, bijvoorbeeld via taal- en buurthuizen, in samenwerking met Buurtkracht, door enquêtes in eenvoudiger vorm uit te brengen, en door verschillende vormen van participatie (straatgesprekken, online etc.). Doordat in de RES'en in de praktijk geleerd wordt, is

een versnelling in het leren en toepassen van nieuwe vormen van participatie gaande. Dit is ook van belang voor andere gebiedsprocessen en andere beleidsterreinen. NP RES ondersteunt de regio's actief in de ontwikkeling en toepassing van kennis en betrekt hier een breed veld van professionals, wetenschappers en ervaringen uit het veld bij. Dit is een doorlopend proces.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de volksvertegenwoordigers van de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) de RES 1.0 vaststellen. In veel regio's zijn door de volksvertegenwoordigers startnotities vastgesteld waarbij zij kaders hebben meegegeven voor het proces en de inhoud. Bij de concept-RES zijn door volksvertegenwoordigers veel moties en wensen/bedenkingen ingediend. Dat heeft bijgedragen aan het vergroten van de betrokkenheid van de volksvertegenwoordigers en heeft daarmee de democratische legitimiteit van de RES'en versterkt. Door de regio's worden volksvertegenwoordigers actief betrokken bij zowel de totstandkoming als de besluitvorming van de RES'en. Ondanks de beperkingen van corona hebben regio's vele webinars en online sessies georganiseerd om volksvertegenwoordigers actief te betrekken bij de RES 1.0 en regionale afstemming te faciliteren.

Omdat regionale samenwerking (ook op andere beleidsgebieden) voor volksvertegenwoordigers complex is, zijn er verschillende initiatieven ontstaan waarbij volksvertegenwoordigers van decentrale overheden elkaar op regionaal niveau spreken en richting geven aan de RES van hun regio. Een interessant voorbeeld is het initiatief van de regio Midden-Holland waarbij door de griffiers van de gemeenteraden een 'Motie-markt' is georganiseerd om de raadsleden van de verschillende gemeenten bij elkaar te brengen. Vanuit NP RES worden – in samenwerking met het programma Democratie in Actie – webinars georganiseerd voor volksvertegenwoordigers (o.a. over de rol en positie van volksvertegenwoordigers bij de RES, participatie, regiodemocratie en omgaan met maatschappelijke weerstand). Om volksvertegenwoordigers te ondersteunen bij het invullen van hun rol zijn er verschillende instrumenten ontwikkeld. Het meest recente voorbeeld is de RES-gespreksassistent, een webapp om feiten te checken en antwoorden te vinden op veelgestelde vragen over de RES.

De leden van de SP-fractie zijn van mening dat als er geen draagvlak is voor een bepaald plan voor energieopwekking, dit geen doorgang mag vinden. Hoe kijkt de minister hier tegenaan?

Antwoord:
Maatschappelijk draagvlak is een van de pijlers van de RES'en. Bepalen of er voldoende draagvlak is om plannen vast te stellen is een afweging die regionaal het beste gemaakt kan worden, in balans met ruimtelijke inpassing en systeemefficiëntie. Als draagvlak geheel ontbreekt voor een plan, kan er geen sprake zijn van balans tussen die factoren. Tegelijkertijd staat draagvlak niet gelijk aan 100% tevredenheid van iedere inwoner; dat is niet haalbaar in een drukbevolkt land als het onze. Draagvlak heeft bovendien meerdere verschijningsvormen. Zo kan het lokaal draagvlak, bezien vanuit direct omwonenden laag zijn, maar het nationaal draagvlak vanwege kosteneffectieve keuzes hoog. Draagvlak en acceptatie zijn gebaat bij een eerlijk proces en transparante afweging. Dat vraagt van de bestuurders en volksvertegenwoordigers dat zij aan de voorkant inwoners betrekken en bij besluitvorming helder en transparant motiveren waarom men tot een weging is gekomen.

De leden van de SP-fractie vinden het van groot belang dat draagvlak voor duurzame energie vergroot wordt. Het helpt dan ook niet mee dat ondernemers enorme overwinsten kunnen boeken dankzij hoge subsidies, soms tot wel 50 procent zoals onlangs berekend.[5] Dat dit op kosten van de belastingbetaler gebeurt, terwijl het aantal huishoudens dat te kampen heeft met energiearmoede toeneemt, is volgens de leden onrechtvaardig. Welke stappen worden genomen om dergelijke hoge winsten tegen te gaan en een rechtvaardige energietransitie te waarborgen?

Antwoord
Ik onderstreep het belang van het vergroten van draagvlak voor de energietransitie en ik ben op de hoogte van het onderzoek. Hierover zijn recent Kamervragen gesteld door lid Agnes Mulder (CDA). Momenteel wordt gewerkt aan de beantwoording en een appreciatie van het onderzoek. Ik hoop uw kamer voor de zomer hierover te informeren en anders zo spoedig mogelijk na het

[5] De Telegraaf, 27 april 2021, 'Van subsidie windturbines tot 50% overwinst ondernemer'. (https://www.telegraaf.nl/financieel/419919231/van-subsidie-windturbines-tot-50-overwinst-ondernemer#:~:text=Groningen%20-%20Van%20de%20uitgekeerde%20subsidies,promotieonderzoek%20voor%20de%20Rijksuniversiteit%20Groningen.)

zomerreces. Gezien de omvang van het onderzoek, kan ik nu nog niet in detail treden en enkel een eerste reactie geven. Overwinsten, zoals in het onderzoek beschreven, worden in de SDE++ systematiek op verschillende wijzen beperkt. De SDE++ werkt als een tender; wie het laagste biedt, krijgt als eerste subsidie. Op deze manier worden projecten gestimuleerd om tegen een lager subsidiebedrag in te dienen dan door PBL wordt geadviseerd. PBL adviseert het ministerie van EZK over benodigde subsidiebedragen, waarbij projecten niet te veel, maar ook niet te weinig subsidie krijgen. Vanwege de veelheid aan projecten (duizenden per jaar) wordt er in berekeningen alleen rekening gehouden met projectspecifieke omstandigheden die sterk bepalend zijn voor het benodigde subsidiebedrag. Zo wordt er geen rekening gehouden met verschillende hoogtes van windmolens, maar wel met windsnelheden: hoe harder het waait in bepaalde gemeenten, des te lager de subsidie voor windprojecten. Elk jaar nemen wij en PBL alle nieuwe informatie mee om de SDE te verbeteren. Daarbij zullen we ook de informatie uit dit onderzoek meenemen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie
De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de brief over de continuering van het RES-proces en hebben hierover enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie vrezen dat het NP RES alweer een voorbeeld wordt van extra verantwoordelijkheden voor lokale overheden zonder adequate financiering vanuit het Rijk. Onduidelijkheid hierover geeft onrust en kan het proces nodeloos vertragen. Deze leden lezen dat er een gezamenlijk bestuurlijk commitment is uitgesproken om de ondersteuning te continueren. Kan de minister nader toelichten wat deze commitment concreet betekent? Is de minister het met deze leden eens dat de demissionaire staat van het kabinet, gezien de urgentie van de problematiek, geen reden mag zijn om de financiële ondersteuning niet tijdig te verlengen waardoor de ondersteuningsstructuur in veel regio's verloren gaat? Is de minister het eens dat vertraging van het proces wegens onvoldoende financiële ondersteuning te allen tijde voorkomen dient te worden? Kan de minister verzekeren dat de kosten voor het maken en uitvoeren van de RES worden gedekt door het Rijk?

Antwoord
In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt over de RES'en. De afspraken gaan onder andere over het tijdspad en de financiering. Het Rijk heeft vanuit de klimaatenvelop 22,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het NP RES en de totstandkoming van de RES'en. Hierover zijn afspraken gemaakt t/m 2021. Het bestuurlijk commitment gaat over het continueren van het NP RES in de periode 2022-2025.

De RES'en zijn een belangrijk onderdeel van het Klimaatakkoord. Gezien de urgentie van de problematiek willen we vertraging van het RES-proces voorkomen. Dit mede met het oog op de datum van 1 januari 2025 voor het afgeven van de Omgevingsvergunningen zodat deze in aanmerking komen voor de SDE++. Dit is noodzakelijk om in 2030 het doel van 35 TWh hernieuwbare energieopwekking op land gerealiseerd te hebben. Ik heb dan ook begrip voor de zorgen van de regio's over continuering van de ondersteuningsstructuur en acht deze van groot belang. NP RES is een effectief programma met breed draagvlak bij overheden, sector en maatschappelijke organisaties. Continuering van NP RES, en daarmee de ondersteuning van de regio's, ligt daarom in de rede. Voor 2021 ben ik met mijn collega van BZK in gesprek. Ik verwacht uw Kamer en de regio's uitsluitsel hierover te kunnen geven vóór het Commissiedebat Klimaat en Energie op 10 juni a.s.. Het past een demissionair kabinet echter niet om vooruitlopend op de formatie nieuwe financiële verplichtingen aan te gaan voor de periode 2022-2025. De besluitvorming over de volgende fase van de uitvoering van het Klimaatakkoord en de daarmee gepaard gaande financiële middelen is dan ook aan een nieuw kabinet, in samenspraak met de decentrale overheden. In lijn met de motie van het lid Özütok[6] werk ik samen met gemeenten, provincies en waterschappen aan de voorbereidingen op het volgende kabinet. Daarbij verkennen we gezamenlijk de wijze waarop en voorwaarden waaronder de klimaatopgave optimaal tot uitvoering kan komen. Belangrijk aandachtspunt daarbij is de gezamenlijke uitvoeringskracht, waarbij het bestuurlijke en financiële arrangement in balans moet zijn met de opgave.

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van het recente advies van Stuurgroep Extra Opgave waarin wordt gesteld dat in 2030 45 TWh extra hernieuwbare-elektriciteitsproductie nodig is om te voldoen aan de toenemende vraag van de industrie en van datacenters. Ziet de minister op basis van dit advies aanleiding om de energieregio's een aanvullende opgave voor hernieuwbare opwek te geven? Zo ja, hoe wordt dit ingepast in het huidige proces? Zo nee, op welke andere

[6] Tweede Kamer, 2020-2021, 35570-VII, nr.12

manier beoogt de minister voldoende hernieuwbare elektriciteit op te wekken? Voorts vragen deze leden wat de ophoging van het reductiedoel in het kader van de EU Green Deal betekent voor de vraag naar hernieuwbare elektriciteit en hoe dit wordt ingepast in het NP RES.

Antwoord
Zoals in het Klimaatakkoord is afgesproken wordt er gestuurd op de realisatie van 35 TWh aan subsidiabele productie uit wind op land en zon-PV (> 15kW). Daarbij is rekening gehouden met de verwachte toename van de elektriciteitsvraag door elektrificatie. De Stuurgroep Extra Opgave heeft een inschatting gemaakt van de elektrificatiebehoefte van de industrie (en datacenters) in 2030 aanvullend op het Klimaatakkoord. Het gaat hierbij om 15 tot 45 TWh aan elektriciteit. De Stuurgroep voorziet de hiervoor benodigde opwek op zee (tot 10 GW). Deze zou daarmee geen rol spelen in het RES-proces. De reactie op het advies is echter aan een nieuw kabinet.

De verhoging van het CO2-reductiedoel in de EU leidt mogelijk tot een hoger Europees doel voor hernieuwbare energie. Dit kan ook leiden tot een hogere bijdrage van Nederland. Dit is echter nog onzeker en afhankelijk van Europese besluitvorming. Ik zal uw Kamer hierover in de zomer nader informeren. In het rapport Bestemming Parijs is berekend dat de bijdrage van Nederland uit zou komen op 31-33% (huidig: 26%) als de doelstelling uit de richtlijn Hernieuwbare Energie (REDII) op 38-40% zou uitkomen. Bij de doorrekening van het Klimaatakkoord heeft PBL berekend dat bij volledige uitvoering van het Klimaatakkoord Nederland op 30-32% kan uitkomen. Hiermee is duidelijk dat met de huidige inzet, waaronder die op vergroting van het aanbod hernieuwbare elektriciteit op zee en land, al een hele grote stap wordt gezet maar daarmee is het zeker nog geen gelopen race.

Ik merk op dat een aanvullende opgave voor de RES voor 2030 in TWh geen automatisme is. Wel is duidelijk dat in het langetermijnperspectief richting 2050 het duurzame energie-aanbod in Nederland verder zal moeten stijgen, waaronder de opwek van hernieuwbare elektriciteit. Het stemt mij optimistisch dat de ambitie van de huidige RES-plannen hoger is dan de opgave in het Klimaatakkoord. Deze overprogrammering is nodig. Er blijven immers nog de nodige afwegingen te maken, denk aan de netcapaciteit, de betrokkenheid bewoners en de impact op de natuur. Onderzoeken die uiteindelijk bij concrete zoekgebieden gedaan moeten worden, kunnen leiden tot andere uitkomsten en afwegingen.

Besluitvorming over verdeling van een aanvullende opwekopgave over zee en land zal aan de orde kunnen zijn, zodra meer duidelijk is over de bijdrage die van Nederland op basis van een eventuele aanscherping van de doestelling in REDII wordt gevraagd. Hierover zal ik dan in gesprek treden met de medeoverheden. Naar verwachting publiceert de Europese Commissie eind juni of begin juli het voorstel ten aanzien van de herziening van de REDII. Hierop zal gereageerd worden via het BNC traject, waarna de onderhandelingen starten.

De leden van de PvdA-fractie erkennen de complexiteit van het enerzijds tijdig halen van de doelstelling en het anderzijds goed betrekken van burgers. Hoewel deze leden het eens zijn met het vasthouden aan de deadline van 1 juli 2021, zijn zij van oordeel dat er te weinig aandacht en financiële middelen zijn besteed aan burgerparticipatie. Deze leden krijgen signalen van toenemende maatschappelijke druk op lokale bestuurders wegens negatieve berichtgeving in de media over de plannen in de RES, terwijl gemeenten beperkte capaciteit, kennis en ervaring hebben om dit goed te pareren. Erkent de minister het belang voor de energietransitie van een goed proces met voldoende inspraak voor burgers? Is de minister van mening dat dit aspect nu voldoende is geborgd? Is de minister bereid om in overleg met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) vast te stellen in welke mate het ontbreekt aan capaciteit, kennis en ervaring om voldoende inspraak te borgen en hier de nodige financiële middelen tegenover te zetten? Hoe kijkt de minister naar het mogelijke effect op het draagvlak van toekomstige aanvullende opgaven voor energieregio's (wegens het advies van de Stuurgroep Extra Opgave en/of de Green Deal)?

Antwoord
De energietransitie, de huidige klimaatdoelen en eventuele aanscherpingen betekenen grote veranderingen in onze leefomgeving. Dat vraagt erom dat meegewogen wordt wat inwoners vinden en wat voor hen belangrijk is. Een transparant proces met voldoende ruimte voor burgers om mee te praten en -bepalen, en met voldoende ruimte voor eigen initiatief, is daarvoor belangrijk. Met maatschappelijk draagvlak als een van de pijlers van de RES'en is geborgd dat er in de RES'en voortdurend gewerkt wordt aan de betrokkenheid van inwoners. Sinds de concept-RES'en hebben de regio's aanzienlijk steviger ingezet op participatie; we zijn op de goede weg. Maar dat betekent niet dat een participatieproces altijd vlekkeloos verloopt. De RES'en zijn niet alleen een nieuwe

manier van werken, waar intensief geleerd en bijgestuurd wordt door alle betrokken partijen. De impact van de transitie zorgt ook voor vernieuwingen op het vlak van participatie. Die worden meteen in de praktijk toegepast. Ze zorgen daarmee voor een versnelling in het leren en toepassen van nieuwe vormen van participatie. NP RES ondersteunt actief in de ontwikkeling en toepassing van kennis en betrekt hier een breed veld van professionals, wetenschappers en ervaringen uit het veld bij. Dit is een doorlopend proces. Want participatie vraagt ook in de fase ná vaststelling van de RES 1.0 intensieve aandacht: van zoekgebied tot concreet project, zowel regionaal als lokaal.

Zie voor de overige antwoorden mijn eerdere beantwoording op de vragen van de CDA-fractie over de financiering van participatieprocessen. Financiële middelen voor burgerparticipatie dienen in de bredere discussie over de uitvoeringslasten van decentrale overheden, als onderdeel van de formatie, meegenomen te worden.

De leden van de PvdA-fractie lezen in de brief dat het proces van participatie niet ophoudt na de deadline voor de RES 1.0 op 1 juli 2021. Zou de minister nader willen toelichten wat dit betekent voor burgers die graag wijzigingen zien aan de RES 1.0? Op welke manier worden burgers betrokken na 1 juli 2021?

Antwoord
Zie voor de beantwoording van bovenstaande vragen mijn eerdere beantwoording op de vragen van de VVD-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie
De leden van de JA21-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister aangaande de continuering van het RES-proces van 12 februari 2021. Deze leden hebben fundamentele bezwaren tegen het klimaatbeleid van dit kabinet en daarmee ook met de uit het Klimaatakkoord voortvloeiende RES'en. Echter, los van ieder inhoudelijk meningsverschil zou een solide, uitgebreid en gezaghebbend participatieproces binnen de RES als absoluut minimum verondersteld mogen worden. Zeker aangezien de minister in zijn brief het belang van draagvlak benadrukt.

Hierover leven bij de leden van de JA21-fractie echter grote zorgen, waarover zij de volgende vragen hebben: houdt de minister nog steeds vast aan 1 juli 2021 als deadline voor het opleveren van de RES'en 1.0? Ziet de minister nog steeds het gevaar dat de deadline van 1 juli 2021 ertoe gaat leiden dat de participatieprocessen in (een aantal) regio's niet zijn afgerond als er over de RES 1.0 besloten moet worden? Welke regio's betreft dit? Deelt de minister de mening dat van een fatsoenlijk participatieproces geen sprake kan zijn wanneer besloten wordt over RES'en 1.0 zonder dat het proces is afgerond en/of wanneer participatieprocessen met stoom en kokend water worden vormgegeven en uitgevoerd om de deadline te halen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord
Ja, in overleg met de medeoverheden houd ik vast aan de deadline. Met een aantal regio's zijn maatwerkafspraken gemaakt om de participatie goed te borgen en in deze fase van het proces op een goede manier af te ronden.

Zie voor de overige antwoorden de eerdere beantwoording op de vragen van de VVD-fractie over dit onderwerp.

De leden van de JA21-fractie constateren dat de minister in de brief aangeeft dat maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak belangrijke pijlers in de RES'en zijn. Hoe definieert de minister draagvlak in dezen? Wanneer is in zijn ogen sprake van (voldoende) maatschappelijk draagvlak? Wanneer is in zijn ogen sprake van (voldoende) bestuurlijk draagvlak? Hoe meet de minister deze vormen van draagvlak? Welke consequenties verbindt de minister aan het ontbreken van voldoende draagvlak?

Antwoord
Maatschappelijk draagvlak is een van de pijlers van de RES'en. Bepalen of er voldoende draagvlak is om plannen vast te stellen is een afweging die regionaal het beste gemaakt kan worden, in balans met ruimtelijke inpassing en systeemefficiëntie. Als voldoende draagvlak ontbreekt voor een locatie of project, dan is het niet waarschijnlijk dat er een balans is tussen die factoren. In de RES-regio Noord-Holland Noord is het bod bijvoorbeeld omlaag bijgesteld vanwege het afvallen van een aantal zoekgebieden op basis van input van gemeenteraden naar aanleiding van de inbreng van inwoners. Daartegenover staat een groot nieuw zoekgebied met potentie tot 1,1 TWh op basis van een inwonerinitiatief. Momenteel wordt dit verder verkend. Tegelijkertijd staat draagvlak niet gelijk aan 100% tevredenheid van iedere inwoner; dat is niet haalbaar in een drukbevolkt land als het

onze. Draagvlak behelst betrokkenheid bij, gehoord zijn en liefst steun of een positieve houding t.o.v. een doel of keuze, in dit geval de ambities in de RES.

Draagvlak en acceptatie gaan ook over een eerlijk proces en transparante afweging. Dat vraagt van de bestuurders en volksvertegenwoordigers dat zij weten wat inwoners belangrijk vinden. In de handreiking van NP RES zijn gezamenlijke afspraken gemaakt over wat er minimaal meegenomen moet worden in de RES'en. Voor participatie gaat het dan bijvoorbeeld om een beschrijving hoe stakeholders, maatschappelijke organisaties en inwoners betrokken zijn bij de totstandkoming van de RES en een plan van aanpak om het streven naar 50% lokaal eigendom bij projecten te halen.

In het RES-proces gaat het goede bestuurlijke gesprek tussen de overheden vóór de inzet van juridische instrumenten op basis van het Huis van Thorbecke. Het Rijk voert in dat licht voortdurend het gesprek met de decentrale overheden over de regionale afweging tussen draagvlak, systeemefficiëntie en ruimtelijke inpassing en houdt dus ook, als betrokken partner, de vinger aan de pols als het om draagvlak gaat. Of er uiteindelijk (voldoende) maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak is, besluiten de volksvertegenwoordigers die besluiten nemen over de RES 1.0 zelf. Zij maken de afweging tussen de vele belangen in hun regio.

Voorts vragen de leden van de JA21-fractie of de minister zich meer in brede zin zorgen maakt over het afkalvende draagvlak onder de bevolking voor de plannen in het kader van het Klimaatakkoord, waaronder met name het plaatsen van windturbines (met name in de gebouwde omgeving)? Zo nee, waarom niet? Hoe kan de minister tegelijkertijd stellen dat tijdsdruk niet ten koste mag gaan van de kwaliteit van besluitvorming en draagvlak en dat hij blijft vasthouden aan de deadline van 1 juli 2021 ondanks dat de participatieprocessen op die datum mogelijk nog niet zijn afgerond? Hoe rijmt de minister zijn geruststellende woorden dat de RES 1.0 geen eindpunt is en dat de participatieprocessen daarna gewoon door blijven gaan met het belang dat hij zegt te hechten aan het participatieproces voor 1 juli 2021? Waarom vond de minister het eerst nodig om de deadline van 1 maart 2021 te verleggen naar 1 juli 2021 om de participatieprocessen de ruimte te geven, maar zou het nu ineens geen probleem meer zijn als RES'en 1.0 op 1 juli 2021 worden opgeleverd zonder dat de participatieprocessen zijn afgerond? Wat is concreet het gevolg van de deadline van 1 juli 2021 voor de participatie? Waarover kunnen burgers en instanties na 1 juli 2021 niet meer meepraten waarover dat voor die tijd nog wel kon?

Antwoord:
Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat de meerderheid van de Nederlanders nog altijd de noodzaak van klimaatbeleid onderschrijft[7]. Klimaatbeleid, en het tegengaan van klimaatverandering, is immers ook in het belang van iedere Nederlander. Maar het klimaatbeleid betekent ook grote veranderingen in de manier waarop we in Nederland wonen, werken en leven. Veranderingen die lokaal of individueel niet alleen maar positief uitpakken. Werken aan een eerlijke transitie en voldoende draagvlak is daarom een continu punt van aandacht in het klimaatbeleid. Nu het gesprek over de RES'en steeds intensiever gevoerd wordt, zien we op verschillende plaatsen in Nederland mensen bezwaar maken en/of bezorgd zijn over hun leefomgeving. Dat vraagt om aandacht van de regio's én van de Rijksoverheid om te begrijpen waar de zorgen en bezwaren vandaag komen en hoe er daarvoor een oplossing gevonden kan worden.

Zoals ik eerder aangeef willen het Rijk en de decentrale overheden vasthouden aan de deadline van 1 juli 2021. Het Rijk en de decentrale overheden hebben in gezamenlijkheid besloten dat we recht willen doen aan de afspraken en het tijdspad in het Klimaatakkoord en het werk dat door de vele regio's is verzet om 1 juli 2021 te halen. Voor regio's waar mogelijk de participatieprocessen nog niet zijn afgerond, worden maatwerkafspraken gemaakt met NP RES hoe de datum van 1 juli werkbaar te maken voor de eigen regio. Na de RES 1.0. stopt het gesprek met de omgeving niet. Sterker nog: er zullen nog veel interactiemomenten volgen. De RES 1.0 is geen eindpunt, maar een belangrijke bestuurlijke mijlpaal in een langjarig proces richting 2030.

De coronacrisis heeft ons allemaal overvallen. De verruiming van de deadline gebeurde omdat deze alle regio's trof. Het heeft de regio's ruimte gegeven om tot creatieve en vaak nieuwe oplossingen te komen om zowel online als offline de betrokkenheid van inwoners bij de RES te vergroten. Voor de deadline van 1 juli a.s. betrof het enkele regio's waarmee maatwerkafspraken zijn gemaakt.

[7] https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2020/10/12/klimaatbeleid-en-de-samenleving

Zoals mijn ambtsvoorganger in de brief aangaf is druk op het proces nodig om de doelen in 2030 te kunnen realiseren.

In de RES 1.0 worden de ambities en zoekgebieden vastgesteld. De vaak nog erg globale zoekgebieden in de huidige plannen worden dan voorstellen voor locaties, en locaties worden concrete initiatieven voor projecten. Bij elke stap worden burgers betrokken en vindt er opnieuw een afweging plaats binnen de eerder gestelde kaders.

Daarnaast vragen de leden van de JA21-fractie in hoeverre de minister vindt dat er überhaupt sprake is van participatie wanneer alleen (deels) meegesproken kan worden over de wijze waarop de RES'en worden uitgevoerd, maar niet over het beleid en de gevolgen daarvan als zodanig. In hoeverre vindt de minister dat er sprake is van serieuze participatie wanneer er tussen het afronden van het participatieproces en de deadline van 1 juli 2021 ingrijpende besluiten worden genomen zoals het loslaten van het vigerende afstandscriterium voor windturbines, hetgeen nu bijvoorbeeld in Noord-Holland speelt? Hoe verhoudt de voortgang van het RES-proces zich met het Advies Stuurgroep Extra Opgave dat de minister op 28 april 2021 naar de Kamer stuurde en de gigantische verwachte extra elektriciteitsvraag die hierin terugkomt? Welke gevolgen heeft dit? Waarom is dit advies pas na een maand naar de Kamer gestuurd?

Antwoord
Participatieprocessen in de RES worden georganiseerd om inwoners te informeren én om inwoners de ruimte te bieden om te kunnen inbrengen wat zij belangrijk vinden en wat hun voorkeur heeft. Geslaagde participatie vraagt dus dat regio's inwoners hier de kans voor bieden en dat zij op zoek gaan naar deze inbreng. De inbreng uit participatieprocessen wordt, samen met ruimtelijke inpassing, systeemefficiëntie en de hoeveelheid duurzame energie die wordt opgewekt, meegewogen in de keuzes die regio's in de RES maken. Het is belangrijk dat deze afweging voor inwoners toegankelijk en begrijpelijk is. Daarom heeft mijn ambtsvoorganger in de brief van 8 maart jl. de oproep gedaan aan regio's om een 'publieksversie' van de RES 1.0 te maken, zodat de keuzes en afwegingen voor de RES 1.0 voor iedereen toegankelijk en begrijpelijk zijn.
In het door u aangehaalde voorbeeld in Noord-Holland was er sprake van een afstandscriterium van 600 m, bovenop de wettelijk vastgelegde normen voor geluid, slagschaduw en externe veiligheid. In de Omgevingsverordening die momenteel ter inzage ligt, is dit afstandscriterium niet langer opgenomen en is de provinciale regelgeving in lijn gebracht met het landelijke beleid. Het is mogelijk om zienswijzen in te dienen op de ontwerp-Omgevingsverordening. Bij het vaststellen van de Omgevingsverordening is daarom participatie en inspraak mogelijk. De locaties die in de RES worden aangewezen voor windenergie zijn nog zoekgebieden. Bij de invulling van deze zoekgebieden, waar en hoeveel windturbines ingepast kunnen worden, zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het participatieproces. Voor de uitvoering van windmolenprojecten, voordat een vergunning kan worden afgegeven, moet er nog veel onderzocht en besloten worden. Hierbij geldt dat altijd getoetst moet worden of aan de landelijke normen voor geluid, slagschaduw en externe veiligheid wordt voldaan.

De Stuurgroep Extra Opgave heeft een inschatting gemaakt van de elektrificatiebehoefte van de industrie (en datacenters) in 2030 aanvullend op het Klimaatakkoord. Het gaat hierbij om 15 tot 45 TWh aan elektriciteit. De Stuurgroep voorziet de hiervoor benodigde opwek op zee (tot 10 GW). Als dit advies zo zal worden ingevuld speelt het geen rol in het RES-proces. Het advies was op 29 maart gereed en is op 9 april aangeboden aan mijn ministerie. Het is dezelfde maand nog aan de Kamer verzonden.

Van: [redacted]
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: annotatie cie FED 20/5
Datum: donderdag 20 mei 2021 9:59:44
Bijlagen: Gebundelde annotatie FED 20-5 v5.docx
4a. Bijlage Presentatie PVA Reflectiefase RES dd 10 mei 2021.pdf
4b. presentatie technische sessie RES 1.0 NHZ 18 mei 2021.pdf
4c. Memo elektriciteitsverbruik datacenters n.a.v. technische sessie RES 1.0 dd 18 mei 2021.pdf
4d. OverzichtRaadsadressenWindmolens.pdf

Van: [redacted] <[redacted]@amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 19 mei 2021 17:48
Aan: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted] [redacted]@amsterdam.nl>; Secretariaat Wethouder Doorninck <secretariaatwethoudervandoorninck@amsterdam.nl>
CC: [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted] [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted] [redacted]@amsterdam.nl>; [redacted]@amsterdam.nl>
Onderwerp: annotatie cie FED 20/5

Goedemiddag,
Bijgaand de gebundelde annotatie voor de commissie FED van 20 mei, samen met 4 bijlages behorende bij agendapunt 4. Alleen bij dit agendapunt zijn wijzigingen doorgevoerd.
Indien nodig volgt morgen rond 11.00u nog een geactualiseerde versie.
Met vriendelijke groet,

[redacted]
Adviseur Bestuurszaken
Ruimte en Duurzaamheid
Team Strategische- en Bestuursadvisering
Gemeente Amsterdam
M [redacted] | [redacted]@amsterdam.nl
A Weesperplein 8, 1018 XA Amsterdam | **P**ostbus 2758, 1000 CT Amsterdam

Commissie FED 20 mei 2021

Tijd: 13:30 tot 17:00 uur (digitaal) en van 18:00 tot 19:00
(Besloten deel) Locatie: Digitaal

1 Algemeen deel

a Opening

b Mededelingen

c Vaststellen agenda

d Conceptverslag van de openbare vergadering van de Raadscommissie FED d.d. 15 april 2021

e Termijnagenda

f TKN-lijst

g Ingekomen stukken Stadsdeelcommissies

2 Inhoudelijk deel

a Opening

Inspreekmomen t Publiek

c Actualiteiten

d Rondvraag

Bespreekpunten

Economische Zaken

3 Kennisnemen van het voorgenomen besluit tot oprichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij en hetuiten van wensen en bedenkingen.
Nr. VN2021-012481

- *De gemeenteraad te adviseren inte stemmen met de raadsvoordracht (Gemeenteraad d.d. 26 en 27 mei 2021).*

Duurzaamheid en Circulaire Economie

4 Vaststellen van de Regionale Energie strategie 1.0 Noord-Holland Zuid(RES 1.0 NHZ) Nr. VN2021-009726

- *De gemeenteraad te adviseren in te stemmen met de raadsvoordracht (Gemeenteraad d.d. 26 en 27 mei 2021).*
- *Voorgesteld wordt dit puntgevoegd te behandelen met agendapunt 5.*

5 Raadsadres inzake zoekgebied Gein en de Hoge Dijk ingeklemd tussen NNN- gebied. Nr. VN2021-010974

- *Ter bespreking en voor kennisgeving aannemen.*
- *Op verzoek van het lid Bakker (SP).*
- *Voorgesteld wordt dit puntgevoegd te behandelen met agendapunt 4.*

Bij de bespreking aanwezig:
[redacted], [redacted], [redacted]

Kern van het raadsbesluit

1. *De Regionale Energie Strategie 1.0 Noord-Holland Zuid (RES 1.0 NHZ) zoals opgenomen in bijlage 1 vast te stellen, met als belangrijkste punten:*
   a. *Het Amsterdamse bod is een bijdrage van 0,7 TWh (als onderdeel van de regio Noord-Holland Zuid; totaal 2,7 TWh) aan de doelstelling in het nationaal Klimaatakkoord van 35 TWh hernieuwbare elektriciteit op land voor 2030.*
   b. *Het Amsterdamse bod betreft de ambitie:*
      I. *Voor 400 MW zonne-energie op grote daken (60% van beschikbare grote daken benut) en op plekken waar dubbel ruimtegebruik mogelijk is, zoals langs snelwegen en/of op braakliggend terrein.*
      II. *Voor tenminste 127 MW windenergie (huidig vermogen in Q1 2021 is 75 MW). Ofwel: circa 17 extra windturbines van 3 MW per stuk.*
      Te realiseren in de aangepaste windzoekgebieden ten opzichte van die in de concept-RES Amsterdam.
      III. *In 2040 aardgasvrij te zijn. Het hoofdstuk over warmte in de RES 1.0 is een inventarisatie van de warmtevraag en warmteaanbod in Amsterdam, in lijn gebracht met de door de gemeenteraad vastgestelde Transitievisie Warmte en aangevuld met recente beleidsontwikkelingen.*

2. *Kennisnemen van de bijgevoegde schriftelijke reactie van het college met betrekking tot de moties met nummers 35, 43, 61, 67, 71, 72, 73, 77, 78, 83, 84 inzake agendapunten 25 en 26 over de reactienota Regionale Energiestrategie Noord-Holland Zuid op 10 februari 2021 (bijlage 2 en 3).*

3. *Instemmen met het continueren van de regionale samenwerking, onder andere door:*
   a. *Na vaststelling van de RES 1.0 een uitvoeringsprogramma RES 1.0 op te stellen.*
   b. *Te werken aan een RES 2.0, in overeenstemming met de nationale aanpak en afspraken uit het Klimaatakkoord.*

4. *Kennisnemen van de Amsterdamse kaart met windzoekgebieden (versie april 2021).*

Mogelijke vragen plus antwoorden:
In groen de toegevoegde vragen/antwoorden/aanpassingen t.o.v. de annotatie van 18 mei
In geel de toegevoegde vragen/antwoorden/aanpassingen t.o.v. de annotatie van 12 mei

Verwachte vragen PvdA/Heinhuis

1. Amsterdam staat nu in het middelpunt van de belangstelling, maar eigenlijk is het een regionale opgave. Kan Amsterdam een poging doen dit verhaal dan ook trekken en het gesprek met burgers ook in die regio aan te gaan?

Voorstel reactie:
Amsterdam spreekt op drie verschillende manieren met de regio:

1. We zijn partners in de RES regio, hier wordt met alle 33 partners het gesprek gevoerd over hun bijdrage aan de ambitie van de energieregio. Dit doen we in de stuurgroep RES met de deelregio's, en dit doen we in de stuurgroep RES XXL waar echt alle gemeentes bij aanwezig zijn, voor Amsterdam nemen ook de bestuurders van de stadsdelen eraan deel. Zij voeren zelf het gesprek met hun inwoners.
2. Ik heb de afgelopen maanden zelf meervoudig met de collega bestuurders van onze buurgemeenten gesproken over de plannen van Amsterdam en hun eigen plannen, en dan in het bijzonder over de zoekgebieden aan de gemeentegrens.
3. Wij nodigen inwoners van buurgemeentes uit om deel te nemen aan de gesprekken over de Amsterdamse wind zoekgebieden, zoals bij de online gespreksavonden in april. Daar spreek ik ook bewoners van buurgemeenten.

2. Het kan erg helpen als mensen zelf het geluid van een windmolen kunnen ervaren. Waarom organiseren we geen uitstapje voor burgers naar plekken waar al molens staan? Wil de wethouder dat gaan faciliteren?

Voorstel reactie:
Tijdens de reflectiefase gaan we verschillende type ontmoetingen faciliteren. We gaan ook faciliteren dat de energietransitie meer voelbaar wordt voor mensen, uitstapjes kunnen daar zeker helpen, ik dacht er zelf ook aan en neem deze suggestie graag mee in de verdere uitwerking.

3. welke rol heeft de GGD precies?

Voorstel reactie:
De GGD Amsterdam is sinds enkele maanden aangesloten bij het gemeentelijke RES team en adviseert/beantwoordt vragen over de mogelijke welzijns- en gezondheidseffecten van windturbines. Deze taak vervult de GGD ook rond andere ontwikkelingen in Amsterdam waarbij omgevingsgeluid een rol speelt. De GGD heeft daarvoor zelf inhoudelijke expertise in huis, maar staat ook in nauw contact met de GGD'en die in andere regio's betrokken zijn geweest bij processen rond de plaatsing van windturbines en met het RIVM.

Verwachte vragen D66/Timman

* behoorlijke tevreden over hoe wensen raad verwerkt zijn.
* oplossing tussenfase is elegant
* Constateer wat meer rust in het debat

4. hoe wordt de betrokkenheid van de medici van de brandbrief bij de commissie vormgegeven?

Voorstel reactie:
In de reflectiefase wordt een afwegingskader opgesteld dat ten minste uitspraken zal doen over de criteria ten aanzien van gezondheid, natuur en ruimtelijke voorkeuren. Onderdeel van het afwegingskader zal ook een "Health Impact Assessment"(HIA) zijn. We vragen een commissie van

(onafhankelijke) experts aan welke eisen een HIA moet voldoen om de mogelijke gezondheidseffecten voor de Amsterdamse situatie zo goed mogelijk in beeld te brengen. Ook de door een groep (para)medici geuite zorgen worden daarbij betrokken.

5. hoe garandeert het college dat de commissie die wordt ingesteld kan rekenen op draagvlak en vertrouwen van burgers?

Voorstel reactie:

6. hebben de zoekgebieden eigenlijk een wettelijke of juridische status?

Voorstel reactie:

De zoekgebieden hebben geen juridische of wettelijke status. De zoekgebieden zijn het resultaat van een verkenning naar gebieden waar mogelijk ruimte is voor het opwekken van windenergie op land. In het vervolg van het RES-proces worden de mogelijkheden in de zoekgebieden verder uitgewerkt.

7. is het mogelijk de Raad voor de Volksgezondheid nog om een advies over de molens te vragen?

Voorstel reactie:

Ik neem aan dat hier de Gezondheidsraad (GR) wordt bedoeld. De GR brengt jaarlijks ongeveer 25 adviezen uit voor de regering en de Tweede Kamer, gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten rond (volks)gezondheid en gezondheidszorg. De GR heeft een vaste commissie Signalering Gezondheid en Milieu die al meerdere adviezen over de invloed van omgevingsgeluid op de gezondheid heeft uitgebracht, maar nog niet specifiek naar windturbines heeft gekeken. Een vraag om advies aan de GR loopt normaal gesproken via de regering of de 2e kamer.

8. Mbt het afwegingskader: hoe zal de onafhankelijke commissie worden samengesteld? Wie besluit uiteindelijk over wie daar in komt?

Voorstel reactie:

De samenstelling van de commissie is nog niet bepaald.

Doel van de commissie is om een gewogen en onafhankelijk advies te kunnen geven, waarin de verschillende meningen gehoord zijn. Het RIVM, de GGD en de bezorgde artsen moeten gehoord kunnen worden, naast andere deskundige of bezorgde bewoners.

9. Hoe worden de sessies met belangenbehartigers georganiseerd?

Voorstel reactie:

Er wordt gestreefd naar een zo divers mogelijke afspiegeling van Amsterdammers, dit zal ook onderdeel zijn van het gesprek met de belangenbehartigers zodat zij zelf hier ook ideeën voor kunnen aandragen.

JongRES geeft bijvoorbeeld aan dat zij graag meer jongeren bij het RES proces willen betrekken.

De groep belangenbehartigers die mee denkt over de reflectiefase bevat o.a. de volgende organisaties:

- Buurgemeenten o.a. Diemen, Zaanstad, De Ronde Venen,
- Stadsdelen Noord, Oost, Zuidoost, Nieuw West,
- Provincie Noord-Holland,
- RES partners (waternet, Liander)

- RES organisatie Noord-Holland Zuid.

- Windalarm,
- Spaar het Gein/ Stop windturbines Gein,
- Bezorgde artsen,
- Amsterdam Wind,
- Jong RES,
- Woonbootvereniging,
- Tuinpark Tuinwijck/ Alliantie Noordelijke Tuinparken
- bewonerscommissie Eigen Haard "Hoefijzer Plus"
- Noord Verstoord,
- 02025/ MA.AK,
- Natuur en milieu federatie,
- Ondernemersvereniging Westpoort,
- Golfbaan Waterland

10. Hoe wordt gezorgd dat daar een goede afspiegeling van alle bewoners uit een bepaald gebied in te zien is?

Voorstel reactie:

Om een goede afspiegeling van de bewoners te krijgen zetten we verschillende instrumenten in; niet iedere doelgroep wil immers op dezelfde manier betrokken zijn. We denken nu aan een mix van:

- Inloopavonden per zoekgebied (informatievragen voor belangstellenden), in afstemming met de stadsdelen en buurgemeenten.
- Dialoogsessies per zoekgebied en waar nodig per wijk (biedt gelegenheid om in gesprek te gaan zonder dat het een debat wordt).
- Raadplegingen (on-line peiling van specifieke vragen die ook via de bibliotheken en taalcentra kan worden aangeboden aan belangstellenden)
- Bewonersberaad (om advies te geven).

Uit de praktijk weten we dat lager opgeleiden minder geneigd zijn om hieraan deel te nemen. Dat kan deels worden ondervangen door met (betaalde) panels te werken, bijvoorbeeld in combinatie met een raadpleging. Op die manier krijgen we ook zicht op de perspectieven van groepen die zich niet snel in het publieke debat mengen.

11. Worden er ook sessies voor bewoners georganiseerd met andere RES gebieden?

Voorstel reactie:

Op dit moment zijn nog geen sessies gepland met bewoners uit andere RES regio's.
Dit kan een mogelijke aanvulling zijn om met elkaar ervaring uit te wisselen, of dit wenselijk is zal in de context van de verdere invulling van de reflectiefase worden bekeken.

12. Hoe worden bewoners verder op de hoogte gehouden en meegenomen in de vervolgstappen?

Voorstel reactie:

Hoe bewoners betrokken worden zal worden afgestemd op de specifieke activiteit en de specifieke doelgroep.
In ieder geval zullen we de huidige communicatiemiddelen doorzetten:
Zoals nieuwsbrief, gebruik stadsdeel communicatie, social media, en indien aan de orde qua processtap ook weer bewonersbrieven.

Maar mogelijk steeds meer gebruik maken van sleutelpersonen in de stadsdelen (gebiedsmakelaars), posters en andere fysieke media.

Uitgangspunt: De informatievoorziening wordt zorgvuldig afgestemd door een team van communicatieadviseurs, gedragswetenschappers en het stadsdeel.
Informatie is toegankelijk voor iedereen.

Tevens uitvoering van de aangenomen motie van het Lid N.T. Bakker inzake participatie RES.

13. en mbt participatieplan initiatiefnemers: hoe worden zij ondersteund om dit zo goed mogelijk in te richten? Kan gebruik gemaakt worden van bepaalde kennis hierover om de participatie van een zo goed mogelijke kwaliteit te laten zijn?

Voorstel reactie:

- De initiatiefnemers worden begeleid door een door de gemeente ingehuurde senior procesmanager wind met > 10 jaar ervaring in processen om wind op land te realiseren.
- De senior procesmanager wind zit in het team Haven-Stad/sd Noord en kan daardoor putten uit alle gemeentelijke kennis over participatie.
- Maar misschien wel belangrijkste: het participatieplan is door de initiatiefnemers opgesteld in overleg met de lokale omgeving. Iedereen in en rond het zoekgebied is schriftelijk en digitaal uitgenodigd om mee te doen en aan te geven hoe hij/zij wil worden betrokken, en gevraagd ideeën in te brengen om de participatie goed in te richten.

Verwachte vragen Bij1/ Verkerke

14. over de gewenste 35 TWu. [redacted] (lector Energietransitie aan de Hanzehogeschool) telt dat die al vrijwel bereikt is. Achtergrond: https://www.itarch.nl/megaturbinesGein/[redacted]RES.pdf

Voorstel reactie:

Het **Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)** komt uit op een bandbreedte van **31,2 tot 45,7 TWh, met een middenwaarde van 38,2 TWh**. De (in de eerdere annotatie aangegeven) 26,7 TWh maakt onderdeel uit van de bandbreedte, het gaat hierbij om pijplijn projecten.

- [redacted] (Lector Hanzehogeschool) heeft op basis van openbare data voorspeld dat we zonder verdere inspanningen **33,2 TWh in 2030** gaan halen. De analyse van [redacted] valt binnen de bandbreedte van het PBL.
- **De boodschap van beide analyses is dezelfde: het gaat de goede kant op, maar er is geen enkele zekerheid dat de 35TWh ook daadwerkelijk halen.**
- De ervaring is namelijk dat een deel van alle voorgenomen projecten afvalt voordat ze daadwerkelijk worden gerealiseerd. Soms door juridische procedures. Soms doordat er problemen zijn met aansluiting op het elektriciteitsnet.
- Daarom is er geen reden om een pas op de plaats te maken.
- De verschillen in analyses tussen Visser en PBL kunnen worden verklaard door andere aannames, o.a. ten aanzien van de 'mate van zekerheid' dat projecten in de pijplijn daadwerkelijk worden gerealiseerd.

- In de bandbreedte van het PBL zitten pijplijn projecten (subsidie toegekend en of vergunningen verleend) plus een analyse van de RES ambities. Door grote mate van onzekerheid van de RES zoekgebieden komt de marge tot stand.
- In het Klimaatakkoord is bewust gekozen voor een behapbare opgave. Vanwege de ervaringen uit het verleden en omdat de RES-systematiek zich nog moet ontwikkelen. De behapbare opgave wordt duidelijk met beide analyses.
  - NB: De opgave van het energieakkoord uit 2013 maakt onderdeel uit van de opgave van de RESsen.
- In het Klimaatakkoord is ook afgesproken om uit te gaan van enige "overprogrammering". Dit geeft ruimte om nog afwegingen te kunnen maken in de zoekgebieden over zaken als netcapaciteit, impact op de natuur en betrokkenheid van bewoners.
- Daarnaast halen we met de huidige routekaart de 49 TWh Wind op Zee in 2030 niet. Dit is per brief gemeld aan de Tweede Kamer. Er is 700 MW extra Wind op Zee nodig. Wind op Zee realiseren is niet zo makkelijk als het lijkt.
- Het Rijk steunt de continuering van de RES-aanpak mede vanwege de grote onzekerheden in de realisatie tot 2030 en de onzekerheden na 2030 (Green Deal vraagontwikkeling elektriciteit).

Vragen gesteld tijdens de technische sessie d.d. 18 mei 2021

(voorbereiding op Besluitvorming RES 1.0 NHZ, CIE 20 mei, Raad 26/27 mei)

- **In de bijlage de presentatie die gehouden is door R&D in samenwerking met min. EZK**
- **Daarnaast is op woensdag 19 mei aanvullende informatie aan de aanwezigen van de technische sessie gestuurd:**
  - De link naar de 'Onderbouwing gemaakte keuzes in het Klimaatakkoord rond wind en zon' van het ministerie van EZK. Met daarin o.a. een toelichting op het aandeel windenergie op zee. https://www.regionale-energiestrategie.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1879583

  - Het antwoord van het ministerie van EZK op de vragen over het effect op de prijzen van het gegeven dat zon/wind voorrang op het net hebben:
    - *Er is uitsluitend sprake van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit, waaronder zon of wind, wanneer sprake is van congestieproblemen en de netbeheerder gebruik maakt van redispatching, een specifieke vorm van congestiemanagement die Europees wettelijk is geregeld. Dit komt in de praktijk momenteel slechts beperkt voor.*
    - *Bij redispatching vraagt de netbeheerder, obv biedingen, aan producenten en verbruikers om productie af te schakelen of juist vraag te verhogen, zodat de congestie niet optreedt. Dit gebeurt op basis van biedingen en onafhankelijk van de markt.*
    - *De "voorrang" houdt in dat netbeheerders bij redispatching de problematiek eerst proberen op te lossen door gebruik te maken van biedingen van verbruikers en niet-hernieuwbare elektriciteitsproducenten. Pas wanneer dat onmogelijk blijkt, mogen zij hernieuwbare elektriciteitsproducenten vragen (of in een uiterste geval dwingen) om hun productiepatroon te verlagen.*

- *Effect op de prijs is er nagenoeg niet. Dit geldt zowel de spotprijs als de groothandels/leveringsprijs*
- *Tav de spotprijs komt dit omdat op momenten van congestie er veel opwek is. De spotprijs is dan al zeer laag, immers deze wordt bepaald door de bron met laagste operationele kosten (wind en zon).*
- *Omdat redispatching onafhankelijk van de markt wordt ingezet, is er ook geen effect op de groothandelsprijs of leveringsprijs van elektriciteit, noch op de contracten die producenten en verbruikers met elkaar hebben gesloten.*
- *Wel is het zo dat de kosten voor congestiemanagement, waaronder redispatching, via de nettarieven van netbeheerders gesocialiseerd worden en in rekening worden gebracht bij alle aangeslotenen. Het afschaffen van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zou tot gevolg hebben dat hernieuwbare elektriciteitsopwekking sneller in beeld komt voor afregeling dan andere productiebronnen. Dit kan in theorie een klein, verlagend effect hebben op de totale kosten voor redispatching. De kosten voor redispatching zijn echter een klein deel van de kosten voor congestiemanagement; de kosten voor congestiemanagement zijn een klein deel van de kosten van netbeheerders, en de kosten van netbeheerders zijn een klein deel van de totale energierekening. Het effect op de kWh-prijs zou om deze reden waarschijnlijk nihil zijn.*
- *Afschaffing van "voorrang" voor hernieuwbare elektriciteit zoals hier omschreven is overigens praktisch onmogelijk omdat deze dwingend volgt uit Europese regels (Verordening 2019/943, artikel 13).*

- Een korte toelichting op de omrekening van Megavolt Ampere bij datacenters naar vermogensimpact naar KwH naar op te wekken Gigawatt vindt u in de bijgaande memo (zie bijlage).

Aanwezig Raadsleden

- Mischa Meerburg (MM)
- Lian Heinhuis (LH)
- Gerjan van den Heuvel (GH)
- Jasper Groen (JG)
- Tjitske Kuiper de Haan (TK)
- Daniel Dekker (DD)
- Diederik Boomsma (DB)
- Kevin Kreuger (KK)
- Thomas Nijenhuis (TN)

Gestelde vragen en antwoorden

1. MM: hoeveel Watt piek per zonnepaneel gaan jullie van uit in de berekening?
   Antwoord:
   Het aantal Wattpiek/per paneel neemt toe. Er wordt nu uitgegaan van 300 Wattpiek als aanvaard gemiddelde om te bepalen wat de potentie is. In de berekening in de presentatie zit een grove afronding die uitkomt op ongeveer 275Wp per paneel.
   Het is overigens zo dat panelen met een groter vermogen vaak groter in oppervlak zijn. Het mogelijk geïnstalleerd vermogen neemt dus niet zomaar toe als je panelen met een groter vermogen per paneel gebruikt.

2. KK: Website van de RES: er past niet meer dan 49 Terrawattuur op zee, wat is er gebeurd dat dat nu wel past?
   Antwoord:
   In de routekaart 2018 werden niet alle gebieden benut die zijn aangewezen voor wind op zee. Met name en ecologische beperking speelde een rol.
   Inmiddels is in brieven aan de Kamer aangegeven dat er een betere inschatting is van de vollasturen op zee en minder ecologische beperkingen. Om de 49 TWh uit het Klimaatakkoord te realiseren is daarom een extra windpark van 700MW nodig. Dit kan gerealiseerd worden binnen de huidige aangewezen windenergiegebieden. Daarnaast hebben onlangs zowel de Europese Commissie als het Europese Parlement zich uitgesproken voor een ambitieuzere CO_2-reductiedoelstelling in 2030. Als gevolg hiervan kunnen ook nog extra windparken voor of in 2030 nodig zijn. In het Klimaatakkoord is hierover afgesproken dat bij het realiseren van extra windparken voor 2030 recht wordt gedaan aan de juiste balans van belangen en er voldoende ecologische ruimte moet zijn. Het daadwerkelijke besluit over waar en wanneer extra windparken komen, zal - na overleg met belanghebbenden (waaronder het Noordzeeoverleg) - worden genomen als duidelijker is hoe groot de extra opgave in 2030 is en een integrale afweging kan worden gemaakt. Dit zal niet meer in deze kabinetsperiode plaatsvinden. Op de website van NPRES staat hierover een uitgebreide toelichting[1].

3. KK: Wat gebeurt er met de kWh prijs als de voorrang voor zon of wind wordt opgeheven.
   Antwoord: EZK komt hier schriftelijk op terug.

4. JG: zijn de ramingen van PBL en [redacted] incl. de plannen in de RES'sen? En moet bij het afvallen van RES gebieden een nieuwe raming worden gemaakt?
   Antwoord:
   PBL incl. de ambities in de RES'sen. [redacted] heeft subsidiebeschikkingen in heel 2020 al meegenomen en PBL niet. Boodschap is hetzelfde, we zijn op de goede weg. PBL geeft aan dat het onzeker is of doelen tijdig gehaald worden. Daarom is het belangrijk om te blijven overprogrammeren.

5. LH: maakt het nog uit voor de verzwaring van het net of energie alleen uit zee zou komen of ook uit land?
   Antwoord:
   Op land zijn de afstanden tussen opwek en verbruik en daarmee kosten minder. Maar de potentie van wind op zee is groter (vollasturen). Lastig om te vergelijken. Meest ideaal is combi van wind en zon, dat kan vooralsnog alleen op land.

6. DB: hoe verhouden kosten wind op land en zee zich? Op land vaker noodgedwongen stilzetten vanwege ecologie, zit dit er al in?
   Antwoord:
   Momenteel is wind op land goedkoper dan wind op zee. Ramingen van o.a. NVDE en IEA geven aan dat dit in toekomst windenergie op zee goedkoper wordt dan op land. T.a. Stilzetten gebeurt afhankelijk van de specifieke situatie irt de ecologische doelen of

[1] https://www.regionale-energiestrategie.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1879583

bijvoorbeeld slagschaduw (op land maximaal 6 uur). Op zee treden ook ecologische beperkingen op. Ligt aan de specifieke situatie. Wel meer wind op zee.
De onrendabele top wordt gedekt door subsidie en wordt steeds kleiner.

7. DB De kostprijs daalt sneller op zee dan op land?
   Antwoord:
   Iets bouwen in de toekomst is altijd goedkoper, maar dan heb je het ook later.
   Succes van wind op zee is dat we met sector een stabiele marktsituatie hebben gecreëerd door risico's weg te nemen (gronden in ons bezit) en ieder jaar 1GW te realiseren.

8. TK U sprak over het opruimen van ecologisch beperkingen? Is dat een oprekking van het aantal te accepteren slachtoffers.
   Antwoord:
   We hebben destijds aannames moeten doen wat er zou gebeuren. Ecologische impact bleek naderhand te hoog ingeschat. De normen zijn dus niet veranderd.

9. KK + DB : hoe zit de omrekening van Megavolt Ampere bij datacenters naar vermogensimpact naar KwH naar op te wekken Gigawatt?
   Antwoord:
   Er is niet één formule. We weten het gecontracteerd vermogen via Liander
   In klimaatrapportage heeft CE Delft een inschatting voor de groei van gecontracteerde vermogen. Op basis van enkele inschattingen over verdere efficiëntie zijn ze gekomen tot een inschatting van het toekomstige elektriciteitsverbruik, zie hiervoor hun rapport.

   Toegezegd cijfers na te leveren:
   Obv datacenterbeleid komt CE Delft tot een raming van het elektriciteitsverbruik in Amsterdam van 2,7 TWh in 2030.

10. LH: nieuwe gebieden op zee, hoe lang duurt het voor die aangewezen zijn en het windpark gerealiseerd kan worden.
    Antwoord:
    In de praktijk een kleine 10 jaar. Vandaag een motie aangenomen om asap 10GW extra aan te wijzen op zee.

11. MM: Juist bij geclusterde datacenters wordt veel data uit buitenland, dan staan ze juist wel 24h aan?
    Antwoord:
    Dit moeten we navragen bij de experts. Er wordt wel een relatief stabiel gebruik geconstateerd. Ook een datacenter staat nooit de hele dag op vol vermogen. Om som te maken van vermogen datacenters (MW) naar stroomvraag (MWh) heb je de capaciteitsfactor nodig en die is geheim.

12. KK: Klopt het dat de ambtenarij hier zegt dat ze niet goed weten hoe het zit met die datacenters en dat het verbruik niet bekend is. Hoe kan er dan op dit moment goed beleid worden gemaakt?
    Antwoord:
    In het datacenter beleid staan monitoringstafels. Samenwerking tussen Adam en Liander, daar gaat deze kennis ontwikkeld worden.

Het gaat hier om de Regionale Energiestrategie. Deze kennis is hier nu niet aanwezig, maar is er wel.

13. MM: gecontracteerd vermogen bij Liander betekent dat je daar nooit boven komt in een jaar, dan weet je in ieder geval een plafond.
    Antwoord:
    Het is een maximum. In het datacenter beleid staat een maximaal piekvermogen dat in ieder geval lager is dan het gecontracteerd vermogen.

Overige vragen

In groen de toegevoegde vragen/antwoorden/aanpassingen t.o.v. de annotatie van 18 mei
In geel de toegevoegde vragen/antwoorden/aanpassingen t.o.v. de annotatie van 12 mei

15. Over de 35 TWh hernieuwbaar op land in het Klimaatakkoord en dat de doelstelling al zou zijn gehaald.

Voorstel reactie:

We zien géén reden om een pas op de plaats te maken in het RES-proces:

- Het **Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)** komt uit op een bandbreedte van **31,2 tot 45,7 TWh, met een middenwaarde van 38,2 TWh**. De (in de eerdere annotatie aangegeven) 26,7 TWh maakt onderdeel uit van de bandbreedte, het gaat hierbij om pijplijn projecten.
- [redacted] (Lector Hanzehogeschool) heeft op basis van openbare data voorspeld dat we zonder verdere inspanningen **33,2 TWh in 2030** gaan halen. De analyse van [redacted] valt binnen de bandbreedte van het PBL.
- **De boodschap van beide analyses is dezelfde: het gaat de goede kant op, maar er is geen enkele zekerheid dat de 35TWh ook daadwerkelijk halen.**
- De ervaring is namelijk dat een deel van alle voorgenomen projecten afvalt voordat ze daadwerkelijk worden gerealiseerd. Soms door juridische procedures. Soms doordat er problemen zijn met aansluiting op het elektriciteitsnet.
- Daarom is er geen reden om een pas op de plaats te maken.
- De verschillen in analyses tussen Visser en PBL kunnen worden verklaard door andere aannames, o.a. ten aanzien van de 'mate van zekerheid' dat projecten in de pijplijn daadwerkelijk worden gerealiseerd.
- In de bandbreedte van het PBL zitten pijplijn projecten (subsidie toegekend en of vergunningen verleend) plus een analyse van de RES ambities. Door grote mate van onzekerheid van de RES zoekgebieden komt de marge tot stand.
- In het Klimaatakkoord is bewust gekozen voor een behapbare opgave. Vanwege de ervaringen uit het verleden en omdat de RES-systematiek zich nog moet ontwikkelen. De behapbare opgave wordt duidelijk met beide analyses.
  - NB: De opgave van het energieakkoord uit 2013 maakt onderdeel uit van de opgave van de RESsen.
- In het Klimaatakkoord is ook afgesproken om uit te gaan van enige "overprogrammering". Dit geeft ruimte om nog afwegingen te kunnen maken in de zoekgebieden over zaken als netcapaciteit, impact op de natuur en betrokkenheid van bewoners.
- Daarnaast halen we met de huidige routekaart de 49 TWh Wind op Zee in 2030 niet. Dit is per brief gemeld aan de Tweede Kamer. Er is 700 MW extra Wind op Zee nodig. Wind op Zee realiseren is niet zo makkelijk als het lijkt.
- Het Rijk steunt de continuering van de RES-aanpak mede vanwege de grote onzekerheden in de realisatie tot 2030 en de onzekerheden na 2030 (Green Deal vraagontwikkeling elektriciteit).
- Eind dit jaar komt het PBL met een actualisatie op basis van de dan beschikbare CBS-gegevens. De verwachting is dat dit leidt tot een kleiner verschil t.a.v. de cijfers van [redacted]
- Verschillen [redacted] en PBL uitgelegd:
  - PBL gaat uit van de realisatie per 1 januari 2020 zoals gepubliceerd door het CBS. [redacted] doet een aanname voor de realisatie eind 2020. Een deel wat PBL "ambitie" noemt, noemt [redacted] dus "pijplijn".

- [redacted] gaat uit van de daadwerkelijke productie in 2019 en PBL van een genormaliseerde productie (dit is een langjarig gemiddelde met een correctiefactor voor heel windrijke of windarme jaren).
- [redacted] doet de aanname dat alle SDE beschikkingen voor wind gerealiseerd worden, zonder daarbij rekening te houden met te saneren turbines. Dit is met name in Flevoland het geval, waar de komende jaren 400 MW gaat verdwijnen (circa 1 TWh).
- Visser corrigeert de CBS gegevens over 2019 nog met het gegeven dat het CBS over 2019 slechts 'de helft' meetelde. Dit wordt nog gecheckt door het PBL.
- Visser en PBL doen aannames over de realisatiegraad van zon-pv. [redacted] denkt dat 50% gerealiseerd wordt van de verstrekte SDE beschikkingen, PBL werkt met een bandbreedte. In beide gevallen is dit een papieren werkelijkheid en niet zeker of dit gerealiseerd wordt (ondanks de transportindicaties).
- PBL doet een gedetailleerde aanname van het aandeel kleinschalig zon (op daken van huizen), die niet meetelt voor het 35 TWh doel. Visser doet een grovere aanname.
  woon

16. Over de reflectiefase / tussenfase

Voorstel reactie:

- Na vaststelling van de RES 1.0 wordt voor de nieuwe zoekgebieden een tussenfase / reflectiefase ingelast.
  - Voor bestaande zoekgebieden (Noorder IJ-plas en Havengebied) gaan we verder met het huidige proces. In de Windvisie 2012 is al vastgelegd dat dit ruimtelijk wenselijke en kansrijke gebieden zijn voor windenergie.
- De reflectiefase betreft een nieuwe dialoog met bewoners en belanghebbenden. Veel bewoners hebben immers aangegeven zich niet gehoord te voelen in het proces. We nodigen daarom stakeholders ook uit om hun input te geven bij het opstellen van het plan van aanpak voor deze fase. Inmiddels hebben de eerste overleggen plaats gevonden.
- Als gemeente willen we leren door terug te kijken en gezamenlijk met bewoners en belanghebbenden vooruit te kijken, voordat we medewerking verlenen aan nieuwe initiatieven. Onderdeel van dit proces zijn ook stadsdelen, buurgemeenten en veel meer belanghebbenden.
  - Terug te kijken door de evaluatie van het beleidsproces tot nu toe gezamenlijk met belanghebbenden uit te zetten.
  - En vooruit te kijken richting de vervolgfase met initiatiefnemers op basis van de Amsterdamse ambitie. Met aandacht voor:
    - Bespreken hoe we het proces kunnen optimaliseren.
    - Hoe we aan zorgen tegemoet kunnen komen.
    - Het opbouwen van een gezamenlijk beeld over kennis en feiten.
    - Het gesprek kunnen voeren over dilemma's.
    - Wat we als gemeente kunnen meegeven aan nieuwe initiatieven.
  - De opbrengst is o.a. een evaluatie, een afwegingskader voor initiatieven en een uitvoeringsprogramma RES.
    - De raad beslist over het afwegingskader.
    - In het uitvoeringsprogramma wordt samenwerking met de regio gezocht.

Met welke belanghebbenden is al gesproken over het PVA voor de reflectiefase:

- Buurgemeenten o.a. Diemen, Zaanstad, De Ronde Venen,
- Stadsdelen Noord, Oost, Zuidoost, Nieuw West,

- Provincie Noord-Holland,
- RES partners (waternet, Liander)
- RES organisatie Noord-Holland Zuid.

- Windalarm,
- Spaar het Gein/ Stop windturbines Gein,
- Bezorgde artsen,
- Amsterdam Wind,
- Jong RES,
- Woonbootvereniging,
- Tuinpark Tuinwijck/ Alliantie Noordelijke Tuinparken
- bewonerscommissie Eigen Haard "Hoefijzer Plus"
- Noord Verstoord,
- 02025/ MA.AK,
- (Natuur en milieu federatie) ,
- (Ondernemersvereniging Westpoort),
- (Golfbaan Waterland).

(tussen haakjes niet aanwezig, deels wel input):

Wat is een afwegingskader?

Een afwegingskader is een lijst van criteria of kenmerken die je relevant vindt om te gebruiken bij de beoordeling van een situatie en om een afweging over die situatie te kunnen maken. Het ondersteunt het nemen van een beslissing en maakt transparant welke aspecten daarbij een rol spelen. Een afwegings- of beoordelingskader vervangt niet de beslissing, maar informeert besluitvormers over de informatie die relevant is om te betrekken. Zij kunnen het bovendien gebruiken om uit te leggen waarom (op basis waarvan) zij tot een bepaalde beslissing zijn gekomen.

Een afwegingskader van wat?

Voordat je een afwegingskader opstelt, is het van belang om te bedenken wat je precies wilt afwegen en ten opzichte van wat (of van welke situatie) je deze afweging wilt maken. Daarnaast is het nodig om te bepalen of je een individuele situatie wilt beoordelen, of verschillende situaties wilt kunnen vergelijken. Daarom zien wij voor het opstellen van een afwegingskader voor de beoordeling van de geschiktheid van de zoekgebieden voor wind, de volgende vraag als belangrijk startpunt van de discussie:

Startvraag: zoeken we (binnen de aangewezen zoeklocaties) een aantal locaties die het meest geschikt zijn? Of onderzoeken we of de aangewezen zoeklocaties überhaupt wel geschikt zijn? Afhankelijk van het antwoord is het afwegingskader;

(1) een onderlinge vergelijking van zoekgebieden (met bijv. een minimum aantal locaties voor windmolens als uitkomst), of
(2) een individuele beoordeling per zoekgebied (met als mogelijke uitkomst dat geen enkele locatie geschikt is wind).

In beide gevallen zijn de volgende criteria relevant om mee te nemen bij de afweging:

- Toets op wettelijke vereisten t.a.v. geluid, bouwhoogte, risicozonering, natuur, vliegveiligheid, etc
- Gezondheidseffecten; uitvoering Health Impact Assessment (volgens motie)

- Lokale aspecten;
    - Welke partijen (in brede zin; dus ook woonboten, volkstuinparken, recreanten) hebben mogelijk overlast/hinder van wind op deze locatie?
      En wat is de omvang van deze partijen? (bijv: gaat het om 1 woonboot of om 30.000 inwoners)
    - Welke lokale opgaves spelen op deze locatie?
    - Welke zorgen en wensen leven er onder de inwoners/gebruikers van (de omgeving van) deze locatie
    - → dit kan je vertalen in lokale criteria, bijvoorbeeld het aantal nachten dat je met het raam dicht moet slapen.
- Invloed op/van andere beleidsterreinen en ambities;
    - M.b.t. de *huidige* situatie: invloed op o.a.:
        - Ruimtelijke kwaliteit
        - Landelijk gebied
        - Nationaal natuurlandschap
    - M.b.t. mogelijkheden voor *toekomstige* ontwikkelingen van o.a.:
        - Woningbouwambities
        - Natuur- en recreatieontwikkeling
- Invloed op buurgemeenten;
    - Invloed op ruimtelijke ontwikkelingen en ambities van buurgemeenten?
    - Is er overlap in zoekgebieden?
    - Overeenstemming over afwegingskader voor zoeklocaties?

17. Over woonboten bij de Durgerdammerdijk en Buikslotermeerdijk meegenomen als geluidsgevoelige bestemmingen in de analyse?

Voorstel reactie:

- De ligplaatsen/woonboten op beide plekken zijn geluidsgevoelige bestemmingen waarmee rekening moet worden gehouden bij het realiseren van windmolens.
- De ligplaatsen/woonboten zaten niet in het bestand van geluidsgevoelige bestemmingen dat de gemeente in eerste instantie had gebruikt om de analyse mee te doen (350 meter afstand).
- Inmiddels zijn de kaarten aangepast waarin ook de ligplaatsen van de woonboten zijn meegenomen als geluidsgevoelige bestemmingen voor de groene voorkeursgebieden. Er is gerekend met 350 meter afstand vanaf de buitenzijde van de ligplaats conform het bestemmingsplan (dus niet de woonboot zelf).
    - Een van de woonbootbewoners van de Durgerdammerdijk stelt in een e-mail dat wij de analyse niet juist hebben gedaan. We hebben dit dubbel gecheckt. De analyse is goed uitgevoerd.
    - Echter geeft de bewoner aan dat de ligplaats van een woonboot anders is dan het bestemmingsplan aangeeft, en dat daarmee de 350 m afstand tot het groene voorkeursgebied niet klopt. Hierover is binnenkort (2 juni van 9.00 tot 10.00 uur een afspraak gemaakt met de bewoner).
- Met de energieregio is afgesproken dat in de RES viewer op de website doorlopend de zoekgebieden aangepast worden, omdat er in het vervolgtraject voor nog meer gebieden aanpassingen doorgevoerd zullen moeten worden. En niet alleen in Amsterdam, maar in de hele energieregio. Daarvoor wordt niet elke keer een vastgesteld beleidsstuk veranderd, maar is het instrument van de online "RES viewer" ingevoerd.
  https://energieregionhz.nl/res-viewer

- In de RES viewer zullen ook de reservegebieden worden aangepast, mocht daar nog foutieve informatie in zitten.
- Het college verwacht dat er in alle voorkeursgebieden voor windenergie bij vervolggesprekken met bewoners en belanghebbenden en nader onderzoek zaken opkomen waardoor er windlocaties kunnen afvallen. Dit staat ook beschreven in het collegebesluit over de aangepaste windzoekgebieden. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als er op andere plekken geluidsgevoelige bestemmingen over het hoofd zijn gezien, maar ook als uit onderzoek blijkt dat er te veel geluidshinder is of te veel schade ontstaat aan de natuur.
- Het college neemt de zorgen van bewoners zeer serieus en communiceert doorlopend dat windturbines binnen 350 meter van geluidsgevoelige bestemmingen gezien de wettelijke geluidsnormen eigenlijk niet mogelijk zijn.

18. Over geluid en gezondheidseffecten

Voorstel reactie:

- Amsterdam zal aan de zorgen over mogelijke gezondheidseffecten tegemoetkomen in het vervolgproces. Mochten de effecten onaanvaardbaar zijn, dan komen er geen windturbines:
  1. Voor iedere windmolen of windpark wordt een geluidsberekening gemaakt. De regels hiervoor staan in de wet- en regelgeving.
  2. Daarnaast gaat Amsterdam op verzoek van de gemeenteraad realistische geluidssimulaties laten maken voor specifieke windlocaties. Er wordt gedacht aan de simulator van het Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR). Die simulator wordt ook gebruikt om de hinder te meten bij weg- en spoorprojecten en bij Schiphol.
  3. Ook gaat Amsterdam op verzoek van de gemeenteraad per windmolen of windpark een health impact assessment (HIA) laten uitvoeren. Dit advies wordt meegenomen bij besluitvorming over de vergunningen.
- De geluidsnormen in Nederland voor windturbines zijn in lijn met de normering van andere geluidsbronnen, zoals wegen, spoorwegen, industrie, luchthavens.
- Het Rijk heeft recent (oktober 2020) nog aangegeven geen aanleiding te zien om de geluidsnormen voor windturbines aan te passen. Zie beantwoording kamer-vragen over dit onderwerp: https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/10/30/beantwoording-kamervragen-van-de-leden-beckerman-en-van-gerven-beiden-sp-over-de-aanhoudende-klachten-rond-laagfrequent-geluid-bij-windturbines/beantwoording-kamervragen-van-de-leden-beckerman-en-van-gerven-beiden-sp-over-de-aanhoudende-klachten-rond-laagfrequent-geluid-bij-windturbines.pdf
- In Nederland accepteren we een bepaalde mate van "hinder" van windturbinegeluid en hinder van andere geluidsbronnen, zoals wegen. Het aantal dB in de wet- en regelgeving is tot stand gekomen op basis van een afweging tussen het te verwachten percentage mensen dat last heeft van het geluid en de noodzaak om meer duurzame energie op te wekken in een dichtbevolkt land. Volgens de regels mag het jaargemiddelde geluidniveau (grenswaarde) Lden voor windturbines in Nederland niet meer zijn dan 47 dB. Dit is een gemiddelde norm die bestaat uit het gemiddelde geluid van alle dagen, alle avonden met een straffactor van 5 dB en alle nachten met een straffactor van 10 dB. 47 dB is derhalve niet de hoogte van de geluidsbelasting op woningen. Die is in de praktijk maximaal 43-45 dB(A). Overigens geldt voor de nacht een gemiddelde norm van 41 dB (de Lnight 41 norm).

- Ter vergelijking: de voorkeursgrenswaarde voor wegverkeerslawaai in Nederland is Lden =50 dB. In de meeste gevallen wordt deze overigens overschreden, ook in Amsterdam – zie geluidskaart Amsterdam: https://maps.amsterdam.nl/geluid/

Ter kennisname:

Publicaties RIVM / WHO:

- De WHO adviseert het debat te voeren rond 45 dB Lden. 45 dB Lden is een zogenaamde "conditional" recommendation en geen "strong" recommendation, zie: pagina 5 t/m 7: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0009/383922/noise-guidelines-exec-sum-eng.pdf.
- De effecten van windturbinegeluid worden in wetenschappelijke literatuur opgedeeld in "hinder" en "ernstige hinder".
  - Bij circa 40 dB Lden is het percentage "ernstige hinder" 0%.
  - De mate van hinder wordt internationaal op dezelfde manier gemeten met een vragenlijst met een schaal van 0 tot 10. De hoogste waarden staan voor "ernstige hinder".
- Laagfrequent geluid "lage tonen" zorgen niet voor meer hinder.
- Naar verwachting heeft circa 8 % van de omwonenden "ernstige hinder" bij 47 dB windturbinegeluid.
  - Hierbij spelen ook andere factoren zoals het overige geluid in de omgeving, de mening over windenergie en, het al dan niet hebben van uitzicht op de windturbine een rol.
- Over gezondheidseffecten van het geluid van windturbines, zoals slaapverstoring, slapeloosheid en hart- en vaatziekten, zijn de resultaten van wetenschappelijk onderzoek niet eenduidig: deze effecten hangen niet duidelijk samen met het geluidniveau, maar soms wel met de ervaren hinder.
- De literatuur laat duidelijk zien dat omwonenden minder hinder hebben van de windturbines als ze betrokken werden bij de plaatsing ervan. Door mee te kunnen denken over de plaatsing en de balans tussen kosten en baten, ervaren omwonenden minder hinder. Het is daarom belangrijk dat zorgen serieus worden genomen en mensen worden betrokken bij het proces om windturbines te plaatsen.

Andere landen, bv Duitsland:

- In andere landen, bijvoorbeeld in Duitsland, is de situatie niet zo eenduidig als vaak gesuggereerd wordt: 1,5 km afstand of 10x de hoogte.
- Er is sprake van een regionale differentiatie.
- De bandbreedte ligt tussen de 300 meter tot 1000 meter. 10x de hoogte is uitzonderlijk groot.
- In stedelijke gebieden zoals Hamburg of Bremen wordt de ondergrens gehanteerd. FA Wind Abstandsempfehlungen Bundesländer (fachagentur-windenergie.de)

Onderzoek naar laagfrequent geluid van Dhr de Laat / LUMC:

- Aangeven dat het nieuwe onderzoek van dhr de Laat nog niet gepubliceerd is (verwachting: tussen voorjaar en zomer), en dat wij de publicatie in de gaten houden. Het RIVM doet dit ook. Wij volgen alle ontwikkelingen bij het RIVM en het Rijk.
- Er wordt doorlopend, nationaal en internationaal, onderzoek gedaan naar de (geluids)effecten van windmolens. Soms leiden die tot aanpassingen van wet- en regelgeving en soms niet.
- Andersom wordt er ook onderzoek gedaan naar de effecten van klimaatverandering. Ook die kunnen leiden tot aanpassingen van wet- en regelgeving.

- We nemen besluiten op basis van de nieuwste wetenschappelijke inzichten die voorhanden zijn. Bv de publicatie van het RIVM over geluid van windmolens van oktober 2020.
- NB: meer info over standpunt NWEA t.a.v. laagfrequent geluid: https://www.nwea.nl/laagfrequent-geluid-door-windturbines/

19. Over de rol van Pondera / [redacted]. In de Telegraaf jl. is de suggestie gewekt van belangenverstrengeling.

    Voorstel reactie:

    - U betreurt het dat de Telegraaf deze suggestie heeft gewekt zonder bewijs te leveren. Dit soort dingen gaan dan snel een eigen leven leiden, maar dit zijn de feiten:
    - Adviesbureau Pondera heeft in Q1 2020 twee technische verkenningen uitgevoerd naar de mogelijkheden voor windturbines in Amsterdam. De verkenningen bieden inzicht waar theoretische ruimte is voor de ontwikkeling van windturbines. Adviesbureaus Bosch en van Rijn en Antea Group hebben dezelfde soort verkenningen gedaan voor het Havengebied en Amsterdam Zuidoost. De rapporten zijn allemaal gebaseerd op feitelijke data uit geografische informatiesystemen. De rapporten zijn openbaar gepubliceerd op https://energieregionhz.nl/documenten#amsterdam.
    - Daarnaast is een medewerker van Pondera voor het zoekgebied Noorder IJ-plas en het havengebied van stadsdeel Noord aangesteld in Q2 2020 als senior procesmanager windenergie. De procesmanager wind is nodig om het proces 'te komen tot precieze locaties voor de windturbines', te ondersteunen en te faciliteren. Dit wordt gedaan in samenwerking met bewoners en de initiatief nemende coöperaties. Het gebied Noorder IJ-plas is namelijk in de door de gemeenteraad vastgestelde Windvisie 2012 (juridisch planologisch kader) benoemd als kansrijk en wenselijk gebied voor windturbines. En de gemeente heeft een intentieovereenkomst getekend om mee te werken aan het 100% coöperatieve windinitiatief in dit gebied.
    - De selectie van de senior procesmanager betrof een openbare aanbesteding via het platform "externe inzet gemeente Amsterdam". Een van de eisen betrof "minimaal 10 jaar ervaring met het managen van het proces tot realiseren van windturbines op land". Dan kom je al snel bij een handjevol bedrijven die dit kunnen. De lead-buyer van de gemeente, team Vacatureloket, heeft de kandidaten geselecteerd en doorgezet voor de sollicitaties. De medewerker van Pondera voldeed het beste aan het uitgevraagde profiel. Via het gemeentelijke inkoop- en aanbestedingsbeleid is het voorkomen van belangenverstrengeling geborgd.

20. Feiten over Wind
    - Huidig opgesteld vermogen windenergie in Amsterdam (mei 2021): **75** MW
    - Ambitie opgesteld vermogen windenergie in Amsterdam in 2030: minimaal **127** MW

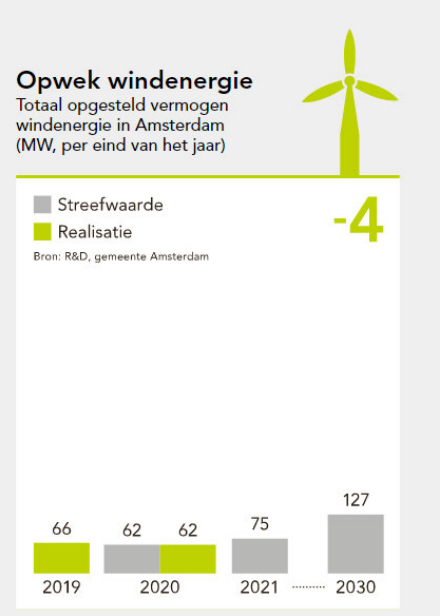

- Huidige opwek duurzame elektriciteit mbv windenergie in Amsterdam (mei 2021): **153** GWh per jaar
- Verwachte opwek duurzame elektriciteit mbv windenergie in Amsterdam in 2030: **296** GWh per jaar

- Elke extra windturbine (gemiddeld opgesteld vermogen van 3 MW) kan in 2030 voorzien in het elektriciteitsverbruik van circa **4.000** Amsterdamse huishoudens
- Bij de realisatie van de ambitie van 127 MW windenergie in Amsterdam in 2030 kunnen circa **155.000** Amsterdamse huishoudens worden voorzien in hun elektriciteitsverbruik

21. Over Warmte

Er zijn geen beslispunten over Warmte (vooral een update met wat er afgelopen jaar gedaan is op warmtedossier)

Wat is nieuw ten opzichte van concept RES?

- De Transitievisie Warmte is in Amsterdam september 2020 vastgesteld met daarin een voorziene grote rol voor collectieve warmtenetten (≈54 procent, >400.000 woningequivalenten). Na vaststelling van andere TVW's in de RES-regio's kunnen er vervolgstappen komen over de ontwikkeling van de warmtevraag, warmteaanbod en warmte-infrastructuur met in het bijzonder buurgemeentes. Warmtevraag: CE Delft heeft onze TVW laten doorrekenen. Doordat rekening is gehouden met de groei van de stad is de totale warmtevraag in 2050 (≈23GJ) iets hoger dan in 2040 (≈22 GJ). De doorrekening laat zien dat in 2040 en 2050 niet langer gebruik wordt gemaakt van aardgas voor de warmtevraag. In plaats daarvan worden warmtenetten de belangrijkste leveranciers van warmte.
- Aanvragen van de opsporingsvergunning aardwarmte met als doel de ontwikkeling van geothermiebronnen in de regio te versnellen, optimale kennisdeling en de efficiënte benutting van de ondergrond
- Amsterdam vormt haar eigen RES deelregio maar in het proces richting de Regionale Structuur Warmte 1.0 is de samenwerking met de buurgemeentes opgezocht. De

warmtetransitie reikt namelijk verder dan de eigen gemeentegrenzen en samenwerking met de regio is essentieel, voor zowel de inzet en ontwikkeling van duurzamere bronnen als ook de efficiënte verdeling van warmte.
- Na afronding van alle Transitievisies Warmte wordt gestart met RSW 2.0 (verwacht: 2023) waarin afspraken worden gemaakt over efficiënte inzet van duurzame warmtebronnen op regionaal niveau.

22. Over het (duurzame-) Energiegebruik van datacentra

Voorstel reactie:

- Datacenters gebruiken veel elektriciteit. Amsterdam was vroeger en zal in de toekomst voor een belangrijk deel afhankelijk zijn en blijven van de import van elektriciteit die buiten Amsterdam is opgewekt (net als bv. bij voedsel). Vanuit het Klimaatakkoord is een landelijke opgave regionaal belegd om de elektriciteitsproductie te verduurzamen en Amsterdam levert daaraan een bijdrage met haar RES-bod. Amsterdam laat zien, dat de stad haar verantwoordelijkheid neemt en zoveel duurzame elektriciteit zal opwekken, binnen haar gemeentegrenzen als mogelijk.
- Dit RES bod als bijdrage aan de landelijke opgave is onafhankelijk van het elektriciteitsverbruik in de stad. Al wordt door de energietransitie en de daarmee verbonden lokale elektriciteitsproductie steeds duidelijker zichtbaar wat het verband is tussen opwek en productie van elektriciteit en daarmee verbonden externe effecten.

- Los daarvan: de discussie over economisch beleid dat leidt tot elektriciteitsverbruik, zoals bij de vestiging datacenters het geval is, moet in de context van dat economisch beleid gevoerd worden. Een behandeling van de RES over locaties voor de opwek van duurzame energie moet dan ook geen discussie worden over het datacenter beleid.

  (zie ook de toelichting die is verstuurd n.a.v. de technische sessie als bijlage)

- In de regio Amsterdam is een cluster van hyperconnectiviteit datacenters aanwezig. Deze datacenters zijn energie-efficient, hebben een (inter)nationale functie en zorgen voor externe milieuvoordelen. De impact op het energienetwerk in deze regio is echter groot. O.a. hiervoor hebben in het afgelopen jaar het vestigingsbeleid datacenters opgesteld waarin we het cluster van datacenters op een goede manier in relatie tot ruimte en de capaciteit in het energienetwerk ordenen in de stad en de regio. Dit beleid is in samenwerking met TenneT en Liander ontwikkeld.

- In het vestigingsbeleid zijn kaders opgenomen voor het gebruik van duurzame energie, omdat we dat zowel voor bedrijven als burgers van belang vinden. Het vestigingsbeleid datacenters gaat niet over bij welke partijen de datacenters deze energie inkopen.

23. Wat is opgenomen over zon in RES 1.0?

De doelstelling voor zonne energie is niet gewijzigd. De doelstelling blijft om op termijn alle geschikte daken te gebruiken met een tussendoelstelling voor 2030.

De doelstelling voor 2030 is 550 MW waarvan het grootste deel op daken groter dan 15 kWp (meer dan 50 panelen). Dit betekent een gemiddelde groei van 50 MW per jaar, wat ongeveer overeenkomt van 50 duizend panelen per jaar.

De doelstelling voor Amsterdam voor 2030 is twee keer zo hoog als de landelijke prognose voor de groei van het aantal zonnepanelen tot 2030.

In de RES 1.0 is concreter opgenomen hoe we inzetten op zon op alternatieve locaties. Zo is de minister gevraagd de locaties langs rijkswegen op te nemen in het rijksprogramma OER. Dit is inmiddels toegezegd. Dit betekent dat er komend jaar verkenningsstudies worden gestart door RWS. Tijdelijke zonneweides voor strandeiland en buiteneiland zijn opgenomen in de ruimtelijke plannen. Directie sport en bos is gestart met een uitvraag om een parkeervoorziening te overkappen. De ruimte op alternatieve locaties is beperkt ten opzicht van de ruimte op daken. Er is daarom geen aparte doelstelling geformuleerd voor deze locaties.

De NoorderIJplas is opgenomen als zoekgebied voor zonnepanelen nav een aangenomen motie van voormalig raadslid Ceder.

24. Waarom is uitrol op daken niet zo eenvoudig?

Voorstel reactie

Er zijn verschillende redenen waardoor de uitrol van zonnepanelen op daken moeilijker is dan het lijkt:

- In Amsterdam hebben we bijvoorbeeld relatief vaak te maken met verschillende belangen tussen gebouweigenaren en gebruiker(s).
- Er is een hoog aandeel VVE's met complexe besluitvormingsprocessen.
- Niet alle dakconstructies geschikt
- Er zijn eigenaren die andere plannen hebben met hun dak zoals de aanleg van een dakterras of een groen dak.
- Verzekeringen die extra eisen stellen, wat leidt tot extra kosten
- Onzekerheid voor langere termijn over rijksregelingen zoals de saldering, SDE++ en regelingen voor cooperaties.

25. Wat doet Amsterdam voor zon?

Voorstel reactie

De gemeente ondersteunt nu al bewoners, bedrijven, VVE's en maatschappelijke organisatiess met het realiseren van zonnepanelen[2]. Hiervoor zijn middelen voor adviezen, onderzoek en ambtelijke capaciteit beschikbaar. Daarnaast heeft de gemeente in het kader van duurzaam herstel 4 miljoen euro vrijgemaakt om de uitrol op corporatiedaken te versnellen.

Amsterdam ondersteunt door oa:

- Collectieve inkoop voor particulieren
- Energie en zonnescans voor bedrijven en organisaties

[2] Meer Informatie over het Amsterdamse programma voor zonnepanelen is te vinden op de website www.amsterdam.nl/zon.

- Ondersteuning van bedrijven en organisaties in projectvoorbereiding (bijv dakonderzoek)
- VVE adviezen
- Projectondersteuning voor maatschappelijke organisaties, als scholen (NB in juni wordt er weer gestart met de aanleg van panelen op
- Bedrijventerreinaanpak zonne energie (nu loopt actie Sloterdijk met aanbod scans)
- Een online platform met handelingsperspectief voor Amsterdammers
- Ondersteuning bij zon in beschermd stadsgezicht. Recente inrichting nieuw loket.
- Duurzame wegwijzer/ geven van handlingsperspectief particulieren en bedrijven
- Beschikbaar stellen daken aan coöperaties
- Aantrekkelijke leningen: Energielening voor particulieren en het duurzaamheidsfonds voor bedrijven en VVE's

26. Kan er niet meer worden gedaan voor zonne energie?

Voorstel reactie

Amsterdam doet er alles aan om het plaatsen van zonnepanelen voor dakeigenaren zo makkelijk mogelijk te maken en ondersteunt met advies en leningen. De uiteindelijke beslissing om ze te plaatsen ligt bij hen.
Om extra te versnellen of hogere doelstellingen te stellen zou Amsterdam zonnepanelen moeten gaan subsidiëren voor iedereen. Aangezien er voor meerdere honderden miljoenen wordt geïnvesteerd in zonnepanelen zou zelfs een beperkte subsidie leiden tot extra kosten van tientallen miljoenen euro's. Een dergelijke extra inzet van middelen acht het college niet haalbaar.

27. Over nadelige gezondheidseffecten van windturbines in de directe nabijheid van woningen

NB: de aangepaste versie van de beantwoording van het raadsadres ligt nu ter goedkeuring bij de wethouders Van Doorninck en Kukenheim. Dus de beantwoording hieronder is onder voorbehoud

Voorstel reactie

Beantwoording per vraag (vragen in deze annotatie verkort opgenomen)

1. Reageer uitgebreid op onze argumenten over het RIVM rapport
    a. Zie inhoudelijke reactie van het RIVM in de bijlage van de brief
2. Deelt u onze mening dat op grond van RIVM rapport geen windmolens nabij woonwijken geplaatst mogen worden
    a. Nee, zoals bij alle geluidsbronnen in de leefomgeving is enige vorm van hinder door windturbines niet uit te sluiten
    b. Maar als er onaanvaardbare risico's zijn voor de volksgezondheid valt een locatie af
    c. We ontwikkelen een afwegingskader waarbij gezondheid een belangrijke rol speelt. Daarbij wordt het RIVM rapport betrokken, maar dat is niet de enige bron van informatie
3. Bent u op de hoogte dat windturbines een bijkomende bron van slaapverstoring zijn voor kinderen
    a. Geluiden in een stad zijn niet altijd plezierig en kunnen voor een deel van de inwoners hinderlijk zijn en hun slaap verstoren, ook bij kinderen. Daarom is nader onderzoek naar mogelijke geluidsoverlast bij specifieke locaties voor windturbines van groot belang.
    b. Verwijzen naar het afwegingskader
4. Wilt u het RIVM vragen om onderzoek te doen naar de gezondheidsrisico's van de Amsterdamse zoekgebieden

a. Om de gezondheidseffecten op lange termijn van windturbinegeluid te bepalen is een meting bij een enkel windpark niet voldoende.
b. Betrokken ministeries zijn in overleg met het RIVM over aanvullend landelijk onderzoek, het college wacht de uitkomst van dit overleg af
c. College werkt intussen aan een afwegingskader voor de Amsterdamse situatie

5. Neem kinderen mee in het onderzoek dat u aan het RIVM vraagt
   a. Risicogroepen worden in het afwegingskader meegenomen
   b. Zie verder vraag 4
6. Bent u van mening dat uitvoering van plannen pas mogelijk is als overtuigend is aangetoond dat er geen gezondheidsrisico's zijn. Neemt u het voorzorgsprincipe in acht
   a. Amsterdam volgt de landelijke regelgeving voor omgevingsgeluid
   b. In aanvulling daarop wordt een afwegingskader ontwikkeld waarin gezondheidsrisico's een belangrijke plaats innemen
7. Ziet u het als uw verantwoordelijkheid om geluidsoverlast in de stad te beperken en te zoeken naar alternatieven die geen negatieve gezondheidseffecten opleveren
   a. Ja, voor alle omgevingsgeluid zoekt het college naar mogelijkheden om geluidseffecten zoveel mogelijk te beperken, ook van windturbines
   b. College ziet het daarnaast als haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan de bestrijding van de klimaatcrisis.

28. Over het bevoegd gezag

Windmolens tot 5 MW: huidig recht
Voor het plaatsen van windmolens is een omgevingsvergunning voor de activiteit afwijken bestemmingsplan en bouwen nodig. Als de bouw van windmolens past in het bestemmingsplan dan moet de vergunning verleend worden: geen afwegingsruimte, geen ontwerp en dus ook geen raad

Het bevoegd gezag voor het verlenen van een omgevingsvergunning voor de bouw van windmolens tot 5MW is het college van burgemeester en wethouders en in de praktijk is dat gemandateerd aan het dagelijks bestuur van het stadsdeel.
Gelet op het stadsdeel overstijgende belang en gewenste uniforme besluitvorming, heeft het de voorkeur de vergunningverlening stedelijk te organiseren, dit moet nog worden afgesproken. De OD zal dan uiteindelijk de omgevingsvergunningen verlenen.
Alleen als een verplichte m.e.r. of m.e.r. beoordeling nodig is dan moet de gemeenteraad om een verklaring van geen bedenkingen worden gevraagd, dit is alleen het geval bij de eerste vergunning die verleend wordt.

Voor Amsterdam stelt het college voor om het proces zo in te richten, dat de raad zich altijd kan uitspreken. Hiervoor wordt een werkafspraak gemaakt om het ontwerpbesluit altijd aan de gemeenteraad voor te leggen.

Windmolens > 5MW
De Provincie is bevoegd gezag voor het verlenen van de omgevingsvergunning en past hierbij de coördinatieregeling toe. Dit betekent dat (naar keuze) de gemeenteraad een bestemmingsplan vaststelt die de bouw van de windmolens mogelijk maakt en tegelijkertijd de provincie de omgevingsvergunning verleend, of de Provinciaal Inpassingsplan (PIP) opstelt en tegelijkertijd een omgevingsvergunning verleend.
In beide gevallen kan de raad zich uitspreken.

Windmolens tot 5 MW: omgevingswet
Onder de omgevingswet vervalt de verklaring van geen bedenkingen. De gemeenteraad wijst gevallen aan waarin een bindend advies van de gemeenteraad nodig is om af te wijken van het omgevingsplan. De gronden waarop de windturbines worden geplaatst zijn niet als zodanig bestemd in het (tijdelijk deel van het) omgevingsplan. Het college stelt voor om - gelet op de politieke gevoeligheid van windturbines - het verlenen van een buitenplanse omgevingsactiviteit voor windmolens aan te wijzen als een geval waarbij de gemeenteraad adviesrecht heeft. Het advies van de gemeenteraad is bindend, het college mag er niet van afwijken.

Windmolens > 5 MW
Voor zover de Provincie bevoegd gezag is bij het verlenen van de omgevingsvergunning, geldt dat de provincie advies aan het college vraagt. Wanneer er sprake is van een 'aangewezen geval' (als hierboven) geldt dat de gemeenteraad het adviesrecht heeft. Dus ook bij het bevoegd gezag door de provincie, zal de gemeenteraad zich, bij een 'aangewezen geval', uitspreken over de plaatsing van windturbines.

29. Over de stand van zaken omgevingsverordening Noord Holland (OVNH)

Met het vaststellen van de omgevingsverordening zal de provincie alle bovenwettelijke eisen opheffen. Belangrijkste is de 600 meter afstandsnorm (en daarnaast 3 windmolens op rij, en verhouding ashoogte/ rotor diameter). Ook een uitzondering door het aanvragen van een specifiek 'windenergiegebied' is dan niet meer nodig (zoals in de Provinciale Verordening 2020).
De ontwerp Omgevingsverordening NH 2022 is op 26-4 in de provinciale commissie RWK besproken en op 26-4 ook gelijk ter visie gelegd.
De geplande besluitvorming van de Omgevingsverordening NH 2022:

- GS 31 augustus 2021 besluit over definitieve OV NH2022;
- 20 september 2021 commissie RWK;
- 11 oktober 2021 PS vaststellen OV NH2022.

30. Over het (niet) tijdig beantwoorden van mail en reacties op WOB verzoeken

Voorstel reactie

- Voor het beantwoorden van vragen en het tegemoetkomen aan WOB verzoeken zijn termijnen vastgesteld. Over de RES en zoekgebieden windturbines in Amsterdam zijn echter onvoorzien veel vragen gesteld en WOB verzoeken ingediend.

- De capaciteit in het RES-team om die af te handelen bleek ontoereikend, maar wordt verder uitgebreid. Omdat we de zorgen van Amsterdammers uiterst serieus nemen, willen we elke reactie zorgvuldig beantwoorden. Daarvoor is inhoudelijke kennis nodig waarop mensen moeten worden ingewerkt. We werken nu gelijktijdig aan het inlopen van de achterstand en het beantwoorden van nieuw binnenkomende reacties.

- We willen in dit proces volledig transparant te werk gaan. Daarom werken we ook hard aan het behandelen van en tegemoet komen aan de vele WOB verzoeken. Ook dit vereist aandacht en zorgvuldigheid, en helaas is ook hierin onze capaciteit helaas (nog) niet toereikend.

Informatie over vragen in de mailbox van RES Amsterdam
De meest voorkomende onderwerpen van de afgelopen weken zijn:
-Gezondheid: geluid en slagschaduw, vaak afstandsnorm van 1500 meter gevraagd
-Kleinere windmolens plaatsen
-Meer zonne-energie en andere alternatieven ipv windenergie
-Windmolens op zee, niet op land
-Tegen windmolens in Zuidoost
-Tegen windmolens in Diemerscheg, ook vanuit Weesp
-Geen draagvlak onder Amsterdammers

In de RES-inbox staan nu 51 mails, waarvan een klein deel nog wacht op goedkeuring van concept-antwoorden of technische input.
In Iprox staan 27 berichten in behandeling.

Informatie over de Raadsadressen

De raadsadressen inzake windmolens die zijn afgehandeld en waarvan de commissies FED of RO een afschrift ontvangen van de beantwoording zijn op 19 mei gebundeld gedeeld via de dagmail.

Algemeen: Tussen 5 november 2020 en 21 april 2021 zijn er 59 raadsadressen ingediend.
Daarnaast zijn diverse brieven van overheden ontvangen.
Bijna alle raadsadressen van organisaties en brieven van overheden zijn opgepakt. Raadsadressen van burgers individueel nog niet. Van de raadsadressen van organisaties zijn 5 onderstaande nog niet beantwoord:

1. Natuurvereniging de Ruige Hof (uit raad 31-3-2021)
2. Amsterdamse Golfclub (uit raad 31-3-2021)
3. Golfclub Hoge Dijk (uit raad 31-3-2021)
4. ANGSAW (uit raad 21-4-2021)
5. Van der Valk Oostzaan (uit raad 21-4-2021)

Raadsadressen 1, 2 en 3 proberen we dinsdag 19/5 nog voor te leggen aan de wethouder.

Daarnaast staan er nog raadsadressen van burgers open:
4 – raden van januari en februari
24 – raad van 31 maart 2021
3 - raad van 21 april 2021
65 - raad van 26 mei 2021

De capaciteit voor afhandelen raadsadressen is flink opgeschaald, er was echter prioriteit aan het primaire proces gegeven. Verwerking van alle reacties wordt nu met voorrang opgepakt.

Ongevraagd advies van stadsdeel Noord, 17 februari 2021, geagendeerd voor cie FED van 20 mei.

- Stadsdeel Noord heeft een ongevraagd advies ingediend met negen punten, met name over gezondheidsrisici's windturbines, participatie en informatie en een tussenfase voorafgaand aan het tekenen van een intentieovereenkomst met initiatiefnemers.

1. De gezondheidsrisico's van de windturbines nu al te onderzoeken en niet pas in een later stadium wanneer windcorporaties al in beeld zijn.
2. Zorg voor duidelijke en volledige informatievoorziening naar de bewoners toe, neem voldoende tijd voor consultaties en participatietrajecten in de zoeklocatiegebieden zelf. Maak duidelijk tot hoeverre bewoners invloed hebben op dit beleid.
3. Deel informatie over het RES proces en de plannen voor windturbines heel breed in de zoekgebieden. Tot nu toe is er nog geen participatie in de wijken onder de A10 geweest dit moet zo snel mogelijk gebeuren.
4. Organiseer waar nodig fysieke bijeenkomsten waar middels een participatief proces gewerkt wordt aan een plan waar de buurt achter staat.
5. De meeste laaggeletterden van de stad wonen in Noord, maak informatievoorziening laagdrempelig.
6. Beschouw het participatieproces als de verantwoordelijk van de gemeente, laat dit niet door windcorporaties doen. Start nu al met de participatie en niet pas wanneer windcorporaties in beeld komen.

7. Voer na de participatietraject een draagvlakonderzoek uit in de zoekgebieden zelf, met heldere en open vragen om de juiste signalen op te halen.
8. Wees niet voorbarig met tekenen van intentieverklaringen. Het proces is wat ons betreft niet rijp genoeg om nu al afspraken met corporaties te maken.
9. Denk goed na over plaatsing van windturbines en tekenen van intentieverklaringen. Waarborg de eigenaarschap van de turbines en de gewonnen energie voor lokaalgebruik voor een lange termijn.

Via de e-mail ontvangt u de brief met de reactie op deze punten van stadsdeel Noord.

De portefeuillehouder Saskia Groenewoud heeft in de afgelopen weken en maanden nadrukkelijk deze punten naar voren gebracht, aan een groot aantal punten is door instelling van een 'reflectiefase' en de recentelijke online gesprekken over windenergie tegemoet gekomen. Aan een aantal punten kan niet tegemoet gekomen worden, voordat concrete locaties bekend zijn. Hiervoor zal het nog te ontwikkelen afwegingskader garantie bieden, net als de Health Impact Assessment en de m.e.r..

Brief Gemeentes gemeenten Landsmeer, Oostzaan en Zaanstad (nog niet binnen gekomen, verwacht medio/ eind mei) "Windturbines zoekgebieden Noorder IJplas/ A 10 Noord en omliggende woningbouwplannen".

Deze Amsterdamse buurgemeenten hebben nogmaals een brief aangekondigd aan gemeente Amsterdam (en Gedeputeerde Staten) over de Gemeente Zaanstad heeft een brief aangekondigd waarin zij nadrukkelijk nog een keer aangeven dat zij bezwaar hebben tegen de voorgenomen plaatsing van windturbines bij de Noorder IJplas en langs de A 10 Noord in verband met de omliggende woningbouwplannen. Zij voorzien dat 'de realisatie
van een grote woningbouwopgave aan onze kant van de gemeentegrenzen onder druk komt te staan
door de plannen van Amsterdam …". Zij schrijven dat zij lezen, dat gemeente Amsterdam 'rekening houdt met de woningbouwplannen van de buurgemeentes' maar geven o.a. aan dat '… de belangen van buurgemeenten zijn tot dusverre niet goed meegenomen en … in het verdere proces ook niet geborgd [zijn]".

Deze brief is tot op heden (18-5) nog niet officieel ontvangen. Zodra deze brief wordt ontvangen zal een reactie naar de buurgemeenten worden gestuurd.

Voorstel om inhoudelijk ermee om te gaan:
- Buurgemeenten zijn onderdeel van de reflectiefase en nemen actief deel aan om het proces zelf vorm te geven,
- Amsterdam geeft aan rekening te houden met de buurgemeenten, en zal bestuurlijk in gesprek over hoe te komen tot een tevredenstellend proces.

Motie ingediend Zaanstad:
Van gemeente Zaanstad is vernomen dat de POV en de PVV daar een motie hebben ingediend "Verhalen financiële schade door windturbines Noorder IJplas". In de motie wordt opgeroepen "De stadsadvocaat opdracht te geven deze schade te verhalen op de corporaties van de te plaatsen windmolens".

Voorstel voor reactie, mocht dit ter sprake komen:

- Deze motie is nog niet aangenomen, dus afwachten of deze het haalt (raadsvergadering over de RES 1.0 in Zaanstad is op 27 mei),

Mocht deze worden aangenomen zal Amsterdam afwachten tot dat de gemeente een officieel bericht hierover ontvangt. Bij vastgestelde plannen van de overheid wordt ten allen tijde rekening gehouden met invloed op de omgeving "planschade". Dit is vast onderdeel van een planproces, ook in Amsterdam

Informatie over de ingediende WOB verzoeken RES -Wind

In totaal zijn sinds december 2020 26 Wob-verzoeken ingediend.

Verzoek van mevrouw [redacted] ingediend op 18 januari 2021:
1. Informatie over het draagvlakonderzoek windmolens.

Status afhandeling: Verzoek is door OIS en R&D/duurzaamheid afgehandeld. Verzoeker is in bezwaar gegaan tegen de afhandeling van het verzoek.

De heer [redacted] heeft in totaal 21 verzoeken ingediend:
1. Brief van 18 januari 2021:
- Toegezegde en betaalde subsidies aan Amsterdam Wind, NDSM Energie, Energiecoöperatie Zuiderlicht, Statkraft, De Windvogel, Amsterdam Energie, Onze Amsterdamse Noord Energie Coöperatie, Energie Samen, Milieudefensie en/of DNV GL, met daarbij ook de relevante datums.
- Alle overeenkomsten tussen Amsterdam en de onder punt 1 genoemde organisaties.
- Een overzicht van de bedragen die in het kader van de onder 2 genoemde overeenkomsten aan de onder punt 1 genoemde organisaties zijn betaald.
- Alle communicatie tussen Amsterdam en de onder 1 genoemde organisaties

Status afhandeling:
De heer [redacted] heeft op 17 maart en 20 april deelbesluiten ontvangen. De eerste drie punten van het verzoek zijn nagenoeg afgehandeld. De informatievraag om alle communicatie (punt 4) betreft de periode heden terug tot 2010. Documenten over 2020 zijn verstrekt. Op korte termijn zullen 2019 en 2021 worden verstrekt. De resterende jaren worden nu geïnventariseerd. Prognose is dat dit verzoek rond begin juli afgerond kan zijn.

Verzoeken van de heer [redacted] ingediend op 26 maart 2021:
2. Interne en externe communicatie over rapport Antea Group Windverkenning Amsterdam Zuidoost.
3. Interne en externe communicatie met betrekking tot alle werkzaamheden die hebben geleid tot het rapport van Bosch & Van Rijn 'Quick Scan Windenergie Westpoort'(2019).
4. Interne en externe communicatie met betrekking tot het "Draagvlakonderzoek nieuwe windmolens in Amsterdam" (OIS Referentie 20278) en het (concept) onderzoek "Onderzoek woningen en energieverbruik 2020".
5. Interne en externe communicatie in het kader van de aanpassing en prioritering van de windzoekgebieden.
6. Communicatie met de raadsfractie van GroenLinks met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
7. Alle interne en externe communicatie en overeenkomsten die de gemeente Amsterdam heeft gesloten met Pondera Holding, Pondera Consult, Pondera Services, Pondera Development,

Pondera Development I, Pondera Development II, Stichting Administratiekantoor Pondera Development II en/of andere bedrijven gevestigd aan de Amsterdamseweg 13-2, 6814 CM Arnhem met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam.
8. Interne en externe communicatie tussen de gemeente Amsterdam en de provincie Noord-Holland met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
9. Intern en externe communicatie met betrekking tot mogelijke schade als gevolg van plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
10. Overeenkomsten en externe en interne communicatie tussen de gemeente Amsterdam en Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA), Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE), Dutchwind, Amsterdam FossielVrij, Natuur & Milieu, Ecofys, Fossielvrij NL, Ventolines en/of Generation.Energy met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
11. Interne en externe communicatie aangaande het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid en Milieu met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
12. Interne en externe communicatie aangaande de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
13. Overeenkomsten en externe en interne communicatie tussen de gemeente Amsterdam en Eneco, Vattenfall, Green Choice, RWE, Essent, NLE/Nederlandse Energie Maatschappij, Vandebron, Energie+, Pure Energie, Shell en/of Ørsted met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
14. Interne en externe communicatie aangaande de werkzaamheden van het Planbureau voor de Leefomgeving met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
15. Interne en externe communicatie aangaande de werkzaamheden van de Energieregio Noord-Holland Zuid met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
16. Interne en externe communicatie aangaande de werkzaamheden van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
17. Interne en externe communicatie aangaande de werkzaamheden van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
18. Interne en externe communicatie aangaande de activiteiten, en de brieven afkomstig van de buurgemeenten Zaanstad, Oostzaan, Landsmeer, Waterland, Diemen, Weesp, De Ronde Venen, Ouder-Amstel, Amstelveen, Haarlemmermeer met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
19. Overeenkomsten en interne en externe communicatie tussen Aukje van Bezeij, Tweede Stem, Wij zijn OM, NEWNRG en/of WATTisDuurzaam met betrekking tot de plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
20. Alle interne en externe communicatie met mevrouw drs. F. Halsema – momenteel burgemeester van Amsterdam – met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.
21. Interne en externe communicatie met de heer J.F. Klaver – momenteel fractievoorzitter GroenLinks in de Tweede Kamer der Staten Generaal – met betrekking tot plaatsing van windturbines in Amsterdam vanaf 1-1-2016 tot heden.

Status afhandeling:
De afhandeling van het merendeel van deze verzoeken heeft lange tijd stilgelegen omdat de capaciteit nodig was voor het primaire proces RES – wind. Inmiddels is er vanaf de week van 10

mei capaciteit beschikbaar die nu wordt ingezet. De omvang van de informatievragen verschilt nogal per verzoek. Op een eerste blik zullen een aantal verzoeken vrij snel kunnen worden afgehandeld, voor andere verzoeken zal geruime tijd (maanden) nodig zijn, mede ook omdat externe derden betrokken zijn.

Verzoek van de heer [redacted] brief van 15 december 2020:
22. Informatie over het participatieproces voor bewoners en afspraken met initiatiefnemers en exploitanten van windturbines in het kader van de wens om windturbines binnen de gemeente Amsterdam te plaatsen.

Status afhandeling:
Op 23 maart jl. is een deelbesluit uitgegaan dat gaat over een deel van de informatievraag. Met verzoeker wordt op korte termijn overlegd of er nog een informatievraag resteert.

Verzoek van mevrouw [redacted], brief van 15 december 2020:
23. Informatie over het besluitvormingsproces, draagvlakonderzoek en participatieproces in het kader van de wens om windturbines binnen de gemeente Amsterdam te plaatsen.

Status afhandeling:
Verzoeker heeft op 11 maart en 26 april een deelbesluit ontvangen. Verzoeker is nog niet tevreden en houdt een informatievraag. Met name de documenten over participatie hebben haar aandacht. De inventarisatie daarvan is nog niet compleet. Verwachting is dat dit verzoek eind juni afgerond moet kunnen zijn.

Verzoek van de heer [redacted], brief van 15 maart 2021:
25. Informatie over de prioritering van zoekgebieden, in het bijzonder ter zake van overwegingen om IJburg een lagere - en andere zoekgebieden in Amsterdam een (relatief) hogere prioriteit te geven en specifiek over een bepaald voorkeursgebied (#3). Verder heeft verzoeker aangegeven inzicht te willen in stukken die betrekking hebben op GroenLinks en of bepaalde keuzes zijn gemaakt door het aantal groenlinksstemmers .

Status afhandeling:
De afhandeling van dit verzoek heeft lange tijd stilgelegen omdat de capaciteit nodig was voor het primaire proces RES – wind. Inmiddels is er vanaf de week van 10 mei capaciteit beschikbaar die nu wordt ingezet. Verzoeker had op 10 mei een (deel)besluit op zijn verzoek moeten ontvangen, dat is niet gelukt en dat is aan de verzoeker medegedeeld. Verwachting is dat dit verzoek eind juni afgerond moet kunnen zijn.

Verzoek van de heer [redacted], brief van 31 maart 2021
26. Informatievraag over de voorkeursgebieden voor windmolens en de consequenties daarvan/ het eventueel veranderen van de ligplaatsvergunning en/of de omgevingsvergunning.

Status afhandeling:
In behandeling door Wob-coördinator van Ruimte en Duurzaamheid i.s.m. stadsdeel Noord. Besluit dient 26 mei aanstaande te worden genomen.

6 Afdoening toezegging Warmtepompen binnenstad Nr. VN2021-009720

- *Ter bespreking en voor kennisgeving aannemen.*
- *Geagendeerd op verzoek van hetlid Timman (D66).*

Bij de bespreking aanwezig: [redacted] ([redacted])

Kern:
Kennisnemen van de Raadsinformatiebrief van 6 april jl. Daarin wordt:
- antwoord gegeven op vragen die in de vergadering van 25 maart zijn gesteld door raadslid Groen (GroenLinks) en Timman (D66) over de welstandelijke beoordeling van een warmtepomp op het dak van een woonboot aan de Hugo de Grootkade in West en een casus in Centrum;
- een beeld geschetst van de voortgang van de uitvoering van het initiatiefvoorstel van 13 november 2019 van het raadslid Timman (D66) 'Groen licht voor de warmtepomp'.

Initiatiefvoorstel:
Gevraagd werd om de tekst van de welstandsnota op twee plaatsen aan te passen. Dat is direct in december 2019 gebeurd. Naar aanleiding van het voorstel om 'een ruimhartig beleid voor het plaatsen van een warmtepomp te maken waarbij de bescherming van het daklandschap ondergeschikt is aan het belang van het plaatsen van zo veel mogelijk warmtepompen' is door mij toen aangegeven dat dat geen kwestie was van het aanpassen van de welstandsnota maar alleen kan worden opgepakt in samenhang met bestemmingsplannen, landelijke wet- en regelgeving ten aanzien van beschermde stadsgezichten en geluidshinder (milieu). Het meest logische moment daarvoor is het maken van het Omgevingsplan (vanaf jan. 2022) omdat alle regels voor de inrichting van leefomgeving daar in samenhang moeten worden bekeken.

Woonboot
Inmiddels is er een vergunning voor het verplaatsen van de pomp naar de zijkant van de ark, waardoor hij minder zichtbaar vanuit de openbare ruimte. Volgens beleid zijn platte daken van arken bestemd voor zonnepanelen en groen en niet voor luchtbehandelingsinstallaties. Geen aanleiding om dit beleid aan te passen.

Centrum
Casus is niet expliciet gemaakt. Aanvragen voor warmtepompen worden volgens mijn informatie sinds 2019 niet meer geweigerd op ruimtelijke of welstandelijke gronden. In overleg met de aanvrager wordt een maatwerkoplossing gezocht voor een inpandige oplossing (met roosters) of een plaatsing op een ondergeschikt dak.

Vragen
1. Kan het niet wat sneller (het aanpassen van beleid)?
- Het is complexe materie die raakt aan veel beleidsterreinen;
- Voor een deel zijn we afhankelijk van regelgeving uit Den Haag (geluidsnormen en juridisch onderscheid tussen verschillende vormen van installaties)
- Het ambtelijk apparaat kreunt onder de invoering van de Omgevingswet; we zijn blij als we per 1-1-2022 een werkend systeem hebben voor vergunningverlening en burgers van dienst kunnen zijn met digitaal ontsloten informatie. Daar ligt op dit moment de prioriteit.

2. Missen we geen kansen voor het duurzaam maken van de stad?
- Beleidswijzigingen worden wel voorbereid in diverse ambtelijke werkgroepen zodat knelpunten boven tafel komen;

- Los van de werkgroep warmtepompen in Centrum is in februari jl. het digitaal loket 'Duurzaam Erfgoed' ingericht; dat is een stadsbrede samenwerking tussen Monumenten, Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, Vergunningen en Amsterdam Klimaatneutraal gericht op integrale maatwerkadviezen voor duurzaamheidsinitiatieven in de bestaande stad.

3. Timman: 'Als ik het goed zie zijn er geluidsissues en issues rond het beeld.
Qua geluid is het redelijk eisen te stellen aan eigenaren, dat kan ook gewoon, door er een geluidswerende bak omheen te zetten.
Qua beeld begrijp ik dat er gewerkt wordt om meer mogelijk te maken. Maar doen we wel genoeg? Kan niet zo zijn dat mensen die het goede willen voor het klimaat en bereid zijn zich daarvoor in te spannen onnodig dwars gezeten worden door regels?'
- Er zijn ook juridische issues (wat is het verschil tussen een warmtepomp en een airco-installatie? De ene koelt en de andere verwarmt; ze zijn vaak gecombineerd in één apparaat.
- Volgens mijn informatie worden er op dit moment geen warmtepompen geweigerd op basis van welstandelijke regels: er wordt gezocht naar maatwerkoplossingen. Ik geloof niet dat er in die zin kansen worden gemist.
- Mijn ambitie gaat inderdaad wel verder dan dit: in 2022 (Omgevingswet) zal ik voorstellen doen om bepaalde ingrepen in de fysieke leefomgeving - die CO_2 reductie tot doel hebben – via het Omgevingsplan vergunningvrij te maken. Regels blijven daarbij nodig maar deze moeten duidelijk en vindbaar zijn en gericht zijn op een soepele overgang naar een klimaatneutrale stad.

Lucht- en Zeehaven

7. Wijzigen RegionaleHavenverordening Noordzeekanaalgebied 2019
   Nr. VN2021-012627

8. Instemmen met de aankoop van woningen en het voorstel aan de raad daarvoor een investeringskrediet beschikbaar te stellen Nr. VN2021-012557

9. Kennisnemen van raadsinformatiebrief inzake het ADM terrein en afhandeling toezegging TA2021-000466 Nr. VN2021-012614

Gemeente Amsterdam

Reflectiefase RES / wind

Invulling periode na vaststelling RES 1.0 en fase dat medewerking aan initiatiefnemers start.

Tweede gesprek, staf wh Van Doorninck, dd. 11-5-2021

Vervolg windzoekgebieden Amsterdam

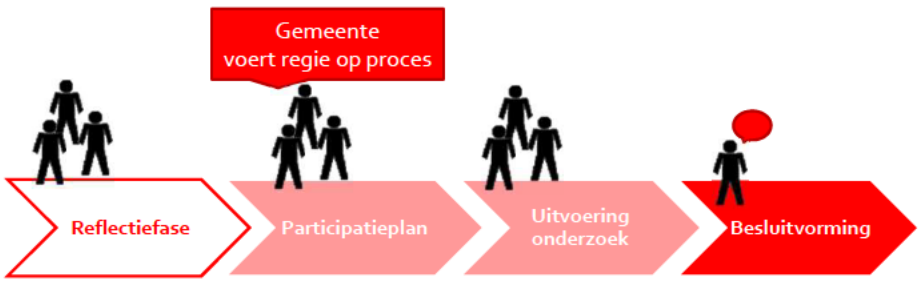

Doelen van de reflectiefase 1/2

- Rust en vertrouwen terug te brengen door:
  - In verbinding te komen met bewoners/ belanghebbenden, collega's en experts
  - Mensen een stem te geven en te luisteren naar zorgen en wensen
  - Responsief te zijn door nieuwe inzichten mee te nemen
- De ambities van de stad uit te dragen door:
  - De RES dilemma's bespreekbaar te maken met inwoners,
  - Dialogen te voeren over de invulling van de stedelijke ambities.
  - Aansluiten bij de ruimtelijke ontwikkelingen.

Doelen van de reflectiefase 2/2

- Een procesaanpak te ontwikkelen voor de projectvoorbereidingsfase door:
  - Het inventariseren van technische, wettelijke, maatschappelijke en ruimtelijke afwegingscriteria voor participatie en besluitvorming.
- Commitment te krijgen op samenwerking door:
  - Samenspel met omliggende gemeenten vorm te geven
  - Kader voor initiatiefnemers vorm te geven, inclusief duidelijkheid omtrent r gemeente
- *Afstemmen op politiek, bestuurlijk en operationeel niveau met o.a.:*
  - *RES NHZ*
  - *Provincie NH*
  - *Buurgemeentes en andere RES partners*

Uitgangspunten van de reflectiefase

- Lerende (reflectieve) aanpak en houding,
- Verwerken van de aangenomen moties in de aanpak (waaronder het organiseren van fysieke bijeenkomsten),
- Inzet is de dialoog en niet de discussie of het debat,
- Oog voor de diversiteit van inwoners zodat we kennis nemen van verschillende perspectieven,
- Het vertrekpunt is de wind-ambitie van de stad (en niet RES NHZ of Klimaatakkoord).

Opbrengsten/ resultaten van de reflectiefase

- Afwegingskader voor het vervolgtraject van windenergie, met o.a.
  - Technische, maatschappelijke, juridische en ruimtelijke criteria voor besluitvorming en participatie
- Input voor een uitvoeringsprogramma windenergie/ RES in afstemming met de omgevingsvisie,
- Overeenstemming met RES partners, o.a. buurgemeentes en stadsdelen over vervolgfase,
- Vergroten gevoel van legitimiteit door procedurele rechtvaardigheid bij bewoners,
- Evaluatie participatie tot RES 1.0 (bijdragen aan uitvoering moties raad).

Mogelijke activiteiten in de reflectiefase

- Dialogen over zorgen en wensen in de wijken, ook met kaarten.
- Stadsbrede ronde tafel gesprekken over afwegingscriteria met diverse stakeholders en stadsdelen, buurgemeentes,
- Waarde-raadplegingen van bewoners (laagdrempelig),
- Opbouwen betrouwbare kennisbasis in overleg met stakeholders (o.a. onderzoek gezondheidseffecten) (joint fact finding),
- Afstemming met buurgemeenten/stadsdelen/bewoners/ belanghebbenden.

Brainstorm buurgemeenten, provincie, RES (28/4/'21 en 4/5/'21)

- Buurgemeenten o.a. Diemen, Zaanstad, De Ronde Venen,
- Stadsdelen Noord, Oost, Zuidoost, Nieuw West,
- Provincie Noord-Holland,
- RES partners (waternet, Liander)
- RES organisatie Noord-Holland Zuid.

Bevindingen buurgemeenten, provincie, RES

- Positief over reflectiefase,
- Gezamenlijk oppakken van opgaves, o.a.:
  - Pva reflectiefase,
  - Health Impact Assessment,
  - Evaluatie participatie tot RES 1.0

→ Noodzaak voor afstemming op bestuurlijk en operationeel niveau
→ Ruimte voor eigen invulling versus regionale aanpak?

Ingrediënten vanuit buurgemeenten, provincie, RES

1. Afstemmen besluitvorming:
   – volgordelijkheid van besluiten en andere inter-afhankelijkheden in kaart brengen
2. Beleidscoördinatie:
   – mogelijke beleidstegenstellingen in kaart brengen en mogelijk synchroniseren
3. Ervaringen delen / gedeeld narratief:
   – in participatie en
   – manier van werken zoveel mogelijk synchroniseren
4. Kennisbasis opbouwen:
   – bestaande kennis delen,
   – gezamenlijk experts betrekken

Brainstorm belangengroepen RES/ wind (6/5/'21)

Genodigd (tussen haakjes niet aanwezig, deels wel input):

- Windalarm,
- Spaar het Gein/ Stop windturbines Gein,
- Bezorgde artsen,
- Amsterdam Wind,
- Jong RES,
- Woonbootvereniging,
- Tuinpark Tuinwijck/ Alliantie Noordelijke Tuinparken
- bewonerscommissie Eigen Haard "Hoefijzer Plus"
- Noord Verstoord,
- 02025/ MA.AK,
- (Natuur en milieu federatie) ,
- (Ondernemersvereniging Westpoort),
- (Golfbaan Waterland).

Bevindingen belangengroepen RES / wind

- Intensieve eerste bijeenkomst,
- Positief over uitnodiging voor dialoog en gesprek door gemeente,
- Vertrouwen in dit proces niet vanzelfsprekend,
- Wel bereidheid om op regelmatige basis het gesprek te voeren.

→ Hoeveel ruimte voor gezamenlijk proces met begeleidingsgroep van bewoners/stakeholders?

Ingrediënten vanuit belangengroepen RES/ wind

- Acceptatie van proces creëren door:
  - Te werken aan gezamenlijk en gedragen kennis (joint fact finding),
  - Gezamenlijk onderzoek te doen naar effecten
- Vertrouwen in proces herstellen door:
  - Responsiviteit van gemeente
  - Betrekken van alle belanghebbenden (bewoners, volkstuinen, woonboten,…)
- Transparant over proces en afwegingen
- Bespreken van zo concreet mogelijke locaties, lokale opgaves, effecten die meespelen in de afweging
- Bewoners met actieve rol in het proces

Overal conclusies

- Brede steun voor reflectiefase!
- Reflectiefase = intensieve(re) aanpak, met veel interactie, dialoogtafels etc.
- Gedurende traject aanpak verder concretiseren.
- Noodzaak voor continuering regionaal traject.
- Parallel sporen: regionaal én stedelijk én lokaal.
- Communicatie ondersteunt proces reflectiefase.

→ In juni strategisch communicatie aanpak bespreken in staf.

Voorgestelde koers

- Duur reflectiefase: balans tussen gezamenlijk proces en gezamenlijk resultaat en overal planning!
- Ruimte voor gezamenlijk proces met begeleidingsgroep van stakeholders en gemeentelijke regie!
- Noodzaak van afstemming: Ruimte voor eigen aanpak in een regionaal proces!
- *Raad mee nemen in proces reflectiefase: meer betrokken tijdens proces, besluitvormend op afwegingskader.*

Voorbeelden van activiteiten

- Rond de zomer:
  - Begeleidingsgroep van belanghebbenden:
    - Joint Fact Finding
    - Coproductie van Plan van Aanpak
    - Brainstorm over communicatie
  - Dialoogsessies: kleinschalige ontmoetingen, ook op locatie
  - Gebiedsexpedities / excursies
- Najaar
  - 'Social Design' bijeenkomsten: in dialoog over afwegingscriteria
  - 'Mapping' activiteiten; in kaart brengen van gebied door ogen van de gebruiker
  - Thematafels
  - Waarde raadplegingen
  - Gezamenlijke ontwerp-workshops
  - Monitoring door stakeholders zelf
  - …

Vervolg windzoekgebieden Amsterdam

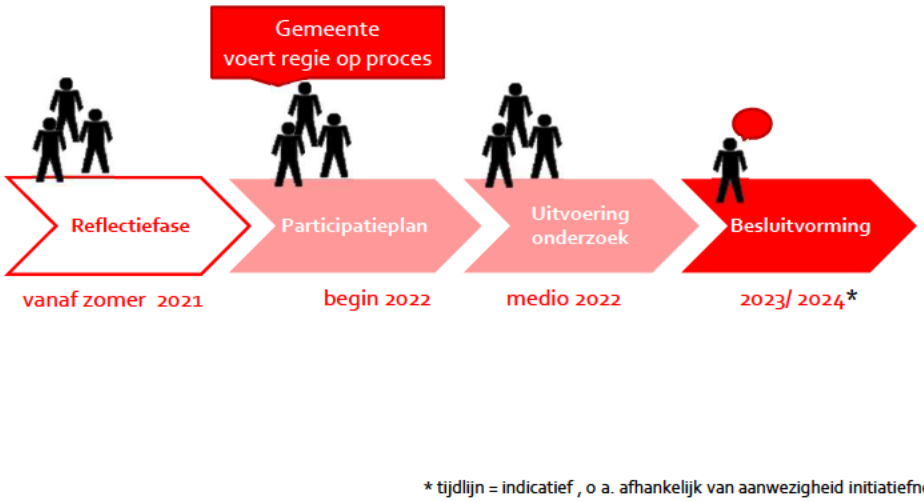

* tijdlijn = indicatief , o a. afhankelijk van aanwezigheid initiatiefnem

Memo elektriciteitsverbruik datacenters

In het datacenterbeleid van de gemeente Amsterdam (uit december 2020) wordt gesproken over het 'gecontracteerd vermogen' van datacenters, uitgedrukt in MVA's (megavolt ampères). Op dit moment is het totale gecontracteerde vermogen ca. 130 MVA, dit is ongeveer gelijk aan 130 MW. Datacenters maken in de praktijk gebruik van een deel dit vermogen. Om het vermogen van datacenters (in MW's) om te rekenen naar het elektriciteitsverbruik (in TWh's) is per datacenter inzicht in het verbruiksprofiel nodig (deze is onder andere afhankelijk van het gebruik van de aanwezige servers en de buitentemperaturen - vanwege de noodzaak tot koeling). De verbruiksprofielen zijn voor de gemeente vanwege privacyredenen geheim.

Op basis van data van het CBS over het totale elektriciteitsverbruik van datacenters in Amsterdam en Haarlemmermeer is het mogelijk om een aanname te doen over het huidige geschatte elektriciteitsverbruik van datacenters in Amsterdam (ca. 0,6-0,7 TWh per jaar). Er is niet één omrekenfactor beschikbaar om van MW's naar TWh's te komen, zoals dat wel het geval is bij windturbines (de 'vollastuurfactor').

In het datacenterbeleid van de gemeente Amsterdam staat beschreven dat het gecontracteerde vermogen maximaal met 67 MVA per jaar mag stijgen. CE Delft heeft in 2021, ten behoeve van de CO2-doorrekening voor de Klimaatrapportage, een aanname gedaan over de toename van het gecontracteerde vermogen t/m 2030, inclusief een bandbreedte. Deze inschattingen zijn te zien in de onderstaande tabel. De ingeschatte +490 MVA ligt ruim onder het maximale scenario uit de Themastudie Elektriciteit 2.0 (+1.000 MVA). Uit recente gegevens van Liander blijkt dat het totale gecontracteerde vermogen van datacenters in Amsterdam in het afgelopen half jaar niet is toegenomen.

Tabel 7 - Verwachte ontwikkeling van datacenters (MVA) met bandbreedte tussen haakjes

	2018	2020	2025	2030
Gecontracteerd vermogen erbij vanaf 2020			280 (230-340)	490 (320-670)
Totaal gecontracteerd vermogen	108	131	410 (360-470)	620 (450-800)

De toekomstige hoeveelheid elektriciteit die door datacenters wordt verbruikt is –naast de toename in de hoeveelheid gecontracteerd vermogen- afhankelijk van een enkele andere aspecten: de verwachte efficiëntiewinst (van servers en koeling die steeds zuiniger worden) en een verwachte toename van de rekenkracht en opslagcapaciteit. Ook voor de toekomst is er zodoende niet één omrekenfactor beschikbaar om van vermogen naar elektriciteitsverbruik te komen. Op basis van de ingeschatte groei van 490 MVA t/m 2030 en aannames over de hiervoor genoemde aspecten schat CE Delft het totale elektriciteitsverbruik van datacenters in Amsterdam in 2030 momenteel in op 2,2 TWh per jaar. Hierbij is het relevant dat de onzekerheid bij deze inschatting groot is. Deze prognose zal jaarlijks worden geactualiseerd.

In het datacenterbeleid van de gemeente is aangegeven dat er een gezamenlijke monitoringstafel wordt opgericht (gemeente, Liander en Tennet) om meer dan nu zicht te krijgen op de ontwikkelingen op gebied van datacenters in Amsterdam.

Tot slot, in de beantwoording van de recente raadsvragen van raadsleden Kreuger en Boomsma zal de wethouder verdere inzichten bieden voor het thema datacenters in Amsterdam.

OVERZICHT RAADSADRESSEN inzake WINDMOLENS

Tot aan de raad van 21 april 2021, heeft de raad 60 raadsadressen inzake windmolens ontvangen. Voor een deel van de raadsadressen (19) ontvangen de commissies FED of RO een afschrift van de beantwoording. De overige raadsadressen (41) worden afgehandeld zonder dat er een afschrift naar een commissie gaat. Eén derde van de raadsadressen is momenteel afgehandeld, de openstaande raadsadressen wordt zo spoedig mogelijk opgepakt en afgehandeld.

Let op:

- In dit overzicht zijn enkel de raadsadressen opgenomen die zijn afgehandeld en vragen om een afschrift naar commissie FED of RO
- Wanneer het raadsadres is bijgevoegd, is deze verzonden naar de indiener.
- De bijgevoegde stukken zijn geanonimiseerd wanneer het individuen betreft.

	Ingekomen	**Raad/afhandeling**	**Titel e/o afzender organisatie**	**Status**
1	11-10-2020	Raad 4 november 2020 TKN 35: Afschrift cie FED	Vereniging Spaar Het Gein e.a. inzake Geingebied en omgeving vrijwaren van windturbines	Bijgevoegd
2	14-12-2020	Raad 20 januari 2021 TKN 10: Afschrift cie FED	Plannen voor plaatsen 17 windturbines op IJburg	Bijgevoegd
3	14-12-2020	Raad 20 januari 2021 TKN 10: Afschrift cie FED	Plannen voor plaatsen 17 windturbines op IJburg	Bijgevoegd
4	14-12-2020	Raad 20 januari 2021 TKN 11: Afschrift cie FED	Gemeente Oostzaan inzake Mogelijke plaatsing windturbines in of rond Noorder ijplas	Bijgevoegd
5	15-12-2020	Raad 20 januari 2021 TKN 10: Afschrift cie FED	Mogelijke plaatsing windturbines in of rond Noorder ijplas	Bijgevoegd
6	16-12-2020	Raad 20 januari 2021 TKN 10: Afschrift cie FED	Voorgenomen besluit plaatsing 17 megawindturbines	Bijgevoegd
7	11-02-2021	Raad 10 maart 2021 TKN 4: Afschrift cie RO	Burgerparticipatie Energie Landsmeer – beknopt overzicht mbt mogelijke mistanden windturbines	Bijgevoegd
8	24-2-2021	Raad 10 maart 2021 TKN 23: Afschrift cie RO	Verzoek plattegrond voor potentiële plekken voor windmolens	Bijgevoegd
9	25-2-2021	Raad 10 maart 2021 TKN 27: Afschrift cie RO	Capaciteit zonnepanelen verhogen ipv windturbines	Bijgevoegd
10	24-3-2021	Raad 31 maart 2021 TKN 29: Afschrift cie FED	Geen windmolens in Landsmeer	Bijgevoegd
11	29-3-2021	Raad 31 maart 2021 TKN 29: Afschrift cie FED	Gezondheidseffecten windturbines	Bijgevoegd (ook in dagmail 18/5)